

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний
університет**

**ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА У СИСТЕМІ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

(Київ, 13–14 квітня 2016 року)

Київ 2016

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

УДК 336.02:331 (477)
ББК У 9 (4 Укр) 0
Ф 59

Фінансова політика у системі соціально-економічного
Ф 59 розвитку України : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф.
(Київ, 13–14 квіт. 2016 р.) / І.Я. Чугунов, М.В. Тарасюк,
Т.В. Канєва та ін. ; відп. за вип. І.Я. Чугунов. – Київ :
Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. – 236 с.
ISBN 978-966-629-768-9

Тези Всеукраїнської науково-практичної конференції містять
результати наукових досліджень, присвячених розкриттю актуальних
питань фінансової системи України в умовах економічних перетворень.
Матеріали друкуються в авторській редакції.

**УДК 336.02:331 (477)
ББК У 9 (4 Укр) 0**

Редакційна колегія: І.Я. Чугунов (відп. ред.), д-р екон. наук, проф.;
М.В. Тарасюк, д-р екон. наук, проф.; Т.В. Канєва, канд. екон. наук, доц.;
Г.В. Кучер, канд. екон. наук, доц.

Відповідальний за випуск І.Я. Чугунов, д-р екон. наук, проф.

ISBN 978-966-629-768-9

© Київський національний торговельно-
економічний університет, 2016

ЗМІСТ

Передмова	13
-----------------	----

Секція 1. ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

ЯЩУК Валентина Віталіївна

Фінансова політика в умовах економічних перетворень	14
---	----

ВОЛОСОВИЧ Світлана Василівна

Євроінтегаційні вектори розвитку фінансової системи України	17
---	----

ПАСІЧНИЙ Микола Дмитрович

Фінансове регулювання у системі економічного розвитку	19
---	----

БЕЛІНСЬКА Ганна Василівна

Інновації як джерело фінансової стабільності	21
--	----

БАРАНОВСЬКА Вікторія Григорівна

Інвестиційна складова фінансової безпеки	22
--	----

КАНЦІР Ірина Анатоліївна

Пріоритети державної політики у частині регулювання фінансово-економічних відносин	24
--	----

ПОЛІВАНОВ Володимир Єгорович

Роль фінансово-кредитної інфраструктури ринку в реалізації фінансової політики України.....	26
---	----

МИКИТЮК Ігор Сергійович

Стратегічне планування соціально-економічного розвитку територіальних громад.....	28
---	----

РОМАНЕНКО Ольга Анатоліївна

Фінансова політика захисту сім'ї та її вплив на соціально-економічний розвиток країни	30
---	----

<i>BRITCHENKO Igor,</i> <i>БЄЛЯКОВА Оксана Володимирівна</i> Фінансові важелі забезпечення інноваційного розвитку регіонів України	32
<i>МІНЯЙЛО Олександр Іванович,</i> <i>МІНЯЙЛО Вікторія Петрівна</i> Розвиток електронних публічних закупівель в Україні	33
<i>МАКОГОН Іван Іванович</i> Напрями інноваційно-інвестиційного розвитку державного сектору економіки	35
<i>ХЛОПЯК Сергій Васильович</i> Фінансово-інвестиційна політика в галузі туризму	37
<i>МАЛЯРЧУК Олексій Васильович</i> Фінансова складова формування інноваційної культури країни	39
<i>ЛИЗОГУБ Максим Михайлович</i> Фінансова система України в умовах євроінтеграції	41
<i>ПЕТРОВА Тетяна Сергіївна</i> Інституційна модернізація фінансової системи	43
<i>БЕЗГУБА Маргарита Олександрівна</i> Пріоритети фінансової політики держави	45
<i>ГАТАУЛЛІНА Ельміра Іреківна</i> Пріоритети державної фінансової політики	47
<i>СКРИПКА Олександр Миколайович</i> Фінансова політика в умовах трансформації економіки	49

Секція 2. БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

<i>МЕЛЬНИК Сергій Іванович</i> Формування місцевих бюджетів у системі фінансово-економічного регулювання	51
<i>ЧУГУНОВ Ігор Якович</i> Бюджетна політика соціально-економічного розвитку країни.....	54
<i>ТАРАСЮК Михайло Вікторович</i> Основні засади бюджетної децентралізації в Україні.....	57
<i>ПАСІЧНИК Володимир Андрійович</i> Бюджетна політика як інструмент регулювання економіки.....	59
<i>КОЛОСОВА Вікторія Павлівна</i> Механізм оподаткування програм енергозбереження міжнародних фінансових організацій.....	62
<i>КОРЕНЬ Олександр Васильович</i> Фінансове забезпечення місцевого самоврядування.....	64
<i>КРИКУН Тетяна Іванівна</i> Бюджетний механізм забезпечення функціонування системи соціального захисту населення.....	67
<i>АДАМЕНКО Ірина Петрівна</i> Пріоритетні завдання бюджетної політики щодо зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування	69
<i>КУКУРУДЗ Оксана Михайлівна</i> Доходи місцевих бюджетів як фінансова основа місцевого самоврядування.....	71
<i>ЧУГУНОВ Олексій Ігорович</i> Формування видатків місцевих бюджетів як складова соціально-економічного розвитку територій	73
<i>ШЕВЧЕНКО Світлана Олексіївна</i> Електронне адміністрування акцизного податку	76
<i>ГНИДЮК Інна Вікторівна</i> Планування надходжень податку на прибуток підприємств.....	78

<i>ГРИНЮК Наталія Андріївна</i> Особливості управління фінансовими результатами споживчого товариства	80
<i>ІВАНЧЕНКО Ніна Олексіївна</i> Аналіз виконання бюджету	82
<i>ЛЕГКОСТУП Ігор Іванович</i> Фінансова складова у сучасній системі соціально-економічного розвитку України	84
<i>МАКОГОН Валентина Дмитрівна</i> Формування бюджетної політики в сучасних умовах	86
<i>МАРКУЦ Юлія Ігорівна</i> Прогнозування доходів місцевих бюджетів у системі соціально-економічного розвитку України	87
<i>ПИСЬМЕННИЙ Віталій Валерійович</i> Особливості вітчизняної практики планування неподаткових надходжень місцевих бюджетів	89
<i>ДРАГАН Оксана Олександрівна</i> Напрями удосконалення управління зовнішнім державним боргом України	91
<i>ПРУС Наталія Володимирівна</i> Бюджетна складова економічного розвитку	93
<i>АПОСТОЛЮК Олеся Юріївна</i> Сучасні тенденції оподаткування малого підприємництва в Україні	95
<i>ДАЛЄВСЬКА Тетяна Анатолівна</i> Фінансове забезпечення місцевого самоврядування як основа економічного розвитку територій	97
<i>ГУСАРЕВИЧ Наталія Володимирівна</i> Дефіцит бюджету у системі фінансово-економічного регулювання	99
<i>ЄФРЕМОВА Олександра Сергіївна</i> Європейська асоціація і нові можливості для розвитку малого підприємництва в Україні	102

САВЧУК Олена Олександрівна
Податкові джерела формування доходів державного бюджету..... 103

СОБЧУК Сергій Ігорович
Пріоритетні напрями бюджетної політики економічного розвитку 105

СТЕПАНОВА Ганна Михайлівна
Податкове регулювання соціально-економічного розвитку країни 107

ШАПОВАЛ Станіслав Леонідович
Бюджетне планування у системі економічного розвитку..... 109

Секція 3. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

ГАВРИЛОВА Лідія Володимирівна
Напрями розвитку державного фінансового контролю в Україні 112

КАНЄВА Тетяна Володимирівна
Актуальні питання кошторисно-бюджетного фінансування..... 116

НАЗАРОВА Каріна Олександрівна
Суб'єкти суспільного інтересу як об'єкти обов'язкового аудиту 118

**КАТРИЧ Оксана Володимирівна,
ПИЛИПЧУК Наталія Миколаївна**
Державний внутрішній фінансовий контроль в Україні..... 120

ПЛІСАК Тетяна Олександрівна
Удосконалення обліку цінних паперів у банках..... 122

ДУМІКЯН Артур Камосевич
Фінансове забезпечення заробітної плати працівників
бюджетних установ 124

ПАВЛУШЕНКО Тетяна Олександрівна
Бюджетування як засіб планування фінансових
ресурсів державних вищих навчальних закладів..... 126

ДОБРУЦЬКИЙ Андрій Сергійович
Пріоритетні напрями вдосконалення системи
казначейського обслуговування бюджетів..... 128

Секція 4. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

<i>ЕРМОШЕНКО Анастасія Миколаївна</i> Аналіз стресо-стійкості страхових компаній	131
<i>ШУЛЬГА Наталія Петрівна</i> Рефінансування банків України: проблеми та шляхи їх вирішення	132
<i>ГУЛЯЄВА Наталія Миколаївна, КАМІНСЬКИЙ Сергій Іванович</i> Ідентифікація ризиків у системі управління ефективністю на підприємствах торгівлі.....	134
<i>КОВАЛЕНКО Юлія Михайлівна</i> Резерви підвищення якості фінансових послуг і реінжиніринг.....	136
<i>РОТОВА Тетяна Анатоліївна</i> Страховий омбудсмен: світовий досвід та вітчизняні реалії.....	138
<i>СЕРАЖИМ Юліан Віталійович</i> Інфраструктура саморегулювання міжнародного ринку цінних паперів	140
<i>ПИСЬМЕННА Тетяна Валеріївна</i> Удосконалення державного регулювання діяльності страхових посередників в Україні	141
<i>НЕДЕРЯ Людмила Володимирівна</i> Система гарантування вкладів в Україні та за кордоном	143
<i>ГОРДІЄНКО Тетяна Миколаївна</i> Крос-секторне регулювання ринків фінансових послуг	145
<i>ТРИНЧУК Віктор Вікторович</i> Економічна сутність страхового маркетингу.....	147
<i>КУЛЬПІНСЬКА Лідія Кирилівна</i> Інфляційні індикатори очікувань на фінансовому ринку	148

СИДОРЕНКО Віктор Анатолійович Ефективність інноваційного розвитку філій банків	150
МАСЛОВА Наталя Олександрівна Підходи до оцінки ризику репутації банку	152
ЖУРАХОВСЬКА Людмила Валентинівна Аналіз підходів до класифікації банківських ризиків	154
ЛОМАЧИНСЬКА Ірина Анатоліївна, ПІНЧУК Маргарита Олегівна Проблеми розвитку банківської системи України у сучасних умовах	156
СУШКО Наталія Мар'янівна, БРИГІНСЬКА Леся Георгіївна Фінансова логістика та її застосування в банках	158
ГЕРБИЧ Людмила Анатоліївна Оцінка якості портфеля іпотечних кредитів банку	160
МЕЛЬНИЧЕНКО Оксана Василівна Функціональна структура механізму рефінансування банків	162
НЕТРЕБЧУК Лариса Олександрівна Перспективи функціонування платіжного простору України	163
ДУБРОВІНА Віра Анатоліївна Використання методів кластерного аналізу для проведення бенчмаркінгу банків	165
ЗЯБЧЕНКОВА Ганна Василівна Інформаційні технології у страхових організаціях	167
РУЖИЦЬКИЙ Ігор Сергійович Використання математичних методів у сучасних умовах розвитку фінансових послуг	169
ГУМИНСЬКА Марина Володимирівна Контролінг як інструмент забезпечення фінансової стійкості страхових організацій	171

ГОРОДНІЧЕНКО Юлія Вадимівна Основні етапи становлення та розвитку фондового ринку України.....	173
СУНДУК Тетяна Федорівна Значення банків в інвестиційному процесі країни	175
БОНДАРЧУК Марина Юрївна Фінансові механізми забезпечення конкурентоспроможності суб'єкта малого бізнесу в роздрібній торгівлі	177
БАЛАНЧУК Денис Володимирович Сегментація корпоративних клієнтів банку	178
НАЛИВАЙКО Дмитро Валентинович Особливості визначення страхової суми в майновому страхуванні.....	179
БУСЬКО Катерина Андріївна Інституційні засади розкриття банками інформації про ризики їх діяльності	181
БІЛА Дарина Валеріївна Державне регулювання діяльності страхових компаній.....	183
МАСЬКО Анна Миколаївна Дерегуляція як напрям розвитку ринків небанківських фінансових послуг в Україні	185
КРИВОШЕЄВА Вікторія Віталіївна Інституційні засади регулювання ринку кредитних послуг	187
МЯРКОВСЬКИЙ Юрій Анатолійович Система державного регулювання фінансового ринку.....	188
БУРА Віталіна Ігорівна Критерії визначення глобальних системно важливих банків.....	190
ХОЛОДИЛОВА Анна Олександрівна Проблеми розвитку небанківських фінансово-кредитних установ в Україні	192

Секція 5. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

<i>КАТАН Людмила Ігорівна</i> Фінансове забезпечення засад сталого землекористування	194
<i>БРІТЧЕНКО Ігор Геннадійович, СТОЙКА Вікторія Степанівна</i> Особливості системних банківських криз у глобальному середовищі.....	196
<i>КУЧЕР Галина Вікторівна</i> Фінансове забезпечення соціального захисту як результат суспільного розвитку	198
<i>САВЧЕНКО Наталія Григорівна</i> Напрями розвитку фінансового забезпечення соціального захисту населення	200
<i>ЄРМОШЕНКО Лариса Вадимівна</i> Реформування пенсійного забезпечення в Україні	202
<i>ВАСИЛЕНКО Антоніна Василівна</i> Інноваційні методи фінансування інвестиційних проектів	204
<i>РЯЗАНЦЕВА Валентина Василівна</i> Тенденції розвитку фінансового сектору економіки України.....	206
<i>ВОЛОШЕНЮК Володимир Васильович</i> Система венчурного фінансування інноваційної діяльності	208
<i>НАСІБОВА Ольга Вікторівна</i> Особливості фінансування пенсійного захисту населення у країнах з трансформаційною економікою	210
<i>ГРАНОВСЬКА Інна Володимирівна</i> Становлення фінансового механізму забезпечення соціальних стандартів в Україні	213
<i>ДЕМЧЕНКО Оксана Петрівна</i> Фінансове забезпечення інноваційної діяльності вищих навчальних закладів	215

САЛАЙЧУК Олександр Миколайович Фінансовий механізм гарантій у автотранспортному страхуванні	217
СІТАШ Тетяна Дмитрівна, МАРШУК Ліна Миколаївна Управління фінансовим потенціалом підприємства	219
ЗУБКО Олена Віталіївна Важелі стимулювання розвитку інноваційної інфраструктури в Білорусії	221
ЛАПТЄВА Вікторія Василівна Підвищення інвестиційної привабливості підприємства як фактор сприяння економічного розвитку України	223
ДУБОВСЬКА Олена Володимирівна Удосконалення результативних показників виконання бюджетних програм у галузі загальної середньої освіти	225
ЗАХАРОВ Всеволод Станіславович Актуальні проблеми фінансового забезпечення розвитку паливно-енергетичного комплексу України	227
РУДА Галина Миколаївна Оптимізація залучення джерел фінансових ресурсів акціонерних товариств	228
БОГОЛІБ Максим Анатолійович Фінансування соціально-економічного розвитку територіальних громад в Україні	230
КЛАДЧЕНКО Марія Володимирівна Фінансове забезпечення вищого навчального закладу як інституту соціалізації особистості	232
МОСТИЦЬКА Наталія Андріївна Фінансова складова розвитку економіки	234

Шановні колеги!

Фінансова політика є вагомим інструментом забезпечення соціально-економічного розвитку України. Збалансованість у проведенні бюджетної політики країни, як однієї із необхідних умов суспільного розвитку, надасть можливість сприяти подальшій стабілізації державних фінансів, продовжити розбудову конкурентоспроможної, наукоємної економіки, що позитивно вплине на економічне зростання й підвищення рівня соціального забезпечення населення.

Підґрунтям для стійкого економічного зростання мають стати відповідні заходи державного регулювання, які реалізуються шляхом застосування фінансових та інституційних важелів. Дієвість економічних перетворень залежить від вираженості та своєчасності управлінських рішень у сфері фінансових відносин. У тезах доповідей конференції знайшли відображення актуальні питання формування та реалізації фінансової політики, бюджетно-податкового регулювання, обліку та фінансового контролю в державному секторі економіки, сучасні тенденції розвитку ринку фінансових послуг, фінансове забезпечення суспільного розвитку. Науковий і практичний інтерес становлять підходи щодо удосконалення бюджетної та податкової системи, підвищення дієвості механізму фінансового регулювання суспільного розвитку, казначейського обслуговування бюджетів за доходами і видатками, розвитку інституційних засад фінансової системи. Значну увагу приділено питанням формування державного та місцевих бюджетів у системі фінансово-економічного регулювання, подальшого розвитку програмно-цільового методу планування видатків бюджету, перспективного бюджетного прогнозування, державного фінансового контролю. Висвітлено актуальні питання інституційної складової бюджетної політики та фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку країни.

Науковцями сформульовані нові підходи до удосконалення фінансової політики у системі соціально-економічного розвитку країни, що сприятиме підвищенню її ефективності у сфері державних та місцевих фінансів, бюджетно-податкових відносин та ринку фінансових послуг.

З повагою, Анатолій Мазаракі,
ректор КНТЕУ, доктор економічних наук, професор,
академік Національної академії
педагогічних наук України,
заслужений діяч науки і техніки України

Секція 1

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Ящук Валентина Віталіївна
Секретаріат Кабінету Міністрів України

На даному етапі розвитку фінансових відносин доцільним є визначення напрямів економічного регулювання, пріоритетів фінансової політики виходячи з основоположних засад соціально-економічного розвитку країни на середньо- та довгострокову перспективу. Перерозподіл валового внутрішнього продукту через дохідну частину бюджетної системи відіграє вагомий роль у суспільному розвитку. На ефективність державного фінансового регулювання певним чином впливає рівень показника частки бюджетних доходів у валовому внутрішньому продукті. Фінансова політика має здійснюватися з урахуванням тенденцій соціально-економічного розвитку держави та відповідного досвіду країн з розвинутою та трансформаційною економікою.

Серед пріоритетних заходів вдосконалення фінансової політики слід виділити подальше реформування системи державних фінансів, спрямоване на досягнення довгострокової макроекономічної стабільності. Доцільним є удосконалення пенсійного забезпечення з метою підвищення стимулів для продовження роботи пенсіонерами, забезпечення щорічного зростання пенсій в залежності від розміру середньої заробітної плати, посилення контролю за наданням соціальної допомоги. Вагомим завданням державних фінансових інституцій є розробка та реалізація виваженої бюджетно-податкової політики, яка б забезпечувала достатній обсяг фінансових ресурсів та сприяла економічному зростанню. Показник частки податкових надходжень у валовому внутрішньому продукті залежить від умов розвитку економіки, обраної соціально-економічної моделі та інституційного середовища суспільства. Фінансова політика є дієвим інструментом регулювання соціально-економічного розвитку суспільства.

В умовах трансформаційних перетворень постає необхідність посилення впливу інструментів державної фінансової політики на економіку, вдосконалення механізму економічного зростання.

Як один з основних інструментів реалізації економічної політики країни, бюджетна політика значною мірою визначає місце та роль держави у регулюванні економічних процесів та забезпеченні макроекономічного зростання. Дії держави по визначенню ключових завдань та кількісних показників формування дохідної та видаткової складових бюджету, управління дефіцитом бюджету та державним боргом формують сутність бюджетної політики.

Бюджетна політика розглядається як процес формування та витрачання державою фінансових ресурсів з метою виконання відповідних функцій. Однією з найважливіших функцій держави є забезпечення стійкості, динамічності і збалансованості економічного зростання із врахуванням основних пріоритетів сталого розвитку. В умовах економічної рецесії доцільним є збільшення регулюючої функції держави. У кожному суспільстві формується відповідна система державного регулювання, яка базується на певних складових, зокрема загальних підходах до розвитку економічного механізму, історичних традиціях управління, домінуючій теорії економічної політики і практики її застосування, соціокультурних цінностях, підходах до ролі держави в досягненні суспільного добробуту. Вибір тієї чи іншої моделі регулювання економікою обґрунтовується рівнем соціально-економічного розвитку країни, враховуючи циклічність економічних процесів. У періоди економічних рецесій та на перехідних етапах економічних реформ спостерігається посилення державного регулювання. При досягненні конкурентоспроможності та стабільності економічної системи починається поступовий перехід до ліберальної моделі розвитку. Для періодів функціонування регулюючої моделі розвитку притаманні вищий рівень стабільності і більш високі темпи економічного зростання.

Важливим у процесі розробки та реалізації фінансової політики є удосконалення системи державних фінансів, посилення ефективності регулятивної функції бюджетно-податкових, монетарних механізмів, здійснення структурних змін в економіці, спрямованих на підвищення темпів економічного зростання країни.

Сучасний стан економічних перетворень зумовлює необхідність посилення впливу державного фінансового регулювання на економічні процеси, вдосконалення фінансового механізму економічного зростання. Доцільним є врахування відповідного зарубіжного досвіду в частині посилення ефективності бюджетного впливу на соціально-економічний

розвиток країни, якісного рівня фінансово-бюджетного прогнозування, державного фінансового контролю, проведення дієвої грошово-кредитної політики. Важливим є поєднання бюджетно-податкових та монетарних інструментів, що підвищить рівень результативності фінансової політики та макроекономічну збалансованість.

Основними напрямками фінансової політики на середньострокову перспективу є оптимізація розміру бюджетного дефіциту, підвищення ефективності формування видатків бюджету, використання бюджетних коштів, посилення регулюючої функції податкової системи, проведення ліберальної монетарної політики, удосконалення системи управління державними фінансами з одночасним стимулюванням економічного зростання шляхом використання відповідних інституційних фінансових механізмів.

З метою покращання рівня результативності розробки та реалізації грошово-кредитної політики, на етапі трансформації економіки доцільним є аналіз збалансованості показників грошової маси із заходами щодо фінансової стабілізації та стимулювання економічного зростання країни. Рівень та структура грошової маси значним чином впливають на відтворювальні процеси в економіці, показник економічної кон'юнктури та обсяг внутрішнього сукупного попиту. Важливим є забезпечення фінансовим регулятором належних умов для залучення строкових депозитів у національній валюті, розвитку інститутів фінансового посередництва, посилення дієвості інструментів довгострокових заощаджень. Доцільним є проведення виваженого валютного регулювання, спрямованого на підтримку стабільності валютного курсу національної грошової одиниці.

Пріоритетними напрямками фінансової політики на середньострокову перспективу мають стати вдосконалення інституційного середовища фінансового регулювання, підвищення дієвості фінансово-бюджетного планування і прогнозування, поступове та виважене зростання показника монетизації, вдосконалення механізмів валютного регулювання, утримання стабільного рівня цін, посилення взаємозв'язку фінансового регулювання із циклічністю економічного розвитку, забезпечення макроекономічної збалансованості. Вагомим є подальше зміцнення ролі фінансової складової розвитку суспільства в забезпеченні збалансованого економічного зростання. Водночас, необхідним є удосконалення інституційних засад фінансового забезпечення соціальної сфери, що надасть можливість підвищити рівень соціальних гарантій держави та стійкість бюджетної системи.

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Волосович Світлана Василівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Важливим інструментом євроінтеграції України є здійснення трансформацій її фінансової системи. Це передбачає формування сучасних фінансових інститутів, що сприятимуть відновленню позитивної динаміки економічного зростання за умов поглиблення інтеграційних процесів. При цьому має бути досягнуто покращення інвестиційного клімату; удосконалення державного управління та управління державними фінансами; розширення соціальної спрямованості.

Підґрунтям модернізації фінансової системи України було створення Національної ради реформ відповідно до Указу Президента України від 13.08.2014 № 644/2014. Вона забезпечує впровадження єдиної, узгодженої державної політики реформ в Україні, за якої взаємодіють державні органи, інститути громадянського суспільства та міжнародна спільнота [1].

Важливою складовою національних реформ є досягнення стабільності. Орієнтиром для забезпечення фінансової стабільності в Україні є засади, закладені міжнародними економічними та фінансовими інститутами. Почастішання світових фінансових криз спонукало створити Раду з фінансової стабільності. Інституційною платформою її функціонування є необов'язковість рішень, оскільки вона є координуючим органом, що встановлює узгоджені на міжнародному рівні напрями розвитку фінансової політики і мінімальні стандарти, які її члени зобов'язуються здійснювати на національному рівні. Внаслідок цього підвищується ефективність міжнародної фінансової системи і заповнюється вакуум міжнародних регуляторних та наглядових функцій в інтересах забезпечення загальної фінансової стабільності.

Рада з фінансової стабільності сприяє зміцненню глобальної фінансової стабільності шляхом координації розвитку нормативно-наглядових та інших політик фінансового сектора і проводить роз'яснювальну роботу країн, які не є членами. Це досягається через співпрацю та узгодженість фінансової політики, зокрема через моніторинг реалізації узгодженої політики. У багатьох країнах створюються національні ради з фінансової стабільності. Не є

винятком і Україна, де Раду з фінансової стабільності було утворено у березні 2015 р. відповідно до Указу Президента від 24.03.2015 № 170/2015 [2].

Розвиток вітчизняної фінансової системи потребує проведення дієвих податкових реформ, пов'язаних із необхідністю гармонійного включення органів фіскальної служби до системи соціально-економічних відносин в країні. У розвинених країнах набули розповсюдження нові моделі побудови податкових систем, підґрунтям яких стали соціальні компоненти формування податкових інститутів та механізми налагодження ефективної взаємодії з громадськістю.

Реформування Державної податкової служби України передбачає збільшення прозорості процесу прийняття рішень, а також створення системи стримування і противаг, перехресного контролю, внутрішнього аудиту та нагляду зовнішніх експертів. З цією метою Україна та ЄБРР 12 травня 2014 р. підписали Меморандум про взаєморозуміння для української антикорупційної ініціативи, що передбачає створення інституту бізнес-омбудсмена.

Нині існує широке розуміння того, що стабільність, фінансова інтеграція, цілісність і захист прав споживачів є не лише сумісними, але взаємодоповнюючими. Це вплинуло на виникнення категорії фінансової інклюзивності. Призначенням фінансової інклюзивності є підтримання інклюзивного зростання, яке сприяє загальному економічному розвитку, підтримує соціальну згуртованість і зменшує нерівність у доходах. Крім того, отримало визнання ролі інклюзивності фінансові системи у стимулюванні економічного зростання, створенні робочих місць і стійкості.

Отже, розвиток фінансової системи України має забезпечити стабілізацію національної економіки та подальше зростання економіки, з одного боку, та попередити руйнацію інституційної складової в умовах радикальних реформ, з другого боку.

Список використаних джерел

1. Питання Національної ради реформ і Виконавчого комітету реформ : Указ Президента України 13.08.2014 № 644/2014. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/644/2014>
2. Про Раду з фінансової стабільності: Указ Президента України від 24.03.2015 № 170/2015. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/170/2015>

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Пасічний Микола Дмитрович

Київський національний торговельно-економічний університет

В умовах рецесії, нестабільності розвитку світової економіки вагомим значення набувають питання активізації ролі системи державного фінансового регулювання у забезпеченні економічного зростання. Для зниження впливу кон'юнктурних факторів, необхідним є реалізація стимулюючих контрциклічних заходів фінансового регулювання, водночас, пріоритетним завданням держави є створення відповідних умов для стійкого інтенсивного розвитку економіки. З огляду на зазначене, доцільним є підвищення рівня ефективності системи державного управління, мінімізація економічних та інституційних ризиків. Важливим є формування довгострокової фінансової стратегії, що сприяло б узгодженню перспективних макроекономічних цілей.

Фінансове регулювання передбачає реалізацію заходів держави щодо фінансового стимулювання – інвестиційних процесів, зайнятості населення, ділової активності суб'єктів господарювання або ж фінансового стримування чи встановлення певних обмежень щодо розміру державного боргу, дефіциту, продажу валютної виручки експортерами, порядку купівлі валюти імпортерами, регулювання облікової ставки тощо. Доцільність застосування фінансового регулювання обумовлена виконанням державою економічної функції на належному рівні, потребою встановлення та підтримки оптимальної структури економіки, обґрунтування пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку, формування і подальшого удосконалення інституційного забезпечення функціонування ринку. Дієвість системи державного фінансового регулювання, значним чином, залежить від рівня наукової обґрунтованості його ролі в розвитку суспільних відносин, моделі економічного росту, що визначає ступінь участі держави в управлінні економікою та використання відповідних інструментів регулювання.

Найбільш дієвими складовими фінансового регулювання є податкове, бюджетне та грошово-кредитне регулювання. Податкове регулювання передбачає відповідну сукупність заходів держави щодо визначення переліку загальнодержавних та місцевих податків і зборів,

розміру їх ставок, встановлення пільг та відповідальності за порушення податкового законодавства. З метою стимулювання економічного розвитку, або зниження «негативного ефекту» податків на ділову активність суб'єктів підприємництва слід забезпечити максимальне врахування інтересів держави щодо фіскальної достатності оподаткування та одночасно надавати мотивацію до ефективної діяльності підприємництва. Митне регулювання передбачає реалізацію системних заходів у сфері регулювання зовнішньої торгівлі, захисту економічних інтересів країни і вирішення фіскальних завдань, які стоять перед державою на певному етапі економічних перетворень. Можливості регулювання митних тарифів, встановлення певних квот товарів, цінностей та майна, що перетинають митний кордон дозволяють виконувати державним фінансовим інститутам окрім фіскальних завдань – протекціоністські щодо захисту національного виробника, преференційні щодо стимулювання експорту та зростання зовнішньоторговельного обороту. Важливими інструментами бюджетного регулювання є регулювання у сфері доходів, видатків бюджету, міжбюджетних відносин, дефіциту бюджету та державного боргу. За допомогою регулювання пропорцій перерозподілу валового внутрішнього продукту через бюджетну систему держава формує стратегічний напрям розвитку моделі соціально-економічного розвитку суспільства.

Інструменти монетарного регулювання повинні забезпечити відповідну грошову пропозицію для розширеного відтворення розвитку економіки. Вагомим завданням грошово-кредитного регулювання є створення відповідних стимулів для відновлення економічного зростання шляхом використання інструментів процентної політики, реалізації заходів щодо повернення валютної виручки в країну, стабілізації банківської системи. На етапі сучасних економічних перетворень, політика Національного банку щодо стабілізації міжбанківського валютного ринку потребує комплексного та виваженого поєднання ринкових та адміністративних заходів. Враховуючи показники боргової стійкості фінансової системи та необхідність залучення нових державних запозичень для рефінансування державного боргу та фінансування бюджету необхідним є посилення рівня узгодженості грошово-кредитної та бюджетної політики, із визначенням впливу емісії боргових зобов'язань на стан фінансового ринку країни. Загалом, важливим є посилення впливу ендогенної складової економічного зростання та зміцнення інституційних засад формування державної фінансової політики.

ІННОВАЦІЇ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Белінська Ганна Василівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Наукові дослідження другої половини ХХ ст. американського вченого-неокласика Хаймана Мінскі, який вважав, що економічна теорія має приносити практичну допомогу урядам при подоланні кризових явищ в економіці.

Він вважав, що «ні в якій іншій сфері економічної діяльності гонитва за прибутком не є настільки очевидною рушійною силою змін, що відбуваються, як у фінансово-кредитній» [1].

У дослідженнях вченого вказується на неоднозначний, двоїстий характер інноваційної діяльності у фінансово-кредитному секторі: так, з позиції інтересів суб'єкту господарювання фінансова інновація виступає інструментом оптимізації фінансових потоків, але з точки зору структури економіки саме вони можуть призводити до зростання частки суб'єктів фінансових спекуляцій, що стає причиною кризових макроекономічних процесів.

Значимість його дослідження полягає в тому, що така позиція вченого логічно описує сучасні тенденції у фінансовій сфері. Адже саме дестабілізація фінансового сектору та розширення спекулятивної складової інвестиційної діяльності стало причиною останніх світових економічних криз.

Фондовий ринок в розвинених країнах є барометром очікувань споживачів і настроїв менеджменту. На прикладі США можна побачити, що в кінцевому рахунку інвестори в значній мірі орієнтуються не на макроекономічні дані, а на поведінку ринку.

Доцільно згадати початок кризи 2008–2009 рр. у США, однією з причин якої, часто вважають саме неконтрольованість випуску та обігу фінансових інноваційних продуктів, що в свою чергу є наслідком самої природи капіталу, який через розширене відтворення накопичується у величезних обсягах, і стає причиною криз.

Першим висновком, який робить вчений у своїх дослідженнях, є те, що економіка може бути стабільною і нестабільною залежно від поточних параметрів фінансової системи. І саме фінансова система через її інноваційну орієнтацію є визначальним чинником стабільності економіки в цілому: адже банківська система виступає з'єднувальною ланкою всіх елементів економіки. Як наслідок – усі банківські кризи мають серйозний вплив на економіку в цілому.

В періоди зростання економіки фінансова система трансформується, стимулюючи подальшу нестабільність. А головну роль у процесі трансформації, в свою чергу, відіграють економічні інтереси господарюючих суб'єктів та фінансові інновації, що є результатом бажання отримати якомога вищий прибуток.

Тож, оскільки неможливо, і в жодному разі не потрібно забороняти діяльність господарюючих суб'єктів щодо створення фінансових інновацій, то саме держава повинна взяти на себе роль контролюючого суб'єкта, що має знижувати негативні аспекти розвитку фінансової сфери.

Список використаних джерел

1. Minsky H. Shumpeter and Finance // Market and Institutions in Economic Development : Essays in Honor of Paulo Sylos Labini. NY : St. Martin's Press, 1993. P. 106.

ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Барановська Вікторія Григорівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Гроші інвесторів не в останню чергу є гарантом безпеки і розвитку будь-якої держави. Водночас формування глобального світового виробництва зумовлено бурхливим зростанням потоку капіталу та інвестицій між країнами. Причому, передусім, саме внутрішні інвестиції мають слугувати головним джерелом економічного зростання як окремих складових вітчизняного господарського комплексу, так і економіки країни загалом. Їхньому постійному зростанню та підвищенню ефективності використання повинні сприяти грошово-кредитна, бюджетна, податкова, митна, інвестиційна політика України.

Проте дефіцит інвестицій є однією з головних причин кризового стану як підприємництва, так і виробництва, оскільки він призводить до їх падіння; нетехнологічності, неекономічності продукції, що виробляється; зменшення зайнятості. Усе це робить неможливим забезпечення необхідного для повноцінного розвитку рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання, галузей, окремих регіонів та господарського комплексу країни загалом.

Спільною проблемою для країн із перехідною економікою, до яких, на наш погляд, все ще належить і Україна, на різних етапах їхнього розвитку є те, що інвестиційна діяльність у роки реформ

значною мірою визначається нестачею власних коштів підприємств, зниженням частки довгострокових кредитів, високими відсотковими ставками за кредитами, які залучаються, скороченням обсягів централізованих інвестицій в основний капітал.

В умовах нестачі власних коштів залучення іноземних інвестицій в розбудову національної економіки набуває великого значення. Тим більше, що іноземні інвестиції стимулюватимуть зацікавленість провідних країн світу у зміцненні економічної стабільності в Україні, полегшенні доступу українських товарів, що виробляються на спільних з участю іноземного капіталу підприємствах, на світові ринки, у більш широкому включенні України в інтеграційні процеси. Окрім того, іноземні інвестиції можуть не лише слугувати каталізатором розширення внутрішніх інвестицій в економіку України, а й сприяти репатріації частини валютних ресурсів, вивезених українськими резидентами за кордон. І, нарешті, залучення прямих іноземних інвестицій сприяє полегшенню тягаря зовнішньої заборгованості і не лише не обтяжує державної скарбниці, а й, навпаки, може принести їй суттєві доходи.

При розгляді конкретних інвестиційних проектів дуже важливо визначати цілі вкладання коштів іноземними інвесторами та їхню сумісність з національними інтересами України в інвестиційній сфері. Система контролю за діями інвесторів повинна забезпечити інформацію як про типи іноземних інвесторів, що виходять на вітчизняний ринок чи мають вимоги до національних фінансових інститутів, їхньої географічної належності, так і про рух іноземного капіталу й обсяги угод нерезидентів.

Слід чітко усвідомлювати, що програш гострої боротьби саме за іноземні інвестиції призведе до витіснення України за межі світових ринків капіталів і, як наслідок, до згортання програми економічних реформ.

Та будувати цю роботу слід з урахуванням інвестиційної безпеки держави. Одним із головних чинників фінансової безпеки в теперішній час є інвестиції в основний і людський капітал. А отже, великого значення набувають питання щодо забезпечення належного рівня інвестиційної безпеки.

Проте дослідження в цій сфері на сьогодні є логічно не завершеними. Однозначного визначення сутності інвестиційної безпеки на сьогодні немає.

Інвестиційну безпеку держави слід розглядати як досягнення рівня інвестицій, що дозволяє оптимально задовольняти поточні інвестиційні потреби національної економіки за обсягом і структурою з урахуванням ефективного використання і повернення коштів, які

інвестуються, оптимального співвідношення між розмірами внутрішніх і зовнішніх інвестицій, іноземних інвестицій у країну і вітчизняних за рубіж, підтримання позитивного національного платіжного балансу [1, с.771].

Водночас, задля забезпечення фінансової безпеки держави формувати систему інвестиційної безпеки в Україні обов'язково слід з урахуванням необхідності дотримання виваженої антиінфляційної політики, досягнення скорочення бюджетного дефіциту, підвищення ефективності політики державних запозичень.

Список використаних джерел

1. Барановський О.І. Філософія безпеки : монографія : у 2 т. / О.І. Барановський. – Київ : УБС НБУ, 2014. – Т. 1 : Основи економічної і фінансової безпеки економічних агентів. – 831 с.

ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У ЧАСТИНІ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Канцір Ірина Анатоліївна

Львівський техніко-економічний коледж
Національного університету «Львівська політехніка»

В умовах активізації глобалізаційних процесів та трансформаційних перетворень у фінансово-економічній сфері особливої актуальності набуває вироблення нових підходів до функціонального призначення державного регулювання сфери фінансово-економічних відносин.

Фінансова система є найбільш регульованим сектором економіки. Метою державного регулювання фінансової складової національної економіки є проведення єдиної та ефективної політики у сфері фінансових відносин; захист інтересів учасників; створення сприятливих умов для розвитку та функціонування фінансового ринку; забезпечення рівних можливостей для доступу на ринок і забезпечення прав їх учасників; додержання учасниками вимог чинного законодавства; нагляд за прозорістю та відкритістю діяльності всіх учасників; сприяння інтеграції у світовий фінансовий простір.

Важливим елементом державного регулювання у фінансовій сфері є вироблення специфічного механізму, адекватного завданням стратегічного розвитку країни. Власне, фінансовий механізм – найбільш динамічна частина фінансової політики держави, яка латентно реагує на соціально-економічні тенденції.

При побудові організаційно-економічного механізму регулювання фінансової складової національної економіки доцільно виділити три рівні регулювання: рівень законодавчих органів; рівень державних регулюючих органів; рівень саморегулювальних організацій.

У світі не існує універсального шаблону щодо структури органу регулювання та нагляду, проте при її побудові спостерігається загальна тенденція щодо: зменшення кількості відокремлених органів регулювання та нагляду; інтеграції пруденційного нагляду; зменшення ролі центрального банку у пруденційному надгляді за фінансовими установами; приділення більшої уваги ролі центрального банку щодо системної стабільності фінансового сектору; створення об'єднаного органу регулювання поза межами центрального банку [1].

Ефективне державне регулювання повинне здійснюватися у трьох основних керунках: контроль виконання бюджету, управління цільовими фондами, організація та управління діяльністю контрольно-регулюючих органів та інститутів державного регулювання фінансового ринку.

Перспективним варіантом реструктуризації фінансової складової національної економіки виступає удосконалення інституційних та організаційних інструментів державного регулювання. Принциповим напрямом є координація розподілу ресурсів фінансової системи. З метою забезпечення стійкості та надійності функціонування фінансового ринку як цілісної системи доцільно здійснити організаційно-правові заходи, спрямовані на створення мегарегулятора фінансового ринку, що сприятиме мінімізації конфлікту інтересів між учасниками ринку та дозволить країні вийти на новий рівень державного регулювання національної економічної системи.

Отже, пріоритетами державної політики у регулюванні фінансової сфери вважатимуться: припинення нарощування боргів; соціальна спрямованість бюджету, формування нового типу управління державним бюджетом; забезпечення належного рівня та якості суспільних послуг; підвищення рівня державних видатків на науку, освіту, охорону здоров'я; забезпечення оптимального рівня децентралізації процесу прийняття фінансових рішень.

Список використаних джерел

1. Крилова А.О. Формування фінансової системи України в умовах трансформаційної економіки / А.О. Крилова. – Архангельск : КИРА, 2010. – 111с.

РОЛЬ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ В РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Поліванов Володимир Єгорович

Київський національний торговельно-економічний університет

В системі пріоритетів соціально-економічного розвитку України розробка і практична реалізація фінансової політики держави належить до числа першочергових. В сучасних умовах вона має бути спрямована на ефективне формування фінансових ресурсів, їх розподіл, раціональне використання і контроль фінансових потоків із застосуванням потенціалу фінансової системи та забезпечення функціонування фінансових механізмів. Ефективна діяльність останнього забезпечується фінансовими органами та інститутами, що в цілому і становлять фінансово-кредитку інфраструктуру. Представниками фінансових інституцій, без яких неможлива реалізація ефективної фінансової політики, є комерційні банки, фондові та валютні біржі, інвестиційні фонди та інвестиційні компанії, страхові компанії, довірчі товариства, кредитні спілки, реєстратори та зберігачі цінних паперів, депозитарії, клірингові депозитарії, Пенсійний фонд, фонди загальнообов'язкового соціального страхування тощо. Зазначені структури покликані забезпечити стабільне функціонування фінансового ринку.

Аналізуючи сучасний стан і тенденції розвитку всієї сукупності елементів фінансово-кредитної інфраструктури ринку слід зазначити, що переважна їх більшість функціонує неефективно, не забезпечуючи стабільне функціонування ринку, купівлю-продаж фінансових активів на постійній, впорядкованій основі, контроль за якістю фінансових активів, що знаходяться в обігу на ринку. Натомість роль фінансово-кредитної інфраструктури полягає в наданні конкретних інструментів для здійснення трансформації вільних коштів економічних суб'єктів в активний позиковий капітал, потребу в якому мають інші економічні суб'єкти для реалізації своїх ефективних фінансово-економічних проектів. Це стосується в першу чергу банків і банківського сектору в цілому. Політика Національного банку України не забезпечує фінансову макроекономічну стабілізацію в країні, стійкість національної грошової одиниці. Оцінюючи ефективність грошово-кредитного регулювання в Україні зауважимо, що значна частина комерційних банків знаходиться в кризі і не здатна виконувати свої

функції. Для більшості суб'єктів економічної діяльності умови кредитування, що пропонуються, є неприйнятними. Спостерігається масове банкрутство комерційних банківських структур, відтік іноземного банківського капіталу. За різними експертними оцінками, зокрема Світового банку, Міжнародного валютного фонду, банкрутство вітчизняних банків оцінюється в 180 млрд. грн. Діяльність інвестиційних фондів, інвестиційних компаній стримується неефективним інституціонально-організаційним механізмом реалізації. Потребує свого вдосконалення і структура страхового ринку. Це, зокрема, стосується розширення спектру страхових послуг, покращення роботи страхових посередників. В контексті реформування системи пенсійного забезпечення потребує докорінних змін діяльність пенсійних фондів. Йдеться насамперед про розвиток недержавних пенсійних фондів. Кошти цих фондів мають формуватись за рахунок регулярних відрахувань із заробітної плати працівників, відрахувань з прибутку підприємств. Державний пенсійний фонд, маючи 100 мільярдний дефіцит, фактично фінансується з держбюджету.

Розвиток елементів фінансово-кредитної інфраструктури повинен здійснюватись і в напрямку їх інтеграції в європейський і світовий фінансові ринки. В першу чергу це стосується діяльності вітчизняних фондових бірж, що знаходяться фактично в зародковому стані [1].

Враховуючи, що фінансова система є частиною економічної системи, формування і розвиток фінансово-кредитної інфраструктури має відбуватись у взаємозв'язку та взаємодії з іншими типами ринкових інфраструктур, зокрема організаційно-технічної та організаційно-дослідної. Це дозволить побудувати ефективну ринкову систему з чітким соціальним спрямуванням [1].

Список використаних джерел

1. Поліванов В.Є. Економічна модернізація України: політико-економічний аспект. Диверсифікація міжнародної торгівлі та активізація інвестиційного співробітництва : зб. матеріалів XVIII Міжнародної науково-практичної конференції / В.Є. Поліванов. – Київ : УДУФМТ, 2015. – 492с.

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Микитюк Ігор Сергійович

Київський національний торговельно-економічний університет

Реформа місцевого самоврядування являє важливе стратегічне завдання в управлінні на рівні місцевих органів влади, що пов'язано зі змінами в регіональній фінансовій політиці. Серед них слід відмітити наступні: підтримка економічної ефективності місцевих органів влади; розвиток децентралізації як умови раціонального вирішення соціально-економічних проблем на місцевому рівні; прилаштування місцевої фінансової політики до вирішення завдань конкретної території; розробка нових організаційних та інституційних підходів для забезпечення місцевого розвитку на основі стратегічного бачення проблем. Важливим аргументом на користь реформування було розмежування повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, удосконалення взаємодії між ними, подолання проблеми, коли повноваження органів місцевого самоврядування не відповідають їх зобов'язанням і завданням.

Державою запропоновано напрямки проведення реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, метою якої є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку України та її регіонів, забезпечення їх соціальної та економічної єдності, підвищення рівня життя населення, додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина незалежно від його місця проживання, за рахунок ефективної системи управління і забезпечення сталого територіального розвитку.

З розвитком місцевого самоврядування у місцевих органах влади виникла потреба і з'явилась можливість переходу до стратегічного планування як одному з найбільш ефективних методів планування соціально-економічного розвитку території. Місцеві органи влади мають можливість самостійно обирати пріоритети, визначати з урахуванням наявних ресурсів цілі та напрями розвитку, розроблення та виконання взаємопов'язаних завдань і заходів з вирішення соціально-економічних проблем на відповідній території. Застосування інструментів стратегічного планування в органах виконавчої влади може суттєво підвищити результативність використання наявних ресурсів і зробити більш ефективним сам орган влади. Стратегічне планування має передбачати облік впливу зовнішнього середовища на сучасний та майбутній стан органу місцевого самоврядування, його недоліків та переваг і активне використання цієї інформації для визначення стратегії розвитку.

Розробка перспективних планів формування територіальних громад є міжнародною практикою, що використовувалася під час проведення децентралізації влади в таких країнах, як Німеччина, Франція, Данія, Латвія, Естонія. Зарубіжний досвід доводить, що важливим моментом є діагностика соціально-економічного розвитку територіальної громади з метою налагодження механізму управління, а саме розробки і реалізації регіональної соціально-економічної політики, оцінювання рівня соціально-економічного розвитку, оцінювання діяльності посадових осіб місцевого управління.

Метою стратегічного планування розвитку територіальних громад є пошук джерел ефективності і підвищення рівня їх соціально-економічного розвитку на основі росту матеріального благополуччя і всебічного розвитку громадян. Важливим моментом є визначення пріоритетних функцій, тобто ключових видів діяльності, які мають забезпечити громаді ефект розвитку. Аналіз зарубіжного досвіду розвитку територіальних громад показує, що перемагають і успішно розвиваються ті з них, хто орієнтується на ефективне використання свого соціально-економічного потенціалу; використовують такі технології планування, які дозволяють при визначенні перспектив свого розвитку враховувати не тільки місцеві умови і закономірності, що склалися, але і можливі зміни зовнішнього внутрішнього середовища.

Стратегічне планування з метою забезпечення соціально-економічного розвитку територіальної громади, має включати наступні етапи: проведення аналізу основних показників соціально-економічного розвитку територіальної громади ; розробка прогнозу соціально-економічного розвитку громади; проведення SWOT-аналізу громади з метою встановлення ключових конкурентних переваг і недоліків громади у соціально-економічній сфері; розробка стратегічного плану соціально-економічного розвитку громад, який має включати визначення бачення і місії громади в регіоні в цілому, на основі чого формулюються стратегічні цілі за економічним і соціальним напрямками його розвитку; вибір показників результативності досягнення цілей ; визначення пріоритетів в соціально-економічному розвитку громади; формування можливих варіантів сценаріїв соціально-економічного розвитку громади; оцінювання результатів прогнозу і, в разі потреби, коригування цілей соціально-економічного розвитку громади.

Отже, стратегічне планування розвитку територіальної громади в широкому сенсі ставить за мету, по-перше визначення пріоритетних напрямів і областей діяльності громади в довгостроковій перспективі по-друге, визначення способів і шляхів досягнення поставлених цілей.

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ЗАХИСТУ СІМ'Ї ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

Романенко Ольга Анатоліївна

Київський національний торговельно-економічний університет

Скорочення чисельності працездатного населення призводить до зниження соціально-економічного розвитку країни та є загрозою економічної безпеки держави. Економічні та демографічні фактори є взаємозалежні, вони суттєво залежать від психологічних реакцій людей, їх цінностей та поведінкових установок.

У розвинутих країнах наразі в результаті змін правил і норм сімейної поведінки спостерігається ріст кількості розлучень, пізніх шлюбів, незареєстрованих шлюбних союзів, позашлюбних дітей, що свідчить про руйнування інституту шлюбу і як наслідок посилення соціально-економічних проблем суспільства.

В Україні для вирішення такого роду проблем затверджена у 2013 році «Державна цільова соціальна програма підтримки сім'ї до 2016 року», метою якої є збереження традиційних сімейних цінностей, посилення мотивації до реєстрації шлюбів, свідомого народження і виховання дітей, а також підвищення соціального захисту сімей, які опинились у складних життєвих обставинах.

Варіантів розв'язання проблеми підтримки сім'ї в Україні є декілька. Один варіант передбачає здійснення заходів щодо матеріальної підтримки соціально незахищених верств населення та надання соціальних послуг сім'ям, які опинились у складних життєвих обставинах, з приводу насильства в сім'ї. Перевагою зазначеного варіанта є те, що в умовах нестабільності соціально-економічного розвитку, кризових та інфляційних процесів сім'ям, у тому числі сім'ям з дітьми, державою гарантовано матеріальну підтримку. Також у зв'язку з виникненням складних життєвих обставин у сім'ях державою створено систему соціальних закладів, які надають соціальні послуги з метою відтворення життєдіяльності, соціальної адаптації та повернення до повноцінного життя. Недоліком такого підходу є подальший розвиток системи державної допомоги, яка не мотивує людину до самостійного розв'язання проблем у власній сім'ї.

Результати аналізу виконання підтверджують необхідність проведення превентивної роботи з сім'ями, коли проблеми, що може виникнути в сім'ї та спричинити складні наслідки, можна запобігти або нейтралізувати таку проблему на початкових етапах. Вказаний варіант є недостатньо ефективним, оскільки неактивно впливає на проведення профілактичної роботи на ранній стадії виявлення сімей, які можуть опинитися в складних життєвих обставинах, а також потребує постійного зростання обсягу бюджетних коштів, необхідних для виплати соціальної допомоги.

Другий варіант передбачає перенесення акцентів сімейної політики на засади стимулювання саморозвитку та самозабезпечення сім'ї, надання адресної соціальної допомоги, поєднання зусиль центральних і місцевих органів виконавчої влади, активізацію діяльності органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань. Перевагою зазначеного варіанта є те, що згадані заходи сприятимуть ціннісній трансформації ставлення українців до створення та функціонування сім'ї, посиленню відповідальності кожного з батьків за виховання дітей, запровадженню ефективного механізму взаємодії та соціального партнерства сім'ї, громадськості та держави. Другий варіант є більш оптимальним, оскільки він спрямований на пропаганду сімейних цінностей з формування сім'ї, орієнтованої на народження та виховання двох і більше дітей, здатної самостійно розв'язувати проблеми, забезпечувати власний розвиток, брати активну участь у житті громади, виховувати відповідальних громадян; здійснення підготовки молоді до подружнього життя; формування свідомого та відповідального ставлення до батьківства, повноцінного виховання та розвитку дітей; здійснення соціальної підтримки сімей шляхом створення ефективного системи захисту населення через запровадження механізму комплексного надання сім'ям адресної допомоги та соціальних послуг; соціальний захист та підтримку сімей, які опинились у складних життєвих обставинах, запобігання асоціальним проявам у сім'ї, передусім насильству; забезпечення всебічної підтримки сімей, особливо з дітьми.

ФІНАНСОВІ ВАЖЕЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Britchenko Igor

College of Social and Computer Sciences Nowy Sacz
Graduate School of Business National,
Louis University

Бслякова Оксана Володимирівна

Київський національний університет культури і мистецтв

Стосовно складних економічних систем, поняття «потенціал» асоціюється, перш за все, з такими видами економічного потенціалу як виробничий, екологічний, фінансово-кредитний, управлінський, зовнішньоекономічний, інноваційний. На перший план виходить інноваційний потенціал, з яким пов'язується перехід на інноваційний шлях розвитку вітчизняної економіки. Аналіз економічних аспектів поняття «інноваційний потенціал» виявляє широкий спектр підходів до його вивчення. Розглянемо деякі з них:

- інноваційний потенціал – це одна з трьох складових інноваційно-інформаційного простору, яка включає в себе особисті й ділові якості керівників, професійну й економічну підготовку, професійні досягнення (авторські посвідчення, винаходи тощо), матеріально-технічне і фінансове забезпечення;
- інноваційний потенціал – це здійснювані нововведення;
- інноваційний потенціал – сукупність різних видів ресурсів, включаючи матеріальні, фінансові, інтелектуальні, інформаційні та інші ресурси, необхідні для здійснення інноваційної діяльності;
- інноваційний потенціал містить невикористані, приховані можливості накопичених ресурсів, що можуть бути задіяні для досягнення цілей економічних суб'єктів;
- інноваційний потенціал являє собою категорію особливого змісту, що включає не лише інноваційні ресурси й механізм їх використання в організаційно-господарській системі, а й активність інноваційних процесів;
- інноваційний потенціал як можливість здійснювати вперше чи відтворювати ефективні нововведення на підставі використання власних чи залучених ресурсів;
- інноваційний потенціал як потенціал знань, отриманих в процесі реалізації науково-технічного потенціалу, тобто інноваційний потенціал – це сукупна спроможність науково-технічних знань й практичного досвіду, які забезпечують більш повне використання ресурсів економічного потенціалу;

– інноваційний потенціал економічного суб'єкту розглядається як сукупність його засобів і можливостей в реалізації своєї інноваційної стратегії.

Таким чином, аналізуючи різноманітність виділених підходів до визначення інноваційного потенціалу слід відзначити, що всі вони можуть бути розділені на три головні групи:

ресурсний підхід, тобто визначення інноваційного потенціалу як сукупності ресурсів або їх комбінації;

структурний підхід до визначення інноваційного потенціалу, згідно якого виділяються такі його основні елементи як кадрова, інформаційно-методологічна, матеріально-технічна, науково-технічна, фінансова складові, тощо;

процесний підхід, за яким інноваційний потенціал пов'язується з досягненням цілей інноваційної діяльності суб'єктів, зайнятих розробкою, впровадженням та комерсализацією інновацій.

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННИХ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

**Міняйло Олександр Іванович,
Міняйло Вікторія Петрівна**

Київський національний торговельно-економічний університет

Сучасний стан національної економіки вимагає значних перетворень в усіх сферах суспільного життя. Важливим елементом управління національною економікою є система публічних закупівель, яка базується на конкурсному підході до придбання товарів, робіт і послуг. Цінність системи конкурсної закупівлі полягає в залученні до неї великої кількості суб'єктів підприємництва, що має забезпечити оптимальність та конкурентоспроможність процесу закупівлі.

Система публічних закупівель в Україні, незважаючи на перманентні зміни, яких вона зазнавала упродовж останніх 20 років, все ж таки залишається недосконалою, забюрократизованою і корупційно вразливою. Водночас слід зазначити, що окремі законодавчі акти, зокрема, Закони України «Про електронний підпис» та «Про електронну комерцію» стали важливою передумовою модернізації процедури публічних закупівель, яка безпосередньо залежить від ефективності впровадження сучасних інформаційних технологій.

16 лютого 2016 року Президентом України був підписаний закон «Про публічні закупівлі», метою якого є забезпечення ефективного та прозорого здійснення закупівель, створення конкурентного середовища у сфері публічних закупівель, запобігання проявам корупції у цій сфері,

розвиток добросовісної конкуренції. Закон забезпечує поширення системи електронних публічних закупівель протягом 2016 року у 2 етапи: з 1 квітня – для центральних органів виконавчої влади та замовників, що здійснюють діяльність в окремих сферах господарювання; з 1 серпня – для решти замовників.

З метою формування і використання інформаційних ресурсів, що містять інформацію про процес публічних закупівель і відомості про всі контракти закупівель, про звіти по їх виконанню створено інтегровану державну систему інформаційного забезпечення закупівель товарів, робіт і послуг для державних потреб – ProZorro. Основною метою системи є інформаційне забезпечення процесів держзакупівель і моніторингу їх результатів.

Державний контроль у сфері публічних закупівель доручено Рахунковій палаті України, Антимонопольному комітеті України, Державній аудиторській службі України, на яку покладено функції з моніторингу публічних закупівель. Органи Державного казначейства України контролюють здійснення оплати за договором про закупівлю. На разі підвищується актуальність діяльності контролюючих органів, які повинні здійснювати контроль за діяльністю операторів електронних майданчиків з метою виявлення та запобігання порушення вимог законодавства у сфері публічних закупівель та забезпечення інтересів замовників і учасників закупівель.

Контролюючі органи у сфері публічних закупівель, повинні бути зацікавлені у створенні електронного інформаційного зв'язку та діловому співробітництві між собою, оскільки це дозволить отримувати оперативну інформацію про хід торгів, здійснювати моніторинг та аналіз закупівель, а також зменшить паралелізм, дублювання в роботі, який знижує ефективність державного контролю у сфері публічних закупівель та негативно позначається на тому суб'єкті, щодо якого реалізуються владні повноваження.

Перехід до нових технологій публічних закупівель дозволяє більш обґрунтовано приймати раціональні рішення, що стосуються потреб держави та способів їх задоволення. Успішне функціонування електронних закупівель можливе лише за умови готовності замовників і підприємницького сектора в Україні до запровадження нових технологій. Зокрема це означає, що більшість малих та середніх підприємств і замовників місцевого значення в Україні повинні мати певне комп'ютерне обладнання зі широкосмуговим доступом до мережі Інтернет. Раптовий перехід до (в тій чи іншій мірі) обов'язковості електронних процедур закупівель до моменту, коли такі підприємства і замовники досягнуть достатнього рівня вміння і технічних потужностей, матиме, скоріш за все, негативний ефект та може позбавити їх можливості брати участь у закупівельному процесі.

Таким чином, проведення електронних тендерних процедур – це інноваційний захід сучасної системи публічних закупівель, тобто нова логістична форма продажу товарів, робіт і послуг державним замовникам. Систему електронних публічних закупівель створено для забезпечення максимальної їх відкритості й оптимізації державних витрат унаслідок мінімізації вартості і скорочення термінів постачань, підвищення рівнів якості та надійності виконання умов укладання контрактів.

НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Макогон Іван Іванович
Міністерство фінансів України

Забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку державного-сектору економіки являє собою складний процес, який залежить від багатьох факторів, зокрема ролі держави в управлінні економікою, що зумовлює можливість здійснення радикальних фінансово-економічних реформ; особливостей функціонування та розвитку ринкової економіки, її спрямування на забезпечення віддачі від дій суб'єктів господарювання державного сектору щодо інноваційно-інвестиційної діяльності.

Відмічається недостатній рівень нагромадження основного капіталу, що значно поступається показникам докризового рівня та не відповідає потребам забезпечення розширеного економічного відтворення; нераціональна структура інвестицій в основний капітал із надто високою часткою фінансово-посередницьких секторів.

За індексом ступеню обмежування прямих іноземних інвестицій Україна посідає місце вище середнього серед країн-членів Організації економічного співробітництва та розвитку. Разом з тим, відмічаються певні покращення, зокрема в рейтингу інвестиційної привабливості країн світу (International Business Compass), за 2015 рік Україна знаходилась на 89 місці тоді як у 2014 році займала 109 місце. У рейтингу легкості ведення бізнесу посіла 96 місце тоді як у 2014 році займала 109 місце. На думку експертів, основними причинами зазначеного є нестабільність економічної та політичної ситуації, недосконале і суперечливе законодавство, нестабільність національної валюти, непередбачуваність змін у податковій системі, нечітке визначення прав власності, відсутність реальних пільг і привілеїв для іноземного капіталу, значний рівень адміністративних бар'єрів щодо розвитку бізнесу.

Створення ефективного механізму забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку державного сектору економіки потребує удосконалення низки існуючих та запровадження нових фінансових інструментів державної інвестиційної політики. Важливими завданнями є активізація формування нормативно-правового забезпечення щодо розвитку механізму державно-приватного партнерства, зокрема, розширення сфери його застосування, перерозподілу ризиків, які несуть обидві сторони договору, посилення ролі приватних інвесторів у розробці та прийнятті інвестиційних рішень; удосконалення механізму державних закупівель з метою мінімізації ризиків неефективного використання державних фінансових ресурсів.

З метою формування сприятливого інвестиційного середовища доцільним є врегулювати на законодавчому рівні механізму взаємодії регіональних центрів з інвестицій та розвитку з органами ліцензування та дозвільними органами. Для удосконалення інфраструктурного забезпечення інвестиційної діяльності важливим є удосконалення нормативно-правових засад щодо створення індустриальних парків, розробка концепції створення на засадах державно-приватного партнерства спеціалізованих лізингових центрів з метою стимулювання інвестицій в реальний сектор економіки на засадах лізингу, передбачивши спрощення процедури ввезення на пільгових умовах високотехнологічного обладнання та удосконалення законодавства, що регулює здійснення лізингових операцій. З метою створення системи державних гарантій захисту іноземних інвестицій та врегулювання комерційних спорів між суб'єктами інвестиційного процесу доцільним є удосконалення правових засад створення державних гарантійно-заставних агентств для надання додаткового гарантійного забезпечення інвестиційних проектів інноваційного спрямування, що надасть можливість для перерозподілення інвестиційних ризиків.

Важливою умовою для розширення інвестиційного співробітництва з іноземними державами є створення сприятливого інвестиційного клімату шляхом надання іноземним інвесторам необхідних правових гарантій для захисту своїх інвестицій через підготовку та укладення міждержавних угод про заохочення і взаємний захист інвестицій, а також про захист вітчизняних інвесторів, що інвестують за кордоном. З метою забезпечення підвищення ефективності використання наукового потенціалу та спрямування його на забезпечення потреб інноваційного розвитку вітчизняної економіки доцільним є удосконалення принципів державної підтримки інноваційної діяльності. Разом з тим, необхідним є створення механізму для забезпечення ефективного використання інвестицій спрямованих в державний сектор економіки. Основними напрямками такого механізму є зміцнення цільової складової державного регулювання.

ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Хлоп'як Сергій Васильович

Київський національний торговельно-економічний університет

Важливим чинником впливу держави на туристичну сферу у ринковій економіці постає фінансово-інвестиційна політика як засіб реалізації галузевого економічного механізму управління. Нагальна необхідність її реформування в Україні обумовлена невідступним зростанням зношеності матеріально-технічної бази туризму. За оцінками експертів, сьогодні реконструкції підлягають понад 20 тисяч місць у підприємствах вітчизняного готельного господарства. І це закономірно, адже близько половини туристичних об'єктів країни були введені в експлуатацію ще за радянських часів.

Результати досліджень показують, що з кожним процентом приросту кількості туристів обсяг капітальних вкладень в залежності від запланованої якості обслуговування повинен збільшуватися на 1,5-3,5%. Самостійно вирішити проблему накопичення достатніх інвестиційних ресурсів вітчизняні туристичні підприємства не завжди спроможні, тому провідна роль у цьому процесі, безперечно, має належати державі. Проте очікуваної підтримки з боку її офіційних інституцій в Україні практично не спостерігається: пільгових умов оподаткування і залучення іноземних інвестицій не створено, через дефіцит бюджетних коштів пряме фінансування та державне кредитування галузі майже відсутні.

Інструменти і важелі фінансового стимулювання інвестиційної активності в туризмі загалом є достатньо різноманітними і диференційованими: пільгові державні позики за вигідними відсотковими ставками; звільнення від сплати окремих видів податків (насамперед, податку з обороту та податку на прибуток); прямі державні фінансові трансферти. З визначеною періодичністю суму допомоги інвесторам в туризм оголошують уряди Греції, Канади та інших країн. Нерідко державні витрати здійснюються прямою участю держави в експлуатації туристичних об'єктів і підприємств, які потребують субсидій чи дотацій.

Однією з найпоширеніших форм державної допомоги туристичному сектору є податкові пільги, що зазвичай надаються після того, як певний інвестиційний проект починає приносити доход. Напрямки їх використання досить різноманітні: приміром, в Італії – це скорочення ставок податку на додану вартість, що справляється у

разі придбання імпортного обладнання; в Іспанії податкові пільги застосовуються відносно інвестицій, які спрямовуються в зони «національних туристичних інтересів».

Проте далеко не всі системи оподаткування, що у сфері туризму мають на меті як збільшення бюджетних надходжень, так і перерозподіл витрат від туристичної діяльності, які припадають на місцеве населення в районах обслуговування туристів, призводять до позитивних наслідків для держави та суспільства. У зв'язку з цим у спеціальному докладі, представленому на генеральній асамблеї Всесвітньої туристичної організації ООН, урядам перед введенням будь-якого нового податку рекомендовано здійснювати три обов'язкових кроки: по-перше, вивчити його потенційний вплив на туристичний попит та зайнятість; по-друге, провести консультації з представниками приватного сектору, аби врахувати їх думку з приводу пропонованих змін і, по-третє, докладно розглянути усі аспекти процесу збору податків для оцінки додаткового тиску на галузь, що повинна забезпечувати їх сплату.

Крім того, визначені ставки того чи іншого податку не можуть бути фіксованими у часі та мають гнучко реагувати на зміни у кон'юнктурі світового туристичного ринку, чергування фаз економічного циклу, динаміку основних об'ємних показників розвитку туризму. І якщо у країнах з розвиненою системою макроекономічного планування такий підхід, як правило, покладається в основу туристичної податкової політики, в Україні оперативний перегляд податкових ставок, передусім через відсутність його ефективних алгоритмів, фактично не здійснюється.

Разом з тим, доречно зауважити, що сама лише оптимізація важелів державного податкового регулювання не здатна забезпечити подолання кризи капіталовкладень та ініціювати активне оновлення матеріально-технічної бази туризму. Адже навіть за ідеальних обставин обумовлене нею підвищення інвестиційних можливостей і туристичних підприємств, і бюджету країни матиме доволі обмежені об'єктивні рамки. Таким чином, зниження внутрішньої інвестиційної активності на туристичному ринку України у теперішній час повинно відшкодовуватися передусім адекватним збільшенням обсягів іноземних та приватних вітчизняних вкладень у інвестиційні проекти туристичного спрямування. Проте для його забезпечення та нормалізації відтворювального процесу в галузі потрібні принципово нові інструменти державного впливу на розвиток та функціонування ринку капіталів.

ФІНАНСОВА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ КРАЇНИ

Малярчук Олексій Васильович

Київський національний торговельно-економічний університет

Глобальна економічна система в кожній фазі свого динамічного розвитку задає специфічні умови і тенденції у господарській діяльності, формує нові пріоритети у конкурентній боротьбі національних господарств.

Лідерами національного та міжнародного економічного розвитку є країни, котрі сформували інноваційну культуру господарської діяльності. Культуру, котра безперервно підкріплена активною позицією держави та реалізацією завдань інноваційної політики. Через неї держава формує економіко-політичний устрій, бере виклики конкурентного ринкового середовища.

В літературі загальноприйняте поняття інноваційної культури визначається як система цінностей, що відповідають інноваційному розвитку суспільства, держави, регіонів, галузей економіки, підприємств, установ, організацій і відображають індивідуально-психологічні якості, інші найважливіші соціальні цінності людини, які сприяють формуванню та розвитку інноваційно-активної особистості [4].

Економічна суть інноваційної культури полягає у формуванні процесу підтримки та стимулювання підвищення ефективності господарської діяльності. Вона покликана запустити безперервний процес пошуку та реалізації інноваційних рішень розвитку суспільства. Передбачає взаємодію всіх суб'єктів інноваційної діяльності, охоплюючи відносини, що складаються протягом всього життєвого циклу інновацій.

Для становлення та еволюції культури інноваційного типу, держава має реалізувати активну і якісну інноваційну політику в довгостроковому періоді. Через систему заходів повинні бути створені усі умови формування національної економіки на засадах інноваційних перетворень. Комплекс заходів має мати такі основні напрямки: нормативно-правовий; освітньо-інформаційний; фінансовий; науково-технічний; дослідно-конструкторський; інфраструктурний та інтер-національний [3].

Особливе значення і своєрідним ключем здійснення заходів за всіма напрямками є фінансовий. Він передбачає дію інструментів забезпечення реалізації інноваційної політики. Країни з вищим рівнем наукоємності ВВП, як правило займають вищі позиції як в інноваційній

сфері, так і в загальноекономічному розвитку. Ефективним вважається показник наукоємності 3% від ВВП. Законом України «Про наукову та науково-технічну діяльність» визначено, що лише бюджетні витрати на наукові дослідження та розробки мають становити не менше 1,7% ВВП [1]. Проте досвід показує, що за останні роки обсяг фінансування з усіх джерел на вказані цілі переважно знаходився рівні меншому 1% або дещо перевищував його [2].

В цей же час світова практика показує що лише при витратах на науку, які перевищують 0,9% ВВП включається її економічна функція, а за нижчого показника наука може давати слабкі наукові результати і виконує пізнавальну функцію в суспільстві. В разі, якщо даний показник менший 0,4% ВВП, то наука в країні може виконувати лише соціокультурну функцію.

Проведення результативної інноваційної політики при заниженому фінансуванні є надскладним завданням для економіки країни. Переводить програму національного інноваційного зростання господарської системи країни на рівень декларативного визначення.

Отже, інноваційна конкурентоспроможність країни, за ринкової економіки, знаходиться в прямій залежності від фінансового забезпечення комплексу заходів інноваційної політики. Потребує безперервної реалізації з метою побудови інноваційної культури господарської діяльності.

Список використаних джерел

1. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 №848-19. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/848-19/page>
2. Даниленко А.І. Ризики та перспективи розвитку України у період посткризового відновлення : монографія / А.І. Даниленко, В.В. Зимовець, В.І. Сиденко та ін. ; за ред. чл.-кор. НАН України А.І. Даниленка / Ін-т екон. та прогнозів. НАН України. – Київ, 2012. – С. 348.
3. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / Н.В. Краснокутська. – Київ : КНЕУ, 2003. – С. 504.
4. Носков В.И. Инновационные технологии в гуманитарном вузе / В.И. Носков, А.В. Кальянов, О.В. Мирошниченко и др. ; [под ред. проф. В.И. Носкова]. – Донецк : Лебедь, 2002. – С. 288.

ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Лизогуб Максим Михайлович

Київський національний торговельно-економічний університет

В умовах формування загальносвітової економічної системи виникають нові виклики для сформованих національних економічних систем, які потребують вживання певних адаптаційних заходів для підтримки чи відновлення своєї ефективної діяльності. Такою системою є й фінансова система України.

Разом з тим удосконалення потребують і теоретичні концепції макроекономічного розвитку регіонів, на основі яких можна буде робити висновки з урахуванням нових умов соціально-економічного розвитку і покращення механізму взаємодії з суб'єктами світової фінансової системи.

Фінансова система – одна з найбільш базових ланок економічної системи будь-якої країни і являє собою сукупність економічних відносин у сфері формування, дієвого розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту і національного доходу між економічними суб'єктами та іншими типами фінансових інституцій, з метою збалансування економічного зростання [1].

У цій складній системі взаємовідносин держава історично відігравала різні ролі, але незмінною лишалася її позиція як головного контролера та координатора соціально-економічних процесів, що практично виражається в управлінні бюджетно-податковою та грошово-кредитною системами з підвищенням дієвості їх координації.

Нині, за умов глобальних викликів, при формуванні фінансово-економічної політики країни відбувається урахування сукупності чинників, які спрямовані на підвищення рівня інвестиційної привабливості країн для міжнародного капіталу, конкурентоспроможності українських товарів на світових ринках [2].

Фінансова система відіграє ключову роль у формуванні економічного добробуту домогосподарств і корпорацій, так як виконує різні функції, за допомогою яких здійснюється обслуговування національної економіки та забезпечується підтримка сталого економічного зростання. Це пов'язано із тим, що фінансова система є фінансовим посередником, який поєднує споживачів та постачальників фінансових ресурсів, здійснює перерозподіл ризиків і забезпечуючи їх страхування для домогосподарств і підприємств, забезпечує здійснення платежів, підтримуючи обмін товарів та послуг та створює фінансові інструменти та

дозволяє здійснювати операції з ними на фінансовому ринку, оцінюючи їх ризики. Доступність цін полегшує розподіл обмежених ресурсів і ризиків, в той час як вторинні ринки дозволяють приймати зворотні інвестиційні рішення.

За умов глобалізаційних викликів, євроінтеграційних намірів громадянського суспільства необхідною є модернізація вітчизняної фінансової системи наздоганяючим шляхом, враховуючи вимоги світової спільноти, позитивний зарубіжний досвід та національні інтереси [3].

Також одним із актуальних завдань є зменшення витрат з обслуговування державного боргу. Оскільки державний борг є складовою частиною економічної системи, який значною мірою впливає на її структуру, держава має приділяти увагу ефективній борговій політиці, уважно слідкуючи за умовами використання джерел фінансування державного боргу відповідно до загальносвітових тенденцій економічного розвитку.

Отже, на сьогодні фінансова політика має здійснюватися з урахуванням тенденцій соціально-економічного розвитку держави та відповідного досвіду країн з розвинутою та трансформаційною економікою. Сучасний стан економічних перетворень зумовлює врахування відповідного зарубіжного досвіду в частині посилення ефективності бюджетного впливу на соціально-економічний розвиток країни, якісного рівня фінансово-бюджетного прогнозування, державного фінансового контролю, проведення дієвої грошово-кредитної політики.

Список використаних джерел

1. Боголіб Т.М. Финансовая система как составная социально-экономического развития страны / Т.М. Боголіб // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – №10. – С. 172–178.
2. Розвиток фінансової системи України в умовах економічних перетворень : Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 15–16 квіт. 2015 р.) : тези доп. / І.Я. Чугунов, М.В. Тарасюк, Т.В. Канєва та ін. ; відп. за вип. І.Я. Чугунов. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 258 с.
3. Мазаракі А. Домінанти інституційної модернізації фінансової системи України / А. Мазаракі, С. Волосович // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2016. – № 1. – С. 5–23.

ІНСТИТУЦІЙНА МОДЕРНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Петрова Тетяна Сергіївна

Київський національний торговельно-економічний університет

З метою формування та реалізації фінансової політики, яка б забезпечувала нарощування інноваційного потенціалу вітчизняної економіки, була взаємоузгодженою з трансформаційними процесами, важливим завданням є розвиток інституційної архітектоніки фінансової системи.

В Україні, протягом останніх років, відбувається модернізація фінансових інститутів, зокрема щодо підвищення дієвості системи управління державними фінансами. Процес інтеграції до Європейського Союзу, підписані міжнародні нормативно-правові акти: «Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом», «Меморандум про співпрацю з Міжнародним валютним фондом», тощо, зумовлюють необхідність у створенні нових та реформуванні вже існуючих фінансових інститутів, що сприятиме економічному зростанню в короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Відповідно до стратегії сталого розвитку України «2020» визначено необхідність запровадження європейських стандартів життя та вихід країни на провідні позиції у світі. З цією метою визначено необхідність побудови прозорої системи державного управління, створення професійного інституту державної служби, забезпечення її ефективності. Результатом впровадження реформи має стати створення ефективної, прозорої, відкритої та гнучкої структури публічної адміністрації із застосуванням новітніх інформаційно-комунікативних технологій, яка здатна виробляти і реалізовувати цілісну державну фінансову політику, спрямовану на суспільний сталий розвиток і адекватне реагування на внутрішні та зовнішні виклики.

Важливим завданням визначено відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні з врахуванням принципів субсидіарності, та фінансової самодостатності місцевого самоврядування відповідно до положень Європейської хартії місцевого самоврядування.

Визначено, що пріоритетом в управлінні публічними фінансами має стати підвищення прозорості та ефективності їх розподілу та витрачання. Процес здійснення державних закупівель повинен стати максимально прозорим та ураховувати загальні принципи конкуренції.

Важливо відмітити, що відповідно до міжнародних вимог до інституційної модернізації фінансової системи належить: забезпечення її інтеграції у світовий простір шляхом уніфікації національних та міжнародних інститутів та гармонізації національного та міжнародного фінансового законодавства; сприяння підприємницьким ініціативам та зростанню конкурентоспроможності національної економіки; попередження системних ризиків, мінімізації та ліквідації їх наслідків; гарантування захисту інтересів її суб'єктів.

З метою зміцнення та розбудови інституційної спроможності регуляторних органів фінансового сектору створено «Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 року». Згідно з якою, особлива увага приділяється організації їх діяльності, а саме: забезпечення інституційної та фінансової незалежності, посилення інституційного та внутрішнього контролю, підвищення ефективності діяльності, тощо.

Таким чином поглиблення інтеграційних процесів, формування сучасних фінансових інститутів сприятиме відновленню позитивної динаміки економічного зростання в Україні.

Список використаних джерел

1. Комплексна Програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року. – Режим доступу: <http://reforms.in.ua/sites/>
2. Державне фінансове регулювання економічних перетворень: монографія / І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канєва та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 376 с.
3. Мазаракі А. Домінанти інституційної модернізації фінансової системи / А. Мазаракі, С. Волосович // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2016. – № 1. – С. 5–23.

ПРІОРИТЕТИ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Безгуба Маргарита Олександрівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Важливим функціональним завданням держави є забезпечення стійкості, динамічності, збалансованості економічного зростання шляхом взаємоузгодженого використання фінансових інструментів, методів, механізмів. Необхідним є підвищення дієвості системи бюджетного планування та прогнозування виходячи із принципів макроекономічної стабільності, достатнього рівня науково-економічної обґрунтованості та узгодженості з бюджетною стратегією держави. На сучасному етапі розвитку бюджетної системи варто підвищувати ефективність використання та розподілу бюджетних ресурсів. Для цього слід, у повній мірі, впровадити та реалізувати програмно-цільовий метод на усіх рівнях бюджетної системи. Необхідним напрямом є підвищення якості відбору програм наукових розробок та інновацій, що б дозволило досягати поставлених економічних цілей використання бюджетних ресурсів. Видатки бюджету доцільно здійснювати відповідно до пріоритетів економічної політики з огляду на довгострокову перспективу розвитку економіки. Стратегічно важливими з цієї точки зору повинні бути видатки, що здатні стимулювати економічне зростання та забезпечувати її інноваційний розвиток. При виборі інструментів бюджетно-податкової політики слід враховувати боргове навантаження за державним та гарантованим державою боргом. Проведення бюджетно-податкової політики повинно координуватися з борговою та грошово-кредитною політикою держави. Водночас, розвиток інституційних можливостей економіки, що знаходиться на етапі трансформації, може посприяти розширенню вибору інструментів фінансування бюджетного дефіциту, які передбачають ефективне функціонування банківської системи, фондового ринку, вільного доступу до зовнішнього ринку капіталів.

Реформування системи оподаткування з метою посилення її впливу на розвиток економіки повинно мати комплексний характер та передбачати реалізацію заходів у сфері адміністрування податків, фінансово-грошового обігу, уникнення подвійного оподаткування, посилення моніторингу операцій з країнами-контрагентами, координації

роботи інформаційних систем фіскальних служб зарубіжних країн та України, створення умов для легалізації капіталів. Враховуючи необхідність підвищення рівня дієвості функціонування системи державних фінансів, оподаткування у системі фінансового регулювання економіки має постійно удосконалюватися та адаптуватися до динаміки і тенденцій суспільного розвитку. Подальшого розвитку потребують методологічні засади прогнозування та планування доходної частини бюджету, збалансованого та виваженого використання обґрунтованих положень з питань підвищення дієвості прогнозування та визначення пріоритетних напрямів розвитку системи формування доходів бюджету. Необхідним є посилення взаємозв'язку між прогнозуванням податкових надходжень на наступний бюджетний рік та середньостроковим прогнозуванням основних макроекономічних показників.

Доцільним є підвищення якісного рівня інвестиційної привабливості країни, в тому числі забезпечення належних інституційних умов розвитку економіки – справедливої судової системи, розвинутого фінансового ринку, механізму захисту прав інвесторів, інфраструктури, ефективного державного фінансового менеджменту; спрощення процедури сплати податків та скорочення обсягів часу на їх сплату; зниження рівня трансакційних витрат; забезпечення прогнозованості та стабільності валютної політики держави та індексу споживчих цін. З метою створення сприятливих умов для здійснення інвестування за пріоритетними напрямами розвитку економіки країни необхідним є підвищення конкурентоспроможності вітчизняного фінансового ринку, у тому числі формування ліквідного фондового ринку, ефективних інструментів здійснення довгострокових інвестицій через інститути спільного інвестування, забезпечення цілісного, прозорого порядку реєстрації прав на цінні папери, удосконалення діяльності саморегулювальних організацій. Перспективи розвитку фондового ринку мають в обов'язковій мірі враховувати подальшу інтеграцію економіки України у світовий простір, необхідність гармонізації національного законодавства до відповідних європейських положень, пріоритети національної економічної політики. В середньостроковій перспективі важливим є удосконалення системи управління грошово-кредитним ринком, повноцінне запровадження механізму інфляційного таргетування, зниження рівня готівки у структурі грошової маси, створення стимулів для відновлення позитивної динаміки економічного зростання.

ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ

Гатаулліна Ельміра Іреківна

Київський національний торговельно-економічний університет

Державна фінансова політика є одним з дієвих інструментів впливу на динаміку та якісний рівень соціально-економічного розвитку країни. Використання інструментів та важелів фінансової політики має здійснюватись з урахуванням впливу сукупності економічних, інституційних та соціальних факторів. В умовах трансформації економіки, посилюється роль фінансової політики як основи для досягнення макроекономічної стабілізації та подальшого відновлення економічного зростання. Фінансова політика є дієвим інструментом регулювання циклічних коливань економіки, важливим є забезпечення поступальної адаптації економіки до змін зовнішнього економічного середовища. Водночас, надмірний регуляторний вплив держави знижує темпи росту реального валового внутрішнього продукту в постстабілізаційний період. З метою посилення потенціалу зростання економіки в середньостроковому періоді, необхідним є проведення збалансованої бюджетної політики, посилення ступеню її координації з монетарною політикою. Реалізація фінансових заходів держави, на основі системного підходу, має сприяти активізації інвестиційних процесів.

Впровадження структурних реформ системи державних фінансів потребує врахування інституційної інерції, що передбачає певний лаг у результативності здійснюваних трансформацій фінансової політики, посилення дієвості контролю за виконанням прийнятих рішень у даній сфері. Трансформація фінансових інститутів є важливим етапом удосконалення та модернізації фінансової системи, що обумовлює перехід до її нового якісного рівня. Зважаючи на потребу покращення якісного рівня ділового середовища для ведення підприємницької діяльності необхідним є розвиток підходів до удосконалення податкової політики, враховуючи особливості оподаткування різних категорій платників податків. Необхідним є зменшення витрат часу платниками на формування податкової звітності та сплату податку на додану вартість і податку на прибуток. Важливим є удосконалення податкового адміністрування в частині проведення податкового моніторингу, що дозволить посилити дієвість прогнозування відповідної групи податкових надходжень до бюджету. Пріоритетним напрямом податкової та бюджетної політики країни є проведення реформи місцевого самоврядування, децентралізації управління бюджетними коштами та підвищення рівня самостійності органів місцевого самоврядування.

Для підтримки процесів розвитку економіки та розбудови соціальної інфраструктури визначено доцільність формування основних напрямів бюджетної політики на середньострокову перспективу, які мають корелювати із пріоритетами соціально-економічного розвитку держави. Важливим є удосконалення інституційного середовища та аналітичного інструментарію бюджетного прогнозування та планування, що спрямовано на посилення результативності заходів фінансово-бюджетної політики. З метою подальшого розвитку методологічної бази системи прогнозування бюджетних показників доцільно враховувати широкий спектр динамічних взаємозв'язків між складовими бюджетної архітектури у процесі перерозподілу валового внутрішнього продукту. Прогноз видаткової частини бюджету на середньостроковий період має ґрунтуватись на основі цільових державних програмах економічного та соціального розвитку з визначенням їх граничних значень.

З урахуванням економічних тенденцій, пріоритетним напрямом бюджетної політики є підвищення ефективності видатків бюджету. Реалізація зазначеного потребує проведення структурної оптимізації видаткової частини бюджету, забезпечення збалансованого розподілу бюджетних коштів між рівнями бюджетної системи. Подальше впровадження ринкових механізмів надання суспільних послуг, за участі недержавних організацій, сприятиме підвищенню їх якості та зростанню конкуренції. Необхідним є розвиток інструментів програмно-цільового методу, удосконалення процедур фінансового контролю та посилення відповідальності за порушення у фінансово-бюджетній сфері. Формування збалансованого бюджету та продовження співпраці з міжнародними фінансовими організаціями сприятимуть виконання цілей щодо досягнення цінової стабільності, яка є стратегічною метою реалізації грошово-кредитної політики.

Список використаних джерел

1. Державне фінансове регулювання економічних перетворень : монографія / [І. Я. Чугунов та ін.] ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 376 с.
2. Чугунов І.Я. Бюджетна політика економічного розвитку / А.В. Павелко, І.Я.Чугунов // Вісник КНТЕУ. – 2015. – № 2 (100). – С. 64–73.

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Скрипка Олександр Миколайович

Київський національний торговельно-економічний університет

Фінансова політика має досліджуватись як вагома складова економічного розвитку країни. Підвищення якісного рівня фінансового регулювання сприятиме посиленню результативності здійснення інституційних змін фінансової системи та економічного середовища у цілому. В умовах трансформаційних перетворень доцільним є посилення впливу державного регулювання з метою стимулювання економічного зростання, тоді як у період економічного пожвавлення і розвитку перевагу слід надати зменшенню рівня державного регулювання й відповідно підвищенню ефективності реалізації механізмів саморегулювання економіки. Основною метою фінансової політики є забезпечення економічної та соціальної стабільності шляхом створення відповідних умов для збалансованого економічного зростання.

Вагомими складовими державної фінансової політики є бюджетна, податкова, інвестиційна, грошово-кредитна, соціальна політика. До складових бюджетної політики слід віднести політику у сфері доходів бюджету, у сфері бюджетних видатків, у сфері дефіциту бюджету, у сфері міжбюджетних відносин, державного боргу. Вагомими складовими грошово-кредитної політики є валютна політика, у тому числі курсова політика, політика регулювання платіжного балансу, політика управління золотовалютними резервами; емісійна та кредитна політика. Від збалансованості впливу кожної із складових фінансової політики залежить дієвість регулювання соціально-економічного розвитку суспільства. Взаємоузгодження складових фінансової політики потребує підвищення якісного рівня інституційного забезпечення як державного управління так і економіки в цілому. Інституційний аспект координації бюджетної та грошово-кредитної політики пов'язаний із взаємодією державних інститутів, які й здійснюють дану політику. Важливою передумовою реалізації виваженого та результативного грошово-кредитного регулювання є дотримання принципу незалежності Центрального банку. Державний інститут, що формує та реалізує грошово-кредитну політику має бути незалежним від державного інституту, що формує та реалізує податкову, митну та бюджетну політику при досягненні цілей грошово-кредитної політики.

Бюджетна політика відіграє вагому роль в якості інструмента впливу на соціально-економічний розвиток країни. В умовах економічних

перетворень бюджетна політика спрямована на формування оптимальної моделі перерозподілу фінансово-економічних ресурсів між рівнями бюджетної системи з метою створення умов для забезпечення належного розвитку відтворювальних процесів у суспільстві. Пріоритетними завданнями держави є підвищення рівня конкурентоспроможності економіки з одночасною мінімізацією видатків, пов'язаних з структурними перетвореннями системи соціального забезпечення та податкової системи. Держава реалізуючи бюджетну політику в сфері видатків стимулює внутрішній попит, здійснює інвестиції в виробництво та людський капітал, розвиває інфраструктуру. Натомість, надмірне зростання видаткової частини бюджету спричинює ріст показника податкового навантаження, що впливає на сповільнення темпів економічного зростання, зниження фіскальної результативності податкової системи. Важливими завданнями держави є забезпечення соціальної стабільності, підтримка мало захищених верств населення, стимулювання рівня зайнятості населення, забезпечення належного рівня матеріального забезпечення працівників бюджетної сфери. Водночас, при реалізації бюджетної політики слід дотримуватись принципу бюджетної рівноваги з одночасним сприянням збалансованому розвитку галузей суспільного виробництва.

Заходи державної фінансової політики мають бути спрямовані на стимулювання внутрішнього попиту. Пріоритетними заходами бюджетно-податкової політики, які реалізуються у країнах з розвинутою на трансформаційною економікою є зниження показників структурного дефіциту бюджету та державного боргу, оптимізація бюджетних видатків, підвищення фіскальної ефективності податкової системи, посилення дієвості механізму бюджетного планування та прогнозування. У сфері грошово-кредитної політики реалізуються системні заходи щодо підвищення рівня поточної ліквідності банківської системи; викупу у фінансових інститутів проблемних активів для поліпшення стану їх балансів та розширення можливостей кредитування економіки; здійснення державних інвестицій в капітал системних фінансових інститутів.

Список використаних джерел

1. Державне фінансове регулювання економічних перетворень : монографія / [І. Я. Чугунов та ін.] ; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 375 с.
2. Чугунов І.Я. Бюджетна складова суспільного розвитку / І.Я. Чугунов, А.А. Максюта // Вісник КНТЕУ. – 2012. – № 3. – С. 45–54.

Секція 2

БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Мельник Сергій Іванович

Комітет з питань бюджету Верховної ради України

В сучасних умовах реформування бюджетної сфери формується відповідне розуміння сутності бюджету територіальних громад, яке має на меті перенесення акценту з формування місцевих бюджетів за принципом утримання бюджетних установ на результативність їх функціонування і ступінь якісного, ефективного надання послуг, наближення їх до безпосереднього споживача. Зміцнення фінансової забезпеченості місцевих бюджетів на основі використання сучасних фінансових механізмів, орієнтованих на якісне та ефективне використання бюджетних коштів, розглядається як дієвий інструмент підвищення ефективності управління коштами місцевих громад.

Бюджетна система є вагомим інструментом державного регулювання соціально-економічного розвитку суспільства. Останні роки відбувалося послідовне реформування та вдосконалення системи регулювання міжбюджетних відносин. Важливість здійснюваних перетворень підтверджується закладенням принципу рівності і справедливості формування місцевих бюджетів, розмежуванням бюджетних повноважень між органами влади різного рівня шляхом раціонального і обґрунтованого розподілу бюджетних видатків відповідно до визначених завдань.

Місцеві бюджети є одним із важливих інструментів фінансово-економічного регулювання. Основною метою системи міжбюджетного регулювання, яка ґрунтується на сукупності фінансово-економічних взаємозв'язків у сфері формування бюджетних доходів, здійснення видатків бюджету, міжбюджетних відносин є розробка та реалізація збалансованої економічної політики, спрямованої на забезпечення економічного зростання адміністративно-територіальних одиниць та держави в цілому. На сучасному етапі трансформаційних перетворень економіки доцільним є посилення фінансової достатності місцевих

бюджетів, запровадження програмно-цільового методу та середньострокового планування бюджетів територій. На основі дослідження теоретичних основ міжбюджетних відносин розкрито сутність фінансового забезпечення територіальних громад як складової міжбюджетних відносин, яка полягає у використанні сукупності інституційних засад формування місцевих бюджетів з врахуванням ступеню збалансованості фінансово-економічних відносин. Важливим завданням місцевих бюджетів є фінансування суспільних потреб відповідно до функцій певних територіальних громад. Для виконання зазначеного необхідне ефективне планування та раціональне використання бюджетних коштів. Основу бюджетного устрою складають бюджети місцевого самоврядування, тому важливим є поглиблення дослідження сутності інституту місцевого самоврядування. Для підвищення ефективності функціонування цього інституту важливим є посилення фінансової самостійності територіальних громад.

Виважена державна фінансова політика у сфері формування місцевих бюджетів є ваговою умовою соціально-економічного розвитку територій, здійснення результативних економічних перетворень. Доцільним є посилення інституційних засад системи регулювання міжбюджетних відносин, ефективності планування та використання видатків місцевого бюджету, що надасть можливість для подальшого зміцнення місцевих фінансів, забезпечення соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Протягом останніх років фінансова політика формування бюджетів місцевого самоврядування не у достатній мірі забезпечувала економічний розвиток адміністративно-територіальних одиниць. Виходячи із зазначеного актуальним є питання подальшого розвитку системи планування видатків місцевих бюджетів.

Місцевий бюджет є важливим інструментом впливу на розвиток економічної та соціальної сфери адміністративно-територіальної одиниці. При цьому результативність бюджетної політики місцевого самоврядування значним чином залежить від стану збалансованості місцевих бюджетів, рівня їх фінансової спроможності, напрямів використання бюджетних видатків. Важливим є розробка дієвих підходів щодо зміцнення фінансової забезпеченості територіальних громад, запровадження інструментів бюджетного регулювання міжбюджетних відносин, спрямованих на формування виваженої бюджетної політики на рівні місцевого самоврядування. Питання посилення забезпеченості місцевих бюджетів власними доходами є достатньо важливим у процесі удосконалення механізму міжбюджетних відносин. Підвищення ефективності управління бюджетами

територіальних громад необхідно здійснювати шляхом покращання фіскальної ефективності місцевих податків і зборів, посиленням дієвості бюджетного стимулювання регіонального розвитку оптимізації структури бюджетів місцевого самоврядування, упорядкування їх видаткових повноважень. Для виконання основних завдань, покладених на органи місцевого самоврядування щодо забезпечення економічного зростання та підвищення рівня життя населення важливим є посилення ефективності та прозорості використання бюджетних ресурсів, результативності діяльності розпорядників бюджетних коштів та наукової обґрунтованості прийняття рішень у сфері міжбюджетного регулювання.

Система міжбюджетних відносин, яка ґрунтуватиметься на чіткому розмежуванні бюджетних повноважень, прозорому визначенні обсягу трансфертів на основі застосування відповідних показників та критеріїв, забезпечить стабільність та прозорість при плануванні місцевих бюджетів, ефективно впровадження програмно-цільового методу на місцевому рівні, що сприятиме соціально-економічному розвитку територій.

Ефективність і послідовність діяльності органів місцевого самоврядування залежить від системного стратегічного бачення основних напрямів розвитку місцевих громад у перспективі. Такий підхід дозволяє врахувати галузеві особливості, скоординувати дії всіх учасників бюджетного процесу для досягнення поставлених цілей.

Удосконалення бюджетного механізму фінансового забезпечення територіальних громад виступає важливою складовою фінансово-економічного регулювання, що впливає на процес формування та виконання місцевих бюджетів, забезпечення дієвого механізму міжбюджетних відносин та стан соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. На сучасному етапі розвитку місцевих фінансів потребує посилення ролі видатків місцевих бюджетів у процесі розподілу фінансових ресурсів місцевого самоврядування. Розширення місцевим органам влади повноважень в управлінні фінансовими ресурсами підвищує ефективність та дієздатність місцевої влади, що сприятиме розвитку фінансового потенціалу територій. Важливим при цьому є оптимізація розподілу видаткових повноважень між різними рівнями бюджетів з метою якісного надання суспільних послуг на рівні місцевого самоврядування, стимулювання соціально-економічного розвитку територій шляхом збільшення питомої ваги видатків розвитку у місцевих бюджетах та підвищення рівня їх інвестиційної складової. Розподіл коштів необхідно проводити з урахуванням соціальних стандартів надання суспільних послуг

населенню, розрахованих на основі відповідних фінансових нормативів, що надасть можливість здійснювати обґрунтований розрахунок бюджетних видатків на надання соціально-культурних послуг.

Важливим є запровадження дієвого механізму управління фінансами в межах адміністративно-територіальної одиниці, яка являє собою цілісну систему фінансових, економічних, соціальних відносин, що сприятиме покращанню бюджетного фінансування закладів соціально-культурного призначення. Міжбюджетні відносини потребують подальшого вдосконалення з метою розширення власної ресурсної бази органів місцевого самоврядування та запровадження децентралізованого принципу бюджетного регулювання. Зазначеного можна досягти за умови чіткого розподілу повноважень місцевих рівнів влади з посиленням їх відповідальності за здійснення бюджетних видатків, а також за умови створення і запровадження дієвих механізмів стимулювання органів місцевого самоврядування до пошуку нових джерел доходів бюджету. Однією з необхідних умов децентралізації фінансових ресурсів та розвитку бюджетів місцевого самоврядування є здійснення виваженої політики фінансового вирівнювання, що сприятиме досягненню економічної стабільності і проведенню політики стійкого і збалансованого розвитку територій, забезпеченню надання громадянам на належному рівні суспільних послуг.

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Чугунов Ігор Якович

Київський національний торговельно-економічний університет

Стабілізація державних фінансів в Україні передбачає розробку бюджетної політики щодо раціоналізації державних витрат на основі визначення їх оптимального обсягу та структури з урахуванням макроекономічних та фінансових можливостей, а також специфіки інституціонального середовища в країні. Зазначене передбачає розвиток програмно-цільового методу в бюджетному процесі з метою адаптації показників бюджетних програм до пріоритетів соціально-економічної політики, підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

Бюджет як суспільно-економічна категорія відображає відповідні відносини у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту щодо вироблення, розподілу, споживання послуг

і регулювання соціально-економічного розвитку з метою задоволення потреб суспільства. Бюджетна політика є одним із вагомих інструментів державного регулювання суспільного розвитку, оскільки у процесі її формування здійснюється розробка основних напрямів використання бюджетних коштів, керуючись необхідністю вирішення завдань, які стоять перед країною на певному етапі.

Метою бюджетної політики є забезпечення відповідного рівня соціально-економічного розвитку суспільства з урахуванням збалансованості державних фінансів, що реалізується через інститути бюджетного регулювання, державного фінансового контролю. Державне регулювання в сучасних умовах являє собою макроекономічний регулятор відтворювальних процесів, спрямований на реалізацію стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку держави. Прогнозування бюджету є важливим інструментом державного регулювання економічних і соціальних процесів, оскільки обґрунтовує напрями використання бюджетних коштів у майбутньому з урахуванням визначених цілей та пріоритетів соціально-економічного розвитку держави на довгострокову перспективу.

Рівень збалансованості бюджетної політики впливає на темпи економічного розвитку, а також на інтегрований показник запасу стійкості бюджетної системи, який визначається сукупністю вагомих бюджетних показників, що характеризують стан бюджетної системи. Важливо запровадити відповідну методологію розрахунку на певному інтервалі часу показника запасу стійкості бюджетної системи, який повинен враховувати, передусім, показники питомої ваги дебіторської та кредиторської заборгованості зведеного, державного та місцевих бюджетів до загальної суми видаткової частини відповідного бюджету, аналогічний показник заборгованості за соціальними виплатами, податкове навантаження на економіку, рівень виконання дохідної та видаткової частин бюджету, рівень фінансування дефіциту бюджету, питому вагу державного боргу у валовому внутрішньому продукті.

Розвиток програмно-цільового методу у бюджетному процесі передбачає: забезпечення прозорості бюджетного процесу; здійснення оцінки діяльності учасників бюджетного процесу щодо досягнення поставлених цілей та виконання завдань за результатами виконання бюджету, проведення аналізу причин неефективного виконання бюджетних програм; упорядкування системи організації діяльності головних розпорядників бюджетних коштів щодо формування і виконання бюджетних програм шляхом чіткого розмежування відповідальності за реалізацію відповідної бюджетної програми між визначеними

головним розпорядником бюджетних коштів відповідальними виконавцями бюджетних програм; посилення відповідальності головного розпорядника бюджетних коштів за дотримання відповідності бюджетних програм законодавчо визначеній меті його діяльності, а також за фінансове забезпечення бюджетних програм і результати їх виконання; підвищення якості розроблення бюджетної політики, ефективності розподілу і використання бюджетних коштів.

Від виваженості та своєчасності прийняття зазначених рішень залежить рівень ефективності бюджетної політики та функціонування бюджетної системи в цілому. Державне регулювання економічної та соціальної політики реалізується за допомогою бюджетного механізму, який включає як з одного боку процес перерозподілу вартості валового внутрішнього продукту, так і вплив на соціально-економічний розвиток держави та адміністративно-територіальних одиниць. Перспективне прогнозування доходів і видатків бюджету є одним із вагомих елементів державного регулювання сталого розвитку та забезпечення економічного зростання.

Важливим є необхідність розуміння ефективності бюджетної політики в розрізі напрямів її дії із встановленням відповідних критеріїв оцінки, зокрема це показники виконання планових показників доходів бюджету та видаткових зобов'язань, співвідношення зростання доходів та видатків бюджету, розміри та динаміка змін дефіциту бюджету та державного боргу країни, росту валового внутрішнього продукту, рівень внутрішнього споживання та рівень безробіття, збільшення фонду оплати праці працівників. Застосування макроекономічних показників у якості критеріїв ефективності є виправданим виходячи із взаємовпливу бюджетної політики та загального стану економіки.

Розробка і реалізація бюджетної політики має спиратися на науково обґрунтовані положення та результати проведених досліджень з питань бюджетних відносин, що безперечно посилить збалансованість державних фінансів та створить необхідні умови для підвищення рівня керованості економічних процесів країни. Основним завданням бюджетного регулювання є забезпечення виконання завдань соціально-економічного розвитку держави та адміністративно-територіальних одиниць, однак при цьому важливою є підтримка у необхідних межах запасу стійкості бюджетної системи. Середньострокове бюджетне планування є необхідною умовою підвищення керованості та якості процесу бюджетного планування, посилення впливу бюджетного регулювання на соціально-економічний розвиток держави. Встановлення довго- і середньострокових цілей та завдань

фінансово-бюджетної політики, кількісних та якісних критеріїв їх виконання і на цій основі визначення обсягів бюджетних ресурсів на перспективу є необхідною умовою підвищення якості процесу бюджетного планування та посилення впливу бюджетної політики на соціально-економічний розвиток держави.

Пріоритетними напрямками бюджетної політики на середньострокову перспективу мають стати вдосконалення інституційного середовища фінансового регулювання, підвищення дієвості фінансово-бюджетного планування і прогнозування, поступове та виважене зростання показника монетизації, вдосконалення механізмів валютного регулювання, утримання стабільного рівня цін, посилення взаємозв'язку фінансового регулювання із циклічністю економічного розвитку, забезпечення макроекономічної збалансованості. Вагомим є подальше зміцнення ролі фінансової складової розвитку суспільства в забезпеченні збалансованого економічного зростання. Водночас, необхідним є удосконалення інституційних засад фінансового забезпечення соціальної сфери, що надасть можливість підвищити рівень відповідних гарантій держави та стійкість бюджетної системи.

За нинішніх умов соціально-економічного розвитку для України набуває особливої вагомості необхідність переосмислення ролі бюджетної політики та підвищення її ефективності. Вагомою основою здійснення ефективної бюджетної політики є визначення її основних напрямів, спираючись на національні пріоритети стратегії економічного і соціального розвитку країни, засади грошово-кредитної політики та зовнішньоекономічної діяльності. За таких обставин будуть створені умови для виконання державою своїх функцій, підтримки фінансової стабільності в країні та досягнення економічного зростання. Посилення якісного рівня вітчизняної бюджетної політики з врахуванням відповідного світового досвіду сприятиме дієвим інституційним перетворенням суспільного розвитку.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Тарасюк Михайло Вікторович

Київський національний торговельно-економічний університет

На сучасному етапі Україна перебуває на шляху розробки та впровадження реформ, які є життєво необхідними для подальшого розвитку та можливості європейської інтеграції. Однією з ключових,

на шляху до цього, є реформування бюджетних відносин в напрямку їх децентралізації.

Метою політики у сфері децентралізації є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація повною мірою положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування. Виконання поставленої мети стане важливим кроком до наближення України до європейських стандартів.

Здійснення реформи на принципі децентралізації влади в Україні супроводжується передачею значних повноважень та фінансових ресурсів від органів державної влади – органам місцевого самоврядування. Важливою складовою реформи є впровадження бюджетної децентралізації. Органи місцевого самоврядування отримують матеріальну й фінансову самостійність, основу якої становитимуть земля, рухоме і нерухоме майно, природні ресурси, інші об'єкти, що є в комунальній власності територіальної громади; місцеві податки й збори, частина загальнодержавних податків та інші доходи місцевих бюджетів.

Одним із перших результатів децентралізації в бюджетній сфері стало збільшення доходів місцевих бюджетів на понад 40% і даний показник буде зростати.

На організацію бюджетних відносин значною мірою вплине і реформування адміністративно-територіального устрою. первинною одиницею в системі адміністративно-територіального устрою України має стати громада. Передбачається утворення виконавчих органів місцевого самоврядування громади, які є підконтрольними і підзвітними раді громади. При цьому голова громади головує на засіданнях ради громади, очолює виконавчий орган місцевого самоврядування громади. У свою чергу районна рада, обласна рада обирає зі свого складу відповідно голову районної ради, голову обласної ради, який очолює виконавчий комітет ради.

Завдяки законодавчим змінам та вжитим організаційним заходам розпочався процес об'єднання громад. З 11 519 громад в Україні більше половини, а точніше – 6 300, вже ініціювали об'єднання, що відповідним чином позначиться на кількості місцевих бюджетів в Україні та наповненні їх дохідної частини.

Серед пріоритетних напрямів бюджетної децентралізації можливо назвати такі:

- забезпечення бюджетної автономії та фінансової самостійності місцевих бюджетів;
- стимулювання територіальних громад до об'єднання та формування фінансового спроможних територіальних громад;
- закріплення за місцевими бюджетами стабільних джерел доходів та розширення їхньої доходної бази;
- децентралізація видаткових повноважень та чіткий розподіл відповідальності між територіальними громадами, заснований на дотриманні принципу субсидіарності;
- надання нових видів трансфертів та посилення відповідальності профільних центральних органів виконавчої влади за реалізацію державної політики у відповідних сферах економічної діяльності;
- реформування механізму бюджетного регулювання та вирівнювання.

Внаслідок виконання цілей бюджетної децентралізації вдасться отримати такі позитивні результати:

- покращити якість надання публічних послуг;
- збільшити ресурсну базу органів місцевого самоврядування;
- покращення фінансового забезпечення місцевої інфраструктури;
- розширення можливостей залучення позикових ресурсів тощо.

Реформування бюджетних відносин забезпечить підвищення ефективності надання суспільних послуг через делегування повноважень та забезпеченням автономності та фінансової спроможності органів місцевого самоврядування.

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Пасічник Володимир Андрійович
Секретаріат Кабінету Міністрів України

Державна фінансова політика як вагомий економічний інститут має відігравати провідну роль в визначенні цілей, завдань структурних перетворень бюджетно-податкової, грошово-кредитної системи з урахуванням циклічної динаміки економічного розвитку. З огляду на зазначене, інституційні фінансові механізми повинні посилювати рівень адаптивності до змін екзогенних чинників впливу на економічні процеси, підвищувати роль ендогенної складової у забезпеченні економічного зростання.

Бюджетна політика є вагомим важелем впливу на процеси соціально-економічного розвитку країни. Виступаючи складовою

основних напрямів економічної політики, що визначаються державою, бюджетна політика спрямована на оптимізацію формування бюджетних доходів і використання державних фінансових ресурсів, управління показниками дефіциту бюджету та державного боргу, узгодження загальнодержавних і місцевих інтересів у сфері міжбюджетних відносин, підвищення ефективності державних інвестицій в економіку, забезпечення соціальної справедливості при перерозподілі національного доходу.

Згідно із управлінським підходом бюджетна політика розглядається як теоретично-обґрунтована система заходів планування, регулювання і контролю бюджетної системи з питань фінансових відносин зі сторони відповідних державних інституцій у процесі створення та використання централізованих грошових фондів країни. Бюджетна політика формується передбачає визначення цілей і завдань у галузі фінансів, розробку механізму формування доходів бюджету, управління фінансами у бюджетній сфері, використання фінансово-бюджетних інструментів регулювання економічних і соціальних процесів.

Важливим є встановлення оптимальної структури бюджетної системи, яка б враховувала взаємодію державного регулювання економічних процесів і відповідних механізмів саморегулювання, що потребує наявності належної інституційної системи, достатнього рівня розвитку фінансових інститутів. Вагомим завданням фінансово-економічної політики є її адаптація до змін структури фінансових відносин, впливу зовнішніх економічних факторів, якісних перетворень фінансової системи.

На сучасному етапі розвитку програмно-цільового методу важливим завданням є оптимізація кількості бюджетних програм з урахуванням принципів: системності і послідовності реалізації політики у сфері бюджетного планування, що надасть змогу для визначення ефективної структури та змісту бюджетних програм, забезпечення достатнього рівня якості організації роботи державних інституцій; цілісності, що надасть змогу для взаємоузгодження видатків за бюджетною програмою з соціально-економічними прогнозами розвитку країни на середньострокову перспективу, показниками розвитку окремих галузей економіки та органів державної влади на коротко- і середньостроковий періоди; об'єктивності та прозорості, що надасть змогу для планування бюджетної програми відповідно до завдань і функцій органів виконавчої влади; дотримання інтересів держави з метою розроблення планів діяльності головних розпорядників бюджетних коштів виходячи з необхідності реалізації загальнодержавної соціально-економічної політики та забезпечення економічної безпеки держави; результативності з метою досягнення

відповідних результатів за умови використання мінімального обсягу бюджетних коштів; ефективності з метою досягнення поставленої мети у процесі виконання бюджетної програми; цільового використання бюджетних коштів, що надасть змогу для спрямування бюджетних коштів на цілі та завдання, визначені планом діяльності головних розпорядників бюджетних коштів.

Основними напрямками бюджетної політики на середньострокову перспективу є забезпечення збалансованості бюджетної системи, зниження залежності системи пенсійного забезпечення від коштів державного бюджету, створення належних умов для надання якісних державних послуг, підвищення фіскальної ефективності податкової системи, вдосконалення міжбюджетних відносин, забезпечення прозорості та гласності бюджетного процесу, посилення взаємозв'язку бюджетного регулювання із циклічністю економічного розвитку, удосконалення програмно-цільового методу планування бюджету, розробка довгострокової бюджетної стратегії, яка взаємопов'язана з цілями соціально-економічного розвитку суспільства, що сприятиме підвищенню рівня керованості національною економікою. В умовах економічної рецесії доцільним є використання інструментів фінансово-бюджетного регулювання, що спрямовано на стимулювання економічного зростання, розвиток соціальної сфери. Держава збільшуючи обсяг видатків стимулює внутрішній попит, здійснює інвестиції в виробництво та людський капітал, розвиває інфраструктуру. Належне фінансування освіти, науки, охорони здоров'я сприяє зміцненню інституційних засад фінансово-економічної політики країни. Розвиток людського капіталу є пріоритетним напрямом державної політики з огляду на його значущість у сфері підвищення рівня дієвості соціально-економічних відносин.

При формуванні бюджетної політики необхідним є врахування впливу екзогенних та ендогенних факторів на економічну систему, які визначають тенденції соціально-економічного розвитку. До екзогенних факторів відносяться темпи росту валового внутрішнього продукту країн, що формують попит на основні групи товарів вітчизняного експорту, рівень цін на продукти експорту та імпортовані енергоносії, обсяги та структура іноземних інвестицій, кон'юнктура на світових фінансових ринках, яка впливає на можливості держави здійснювати запозичення та операції по рефінансуванню державного боргу. До внутрішніх економічних факторів належить частка перерозподілу валового внутрішнього продукту через бюджет та державні цільові фонди, прогнозований обсяг бюджетних доходів та видатків, дефіциту бюджету, обсяг державного боргу.

Бюджетна політика як макроекономічний регулятор відтворювальних процесів, спрямована на реалізацію стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку держави. Завдяки використанню сукупності бюджетних інструментів впливу на процес формування та виконання бюджету, регулювання видатками бюджету дозволяє досягати необхідних макроекономічних пропорцій та показників економічного зростання, сприяти розвитку економіки і соціальним перетворенням. Завдяки виваженій та обґрунтованій бюджетній політиці держава може відігравати активну роль у регулюванні економічних процесів, забезпеченні соціального захисту громадян.

МЕХАНІЗМ ОПОДАТКУВАННЯ ПРОГРАМ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Колосова Вікторія Павлівна
Міністерство фінансів України

Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР) реалізується програма фінансування енергоефективності житлового сектору України (Програма UREEFF), що передбачає надання фінансовим установам-учасникам і субпозичальникам підтримки в реалізації відповідних проектів.

У зв'язку з підвищенням тарифів на природний газ та інші комунальні послуги для споживачів у житловому секторі було розроблено інструменти для пом'якшення фінансового впливу на споживачів енергії в житловому секторі. Урядом планується здійснювати наступні заходи для досягнення цієї мети:

- надання цільової допомоги найбільш вразливим та фінансово незахищеним домогосподарствам;
- запуск загальнонаціональної програми субсидованих інвестицій в енергоефективність для решти населення.

В рамках Програми UREEFF передбачається фінансування інвестицій фізичних осіб у стале енергокористування з добре продуманою та чіткою схемою грантової підтримки. Залежно від типу інвестицій в енергоефективність фізичні особи зможуть отримати відшкодування в розмірі 15–20% від меншої з двох сум – суми прийнятних витрат або суми кредиту. Грантове фінансування для Програми UREEFF в розмірі 15 млн. євро надає Східноєвропейське партнерство з енергоефективності та довкілля (E5P). Ці кошти будуть адмініструватися

ЄБРР і виплачуватися фізичним особам через комерційні банки, що братимуть участь у Програмі.

Виплата грантів позичальникам у житловому секторі через банки є найбільш прозорим та ефективним шляхом розподілу грантових коштів, що підтверджує значний досвід ЄБРР в реалізації подібних програм в інших країнах. Для того, щоб Програма ефективно працювала, повинно бути забезпечено звільнення коштів Е5Р чи будь-яких інших донорів, які надаються для підтримки вищезазначеного грантового механізму, від оподаткування в Україні. Підставою для цього є той факт, що ЄБРР залучає у країну кошти платників податків з країн-засновників Е5Р та з ЄС.

Таким чином, розроблено зміни до Податкового кодексу України, а саме: статті 165 «Доходи, які не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу» пункту 165.1. «До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку не включаються такі доходи», які були доповнені підпунктами 165.1.57 «сума коштів, яка надається платнику податку міжнародною фінансовою організацією в межах своєї офіційної діяльності в Україні у зв'язку із здійсненням заходів щодо енергоефективності та енергозбереження в рамках реалізації в Україні проектів міжнародної фінансової організації (як безпосередньо, так і через уповноважені банки або іншим способом, передбаченим відповідним проектом такої міжнародної фінансової організації)» та 165.1.58 «сума коштів, яка надається у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, платнику податку іншою, ніж зазначена у підпункті 165.1.57. цього пункту, фінансовою організацією чи фондом, що займається фінансуванням програм розвитку, у зв'язку із здійсненням заходів щодо енергоефективності та енергозбереження в рамках реалізації в Україні проектів такої організації чи фонду (як безпосередньо, так і через уповноважені банки або іншим способом, передбаченим відповідним проектом такої організації чи фонду)», та прийняті Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» від 24.12.2015 № 909-VIII.

Зміни у Податковому кодексі України дозволять фізичним особам-позичальникам уникнути податкових наслідків у зв'язку з отриманням ними грантових коштів від ЄБРР за Програмою UREEFF, а також іншими подібними програмами, які розроблятимуться іншими міжнародними фінансовими організаціями та іншими організаціями розвитку.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Корень Олександр Васильович
Київська державна міська адміністрація

Від якості формування, регулювання та напрямів використання видатків бюджетів місцевого самоврядування залежить рівень економічного зростання територій. Важливим є посилення інвестиційної складової місцевих бюджетів шляхом підвищення частки бюджету розвитку у загальній структурі видаткової частини, що сприятиме розбудові соціальної сфери територій та забезпечуватиме умови для інноваційного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Сучасний стан фінансів місцевого самоврядування потребує подальшого удосконалення, відповідно до положень Європейської хартії місцевого самоврядування, у тому числі основних засад фінансового забезпечення територій. Запровадження цих засад сприятиме подальшому розвитку фінансової системи країни та дієвої взаємодії державного управління і місцевого самоврядування. Доцільним є посилення політики фінансової децентралізації територій, удосконалення системи міжбюджетного регулювання одночасно потребує оптимізації системи органів державного та територіального управління, врахування принципу субсидіарності бюджетної системи, підвищення дієвості стимулюючої функції місцевих бюджетів.

Бюджети місцевого самоврядування посідають важливе місце в економічному та соціальному розвитку територій і є вагомим інструментом державного регулювання міжтериторіального перерозподілу валового внутрішнього продукту. Фінансування більшості бюджетних видатків соціального спрямування здійснюється через місцеві бюджети. Передусім це стосується виплат із соціального забезпечення населення, утримання закладів соціально-культурної сфери. Місцеві бюджети є основним інструментом реалізації регіональної політики та вирішення таких важливих завдань як структурна перебудова економіки, вирівнювання соціально-економічного розвитку територій.

Формування місцевого бюджету має ґрунтуватись на пріоритетах регіональної бюджетної політики. Прогнозні та програмні документи соціально-економічного розвитку території, прогноз фінансового балансу на наступні роки мають бути підставою для визначення пріоритетних напрямів бюджетних видатків. У бюджетному процесі повинні бути враховані середньострокова та довгострокова перспектива,

встановлений зв'язок із загальними цілями соціально-економічного розвитку країни та адміністративно-територіальних одиниць.

Зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування можливе за умови удосконалення механізму розподілу міжбюджетних трансфертів через запровадження відповідних державних соціальних стандартів та фінансових нормативів по видатках бюджету, які делегуються місцевому самоврядуванню. Фінансове забезпечення територіальних громад можливо підвищити за умови забезпечення відповідності між завданнями органів місцевого самоврядування і ресурсами, необхідними для їх виконання, збільшенням питомої ваги власних бюджетних надходжень у загальному обсязі доходів місцевих бюджетів. Підходи щодо удосконалення структури місцевих фінансів повинні розроблятися з урахуванням пріоритетних напрямів бюджетної, податкової політики на середньострокову перспективу. При впровадженні перспективного планування бюджету на місцевому рівні необхідно враховувати пріоритетність відповідних соціально-економічних завдань місцевого самоврядування та фінансових можливостей територіальних громад. Важливим є формування фінансово дієздатних територіальних громад, спроможних здійснити надання громадянам якісних соціальних та суспільних послуг, забезпечити ефективне використання бюджетних коштів.

Основною метою функціонування сучасних систем фінансового забезпечення місцевого самоврядування в розвинутих країнах є поліпшення умов діяльності органів місцевого самоврядування, необхідність ресурсного забезпечення виконання ними своїх функцій. Діяльність органів місцевого самоврядування сприяє підвищенню соціально-економічної стабільності в державі. Цим обумовлена необхідність підвищення ефективності організації системи фінансового забезпечення та важливість розвитку інституту місцевого самоврядування, який відіграє вагомую роль в соціально-економічному розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Згідно європейських стандартів, фінансове вирівнювання є однією з необхідних умов бюджетної децентралізації та розвитку місцевого самоврядування, яке сприяє досягненню цілей економічної стабільності, проведенню політики стійкого і збалансованого розвитку територій.

Ефективність і послідовність діяльності органів місцевого самоврядування залежить від системного стратегічного бачення основних напрямів розвитку місцевих громад у перспективі. Такий підхід дозволяє врахувати галузеві особливості, скоординувати дії всіх учасників бюджетного процесу для досягнення поставлених стратегічних цілей.

Підходи щодо удосконалення структури місцевих бюджетів повинні розроблятися з урахуванням соціально-економічних потреб місцевого самоврядування, тенденцій економічного зростання та інституціональних особливостей розвитку системи бюджетного регулювання. Бюджетна політика у сфері формування місцевих бюджетів має адаптуватися до структурних перетворень економіки та сприяти створенню відповідних умов для інноваційного розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

Основою регулювання міжбюджетних відносин є розмежування видатків і доходів між ланками бюджетної системи, проведене відповідно до розподілу повноважень між центральними органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Вирівнювання бюджетної забезпеченості регіонів передбачає необхідність врахування особливостей місцевих бюджетів та їх впливу на формування обсягу видатків, зменшення фактичних диспропорцій між місцевими бюджетами.

Важливим є підвищення якісного рівня планування місцевих бюджетів як дієвого інструменту бюджетного регулювання розвитку економіки та соціальної сфери територій. Зазначене передбачає подальше запровадження програмно-цільового методу на місцевому рівні, розробка та впровадження системи моніторингу й оцінки соціально-економічної результативності видатків місцевих бюджетів за допомогою якісних і кількісних показників, що забезпечить встановлення зв'язку між витраченими ресурсами і отриманими результатами, формування бюджетів з урахуванням стратегічних цілей соціально-економічного розвитку на середньострокову перспективу, підвищення рівня відповідальності органів місцевого самоврядування.

Зростання ролі місцевих органів влади в управлінні фінансовими ресурсами є запорукою вирішення проблем територіального розвитку. При цьому обґрунтоване закріплення за місцевим самоврядуванням видаткових повноважень на стабільній основі є визначальним чинником становлення дієздатної та ефективної місцевої влади та подальшого соціально-економічного розвитку країни та адміністративно-територіальних одиниць. Євроінтеграційний розвиток держави передбачає ефективне рівномірне функціонування територій, здатних вирішувати завдання регіонального значення, що потребує відповідного фінансового забезпечення та реалізується через систему формування бюджетів місцевого рівня. Тому актуальним є питання удосконалення принципів планування видаткової частини місцевих бюджетів, основним з яких має бути підвищення зацікавленості місцевих органів влади на всіх рівнях управління в ефективності бюджетних видатків.

БЮДЖЕТНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Крикун Тетяна Іванівна

Київський національний торгово-економічний університет

Основним інструментом регулювання державою процесів розвитку є бюджет країни. Ефективність фіскальної політики та збалансованість бюджетної системи безпосереднім чином впливають на успіх реформ, спрямованих на відновлення поступального економічного зростання та підвищення добробуту громадян. На сучасному етапі трансформацій особливо нагальною є потреба у забезпеченні впливу держави на соціально-економічні процеси шляхом оптимізації бюджетної політики. Остання передбачає необхідність вдосконалення бюджетної системи та механізму бюджетного регулювання економіки й соціальної сфери. Держава є головним фінансовим суб'єктом, вона володіє таким потужним фінансовим ресурсом, як державний бюджет. Тому основним призначенням держави є фінансове забезпечення тих потреб, які не можуть бути задоволені через ринковий механізм, а також особисто кожною людиною через певні причини. До них, зокрема, належать правопорядок, освіта, охорона здоров'я, оборона, підтримка громадян, які на ринку праці є неконкурентоспроможними – інваліди, діти, літні люди, соціальний захист населення від стихійних лих і техногенних катастроф та деякі інші. Виходячи з цього держава будує свою фінансову політику, головним завданням якої є пошук оптимальної моделі перерозподілу фінансових ресурсів. Крім того, перерозподіл повинен бути соціально справедливим. У розпорядженні держави є бюджетно-податковий механізм, який дозволяє вирішувати ці завдання. Для регулювання соціального забезпечення держава значно активніше застосовує такі фінансові інструменти, як податки, податкові пільги, тарифи, субсидії, кредити і т.п. Важливим є ефективність ті дієвість бюджетно-податкового механізму.

Ефективність дії бюджетного механізму залежить насамперед від тих конкретних інструментів, за допомогою яких мобілізуються і використовуються бюджетні кошти. Структура бюджетного механізму представлена такими елементами: бюджетне планування та прогнозування; бюджетні норми та нормативи; бюджетний контроль; міжбюджетні відносини; бюджетне регулювання.

Для формування бюджетних ресурсів потрібні бюджетне планування та прогнозування; механізм використання бюджетних

ресурсів передбачає застосування бюджетних норм і нормативів. Бюджетний механізм – це складна економічна форма цілеспрямованої взаємодії його елементів для забезпечення мобілізації фінансових ресурсів держави та їх використання відповідно до цілей бюджетної політики. На кожному етапі економічного розвитку виникає необхідність розробки такого бюджетного механізму, який забезпечив би втілення поставлених перед державою завдань.

За допомогою бюджетного механізму впорядковується процес фінансового забезпечення соціального захисту. Воно здійснюється шляхом бюджетного фінансування. Вихідним елементом в аналізі бюджетного фінансування соціального захисту населення є видатки бюджету. Отже, бюджетна політика у сфері видатків повинна бути спрямована на виконання завдань соціально-економічного розвитку суспільства, сприяти структурним перетворенням економіки та розбудові соціальної інфраструктури, враховувати динаміку макроекономічних процесів, оперативно реагувати на зміни пріоритетів фінансової та соціальної політики держави.

Щоб побачити реальний обсяг видатків на сферу соціального захисту населення, необхідно визначити ті з них, які на практиці фінансуються за рахунок інших видаткових статей бюджету, але фактично спрямовуються на вирішення окремих питань у цій сфері.

Бюджетне фінансування соціального захисту населення ґрунтується на загальних принципах фінансування, але має й певні відмінні риси. Значна частина соціальних потреб задовольняється людиною за місцем проживання, в межах місцевих громад. Тому для місцевого самоврядування на відміну від інших рівнів влади, соціальні проблеми є переважаючими. Останнім часом здійснюється складний неоднозначний перехід – відбувається передача функцій управління в соціальній сфері з державного рівня на міський та районний рівень.

Реформа соціальної підтримки має бути спрямована на уніфікацію підходів до надання всіх видів допомоги з урахуванням доходів і майна; запровадження непрямих методів оцінювання доходів громадян, які претендують на допомогу; урахування доходів при наданні всіх видів пільг. Для цього необхідно прискорити створення бази даних отримувачів допомоги на основі єдиного інформаційного середовища всіх органів, які оперують даними про доходи та майно, запровадження моніторингу правильності надання допомоги та супроводження соціально вразливих сімей із залученням соціальних служб.

ПРІОРИТЕТНІ ЗАВДАННЯ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ОСНОВИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Адаменко Ірина Петрівна

Київський національний торговельно-економічний університет

За останні десятиліття система державних фінансів постійно розвивалась та відповідно змінювалась її структура, в тому числі проходило активне становлення інституту місцевих фінансів, вдосконалювались фінансові механізми взаємовідносин між органами державної влади та місцевого самоврядування з'являлись нові інструменти між бюджетного регулювання. Зазначені трансформації системи державних фінансів, в достатній мірі, позитивно впливали на підвищення ефективності господарської діяльної, активізацію ділової активності та стимулювання соціально-економічного розвитку.

Досягнення мети фінансової самодостатності місцевого самоврядування дозволить реалізувати принцип збалансованого функціонування місцевих фінансів. При цьому важливим є врахування демографічної та інституційної складової, взаємоузгодженість фінансово-економічних завдань в межах адміністративно-територіальних одиниць.

Здійснення дієвих перетворень шляхом використання обґрунтованих методів та інструментів фінансового забезпечення місцевого самоврядування дозволить зміцнити фінансову основу місцевих бюджетів. Доцільним є удосконалення системи міжбюджетного регулювання за допомогою якісних і кількісних індикаторів. Для посилення результативності міжбюджетного регулювання важливим є упорядкування та системний перегляд фінансових нормативів бюджетної забезпеченості.

Перетворення системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування значною мірою пов'язані зі зміною інституційного середовища суспільства, інструменти формування дохідної частини місцевих бюджетів удосконалюються з розвитком соціально-економічної сфери, бюджетної стратегії та характеризують адаптаційні можливості бюджетної архітектоніки. Бюджетне регулювання завдяки використанню сукупності фінансових інструментів впливу на процес формування доходів місцевих бюджетів дозволяє вирішувати завдання, що стоять перед країною на даному етапі суспільного розвитку в розрізі адміністративно-територіальних одиниць. Підвищення рівня життя населення вимагає посилення результативності використання бюджетних коштів. Впровадження інституційного

підходу до дослідження системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування є важливим та включає визначення характерних ознак її складових, інституційного середовища, що забезпечує їх функціонування та взаємозв'язки.

Зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування можливе за умови удосконалення механізму розподілу міжбюджетних трансфертів через запровадження відповідних державних соціальних стандартів та фінансових нормативів по видатках бюджету, які делегуються місцевому самоврядуванню. Фінансове забезпечення територіальних громад можливо підвищити за умови забезпечення відповідності між завданнями органів місцевого самоврядування і ресурсами, необхідними для їх виконання, збільшенням питомої ваги власних бюджетних надходжень у загальному обсязі доходів місцевих бюджетів.

Важливого значення набуває підвищення ефективності використання фіскальних інструментів з метою взаємоузгодження дохідних та видаткових повноважень місцевого самоврядування, удосконалення підходів до моделювання фінансово-економічних процесів, у тому числі щодо планування податкових надходжень, що дозволить підвищити дієвість формування доходів місцевих бюджетів.

Доцільним є подальше посилення системності та послідовності у реалізації бюджетної політики щодо децентралізації, визначення відповідної структури дохідної частини місцевих бюджетів різних рівнів. Фінансова децентралізація певним чином сприяє макроекономічній стабілізації, упорядкуванню видатків бюджету, одним із важливих аспектів цього є створення умов для економічної конкуренції між адміністративно-територіальними одиницями.

Список використаних джерел

1. Лисяк Л.В. Оцінка майнового потенціалу регіону – інструмент формування доходів місцевих бюджетів України: теорія і практика : монографія / Л.В. Лисяк, О.Б. Ватченко. – Дніпропетровськ : ДДФА, 2015. – 168 с.
2. Макогон В.Д. Основи регулювання міжбюджетних відносин / В.Д. Макогон // Економіка. Фінанси. Право. – 2010. – № 12. – С. 21–24.
3. Чугунов І.Я. Бюджетна політика економічного розвитку / А.В. Павелко, І.Я. Чугунов // Вісник КНТЕУ. – 2015. – № 2 (100). – С. 64–73.

ДОХОДИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЯК ФІНАНСОВА ОСНОВА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Кукурудз Оксана Михайлівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Питання оптимізації формування доходів місцевих бюджетів та виявлення резервів їх зростання набувають особливої актуальності в умовах ринкової трансформації української економіки. У зв'язку з цим постає нагальна потреба у поглибленому дослідженні концептуальних засад доходів місцевих бюджетів та обґрунтуванні системи практичних рекомендацій щодо забезпечення їх стабільності та зміцнення.

Формування дохідної частини місцевих бюджетів України здійснюється на основі прямого розрахунку із застосуванням індексу відносної податкоспроможності відповідного регіону, які визначаються з урахуванням звітних даних про фактичні надходження податків та зборів до цих бюджетів за останні бюджетні періоди перед цим роком. в якому формується показники бюджету на плановий бюджетний період. Розрахунок обсягу кошику доходів, закріплених за відповідними бюджетами здійснюється на основі прогнозованого обсягу доходів зведеного бюджету України, визначеного на основі макропоказників економічного і соціального розвитку України та шляхом застосування індексу відносної податкоспроможності.

Враховуючи внесені Законодавством зміни, розрахунок прогнозованих обсягів доходів місцевих бюджетів здійснюється на основі: аналізу динаміки надходжень за кожним видом доходів місцевого бюджету за три попередні роки до планового року; розрахунок обсягів надходжень з урахуванням переплати, пільг, погашення заборгованості за минулі роки, недоїмки на кінець року; визначення стійких тенденцій формування надходжень, екстраполяція їх на наступний плановий період; виявлення факторів, які впливають на обсяги надходжень і визначення характеру їхнього впливу; аналізу даних щодо податкової спроможності адміністративно-територіальних одиниць, визначення рейтингу територій щодо надходжень до бюджету, порівняння з іншими територіями, які мають кращі результати за однакових умов та обґрунтування висновків щодо причин недовиконання надходжень місцевого бюджету; визначення необхідності статистичної інформації щодо фінансової економічної діяльності підприємств та організацій; врахування змін у законодавстві, що впливатимуть на обсяги надходжень до місцевих бюджетів у

плановому році; аналіз рішень органів місцевого самоврядування щодо зміни ставок місцевих податків і зборів, надання податкових пільг, обґрунтування необхідності внесення змін до них.

У процесі розрахунку враховуються втрати закріплених доходів місцевих бюджетів у результаті надання пільг платникам податків згідно з рішеннями відповідних рад, заборгованість та переплата перед місцевими бюджетами відповідно до податків, які беруться до розрахунку. Таке планування орієнтується на фактичний стан справ в економіці та не стимулює розвиток місцевого господарства з метою збільшення надходжень до місцевих бюджетів України [2]. Окрім того, велика кількість податків для суб'єктів господарювання зменшує потенціал управління підприємства, слабо націлює їх на підвищення власної ефективності. Для виключення подібних невідповідностей податковий потенціал доцільно розраховувати виходячи не з фактичних податкових надходжень за попередні роки, а залежно від податкової бази, яку мають адміністративно-територіальні формування. При плануванні доходів місцевих бюджетів першочерговим має бути дотримання принципу фіскальної справедливості, згідно якого суб'єктами фіскальних відносин виступають не тільки підприємницькі структури і фізичні особи – платники податків, а й населення регіону загалом.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку бюджетної та податкової систем України необхідно здійснити реформування механізму планування дохідної частини місцевих бюджетів з метою найбільш повного урахування економічних умов розвитку адміністративно-територіальних формувань. Саме розвиток місцевого господарства, в якому безпосередньо зацікавлені органи місцевої влади, має визначати шляхи збалансування фінансових ресурсів регіонів. Одним із ефективних важелів впливу на місцеве господарство в контексті наповнення бюджету має залишатися чітке визначення цілей і пріоритетів бюджетної політики на місцевому рівні.

Список використаних джерел

1. Бюджетний Кодекс України. Чинне законодавство зі змінами та доповненнями на 25 серпня 2010 р. – Київ : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. – 110 с.
2. Мельник С.І. Складання, розгляд та затвердження місцевих бюджетів на основі положень бюджетного кодексу України : навч. посіб. / С.І. Мельник, І.Ф. Щербина, Дж. Хансон, В.М. Терес. – Київ : Міленіум, 2002. – 201 с.

ФОРМУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЯК СКЛADOVA СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Чугунов Олексій Ігорович

Державна фінансова інспекція України

Видатки місцевих бюджетів визначаються функціями та завданнями, які виконують місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, у тому числі в частині делегованих їм державою повноважень. Особливості функціонування місцевих бюджетів виявляються у складі та структурі їх видаткової частини, що повинні відобразити регіональні пріоритети фінансово-економічної політики. Виконання повноважень місцевими органами влади потребує здійснення видатків із відповідних бюджетів, відмінності у формуванні доходів та у складі й обсягах видатків бюджетів місцевого самоврядування обумовлюють необхідність проведення міжбюджетного регулювання.

Механізм упорядкування видаткових повноважень характеризується не у достатній мірі чітким розподілом функцій між рівнями державної влади, спрямуванням переважної частини фінансових ресурсів місцевих бюджетів на виконання делегованих повноважень, що в певній мірі обмежує фінансову самостійність органів місцевого самоврядування. З огляду на зазначене, удосконалення видаткової частини місцевих бюджетів має відбуватись у напрямі розширення власних видаткових повноважень органів місцевого самоврядування, виходячи із цілей досягнення ефективності використання коштів місцевих бюджетів. Видатки місцевих бюджетів повинні відігравати роль важелів, через які органи виконавчої влади впливають на соціально-економічний стан та розвиток адміністративно-територіальних одиниць. Співвідношення напрямів забезпечення власних та делегованих повноважень органів місцевого самоврядування відображає ступінь достатності фінансових ресурсів місцевого бюджету для ефективного розвитку територіальних громад.

Формування місцевого бюджету має ґрунтуватись на пріоритетах регіональної бюджетної політики. Прогнозні та програмні документи соціально-економічного розвитку території, прогноз фінансового балансу на наступні роки мають бути підставою для визначення пріоритетних напрямів бюджетних видатків. У бюджетному процесі повинні бути враховані середньострокова та довгострокова перспектива, встановлений зв'язок із загальними цілями соціально-економічного розвитку країни та адміністративно-територіальних одиниць.

Перспективне планування видатків місцевого бюджету полягає у визначенні розпорядниками бюджетних коштів плану своєї діяльності на середньостроковий період та обсягу коштів, необхідних для досягнення цілей на цей період у відповідності до програмних документів соціально-економічного розвитку держави та територій. Метою середньострокового планування видатків місцевого бюджету є забезпечення більш ефективного використання обмежених бюджетних ресурсів завдяки реалістичній оцінці майбутніх бюджетних надходжень та визначенню пріоритетів у фінансуванні видатків бюджету шляхом прогнозування на декілька бюджетних періодів. Запровадження середньострокового планування видатків місцевих бюджетів передбачає так зване «ковзне триріччя», зміст якого полягає у тому, що бюджет затверджується на поточний рік, проекти бюджетів на два подальші роки затверджуються окремо. Після завершення першого року триріччя раніше затверджені проектування стають основою для нового бюджету і до них додається наступний третій рік. Таким чином зазначене планування забезпечує бюджетну стабільність, передбачуваність та можливість реагування на змінну ситуацію, реструктуризацію зобов'язань, реалізацію нових пріоритетів бюджетної політики.

Перехід до перспективного планування видатків місцевих бюджетів надасть учасникам бюджетного процесу можливість узгодити свої стратегічні плани діяльності з наявними бюджетними коштами як у рамках підготовки проекту місцевого бюджету на плановий рік, так і на наступні за плановим бюджетні періоди. Зазначене сприятиме переходу до формування довгострокової бюджетної політики на рівні місцевого самоврядування. Місцеві органи влади можуть застосовувати середньострокове планування бюджетних видатків для того, щоб зосередити увагу на довгострокових цілях, оцінити свої можливості та визначити стратегію досягнення результатів. Якщо процес планування здійснюється ефективно, він допомагає органам місцевого самоврядування визначити пріоритети у спрямуванні фінансових ресурсів; розробити ефективні заходи реалізації бюджетної політики; проаналізувати можливі наслідки прийнятих рішень; ефективно реагувати на обставини, які змінюються; удосконалити управління установою і підвищити результативність її роботи.

Планування видатків місцевого самоврядування є безперервним, багаторівневим і централізованим процесом, який спрямований на уникнення дисбалансу між видатками та потребою для реалізації заходів бюджетної політики з надання місцевими органами влади суспільних послуг згідно визначених пріоритетів.

Під час перспективного планування видатків місцевих бюджетів важливим є визначення обсягів прийнятих видаткових зобов'язань на середньостроковий період та їх врахування при формуванні видаткової частини місцевих бюджетів планового року. Таким чином забезпечується зв'язок річного та перспективного планування видатків місцевих бюджетів, що є необхідним для підвищення прозорості бюджетного процесу та відповідальності всіх його учасників.

Удосконалення системи планування видатків місцевих бюджетів шляхом запровадження програмно-цільового методу сприятиме підвищенню прозорості бюджетних потоків, оскільки бюджетний процес в умовах програмно-цільового методу розглядається як ефективний комплекс заходів, направлених на виконання поставлених соціально-економічних значущих завдань. Цей метод дозволяє ув'язати стратегію та пріоритети розвитку держави й адміністративно-територіальних одиниць з фінансово-економічною складовою управлінської діяльності як на державному, так і на місцевому рівнях. Запровадження програмно-цільового методу дозволить підвищити ефективність використання коштів місцевого бюджету, виходячи з оцінювання досягнутих результатів конкретної бюджетної програми.

Світовий досвід у сфері бюджетного планування показує, що формування видаткової частини місцевих бюджетів повинно здійснюватись із урахуванням особливостей соціального й економічного розвитку країни та територій, що надасть можливість підвищити ступінь обґрунтованості та передбачуваності у проведенні бюджетної політики на рівні місцевого самоврядування. Досягнення оптимальності у сфері розподілу видаткових повноважень повинно спиратися на принцип, відповідно до якого органи місцевого самоврядування несуть відповідальність за фінансування тих суспільних благ, для яких важливим є врахування потреб місцевого населення.

Запровадження системи середньострокового планування видатків місцевих бюджетів відкриває такі можливості: підтримка збалансованості державного та місцевих бюджетів, узгодження стратегічних планів діяльності головних розпорядників коштів з наявними бюджетними ресурсами; посилення контролю за дотриманням принципу результативності видатків та доцільності продовження їх фінансування у перспективі; прогнозування майбутніх тенденцій і впровадження необхідних заходів для досягнення запланованого результату, підвищення передбачуваності державної та місцевої бюджетної політики; підвищення відповідальності головних розпорядників за ефективно та раціональне використання бюджетних коштів.

ЕЛЕКТРОННЕ АДМІНІСТРУВАННЯ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ

Шевченко Світлана Олексіївна

Київський національний торговельно-економічний університет

На сучасному етапі господарювання особливо актуальною є проблема своєчасного забезпечення грошовими ресурсами дохідної частини бюджету. Вирішення цієї вкрай важливої проблеми значною мірою залежить від ефективності діяльності органів Державної фіскальної служби України, а також розробки науково-обґрунтованої системи оподаткування, яка б відповідала реаліям сьогодення, забезпечувала зростання податкових надходжень до бюджету та підвищувала рівень адміністрування податкових платежів. Також підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом потребує здійснення гармонізації оподаткування до вимог країн-членів ЄС та імплементації кращих світових практик до податкового законодавства України.

У загальній системі податків та обов'язкових платежів акцизний податок посідає особливе місце. Згідно статті 14 п. 1.4. Податкового кодексу України – акцизний податок – непрямий податок на споживання окремих видів товарів, визначених як підакцизні, що включається до ціни таких товарів [1].

На сьогоднішній день в Україні порядок обчислення і сплати акцизного податку регламентується Податковим кодексом України. Для надання вдалої характеристики акцизного податку, потрібно зазначити, що одними із головних структурних складових елементів податку є платник податку, об'єкт оподаткування та ставка податку.

Із набранням 1 січня 2016 року чинності Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» від 24.12.2015 р. № 909-VIII кардинально змінено порядок адміністрування, обліку та сплати акцизного податку продавцями пального [2].

До числа платників акцизного податку додалась окрема категорія – особа, яка реалізує пальне. При цьому окремими платниками лишаються суб'єкти господарювання роздрібною торгівлі, тобто ті, які здійснюють продаж пального безпосередньо громадянам й іншим кінцевим споживачам для їх особистого некомерційного використання.

Згідно ст. 212 п. 3.4. особи, які здійснюватимуть реалізацію пального, підлягають обов'язковій реєстрації як платники податку контролюючими органами за місцезнаходженням юридичних осіб,

місцем проживання фізичних осіб – підприємців до початку здійснення реалізації пального [1]. Реєстрація платника податку здійснюється на підставі подання особою не пізніше ніж за три робочі дні до початку здійснення реалізації пального відповідної заяви.

Зареєстровані відповідним чином платники податку під час реалізації пального зобов'язані скласти в електронній формі акцизну накладну за кожним кодом товарної підкатегорії реалізованого пального та зареєструвати в Єдиному реєстрі акцизних накладних із дотриманням умови щодо реєстрації в порядку, визначеному законодавством, електронного підпису вповноваженої платником особи.

Реєстрація акцизних накладних та/або розрахунків коригування в Єдиному реєстрі акцизних накладних здійснюється не пізніше 15 календарних днів, наступних за датою їх складання.

Постановами КМУ від 24.02.16 р. № 113 та № 114 визначено механізм складання та реєстрації акцизних накладних в Єдиному реєстрі, що передбачає:

- внесення особою, яка реалізує пальне, відомостей, що містяться в акцизній накладній, до Єдиного реєстру;
- звіряння отримувачами пального даних отриманої акцизної накладної на відповідність з даними Єдиного реєстру акцизних накладних;
- порядок відкриття, закриття електронних рахунків платникам акцизного податку-особам, які реалізують пальне;
- порядок роботи системи електронного адміністрування реалізації пального [3,4].

Отже, така система передбачає запровадження акцизної накладної, як обов'язкового електронного документу, що складатиметься при здійсненні всіх операцій з реалізації пального на внутрішньому ринку. Це спростить сплату акцизного податку особами, які реалізують пальне, а також дозволить удосконалити та осучаснити порядок оподаткування палива і зменшить документообіг. Ефективність електронних систем адміністрування акцизного податку підтверджена досвідом їх застосування в країнах Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] / Верховна рада України. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua/>
2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» від 24.12.2015 р. № 909-VIII [Електронний ресурс] / Верховна рада України. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>

3. Постанова КМУ №114 від 24.02.2016 р. Про затвердження Порядку ведення Єдиного реєстру акцизних накладних [Електронний ресурс] / Верховна рада України. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>
4. Постанова КМУ №113 від 24.02.2016 р. Про затвердження Порядку електронного адміністрування реалізації пального [Електронний ресурс] / Верховна рада України. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>

ПЛАНУВАННЯ НАДХОДЖЕНЬ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ

Гнидюк Інна Вікторівна

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

Особливості розрахунку планових показників податку на прибуток підприємства полягає у тому, що до доходів обласних, районних, міських, міст районного значення, селищних і сільських бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад надходить податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, засновником яких є місцеві ради. Натомість з 2015 року 10% податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки, зареєстрованих на території областей та міста Києва, формують доходи відповідних бюджетів [1, ст. 64; 66; 69].

Виходячи із цього, необхідно визначити кількість суб'єктів господарювання – юридичних осіб, які провадять господарську діяльність на території України та за її межами, розподіливши їх за видами засновників (місцеві ради і суб'єкти приватного сектору економіки). Розвиваючи середній та великий бізнес в регіонах, тим самим можна впливати на наповнюваність місцевих бюджетів, що в майбутньому дасть синергетичний ефект. Крім полегшення адміністративно-дозвільного тиску, місцева влада повинна сприяти пошуку внутрішніх та зовнішніх інвесторів, фінансово підтримувати економічно вигідні проекти приватних підприємств.

На планування надходження податку на прибуток підприємств впливають також розміри податкових ставок [2, р. III] , базова з яких становить 18%. Інші ставки встановлюються у таких розмірах: 3% за договорами страхування; 0% за договорами з довгострокового страхування життя і добровільного медичного страхування; 0, 4, 6, 12, 15 і 20% до доходів нерезидентів та прирівняних до них осіб із

джерелом їх походження з України; 10% від доходу, отриманого від діяльності з випуску та проведення лотерей, азартних ігор з використанням гральних автоматів; 18% від доходу, отриманого від букмекерської діяльності, азартних ігор [2].

Розрахунок планових показників податку на прибуток підприємств передбачає визначення суб'єктів, які звільняється від оподаткування. Головним чином, мова йде про прибуток підприємств та організацій, які засновані громадськими організаціями інвалідів і є їх повною власністю, отриманий від продажу (постачання) товарів, виконання робіт і надання послуг. При цьому повинні виконуватися дві умови, за яких кількість інвалідів становить не менше 50% середньооблікової чисельності штатних працівників, а фонд оплати праці таких інвалідів протягом звітного періоду дорівнює не менше 25% суми загальних витрат на оплату праці.

Чи не найголовнішим чинником, який впливає на планування надходження даного платежу і стан його мобілізації до місцевих бюджетів, є рівень податкової культури в суспільстві. Якщо мова йде про підприємства різних форм власності та видів діяльності, у них податковим плануванням можуть займатися окремі відділи або групи юристів й економістів. Їхня робота зводиться до зменшення податкових зобов'язань шляхом уникнення оподаткування, переведення діяльності в регіони з низьким податковим навантаженням, використання інших заходів податкового менеджменту. Зрештою, врахувати це майже не можливо, утім, необхідно взяти до уваги при проведенні розрахунків.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ СПОЖИВЧОГО ТОВАРИСТВА

Гринюк Наталія Андріївна

Київський національний торговельно-економічний університет

Принципи кооперативної ідентичності, затверджені Міжнародним кооперативним альянсом, проголошують право пайовика на дохід, пропорційно його участі в діяльності кооперативу [1]. Для кооперативної економіки це означає, що частина доходів від господарської діяльності не належить кооперативу, як господарюючому об'єкту. Мова йде про ту їх частину, яку (через роздрібну торгівлю) створюють кооперативу покупки, здійснені пайовиками.

З урахуванням вищезазначеного, на нашу думку, слід законодавчо розрізняти змістовність категорій доходу/прибутку підприємницьких і непідприємницьких суб'єктів господарської діяльності.

Наріжна економічна ідея діяльності споживчих кооперативів полягає не отриманні прибутку, а в прагненні економії витрат. Споживче товариство, реалізуючи товари своїм членам за цінами, які включають тільки витрати на їх закупівлю і реалізацію, не може отримувати ніякого надлишку грошових коштів, а, отже, не може мати доходу/прибутку в ринковому розумінні цієї категорії.

В той же час правила цінової конкуренції диктують необхідність встановлення роздрібних цін на товари, які не мали би відчутних відхилень в межах регіону. З огляду на це, реалізація товарів пайовикам за ринковою ціною обумовлює певну суму «переплати» коштів в момент придбання товару, розмір яких повинен бути повністю поверненим після визначення фактичної собівартості проданих їм товарів. Тобто, величина виручки споживчого товариства від реалізації товарів кооперованому населенню не містить складової доданої вартості, а, значить, не повинна бути об'єктом оподаткування податком на додану вартість.

Безумовно, споживче товариство є господарською організацією, що має витрати і повинна мати джерело їх покриття, яке в даному випадку формується внаслідок накопичення протягом певного періоду коштів пайовиків. Але члени споживчого товариства, перебуваючи в одній особі (як власники і як клієнти) не можуть створити додану вартість за рахунок самих себе.

Кооперативний принцип споживання виводить частину торгових доходів споживчого товариства зі сфери його комерційної діяльності і всупереч теорії фірми не дозволяє розглядати їх як

торговельний прибуток. В дійсності це є ніщо інше як економія пайовика на споживанні і з цієї причини прибутком вважатися не може. Перевищення фінансових коштів над фактичною собівартістю товарів, реалізованих членам споживчого товариства не можна вважати ні доходом, ні прибутком кооперативного підприємства, це скоріше сума авансових платежів, сплата яких обумовлена об'єктивною практикою обліку витрат. Призначенням такого «надлишку» є компенсація частини витрат членів споживчого товариства, здійснених в момент придбання товарів за ринковими цінами, тому, за економічною сутністю це – складова сукупних витрат кооперативного підприємства на реалізацію товарів, з яких не може сплачуватися податок на прибуток.

В той же час, обслуговуючи сторонніх покупців, кооперативні організації вступають у конкурентну боротьбу на ринку товарів і послуг з іншими продавцями і в цьому сенсі мало чим відрізняються від суб'єктів підприємництва. Отриманий в цьому випадку надлишок над понесеними кооперативом витратами можна розглядати як прибуток в ринковому розумінні цього слова, оскільки він являє собою частину додаткового продукту, отриманого за рахунок інших учасників ринкових відносин.

Цивільний кодекс України закріпив право споживчих товариств здійснювати таку діяльність і отримувати прибуток від продажу товарів і надання послуг громадянам, які не є членами споживчого товариства [2]. Таким чином, законодавчо визнано право споживчих товариств України здійснювати два види діяльності – непідприємницьку (основну) і підприємницьку (супутню). Беззаперечно, що з доходів, отриманих від підприємницької діяльності споживчі товариства зобов'язані сплачувати всі податки і платежі згідно діючого законодавства.

Список використаних джерел

1. Cooperative Values and Principles for Corporate Social Responsibility. International Day Cooperatives, 2007: [Електор. ресурс]. – <http://www.ica.coop>.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами) // ВВР. – 2003. – № 40–44. – С. 356.

АНАЛІЗ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ

Іванченко Ніна Олексіївна

Київський національний торговельно-економічний університет

До основних показників соціально-економічного розвитку країни в умовах ринкових відносин належить валовий внутрішній продукт, реальні доходи населення, забезпеченість фінансовими ресурсами відповідних державних програм економічного та соціального розвитку. Для виконання своїх функцій держава повинна мати достатні грошові засоби, які розподіляються через фінансову систему країни.

Центральне місце в системі фінансів належить державному бюджету. Необхідність державних фінансів зумовлена тим, що за будь-якого типу економічних відносин основним призначенням держави є забезпечення фінансовими ресурсами тих потреб, які не можуть бути задоволені через ринковий механізм. Отже, державний бюджет виконує функцію формування й ефективного використання фінансових ресурсів [2].

Бюджетна система України складається з Державного бюджету та місцевих бюджетів. Сукупність усіх бюджетів, що входять до складу бюджетної системи України, є Зведеним бюджетом України.

Бюджет – це план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду.

Державний та місцеві бюджети складаються з дохідної та видаткової частин. Доходи бюджету – це обов'язкові платежі, що надходять від підприємств, установ та населення до бюджетів усіх рівнів управління. Вони поділяються на податкові надходження, неподаткові обов'язкові платежі, доходи від операцій з капіталом, трансферти. Основою формування доходів бюджету держави є податковий метод, а головним джерелом ВВП. Складовою частиною державних фінансів є державний кредит.

Видатки бюджету це державні витрати, які не підлягають поверненню. У чинній системі передбачено групування видатків бюджету: за функціональною класифікацією; економічною, відомчою та програмною класифікацією.

За даними Міністерства фінансів фактичні доходи зведеного бюджету України в 2015 році зросли у порівнянні з 2014 роком у 1,43 рази (в т. ч. найбільше зростання було за рахунок ввізного мита – у 3,2 р. та перерахування коштів НБУ – у 2,7 р.), а видатки зросли

тільки у 1,299 рази (в т. ч. на оборону – у 1,9 р., обслуговування боргу – у 1,7 р.), але незважаючи на це видатки перевищували доходи на 4% [3]. Основу формування доходів бюджету складали податкові надходження. Для покриття дефіциту державного бюджету використовувався державний кредит.

За функціональною класифікацією видатки бюджету України спрямовувалися (в найбільшому розмірі) на соціальний захист та соціальне забезпечення – 22,0%, на освіту – 15,4%, економічну діяльність – 13,29%, охорону здоров'я – 8,93%, громадський порядок, безпеку та судову владу – 7,42%, оборону – 7,32% [3].

В цілому за 2008–2014 роки доходи державного бюджету зростали, але повільніше ніж видатки (відповідно у 1,53 і 1,69 разів). Однак, за цей період розбалансованість як державного, так і зведеного бюджету набула стійкого та тривалого характеру. Обсяг бюджетного дефіциту зведеного бюджету (у % до ВВП) складав від 1,5% в 2008 році до 4,6% в 2014 році, що сприяло зниженню інвестиційної активності та розвитку інфляції. Реальні наявні доходи населення в 2014 р. знизились на 8,4%, а реальна заробітна плата – на 6,5% щодо попереднього року, номінальна заробітна плата в 2015 р. зросла на 20,5%, а реальна знизилась до 79,8% порівняно з 2014 роком [1].

Незважаючи на зменшення валового зовнішнього боргу України на 5% та ефективну політику Міністерства фінансів щодо заміщення дорогих запозичень минулих років (в середньому – під 8% річних строком близько 8 років) на нові більш дешеві позики (в середньому – під 3% річних строком більше 10 років) та реструктуризацію боргів, стан економіки характеризується хронічною недостатністю фінансових ресурсів і потребує подальшого оздоровлення системи державних фінансів та забезпечення фінансової стабільності для соціально-економічного розвитку України.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
2. Макроекономічна статистика : підручник – ч. 1. / І.Г. Манцуров, А.М. Єріна, О.К. Мазуренко та ін. Київ : КНЕУ, 2013. – 325 с.
3. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua

ФІНАНСОВА СКЛАДОВА У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Легкоступ Ігор Іванович

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Протягом багатьох років центр прийняття управлінських рішень в Україні, здебільшого, знаходився в одній інституції, завдяки чому склалася пряма фінансова залежність територій від центрального органу управління. Тому, для ефективної зміни функціональної та фінансової організації в країні, необхідно активно впроваджувати такий процес як децентралізація. Децентралізація – це передача частини повноважень та бюджетних ресурсів від центральних органів до органів місцевого самоврядування з метою більш ефективного управління ними та зменшення витрат.

Відповідно до теореми децентралізації В. Оутса місцеве самоврядування більш ефективно у вирішенні власних проблем, ніж центральні органи влади. Тому, передання частини урядових повноважень і фінансів на місцевий рівень повинно розширити економічну свободу, яка сприятиме діловій активності суб'єктів господарювання, привабить інвесторів та, в цілому, підвищить соціально-економічний розвиток регіонів.

Внутрішньополітичний розвиток держави та зовнішня ситуація навколо України загострили питання децентралізації влади – передачу повноважень та ресурсів на нижчі рівні публічного управління. Децентралізація виступає однією з форм розвитку демократії, що дозволяє при збереженні держави та її інститутів розвинути місцеве самоврядування, активізувати населення для вирішення власних потреб та інтересів, звужити сферу впливу держави на суспільство, замінюючи цей вплив механізмами саморегуляції, виробленими самим суспільством, зменшити витрати держави і платників податків на утримання держапарату і його матеріальних придатків – армію, міліцію тощо.

Одним із найважливіших кроків процесу децентралізації є забезпечення органів місцевої влади відповідними фінансовими ресурсами для виконання поставлених перед ними завдань та функцій. Для цього необхідно змінити наявний бюджетний розподіл між рівнями влади та розширити власні ресурси місцевих бюджетів, забезпечивши їх надійними джерелами доходів на довготривалій основі.

Для цього пропонуємо наступні заходи:

Податок з доходів фізичних осіб потрібно повернути у повне розпорядження місцевих бюджетів (на сьогоднішній день 25% даного податку надходить до державного бюджету).

Податок на прибуток так само повинен у повному обсязі надходити до місцевих бюджетів. Чинна практика передбачає надходження до місцевих бюджетів лише 10 % обсягу податку на прибуток.

Надходження податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток у стопроцентному обсязі складе ту частину місцевих бюджетів, яка буде розподілятися на забезпечення соціально-економічного добробуту населення регіону, розвиток підприємництва і ділової активності.

Щодо реформування місцевих податків та зборів, то пропонуємо змінити механізм оподаткування податком на нерухоме майно: замість плати за один квадратний метр житлової площі, затвердити певний відсоток, який буде нараховуватись від оціночної ринкової вартості житла (можлива диференціація ставок залежно від добробуту власників).

Кінцевою метою процесу адміністративної та фінансової децентралізації в Україні повинно стати:

Побудова ефективного європейського адміністративно-територіального устрою: громада – район – регіон.

Практичне втілення принципу субсидіарності – питання будуть вирішуватись на тому рівні, де це найбільш ефективно. Органи місцевого самоврядування отримують незалежність у прийнятті рішень в межах своїх повноважень.

Повноваження, ресурси і відповідальність переходять найближче до мешканців адміністративно-територіальних одиниць. Основою їх бюджетних ресурсів стануть фіксовані надходження від загальнодержавних податків, а також місцеві податки і збори, основною яких стануть земельний податок та податок на нерухомість.

Дієві виконавчі органи районних та обласних рад, будуть мати чіткі та зрозумілі повноваження: формування мережі лікарень, закладів професійної та спеціалізованої освіти, культури, будівництво та ремонт регіональних шляхів, підтримка туризму, створення інвестиційного клімату.

ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Макогон Валентина Дмитрівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Модернізація системи державних фінансів, яка здійснюється в останні роки, вимагає комплексного підходу щодо формування та реалізації бюджетної політики, що дозволить враховувати спектр різноманітних фінансових процесів, що становлять трансформаційний період. З метою підвищення ефективності та дієвості бюджетної політики необхідно сформувати науково обґрунтовану бюджетну стратегію, яка передбачає підвищення прозорості та раціональності бюджетного процесу, закладенню основ реструктуризації системи державних фінансів у напрямі інноваційної моделі.

Важливо відмітити, що недостатній рівень ефективності бюджетного механізму в Україні в першу чергу пов'язаний з неузгодженості рішень щодо проведення бюджетної та інституційної реформ. Вагомим завданням на даний час є проведення оцінки реалізації бюджетних програм та стратегій, що визначають пріоритети бюджетної політики. Разом з тим, зазначена оцінка повинна спиратися на аналіз комплексу зусиль, які застосовуються органами державної влади та місцевого самоврядування з метою гармонізації та забезпечення їх цілеспрямованості для досягнення поставлених цілей.

В цілому, законодавчі, стратегічні та програмні документи, прийняті в Україні щодо формування та реалізації бюджетної політики досить чітко позначили цілі і завдання, які необхідно досягти. Проте дані цілі і завдання до теперішнього часу досягнуті не в повній мірі. Зазначене пояснюється відсутністю ефективних фінансових інструментів та важелів для вирішення наявних проблем.

З метою вдосконалення бюджетної політики на даний час виділяють наступні заходи: оптимізація кількості бюджетних програм; формування бюджетних програм та їх результативних показників відповідно до визначених стратегічних цілей та показників результату діяльності розпорядників бюджетних коштів; забезпечення консолідації бюджетних програм з метою створення прозорого взаємозв'язку бюджетних призначень головного розпорядника бюджетних коштів із стратегічними цілями та концентрації видатків державного бюджету з метою реалізації державної політики у певній галузі; перегляд напрямів використання коштів за бюджетними програмами з метою запобігання розпорощенню коштів між різними бюджетними

програмами; підвищення ефективності бюджетних витрат та посилення їх обґрунтованості, зокрема результативні показники бюджетних програм повинні мати кількісне вираження з метою забезпечення можливості оцінювання їх економічної ефективності; упорядкування повноважень щодо здійснення видатків між державним та місцевими бюджетами шляхом спрямування додаткового власного ресурсу місцевих бюджетів, отриманого за результатами впровадження реформи міжбюджетних відносин, на здійснення повноважень.

Таким чином, забезпечення дієвості та ефективності бюджетної політики передбачає реформування бюджетного процесу з метою створення умов для підвищення рівня відповідальності та самостійності учасників бюджетного процесу, зміщенню акцентів з управління бюджетними коштами на управління результатами. Головні розпорядники при формуванні бюджетних програм мають дотримуватися принципів економічного, ефективного, результативного використання бюджетних коштів. Бюджетні програми мають бути взаємоузгодженими із стратегічними цілями держави, а їх реалізація повинна бути спрямована на досягнення відповідних показників результату діяльності розпорядників бюджетних коштів та підтверджуватися результативними показниками, які будуть покладені в основу формування бюджетних запитів та паспортів бюджетних програм. Зростає значення стратегічного бюджетного планування як важеля прямого впливу держави на процеси збалансованого відтворення економіки.

Вирішення даних завдань сприятиме створенню прозорого і ефективного бюджетного механізму, підвищенню результативності бюджетної політики з метою забезпечення соціально-економічного розвитку країни.

ПРОГНОЗУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Маркуц Юлія Ігорівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Доходи є найважливішою складовою державного фінансового регулювання простого і розширеного відтворення. Доходи місцевого бюджету є фінансовою основою функціонування адміністративно-територіальної одиниці, що забезпечує здійснення функцій і повноважень місцевого самоврядування, і є засобом перерозподілу фінансових ресурсів території.

Згідно чинного законодавства України місцеві бюджети затверджуються рішеннями місцевих рад. При складанні проекту рішення про місцевий бюджет, відповідно до статті 76 Бюджетного кодексу України місцеві органи влади зобов'язані здійснювати прогнозування показників бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди. Одночасно, і в процесі виконання місцевого бюджету за доходами, місцеві фінансові органи повинні проводити прогнозування та аналіз доходів відповідного бюджету, оскільки саме від наповненості місцевого бюджету залежить стан місцевого господарства, місцевої економічної та соціальної інфраструктури, освіти, охорони здоров'я, житлово-комунального господарства та в цілому рівень життя населення території.

Бюджетне прогнозування є важливим інструментом управління і надає реальні переваги органам місцевого самоврядування: пов'язує політику і бюджет для досягнення довгострокових планів, окреслює фінансове майбутнє і залишає час для запобігання негативних подій, покращує якість прийняття управлінських рішень, дозволяє визначити альтернативні шляхи вирішення існуючих проблем, сприяє відкритості управління і прозорості прийняття управлінських рішень, а також дозволяє точніше оцінити бюджетні позиції і приймати відповідні рішення по ним.

Прогнози є інструментом управління ресурсами місцевих бюджетів, які можуть припустити майбутній фінансовий вплив поточної бюджетної політики та економічних тенденцій. Застосовувані поза річного бюджету прогнози, пов'язують доходи з іншою, більш довгостроковою діяльністю з місцевого планування і розвитку. Фінансові прогнози доходів і видатків місцевого бюджету пов'язують річний дохід з капітальним бюджетуванням, плануванням боргу і соціально-економічним розвитком території.

Існує низка можливих підходів до прогнозування, але не існує єдиновірних рішень. Однак, деякі узагальнення з приводу процесу прогнозування і його результатів зробити можливо: на відміну від збалансованого річного бюджету, прогнози найчастіше незбалансовані і витрати по них перевищують доходи. Причиною цього є методологія прогнозування, яка базується на поточній політиці, програмах, економічних припущеннях та існуючих тенденціях.

Одним з основних завдань прогнозування дохідної частини місцевих бюджетів є ретельне вивчення кількісних зв'язків між джерелами надходжень для кращого розуміння процесів, які впливають на зміну обсягів доходів, що в свою чергу дозволяє більш обґрунтовано виявити фінансово-економічні залежності і здійснити обґрунтовані бюджетні прогнози.

Прогнозування – це процес наукового передбачення на основі певної моделі, яка ґрунтується на виявлених причинно-наслідкових зв'язках і закономірностях, визначення стану та ймовірних шляхів розвитку явищ і процесів.

Розробка моделей прогнозування дохідної частини місцевих бюджетів, є одним з найбільш актуальних напрямів фінансово-економічних досліджень. Світова практика переконує в тому, що найбільш ефективним в процесі прогнозування є метод економіко-математичного моделювання. Оскільки перспективне бюджетне прогнозування за допомогою використання економіко-математичних методів сприяє підвищенню ефективності процесу середньострокового бюджетного планування, самостійності та збалансованості доходів і видатків місцевого бюджету.

У сучасних умовах виконання місцевих бюджетів за доходами як важливої основи фінансового забезпечення повноважень місцевих органів влади у процесі виконання покладених на них функцій і завдань, здійснення перспективного бюджетного прогнозування набуває особливої актуальності та є важливою умовою фінансової самостійності органів місцевого самоврядування. Бюджетне прогнозування є одним з важливих етапів складання місцевого бюджету і полягає в оцінці найбільш достовірних варіантів його формування та напрямів використання цих ресурсів, що створює основу для вибору цілей, які у подальшому будуть орієнтиром при здійсненні планування відповідних середньострокових бюджетних показників.

ОСОБЛИВОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАКТИКИ ПЛАНУВАННЯ НЕПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Письменний Віталій Валерійович
Тернопільський національний економічний університет

Планові показники неподаткових надходжень місцевих бюджетів, якими є доходи від власності та підприємницької діяльності, адміністративні збори і платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності, власні надходження бюджетних установ й інші неподаткові надходження, визначаються на основі даних про їх фактичне надходження на дату складання бюджету, очікуваного виконання до кінця року, а також із урахуванням тенденцій, які склалися за останні

роки. Оскільки органи місцевого самоврядування мають повний доступ до цього джерела, такий підхід дає можливість відносно точно спрогнозувати їх розміри.

Встановлення плану місцевих бюджетів по неподаткових надходженнях передбачає: вибір фактичних надходжень по кожному джерелу за останні три роки; вивчення динаміки і визначення сталих тенденцій, які можуть зберегтися наступний рік; збір необхідної статистичної інформації від учасників бюджетного процесу; аналіз економічних чинників, що впливають на обсяги надходжень; вивчення змін в нормативно-правовому полі, які можуть позначитися на їх мобілізації; вибір найбільш прийнятної методики обрахунку для кожного виду неподаткових надходжень із залученням науковців та фахівців-практиків. Утім, кожен вид неподаткових надходжень має свої особливості, від чого й залежать їх очікувані значення. Зокрема, доходи від власності та підприємницької діяльності формуються за рахунок частини чистого прибутку комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного бюджету, дивідендів, нарахованих на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є комунальна власність. Тому основну увагу необхідно звернути на фінансовий стан цих підприємств та показники їх фінансових планів з тим, аби переконатися у стійкості до циклічних коливань і кон'юнктури економічного розвитку.

План надходження плати за надання адміністративних послуг, які є складовою частиною адміністративних зборів та платежів, доходів від некомерційної господарської діяльності, головним чином, визначається вартістю цих послуг за останній період і можливими коливаннями в перспективі. Як і в попередньому випадку, на розрахунок очікуваних розмірів доходів від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом й орендної плати за водні об'єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди місцевими радами, впливає тарифна політика органів місцевого самоврядування [1].

Серед власних надходжень бюджетних установ найбільшу питому вагу в неподаткових надходженнях місцевих бюджетів займають надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами. Для розрахунку планових показників цього джерела необхідно отримати інформацію в суб'єктів (заклади й установи в галузях освіти, охорони здоров'я, соціального захисту і соціального забезпечення, культури та мистецтва тощо), які надають передбачені законодавством платні послуги. При цьому потребують посилення контрольні дії з тим, аби знизити корупційну складову та забезпечити відповідність планових і фактичних показників.

Хоча благодійні внески й закладаються в доходи місцевих бюджетів, змоделювати їх надходження досить складно. Надмірна частка неформальних зв'язків між владою і бізнесом, посередня фінансова грамотність населення, низька культура благодійництва – ось ті виклики, яких не вдалося позбутися за багатолітню історію українського державотворення. Легітимність в цій сфері має утворити основу бюджетного планування, а розуміння необхідності вчасно й відповідно до своїх можливостей сплачувати благодійні внески, тобто брати участь в підтримці місцевих справ, є лише першим кроком на шляху до конструктивних зрушень.

Список використаних джерел

1. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади / О.П. Кириленко, Б.С. Малиняк, В.В. Письменний, В.В. Русін / Асоціація міст України. – Київ : ТОВ «Підприємство «ВІЕНЕЙ», 2015. – 396 с.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНІМ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ

Драган Оксана Олександрівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Сучасні особливості політики управління зовнішнім державним боргом України визначаються відсутністю єдиної боргової стратегії, оптимального набору методів, важелів, інструментів, форм реалізації та їх збалансування між собою. Розв'язання цих завдань дасть змогу максимально використати наявні сприятливі можливості розвитку й водночас згладжувати деструктивний вплив несприятливих факторів на рівень фінансової безпеки.

Формування Стратегії управління зовнішнім державним боргом є складним процесом, що включає в себе взаємозв'язки, економічні відносини, закономірності, які зумовлюють цілі, спрямованість і результати реалізації. Складність формування цієї Стратегії і важливість її результативності обумовлюють необхідність дотримання низки вимог, яким має підкорятися цей процес. Більше того, якість формування Стратегії знаходиться в залежності від принципів, що складають науковий початок, основу вимог для її реалізації. Практика функціонування національної економіки свідчить, що найбільш

оптимальною є оцінка ефективності Стратегії за такими напрямками: порівняння прогнозованих показників з фактично досягнутими; міжнародні зіставлення, що дозволяють визначити, чи справила реалізація Стратегії вплив на досягнення більш високих темпів економічного розвитку, зростання добробуту народу, в яких за базу порівняння обирають багато у чому схожі національні економіки, де державний вплив здійснюється іншими методами; співвідношення фактичних і граничних показників зовнішньої боргової безпеки держави.

Систематизація зарубіжного досвіду управління зовнішнім державним боргом дозволила виявити той факт, що слід акцентувати увагу на застосуванні методу, «цільових орієнтирів» (benchmarking) в оцінці ефективності зовнішньої боргової політики, на основі якого може здійснюватися неупереджена оцінка ефективності цієї політики. Проте його застосування передбачає проведення активної політики в частині як здійснення запозичень, так і операцій із державним боргом на основі застосування стандартних схем та процедур: дострокового викупу, використання деривативів при емісії боргових зобов'язань, хеджування та сек'юритизації боргу. Застосування операцій активного управління державним боргом дозволить скоротити витрати на обслуговування та погашення зовнішнього державного боргу.

Підсумовуючи вище сказане, зазначимо, що прояв ризиків у сфері зовнішніх запозичень збільшує витрати на їх обслуговування та погашення, що вимагає нових методологічних розробок з управління цими ризиками. У цьому контексті й виникає необхідність вдосконалення управління зовнішнім державним боргом України через розвиток системи аналізу, оцінки, мінімізації ризиків зовнішніх запозичень держави у розширеному визначенні.

Для підвищення ефективності боргової політики потрібно вдосконалення управління зовнішніми державними запозиченнями на основі системного підходу та з урахуванням уроків світової фінансово-економічної кризи.

Особливої уваги потребує підвищення професіоналізму при визначенні валютно-фінансових і платіжних умов міжнародних кредитних угод, враховуючи негативні уроки сучасних фінансових криз, втрати, пов'язані з тим, що ці угоди краще захищали інтереси іноземних кредиторів, ніж вітчизняного Уряду.

У нормативно-правовому забезпечення боргової політики повинен бути встановлений принцип розрахунку прийнятих у світовій практиці показників, а не тільки показників, зручних для обґрунтування відомчих управлінських рішень про запозичення і при підведення їх підсумків.

БЮДЖЕТНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Прус Наталія Володимирівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Бюджет як суспільно-економічна категорія відображає відповідні відносини у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту щодо вироблення, розподілу, споживання послуг і регулювання соціально-економічного розвитку з метою задоволення потреб суспільства. Бюджетна політика як вагомий інструмент системи державного регулювання економіки має спиратися на довгострокову програму економічного та соціального розвитку країни. Упорядкування регулюючих цілей бюджетної політики, дозволяє досягти відповідного збалансування процесу перерозподілу фінансових ресурсів у суспільстві, рівня задоволення суспільних потреб. Необхідним є забезпечення перетворення бюджетного механізму в дієвий засіб реалізації соціально-економічної стратегії, підвищення ефективності використання бюджетних коштів. Соціальні пріоритети бюджетної політики мають зменшувати нерівномірність ринкового механізму розподілу доходів, вирішувати питання подолання бідності. Розбудова інституту бюджетної політики, що включає розробку відповідних норм, правил, інституцій сприятиме вирішенню проблем, які існують у сфері державних фінансів. Архітектоніка бюджетної політики має створювати належні інституційні умови функціонування фінансової моделі у суспільстві, які у сукупності повинні формувати механізм впливу на економічне зростання.

Подальший розвиток системи планування та виконання бюджетів, що ґрунтується на принципах програмно-цільового методу, потребує удосконалення бюджетного процесу щодо запровадження середньострокового планування, посилення спрямованості бюджетного планування на кінцеві результати та підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів. Одним з основних завдань бюджетного регулювання є упорядкування кількості бюджетних програм, складання головними розпорядниками бюджетних коштів плану діяльності на наступні бюджетні періоди відповідно до напрямів розвитку галузі, підвищення якісного рівня розробки паспортів та інтегральної оцінки виконання бюджетних програм підготовки бюджетних запитів, здійснення моніторингу бюджетної результативності. Середньострокове бюджетне планування є необхідною умовою підвищення керованості та якості процесу бюджетного планування, посилення впливу бюджетного регулювання на соціально-

економічний розвиток держави. Встановлення довго- і середньострокових цілей та завдань фінансово-бюджетної політики, кількісних та якісних критеріїв їх виконання і на цій основі визначення обсягів бюджетних ресурсів на перспективу є необхідною умовою підвищення якості процесу бюджетного планування та посилення впливу бюджетної політики на соціально-економічний розвиток країни.

Пріоритетними напрямками бюджетної політики на середньострокову перспективу мають стати удосконалення інституційного середовища державного фінансового регулювання, підвищення рівня дієвості бюджетного планування і прогнозування, взаємозв'язку бюджетного регулювання із циклічністю економічного розвитку, що сприятиме макроекономічній збалансованості.

Призначення бюджетного регулювання полягає в забезпеченні соціально-економічного розвитку держави та добробуту громадян за допомогою низки фінансових інституцій. На даний час бюджетне регулювання країни формується в умовах соціально-економічної політики, яка виходить з необхідності рівноправної участі держави у світових економічних і фінансових відносинах, підвищення якості державних суспільних послуг, що вимагає реалізації стратегії економічного зростання на якісно новому інституційному рівні. Необхідно вживати заходи, спрямовані на підвищення рівня збалансованості і прозорості бюджету, ефективності використання бюджетних коштів, удосконалення міжбюджетних відносин, забезпечення якісного виконання бюджетів усіх рівнів, здійснення дієвого державного фінансового контролю для посилення впливу бюджетної системи на соціально-економічний розвиток суспільства.

Бюджетна політика повинна бути спрямована на відповідні економічні перетворення, ендогенні чинники економічного зростання. При цьому бюджет як вагомий інструмент системи державного регулювання економіки має спиратися на довгострокову програму економічного та соціального розвитку країни. Бюджетна складова регулювання суспільного розвитку є сукупністю фінансових відносин, інституційного забезпечення щодо формування та використання бюджетних коштів, спрямованих на досягнення фінансово-економічної збалансованості, результативності економічних перетворень.

Список використаних джерел

1. Бюджетна складова реалізації домінуючих напрямів суспільного розвитку / за ред. Л.В. Лисяк. – Дніпропетровськ : ДДФА, 2015. – 396 с.

2. Чугунов І.Я. Теоретичні засади розвитку бюджетних відносин // Вісник КНТЕУ. – 2011. – № 4. – С. 13–22.
3. Чугунов І.Я. Довгострокова бюджетна стратегія у системі економічної циклічності // Вісник КНТЕУ. – 2014. – № 5. – С. 64–77.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Апостолюк Олеся Юріївна

Київський національний торговельно-економічний університет

Посилення інтеграційних процесів, здійснення якісних перетворень у всіх сферах суспільного життя обумовлюють необхідність трансформацій вітчизняної фінансової системи [3, с. 5]. Це стосується й державної фінансової підтримки малого бізнесу, складовою якої є пільгові режими оподаткування. Оподаткування малого бізнесу варто розглядати як елемент державної вигоди в якості джерела наповнення загальнодержавного та місцевих бюджетів та як елемент державної фінансової підтримки в частині пільгового оподаткування. Пільговий режим оподаткування малого підприємництва може застосовуватися у вигляді спеціальних режимів оподаткування із заміною більшості податків на один податок із невеликим розміром податкової ставки або як податкові пільги у межах загальної системи оподаткування.

В Україні, як і в Росії та Білорусії, діє спеціальний податковий режим у вигляді спрощеної системи оподаткування із сплатою єдиного податку. Вона була введена в дію Указом Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» № 727/98 від 03.07.1998 [2]. Нині єдиний податок регулюється Податковим кодексом України від 02.12.2010 № 2755-VI [1]. Серед переваг єдиного податку варто виділити низьку ставку податку, відміну багатьох видів податків, спрощений облік та звітність.

На сучасному етапі розвитку вітчизняного податкового законодавства здійснюється його реформування. Так, зменшилась кількість груп платників єдиного податку; фермерські господарства віднесено до 4 групи платників такого податку; максимальний річний дохід, який давав право бути платником єдиного податку зменшився із 20 млн грн. до 5 млн грн. Водночас планується скасувати спрощену систему оподаткування у 2018 році та вирівняти податкову ставку для всіх суб'єктів підприємництва.

Особливу увагу в податковому законодавстві України приділено оподаткуванню сільськогосподарських підприємств. Також для даних підприємств передбачений спеціальний режим відшкодування ПДВ, який передбачає, що ПДВ акумулюється на спеціальних рахунках. У подальшому ці кошти можуть бути використані для розрахунків підприємства за товари та послуги. Із переведенням сільськогосподарських виробників до платників єдиного податку, вимоги до статусу платника залишилися без змін, проте зросли база та ставка оподаткування. База оподаткування переглядається щорічно із зміною коефіцієнта індексації та залежить від індексу споживчих цін. Ставки оподаткування зросли до 5,4%, при тому що до 2015 року максимальне значення відсоткової ставки досягало тільки 1%.

Більшість розвинених країн оподатковують малий бізнес на загальних підставах, надаючи певні цільові податкові пільги. Так, у Канаді та Австрії малі підприємства користуються зниженими податковими ставками. У Польщі, Сінгапурі та Франції малі підприємства можуть отримати податковий кредит на деякі види витрат, що зменшує базу оподаткування. У Польщі та Грузії діє механізм касового нарахування ПДВ, що дозволяє спростити порядок обчислення податку [4]. Відмову багатьох країн від спрощеної системи оподаткування пов'язують із її недоліками, серед яких виділяють такі як: відсутність стимулів у підприємців до створення нових робочих місць, приховування доходів для уникнення переходу на загальну систему оподаткування.

Отже, нині в Україні спрощена система оподаткування є важливим інструментом державної фінансової підтримки малого бізнесу, реформування якого має відбуватися на тлі удосконалення загального режиму оподаткування та введенням цільових податкових пільг для малих підприємств.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 02 грудня 2010 року №2755-VI. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/para>
2. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва[Електронний ресурс]: Указ Президента України від 03 липня 1998 року № 727/98. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show>
3. Мазаракі А. Домінанти інституційної модернізації фінансової системи / А. Мазаракі, С. Волосович / Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2016. – № 1. – С. 5–23.

4. Щодо удосконалення податкових інструментів підтримки малого підприємництва в Україні: аналітична записка [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles>

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ОСНОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Далевська Тетяна Анатолівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Система фінансового забезпечення місцевого самоврядування відіграє вагомую роль у процесі соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. На сучасному етапі трансформаційних перетворень економіки доцільним є дослідження та використання місцевих фінансів як одного із вагомих інструментів фінансово-економічного регулювання, основна мета якого формування виваженої фінансово-бюджетної політики на рівні місцевого самоврядування.

Вдосконалення інституту місцевого самоврядування відбувається в умовах ефективного функціонування системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування, з розвитком соціально-економічних процесів та зміною інституційного середовища, що характеризує адаптаційні можливості бюджетної системи. При цьому важливим є визначення напрямів удосконалення фінансового забезпечення місцевого самоврядування як складової системи міжбюджетних відносин та регулятора відтворювальних процесів соціально-економічного розвитку територіальної громади.

Наповнення дохідної частини бюджетів місцевого самоврядування визначається можливостями залучення і створення нових технологій, використання ресурсного та фінансового потенціалу територіальної громади. Ефективне функціонування системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування сприяє нарощенню доходів бюджетів місцевого самоврядування, створенню можливостей надання якісних суспільних послуг, посиленню ролі місцевого самоврядування в процесі економічного розвитку.

Результати економіко-математичного моделювання впливу економічних факторів на доходи місцевих бюджетів Вінницької області свідчать про те, що найбільшому приросту доходів до бюджетів базового рівня сприяє зростання середньомісячної заробітної плати,

кількості суб'єктів підприємницької діяльності та збільшення обсягів реалізації промислової продукції.

В результаті змін методології розрахунку окремих статистичних показників було здійснено аналіз на основі двох економічних моделей: з параметрами 2004–2008 рр. та 2009–2014 рр. Параметри економіко-математичної моделі, розраховані на основі даних 2004–2008 рр., показують, що зростання реалізації промислової продукції у Вінницькій області на 1000 грн., забезпечувало, в середньому, збільшення доходів зведеного бюджету області на 198,7 грн., ріст середньомісячної заробітної плати на 1000 грн. забезпечував зростання доходів бюджету базового рівня на 14,6 млн. грн. При цьому, кожен новостворений суб'єкт підприємницької діяльності приносив бюджету в середньому, 295,7 тис. грн.

Значення t-статистики для 2009–2014 рр. показує, що лише один параметр може бути включеним до моделі, а саме – кількість суб'єктів господарювання. Одночасно, в роках підвищується гранична віддача цього фактору. Так, при створенні додаткового суб'єкта господарювання у цей період зростання доходів бюджету становило, в середньому, 384,1 тис. грн на рік.

Розвиток системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування тісно взаємопов'язаний з проведенням стимулюючої промислової політики. Необхідною умовою нарощення обсягів промислового виробництва є залучення органів регіонального і центрального рівня до розробки і реалізації регіональних програм економічного розвитку, залучення іноземних і внутрішніх інвестицій у сферу виробництва та надання послуг. Важливим напрямом промислової політики, що знаходиться в межах компетенції окремих громад є створення необхідної інфраструктури (інженерної, соціальної, телекомунікаційної), сприятливої для розміщення та функціонування промислових об'єктів.

Подальший розвиток системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування можливий за умови зміцнення основ його фінансової самостійності, розмежування та розширення повноважень місцевого самоврядування, узгодження обсягів повноважень з фінансовими ресурсами, необхідними для їх виконання, державної підтримки розвитку сфери виробництва. Удосконалення фінансового забезпечення місцевого самоврядування як інструменту збалансування системи міжбюджетних відносин є стратегічним завданням розвитку бюджетної політики. Стабільне економічне зростання адміністративно-територіальних одиниць, приріст обсягів виробництва промислової, сільськогосподарської продукції визначаються ефективним регулюючим впливом бюджетів місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток територій.

ДЕФІЦИТ БЮДЖЕТУ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Гусаревич Наталія Володимирівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Сучасний етап розвитку фінансової системи України потребує теоретичного осмислення ролі та функцій системи фінансово-економічного регулювання, дефіцит бюджету є однією із вагомих складових даної системи. Бюджетний процес передбачає збалансування державних витрат і доходів. У всіх країнах світу в даний час державні витрати значно перевищують доходи, тобто виникає бюджетний дефіцит. Формування бюджетного дефіциту та державного боргу, визначення їх розміру і пошук джерел погашення займає вагомим місце при розробці стратегії розвитку держави на наступні періоди. Дефіцит бюджету – це перевищення видатків бюджету над його доходами. В ідеалі бюджет будь-якого рівня бюджетної системи держави повинен бути збалансований. Однак через різні фактори часто виникає ситуація, коли доходи бюджету не покривають всі необхідні для відповідного рівня бюджетної системи видатки. Основними причинами утворення бюджетного дефіциту є: зростання державних витрат у зв'язку зі структурною перебудовою економіки і необхідністю розвитку промисловості; скорочення доходів державного бюджету в період економічної кризи; надзвичайні обставини; неефективність фінансової системи держави; політичний популізм, який виражається в зростанні соціальних програм, не забезпечених фінансовими ресурсами; корупція в державному секторі; неефективність податкової політики, що викликає збільшення тіньового сектору економіки.

Державні органи законодавчої влади затверджують бюджет, який враховує і фіксує сукупність передбачуваних доходів і витрат на відповідний бюджетний період. В економічній теорії прийнято виділяти три основні стани бюджету: дефіцитний, профіцитний і збалансований. Перевищення видатків над доходами становить дефіцит бюджету. Профіцит являє собою зворотне співвідношення, тобто перевищення доходів над витратами. Збалансований бюджет є наслідком такої бюджетної політики, при якій витрати повністю забезпечуються доходами. У світовій практиці збалансованим вважається такий бюджет, дефіцит або профіцит якого не перевищує 1% від загального обсягу витрат. Країни Євросоюзу згідно з Маастрихтською угодою 1993 року зобов'язалися витримувати дефіцит своїх бюджетів в розмірі не більш як 3 % ВВП, державний борг в межах 60 % ВВП, а

річний приріст заборгованості – також не більше 3 % ВВП, тобто обсяги заборгованості і бюджетного дефіциту кількісно синхронізуються. [2]

Дефіцитність фінансів України не є унікальним явищем. Дефіцит бюджету властивий і високорозвиненим країнам. Яскравим прикладом є більшість країн Європейського Союзу після 2000 р., коли їх бюджет зводився з дефіцитом. Стабільну тенденцію формування бюджету на бездефіцитній основі практикують лише Данія, Естонія, Ірландія та скандинавські країни. Однак і їм не вдалось уникнути дефіцитності у зв'язку із негативним впливом світової економічної кризи.

Причини появи бюджетного дефіциту можуть бути різними: він може бути пов'язаний з необхідністю здійснення значних державних вкладень у розвиток економіки, з метою її структурної перебудови, досягнення перспективних перетворень і поліпшень економічного стану. В цьому разі дефіцит бюджету відображає не кризовий перебіг суспільних процесів, а діяльність держави з регулювання економічної кон'юнктури, його прагнення забезпечити прогресивні зрушення в структурі суспільного виробництва.

Бюджетно-податкова політика дозволяє або стимулювати або стримувати соціально-економічний розвиток суспільства. В умовах кризи в економіці і соціальній сфері, уряд може піти на збільшення розриву між доходами і видатками бюджету (шляхом підвищення витрат і зниження податкових надходжень) в цілях стимулювання економічного зростання, скорочення безробіття, розширення оподаткованої бази. У цьому випадку дефіцит бюджету приймає активну форму. Однак якщо для його фінансування будуть залучатися інфляційні джерела, то це призведе до значного збільшення витрат бюджету на обслуговування державного боргу, і в результаті дефіцит прийме пасивну форму, що призведе до посилення фінансово-економічної і соціальної кризи.

Основними причинами бюджетного дефіциту в Україні є: зменшення приросту національного доходу у зв'язку зі стагнацією економіки та впливом світової економічної кризи; збільшення бюджетних витрат, як наслідок економічної кризи та незбалансованої бюджетної політики; зменшення надходжень до бюджетів усіх рівнів порівняно з видатками через диспропорції основних галузей економіки України; відсутність чіткої фінансової стратегії уряду; інфляційні процеси, які є наслідком як об'єктивних, так і суб'єктивних причин. Фактичний дефіцит бюджету не обмежується нормами закону про бюджет і його рівень може перевищити обумовлені законодавчо. Тому сьогодні актуальним є пошук найефективніших джерел фінансування дефіциту.

Їх структура не є сталою. Це пояснюється значним коливанням обсягів надходжень від приватизації державного майна, вартості коштів, що залучаються, вартості позик та залишків коштів, що спрямовуються на покриття дефіциту, а також здійснення запозичень у значних обсягах.

Вплив бюджетного дефіциту на соціально-економічні процеси у суспільстві може проявлятися по різному. За певних обставин він здатен виконувати антикризову функцію, адже ефективно використання дефіцитного фінансування стимулюватиме соціально-економічний розвиток. Однак переважна більшість наслідків мають негативний вплив на соціально-економічний розвиток і пов'язані з «ефектом витіснення» приватних інвестицій, який характеризується переорієнтуванням капіталовкладень з реального сектору економіки в сферу державних цінних паперів і подальшим підвищенням процентної ставки, зростанням загальносвітового попиту на національну валюту, зменшенням експорту і стимулюванням імпорту, зниженням рівня продуктивності праці, скороченням обсягів виробництва, іноземних інвестиційних програм і вивозом капіталу за кордон, надмірним державним боргом, ризиком дефолту.

Слід зазначити, що проблема подолання дефіциту бюджету в Україні є однією з найбільш важливих і спірних фінансових проблем. При її обговоренні нерідко розглядають досвід закордонних країн, економіка яких функціонує нормально і при достатньо високих рівнях бюджетного дефіциту стосовно валового внутрішнього продукту. Проте, при цьому варто брати до уваги джерела фінансування дефіциту бюджету в цих країнах, оскільки саме вибір джерел фінансування бюджетного дефіциту, а не його розмір самий по собі має принципове значення для нормального функціонування економіки.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Пасічний М.Д. Дефіцит державного бюджету в умовах трансформаційної економіки України / М.Д. Пасічний // Наукові праці НДФІ. – 2009. – № 1(46). – С. 10–18.
3. Чугунов И.Я. Дефицит бюджета как важный инструмент системы бюджетного регулирования / И. Чугунов, Н. Пасечный // Бизнес информ. – 2010. – № 5(1). – С. 171–174.

ЄВРОПЕЙСЬКА АСОЦІАЦІЯ І НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Єфремова Олександра Сергіївна

Київський національний торговельно-економічний університет

Одним з основних напрямків, які повинні сприяти значному підвищенню ефективності реалізації вітчизняного економічного потенціалу, оптимізації участі України в міжнародному розподілі праці, посиленню конкурентоспроможності національної економіки, є розвиток вітчизняного підприємництва.

У статті 379 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС передбачено співробітництво сторін для впровадження стратегій розвитку малих і середніх підприємств (МСП) на принципах Європейської хартії малих підприємств, удосконалення нормативно-правового регулювання діяльності МСП, впровадження досвіду інноваційного підприємництва, кластерного розвитку.

Визначення пріоритетів розвитку МСП, специфічних для національних інтересів України, дозволяє пропонувати відповідні програмні принципи залучення такої допомоги, а саме:

Упорядкування спрощеної системи оподаткування для малих підприємств.

Сприяння розвитку інноваційного підприємництва.

Сприяння поширенню кластерної організації МСП.

Сприяння інтернаціоналізації МСП як повноцінного включення в процеси міжнародної торгівлі і кооперації.

Організація «посівної» підтримки МСП в регіонах з ознаками депресивності.

Формування сучасної фінансової інфраструктури підтримки підприємництва в Україні за європейським зразком.

Удосконалення діяльності вітчизняних управлінських установ, до сфери відповідальності яких відноситься реалізація державної політики щодо МСП.

Вже сьогодні, на наш погляд, подолати перманентний ризик скасування спрощеної системи оподаткування для малих підприємств, що суттєво погіршує підприємницький клімат в Україні та очікування бізнесу, можливо, шляхом установки запобіжників її використання в схемах мінімізації податкових зобов'язань, «відмивання» коштів і незаконного отримання готівки, необґрунтованого використання спрощеної системи в надприбуткових видах діяльності, а саме: звуження переліку видів діяльності, що підпадають під спрощену систему, виключення з них секторів, пов'язаних з отриманням пасивних доходів, надприбутків і т.п.; зниження рівня максимального доходу,

що дає підстави для використання спрощеної системи суб'єктами підприємництва з обсягом реалізації до 2,7 млн. грн. (100 тис. дол.) на рік в міжнародній практиці замість 20 млн. грн. на рік в Україні; використання скороченої форми звітності при подачі в державні органи (наприклад, тільки баланс підприємства в скороченій формі) в процесі отримання методичної допомоги щодо адаптації української системи звітності до європейських стандартів, уніфікації податкової і статистичної звітностей до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Адаптація вітчизняної системи підтримки до європейської моделі дозволить розраховувати на партнерську участь в реалізації європейських програм науково-технологічного та інноваційного розвитку, зокрема: надання державних грантів для малих і середніх підприємств на освоєння інноваційної продукції (товарів або послуг) на пріоритетних технологічних напрямках; формування ряду довгострокових кредитних програм по фінансуванню інноваційних проєктів малого підприємництва і т.п. Пріоритет у спрощенні доступу малого підприємництва до фінансування повинен надаватися шляхом заохочення фінансових установ до розширення програм мікрокредитування, зокрема через впровадження спеціалізованих регуляторних вимог до таких установ при наданні більшої частки прямої державної фінансової підтримки.

Таким чином, послідовна імплементація положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і передбачена цим документом уніфікація економіко-правового простору України з нормами Світової організації торгівлі (СОТ) повинні істотно спростити налагодження ділових контактів як в торговельній, так і в інвестиційній сфері, дозволити ефективно захищати інтереси українських експортерів на зовнішніх ринках згідно з міжнародним правовим інструментарієм і разом з тим суттєво обмежити міжнародними нормами можливості захисту внутрішнього ринку України. На нашу думку, саме в цьому потрібно сьогодні вбачати основні потенційні можливості – і основні ризики – реалізації Угоди.

ПОДАТКОВІ ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Савчук Олена Олександрівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Фінансове забезпечення функціонування держави, її соціально-економічний розвиток значною мірою обумовлені податковими надходженнями, які справляються до державного бюджету. Податкові

надходження займають найбільшу частку серед інших методів централізації бюджетних ресурсів, а також посідають провідне місце серед інструментів регулювання економіки державою.

Вони найбільш адекватно відображають стан національної економіки. А також, крім значної частки в структурі доходів бюджету, податки є основним джерелом фінансування освіти, охорони здоров'я, соціального захисту і соціального забезпечення, а також економічної діяльності. Однак, зростання дефіциту свідчить про недостатність доходів Державного бюджету України. А тому, слід зосередитись на джерелах зростання доходів Державного бюджету України, для цього необхідно удосконалити складову доходів, яка є найбільш ваговою у складі доходів, а отже найважливішою, тому розширювати існуючі зобов'язання держава може лише за наявності джерел зростання податкових надходжень Державного бюджету України.

Наразі проект державного бюджету України на 2016 рік будується на прогнозі середньорічного курсу гривні на рівні 24,1 грн/\$1 та інфляція на рівні 12%.

Доходи державного бюджету-2016 встановлені на рівні 598,2 млрд грн, на 2015 рік були вони передбачені на рівні 502,3 млрд грн, на 2014 рік – 498,9 млрд грн. Витрати на 2016 рік заплановані на рівні 673,9 млрд грн, у 2015 році це було 566,9 млрд грн, у 2014 – 562,9 млрд грн.

Граничний обсяг дефіциту бюджету України розраховано в сумі 83,7 млрд грн, або 4% ВВП. Обсяг дефіциту на 2015 рік планувався на рівні 75,8 млрд грн (3,6% ВВП), на 2014 – 59,5 млрд грн (3,6%). Державний борг, згідно плану, може сягнути у 2016 році максимум 96% ВВП. Сам ВВП, як очікується, нарешті покаже ріст (+2%) і складе майже 2,3 трлн грн.

Для забезпечення додаткових надходжень до бюджету законом № 909 встановлено нові ставки податків і зборів. Для податку на доходи фізичних осіб встановлена основна єдина ставка 18% замість прогресивних ставок 15–20%. Розмір ставки оподаткування дивідендів, виплачених на користь фізичних осіб, збережений на рівні 5%, якщо особа, яка сплачує такі дивіденди, є платником податку на прибуток. Для оподаткування суми перевищення пенсій розміру трьох мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня податкового року (у 2016 році – 4 134 грн.), застосовується ставка 15%, для пасивних доходів – ставка 18%, інші доходи (від продажу нерухомого або рухомого майна, отримання майна в спадщину) можуть оподатковуватися за іншими ставками (0% або 5%).

Для єдиного соціального внеску встановлена єдина ставка 22% замість ставок з урахуванням класів професійного ризику виробництва із

застосуванням коефіцієнта 0,6, який повинен був застосовуватися з 1 січня 2016 року. При цьому скасований єдиний соціальний внесок, який сплачувався за рахунок працівника (за ставками 2%, 2,6%, 3,6% і т.д.), а також підвищена максимальна величина бази нарахування ЄСВ з 17 до 25 мінімальних місячних заробітних плат.

На сучасному етапі економічних перетворень в Україні посилюється роль системи оподаткування та податкової політики в системі бюджетно-податкового регулювання економіки. Виконуючи фіскальні функції, податки одночасно забезпечують раціональний перерозподіл ВВП, слугують вагомим важелем державного регулювання економіки.

До факторів, що впливають на обсяг податкових надходжень до бюджету, відносять макроекономічні чинники, які змінюються з кожним роком: розмір ВВП, структура платіжного балансу, законодавча база. Крім цього, на обсяг податкових надходжень до бюджету впливають і мікроекономічні чинники: вибір підприємствами виду свого оподаткування, наявність у підприємств податкових пільг, рівень прибутковості суб'єктів господарювання, розмір їх валового доходу, витрати на оплату праці в структурі собівартості продукції підприємства, середньооблікова чисельність працюючих, ефективність податкового менеджменту підприємств тощо. Формування податкових надходжень бюджету повинно розглядатися не тільки як невід'ємна складова бюджетного процесу, а, передусім як інструмент регулювання фінансово-економічних відносин.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Собчук Сергій Ігорович

Київський національний торговельно-економічний університет

Сучасні процеси соціально-економічного розвитку України характеризуються наявністю різновекторних тенденцій, до того ж диференціація рівнів розвитку має стійкий характер. В даному контексті, бюджетна політика, яка є ключовою складовою державної фінансової політики та визначає масштаби первинного розподілу ВВП, здійснює вплив на структуру заощаджень та динаміку боргових зобов'язань, і як наслідок є активним елементом системи державного регулювання, виступає потенційно найбільш дієвим та ефективним засобом вирішення ключових завдань соціально-економічного розвитку та має стати інструментом реалізації внутрішнього потенціалу зростання.

Бюджетна політика є важливою складовою інструментарією державного втручання в економіку. Її завдання щодо створення необхідних економічних, правових та організаційних засад формування і оптимального розподілу фінансових ресурсів між різними ланками бюджету мають бути скоординовані із стратегічними цілями стійкого безінфляційного зростання держави та підвищення життєвого рівня населення, а засоби та інструменти державного управління – спрямовані на забезпечення макроекономічної стабільності, встановлення оптимальних структурних пропорцій в економіці, вирішення соціальних проблем, формування сучасних ринкових фінансових інститутів [1, с. 59].

Бюджетна політика потребує високопрофесійних знань й умінь стосовно її реалізації, а її результати відображаються на всіх громадянах країни. Таким чином, окрім вибору мети, завдань та пропорцій розподілу наявних ресурсів, виникає потреба в аналізі конкретних показників, за якими було б можливо оцінити практичну реалізацію завдань бюджетної політики. Має бути сформований та практично реалізований інтегральний показник щодо оцінки проведення різноманітних заходів бюджетної політики. Також необхідною умовою виступає процес узгодження й координації бюджетної політики із податковою, грошовою та кредитною політикою, в процесі здійснення якої варто враховувати існування та вплив на її кінцеві показники різноманітних зовнішніх й внутрішніх факторів. [2, с. 80].

Для підвищення результативності бюджетної політики в Україні пропонується посилити використання непрямих важелів бюджетного регулювання, а саме: забезпечення структурної перебудови господарського комплексу; збільшення потенціалу вітчизняного товаровиробника та посилення його конкурентоспроможності; підвищення стимулюючої ролі оплати праці, а також ефективності державного регулювання економіки; послаблення централізації економічного розвитку й посилення економічного потенціалу регіонів.

Таким чином, бюджетна політика – це ефективний засіб регулювання соціально-економічного розвитку країни. Система бюджетного регулювання базується на цілісній сукупності фінансових та економічних взаємовідносин, різноманітних інституційних бюджетних елементів стосовно вибору й реалізації головних напрямів здійснення бюджетної політики, планування та прогнозування основних бюджетних показників, напрямів використання бюджетних ресурсів, проведення контрольних операцій щодо виконання показників бюджету. Пріоритетним також є застосування регуляторного механізму бюджетної політики, що ґрунтується на поєднанні бюджетного регулювання в системі доходів та видатків бюджету, міжбюджетних відносин та

державного боргу. Задля розробки та впровадження фінансово-бюджетного регулювання на протязі деякого періоду бюджетна політика повинна розроблятися на основі циклічності економічного розвитку фінансової системи, стану державних фінансів та розрахункового значення запасу стійкості такої бюджетної системи, значне зменшення якого здатне зумовити ускладнення в здійсненні дієвого бюджетного регулювання стосовно позитивної дії на показники економічного росту. Інституційний підхід, в такому випадку, включає в себе аналіз бюджетного регулювання як цілісної та динамічної системи, яка постійно вдосконалюється відповідно до головних макроекономічних завдань економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Державне фінансове регулювання економічних перетворень : монографія / [І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канєва та ін.] ; за заг. ред. А.А. Мазаракі ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – Київ : КНТЕУ, 2015. – 376 с.
2. Чугунов І. Я. Бюджетно-податкова політика в умовах інституційних перетворень / І.Я. Чугунов, В.Д. Макогон // Вісник КНТЕУ. – 2014. – № 4. – С. 79–91.

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Степанова Ганна Михайлівна

Київський національно-торговельний університет

Дослідження процесів формування механізму податкового регулювання соціально-економічного розвитку потребує використання збалансованого підходу виходячи із дуалізму поставлених перед фінансовими інститутами завдань: забезпечення відповідного рівня фінансування бюджетних видатків та створення фундаментальних умов для стійкого економічного зростання. В сучасних умовах, механізм податкового регулювання має адаптивно реагувати на зростання видаткової частини бюджету при необхідності утримання індикативних значень дефіциту бюджету, при чому збільшення податкових надходжень має відбуватись з мінімізацією деструктивного впливу на ділову активність економічних агентів.

Інститути, які є відповідальними за формування податкової політики, вагому увагу приділяють питанням визначення найбільш оптимального рівня перерозподілу валового внутрішнього продукту

через податкову систему та структури податкових надходжень у розрізі податків на доходи і прибуток та податків на споживання. Дані показники, значним чином, впливають на динаміку економічного зростання у середньо- та довгостроковій перспективі. Класична модель оподаткування передбачає, що в більш розвинутих економіках в загальній структурі доходної частини бюджету мають переважати надходження від податків на доходи і прибуток в порівнянні з надходженнями від податків на споживання. Однак, емпіричний досвід свідчить що модель структури оподаткування адаптується до умов економічного розвитку та не є універсальною як для країн з розвинутою економікою так і країн, що розвиваються. Приміром податки на споживання переважають в структурі бюджетних надходжень в таких розвинутих країнах Європейського Союзу як Австрія, Греція, Франція, Португалія, Чехія, а також ряду країн які належать до групи країн, що розвиваються – Польща, Литва, Естонія, Латвія, Болгарія, Словаччина, Угорщина. Фінансові інститути, що формують та реалізують державну податкову політику, при можливій запланованій зміні структури співвідношення податків на доходи і прибуток та доходів на споживання мають визначити конкретні цілі зміни даної конфігурації; здійснити прогностичну оцінку впливу даної зміни в розрізі ефективності та справедливості новацій; передбачити можливі компенсаторні заходи щодо інших груп податків або неподаткових надходжень на визначений період часу, в разі зниження надходжень до бюджету від даних категорій податків.

Р. Масгрейв та В. Танзі у своїх дослідженнях дійшли висновку, що існує позитивну кореляцію між показниками податкового навантаження та економічним зростанням. Їхні аргументи полягають у тому, що економічний розвиток посилює попит на здійснення державних видатків, а це обумовлює потребу в зростанні податкових надходжень. При чому вони наголошують на тому що є зв'язок між економічним зростанням та податковим навантаженням, а не навпаки. Це є важливим аспектом, адже як правило у працях багатьох економістів зустрічається діаметрально інші висновки, що підвищення рівня податкового навантаження посилює бар'єри для пожвавлення економічного росту. В умовах економічних перетворень податкове регулювання є важливим інструментом забезпечення соціально-економічного розвитку, від виваженості податкової політики значним чином залежать обсяги залучення інвестиційних ресурсів, пріоритети соціальної політики держави. Розвиток фінансової системи держави супроводжується постійним удосконаленням механізмів стимулювання соціально-економічного розвитку, структурними перетвореннями податкової

системи, посиленням дієвості регулюючої функції податків, покращенням якісного рівня планування податкових надходжень. Ефективність функціонування податкової системи певною мірою визначається рівнем поєднання та узгодженості фіскальної та стимулюючої складової. Стимулюючі заходи податкової політики, в значній мірі, спрямовані на підвищення рівня ділової активності, однак без проведення структурних інституційних змін економіки їх реалізація має короткостроковий період дії. Формування механізму податкового регулювання потребує досягнення компромісу між різними верствами суспільства, забезпечення достатніх обсягів доходів бюджету для його збалансування.

Список використаних джерел

1. Державне фінансове регулювання економічних перетворень : монографія / [І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канєва та ін.] ; за заг. ред. А.А. Мазаракі ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – Київ : КНТЕУ, 2015. – 376 с.
2. Tanzi V. Fiscal policies in economies in transition / V. Tanzi. – Washington DC : International Monetary Fund, 2004 – 359 p.

БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Шаповал Станіслав Леонідович

Київський національний торговельно-економічний університет

Система бюджетного планування займає вагомe місце у процесі державного регулювання економічного зростання. Бюджетне планування забезпечує необхідні фінансові пропорції згідно із стратегією соціально-економічного розвитку країни. Державний бюджет являє собою основну складову фінансової системи держави, що охоплює понад сімдесят відсотків усіх фінансових відносин.

Бюджетного планування досягає обґрунтовані пропорції в розподілі валового внутрішнього продукту між галузями економіки і територіями країни, забезпечуються фінансовими ресурсами пріоритетні сфери економічної діяльності, проводиться єдина фінансова політика у державі. Бюджетне планування відіграє важливу роль у розподілі валового внутрішнього продукту на фонди споживання і нагромадження та у забезпеченні збалансованого розвитку економіки

країни. Бюджетне планування є процесом визначення джерел створення і напрямів використання бюджетних ресурсів в економіці держави з метою забезпечення її стабільного соціально-економічного розвитку. Цей процес передбачає застосування певних методів планування, які найбільш вдало можуть задовольнити його умови та цілі у певній країні. Методами планування є такі: коефіцієнтів, нормативний, балансовий, прямого розрахунку, екстраполяції, економічного аналізу та програмно-цільовий метод планування бюджету [4].

Економічна нестабільність у світовій економіці, зміни векторів інтеграції окремих країн у світові фінансові устрої, конкурентна боротьба за природні ресурси та сфери впливу у світовій економіці актуалізують питання виваженості будь-якого прийнятого економічного рішення, його обґрунтованості та ефективної реалізації. Саме на цьому етапі необхідно зазначити важливість бюджетного планування, від обґрунтованості визначення планових показників залежить ефективність виконання бюджету та досягнення поставлених цілей. В управлінні фінансовою системою країни бюджетне планування займає центральне місце, і тісно пов'язане із соціальним та економічним плануванням.

Світова фінансова система постійно розвивається та змінюється її структура. Протягом останніх десятиліть проходило активне становлення фінансового ринку, вдосконалювались фінансові механізми інтеграції між країнами, на ринках фінансового капіталу з'являлись нові фінансові інструменти, відбувалось розширення обсягу фінансових послуг. Трансформації фінансової системи, які відбулись у двадцять першому столітті позитивно впливають на підвищення ефективності підприємницької діяльної, активізацію ділової активності та стимулювання соціально-економічного розвитку світової економіки. Однак, із початком глобальної фінансово-економічної рецесії зусилля фінансових інститутів було спрямовано на пошук дієвих механізмів регулювання фінансової сфери та економіки. Найвагомим інститутом, який здатний в середньостроковій перспективі коригувати економічний цикл та прискорити перехід від рецесії до економічного зростання є фінансова система.

На початку 90-х років минулого століття багато країн, зокрема країн Організації економічного співробітництва і розвитку почали реформи у бюджетному процесі. Започатковані реформи мають таку тенденцію, що у багатьох із цих країн бюджетні обов'язки й відповідальність були передані відомствам та установам, що витрачають бюджетні кошти, у такий спосіб надаючи їм певний рівень свободи щодо розподілу фінансових ресурсів у межах встановлених центральним

органом лімітів витрачання бюджетних коштів; значна кількість країн запровадила у бюджетний процес бюджетування, орієнтованого на результат, що ґрунтується на вимірюванні результативності діяльності і виконання функцій міністерствами, відомствами та установами; більшість зазначених країн зробили щорічний бюджет стратегічним, багаторічним [2].

Обґрунтування доцільності використання багаторічного підходу у бюджетному процесі полягає в існуванні потенційних переваг: довгостроковість бюджетного процесу потребує від керівника органів чіткого та узгодженого формулювання цілей і пріоритетів політики держави; середньострокові бюджетні проектування дають оцінку відповідності поточної політики та її майбутнього впровадження фіскальній стратегії держави; багаторічне планування надає бюджетному процесу рис безперервності й наступності; багаторічне бюджетування поліпшує ефективність розподілу державних ресурсів, підвищуючи прозорість і підзвітність у бюджетному процесі й забезпечуючи механізм систематичного перегляду бюджетних зобов'язань і пріоритетів витрачання бюджетних коштів [3]. В умовах економічних перетворень доцільним є удосконалення теоретико-методологічних засад фінансової політики, підвищення рівня її адаптивної ефективності в процесі регулювання економічних циклів, посилення дієвості механізмів підтримки конкурентоспроможності, обмеження монополій у різних секторах економіки. Важливим є посилення фінансової стійкості бюджетної системи, належне обґрунтування прогностичних значень бюджетних показників з урахуванням впливу поступового зниження частки видатків зведеного бюджету в валовому внутрішньому продукті.

Список використаних джерел

1. Запатріна І.В. Програмно-цільовий метод бюджетування / І.В. Запатріна // Фінанси України. – 2006. – № 10. – С. 156–178
2. Лисяк Л.В. Бюджетна система в інституційному середовищі компанії / Л.В. Лисяк // Фінанси України. – 2009 – №. 11. С. 3–11.
3. Теорія фінансів / за ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – Київ : Центр навчальної літератури, 2010. – 576 с.
4. Чугунов І.Я. Довгострокова бюджетна стратегія в системі економічних циклів / І.Я. Чугунов // Вісник КНТЕУ. – 2014. – № 5. – С. 64–77.

Секція 3

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Гаврилова Лідія Володимирівна

Голова Державної аудиторської служби України

Основними напрямками державного фінансового контролю є здійснення контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності у міністерствах та інших органах виконавчої влади, фондах загальнообов'язкового державного соціального страхування, бюджетних установах і суб'єктах господарювання державного сектору економіки, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які отримують кошти з бюджету, державних фондів або використовують державне або комунальне майно, за дотриманням бюджетного законодавства.

Державний фінансовий контроль забезпечується через проведення державного фінансового аудиту, перевірки державних закупівель та інспектування. Державний фінансовий аудит є різновидом державного фінансового контролю і полягає у перевірці та аналізі органом державного фінансового контролю фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю.

Інспектування здійснюється органом державного фінансового контролю у формі ревізії та полягає у документальній і фактичній перевірці певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності підконтрольної установи, яка повинна забезпечувати виявлення наявних фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально відповідальних осіб.

Перевірка державних закупівель полягає у документальному та фактичному аналізі дотримання підконтрольними установами законодавства про державні закупівлі та проводиться органом державного фінансового контролю на всіх стадіях державних закупівель. Контроль за дотриманням законодавства щодо закупівель здійснюється як у порядку проведення перевірки державних закупівель, так і під час державного фінансового аудиту та інспектування.

Орган державного фінансового контролю здійснює державний фінансовий контроль та контроль за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності; цільовим та ефективним використанням коштів державного і місцевих бюджетів; цільовим використанням і своєчасним поверненням кредитів, одержаних під державні гарантії; достовірністю визначення потреби в бюджетних коштах при складанні планових бюджетних показників; відповідністю взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми; веденням бухгалтерського обліку, а також складанням фінансової і бюджетної звітності, паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання, кошторисів та інших документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету; станом внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту у розпорядників бюджетних коштів; усуненням виявлених недоліків і порушень.

На даний час питання щодо реформування органів державного фінансового контролю перебуває під увагою Уряду, суспільства та міжнародних місій.

В основу реформування мають бути покладені базові принципи та кращий досвід країн ЄС, а основні етапи розвитку Державної аудиторської служби мають бути імплементовані у вітчизняні реформи у сфері управління державними фінансами.

Виходячи з цього, в основу стратегії ефективної модернізації мають бути закладені такі основні напрями, які передбачатимуть: реформування функції інспектування; розвиток та посилення функції державного аудиту, підвищення його дієвості як інструменту для здійснення ефективного фінансового управління і контролю, оцінки законного та раціонального використання державних ресурсів; посилення функції координатора децентралізованих підрозділів внутрішнього аудиту; із подальшим відокремлення підрозділу гармонізації та створення окремого підрозділу у складі Мінфіну, підвищення його дієвості, як інструменту координації реформ у сфері внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в органах державної влади.

Основна діяльність органів Державної фінансової інспекції включає проведення інспектування (ревізій), державних фінансових аудитів та перевірки державних закупівель, крім того, проводиться операційний аудит. Цей вид контролю є поточним та спрямований на сприяння забезпеченню суб'єктами господарювання законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів та/або майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку та складення фінансової звітності. Результати контрольних заходів свідчать, що обсяги фінансових порушень залишаються досить суттєвими. Нагальним є питання реформування діяльності органів державного фінансового контролю. З минулого року розпочато роботу щодо реформування та оптимізації діяльності органів державного фінансового контролю, зокрема, реорганізація Державної фінансової інспекції в Державну аудиторську службу.

При утворенні Державної аудиторської служби пропонується змінити підходи до організації державного фінансового контролю та спрямувати його не лише на виявлення фінансових порушень, але й на оцінку ефективного, законного, цільового, результативного використання та збереження державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, досягнення економії бюджетних коштів; оцінку управління бюджетними коштами, досягнення їх економії, стану фінансової і господарської діяльності, ефективності та результативності в діяльності підконтрольних установ; виявлення причин, що призвели до недоліків і порушень.

Для досягнення зазначеного передбачається зміна підходів до організації контролю: зменшення питомої ваги комплексних ревізій та збільшення кількості державних фінансових аудитів, розвиток поточного контролю з метою попередження порушень. Передбачається збільшити кількість контрольних заходів у формі державного фінансового аудиту з трьох до п'ятдесяти відсотків діяльності органів державного фінансового контролю. При цьому, ревізії будуть проводитись за окремими, найбільш ризиковими питаннями.

Поряд з цим важливим напрямом діяльності Державної фінансової інспекції є розвиток системи державного внутрішнього фінансового контролю відповідно до вимог ЄС в рамках реалізації євроінтеграційного вектору держави. Вже більше десяти років Державної фінансової інспекції спільно з Міністерством фінансів реалізує державні повноваження у сфері розвитку державного внутрішнього фінансового контролю, здійснює методологічне забезпечення, координацію та контроль за діяльністю новостворених підрозділів внутрішнього аудиту.

Таким чином, перетворення Державної фінансової інспекції у Державну аудиторську службу у відповідності до європейських та світових норм є ще одним дієвим кроком держави до підвищення рівня ефективності системи державного фінансового контролю. Це дозволить активізувати відхід від жорсткого фіскального контролю відносно суб'єктів господарювання та сприятиме розвитку вітчизняної економіки. Враховуючи, що держава не може залишити безконтрольним збереження та використання належних їй активів, саме упередження можливих фінансових порушень та аналіз ефективності роботи підприємств, раціонального використання фінансових і матеріальних ресурсів стає найбільш пріоритетним напрямом роботи органів державного фінансового контролю.

Державний фінансовий контроль як дієва складова системи управління державними фінансами повинен забезпечувати ефективне та раціональне використання бюджетних коштів, підвищення результативності функціонування державного сектора економіки.

Список використаних джерел

1. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» : Закон України від 26.01.1993 № 2939-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>
2. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 № 43 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/card>
3. Про схвалення Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.05.2005 № 158-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>
4. Про Стратегію розвитку системи управління державними фінансами : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 № 774-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОШТОРИСНО-БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ

Канєва Тетяна Володимирівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Кошторисно-бюджетний метод фінансування бюджетних установ є основним способом фінансового забезпечення їх діяльності. В сучасних умовах є актуальною проблема ефективного використання бюджетних фінансових ресурсів, що викликало необхідність аналізу теоретичних підходів кошторисно-бюджетного фінансування, узагальнення його принципів та теоретичного обґрунтування такої фінансово-правової категорії, як «кошторисно-бюджетне фінансування». Кошторисно-бюджетне фінансування – це порядок виділення бюджетних коштів бюджетним організаціям, установам на основі кошторисів для проведення видатків, пов'язаних з їхньою основною діяльністю та розвитком.

На кошторисно-бюджетне фінансування поширюються загальні принципи фінансування: безповоротності відпуску коштів, їх цільового й ефективного використання, дотримання фінансової дисципліни, здійснення фінансування в міру виконання робіт, надання послуг і з урахуванням раніше наданих асигнувань.

Але, крім вищезазначених принципів, існують ще й спеціальні принципи, притаманні саме кошторисно-бюджетному фінансуванню: отримання коштів державними та місцевими установами для поточної діяльності й капітальних вкладень з бюджету відповідно до їх підпорядкування; бюджетні кошти є основним джерелом фінансування діяльності таких установ; планово-фінансовий акт, на підставі якого виділяються кошти, є кошторис бюджетної установи; витрачання коштів здійснюється суворо за цільовим призначенням, визначеним у кошторисі, зміни до якого можуть внести лише органи, яким підпорядкований розпорядник бюджетних коштів; планування і фінансування діяльності здійснюється на основі економічних нормативів, затверджених у встановленому порядку.

Слід зазначити, що кошторисно-бюджетне фінансування, відбувається виключно в межах наявних коштів на рахунку в органів державного казначейства, за дотримання процедур фінансування видатків відповідної бюджетної установи. Розмір видатків бюджетних установ, передбачений кошторисом, має обов'язковий характер і не може самостійно змінюватися бюджетною установою, бо фінансово-правове значення кошторису полягає у встановленні правових меж

фінансування (надання бюджетних коштів) і їх витрачання (напрями, розміри, строки). Об'єктами кошторисно-бюджетного фінансування є діяльність бюджетних установ, а суб'єктами – розпорядники бюджетних коштів – бюджетні установи.

При виникненні правовідносин у процесі фінансування бюджетних установ, вони, як розпорядники бюджетних коштів мають право: на своєчасне отримання й використання бюджетних коштів відповідно до затвердженого кошторису. До обов'язків розпорядників бюджетних коштів належать: своєчасне подання відповідних документів, що підтверджують право на отримання бюджетних ресурсів, ефективне використання бюджетних коштів відповідно до їх цільового призначення, своєчасне подання звіту про використання асигнувань.

В той же час, слід зазначити, що юридичний зміст кошторису полягає в тому, що його показники визначають і конкретизують права й обов'язки даної установи як розпорядника бюджетних коштів, у тому числі в процесі взаємодії з розпорядниками вищого рівня чи головними розпорядниками бюджетних коштів, фінансовими або іншими органами у сфері контролю за отриманням і цільовим використанням бюджетних коштів.

Кошторис передбачає в його структурі адресні дані, які окреслюють суб'єктів конкретних правовідносин, тобто відбувається індивідуалізація суб'єктів фінансових правовідносин. Можна сказати, що кошторис певною мірою регламентує суспільні відносини, пов'язані з використанням бюджетних коштів, але не встановлює і не формулює їх, а лише виступає інструментом персоніфікації правових норм для індивідуальних відносин, тобто, незважаючи на те, що він містить державно-владний припис, поширюється лише на конкретно визначених суб'єктів. Кошторис набуває сили індивідуального фінансово-планового акта тільки в разі дотримання встановлених форм і структури його заповнення, здійснення обґрунтованого фінансово-економічного розрахунку диференційованих грошових і натуральних норм.

Бюджетні установи у визначений законодавством термін складають і подають на затвердження головному розпоряднику індивідуальний кошторис за встановленою формою, який діє протягом фінансового року. Щомісячно та після закінчення року бюджетні установи зобов'язані звітувати про виконання кошторису перед органом вищого рівня та перед органами Державного казначейства. Доходи й видатки у кошторисі групуються за однорідними ознаками з метою забезпечення зіставлення бюджетних показників. При цьому при

складанні кошторису бюджетні установи керуються не лише нормативами видатків, а й контрольними цифрами, доведеними органом вищого рівня, тобто складання кошторису видатків бюджетної установи розпочинається після отримання від відповідного органу повідомлення про бюджетні асигнування, що містить цифри, на які й орієнтується бюджетна установа. До кошторису додаються розрахунки, котрі конкретизують напрями використання бюджетних коштів.

Фінансово-правові відносини за кошторисно-бюджетного фінансування виникають з моменту затвердження кошторису бюджетної установи розпорядником бюджетних коштів вищого рівня. У цьому полягає правове значення кошторису як індивідуального фінансово-планового акта, спрямованого на виконання правових норм, що конкретизує їх у розрізі відповідних правовідносин.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України: від 08.07.2010 № 2456-VI зі змінами та допов. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Порядок складання, розгляду, затвердження та основні вимоги до виконання кошторисів бюджетними установами : Постанова КМУ № 228 від 28.02.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>

СУБ'ЄКТИ СУСПІЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ЯК ОБ'ЄКТИ ОБОВ'ЯЗКОВОГО АУДИТУ

Назарова Каріна Олександрівна

Київський національний торговельно-економічний університет

На нинішньому складному, з ознаками перманентної кризи, етапі розвитку економіки України актуальним є удосконалення чинного законодавства з метою диференціації вимог до фінансової звітності, які пред'являють суб'єкти господарювання залежно від значущості результатів діяльності цих суб'єктів господарювання для громадськості. Так, найбільш транспарентними можна вважати так звані суб'єкти суспільного інтересу (далі – ССІ). У вітчизняних нормативно-правових документах визначення цього терміна не представлено. Для

прикладу, дефініція розкривається у законодавстві різних країн світу, де під суб'єктом публічного інтересу розуміють організації, що мають вагоме значення для суспільства, критерії визначення значущості яких встановлює уряд країни.

Зважаючи на позитивний досвід інших країн, а також проголошені вітчизняним урядом реформи та запити суб'єктів господарювання, обґрунтованим та доцільним може бути пропозиція доповнити вітчизняну нормативно-правову базу даною науковою категорією. При цьому необхідно відзначити, що це поняття має різні формулювання. Найбільш розповсюдженими є: суб'єкт публічного інтересу; ССІ; суб'єкт господарювання суспільного інтересу.

Окремого узгодження потребує вітчизняне законодавство щодо усунення подвійного трактування одного й того ж поняття. Це стосується застосування терміну «ССІ» одночасно із застосуванням ознаки публічності (публічні акціонерні товариства).

Вступ України до світових економічних організацій, зокрема, СОТ, підписання 27.06.2014 Україною угоди про асоціацію з ЄС, набрання чинності у 2014 р. Директиви № 56/ЄС Європарламенту щодо обов'язкового аудиту річних та консолідованих звітів, запровадження ЄС у 2014 р. Регламенту № 537/ЄС про особливі вимоги до обов'язкового аудиту суб'єктів суспільного інтересу та ін., потребують удосконалення та гармонізації міжнародного, європейського та національного правового поля. І поняття ССІ відіграє в зазначених процесах важливу роль.

Держава, суспільство потребують підтверджуючої інформації щодо фінансового стану суб'єктів господарювання – юридичних осіб, насамперед, для ССІ. В результаті аксіологічного підходу встановлено, що в Україні у правовому полі сформувався потреба привести до «спільного знаменника» поняття, в яких застосовуються терміни «публічний» та «суспільний», передусім, «публічне акціонерне товариство», «суспільний інтерес», «ССІ» тощо. Відсутність у чинному законодавстві визначення та тлумачення цього основоположного для суспільного нагляду за аудиторською професією поняття спонукало до пошуків та компаративного аналізу ідентичного поняття в міжнародній практиці. В результаті виявлено інваріантність понять одного змістовного наповнення: суб'єкт суспільного інтересу, об'єкт публічного інтересу, об'єкт господарювання суспільного інтересу.

Основними ССІ, які повинні підлягати обов'язковому аудиту, є публічні акціонерні товариства, фінансові посередники, ключові державні підприємства, підприємства-експортери стратегічної сільсько-господарської продукції, підприємства із середньорічною кількістю

працюючих більше 2 тис. осіб, підприємства – природні монополісти та незалежно від організаційно-правової форми й форми власності банки, страхові компанії, біржі, кредитні спілки, недержавні пенсійні фонди. Належність суб'єкта господарювання хоча б до однієї із зазначених груп є підґрунтям для визнання його ССІ.

Відповідно до компаративного аналізу наукових праць та світового досвіду цього питання можна сформулювати, що суб'єктом суспільного інтересу є суб'єкти господарювання, мета діяльності яких – виробництво та (або) реалізація товарів, робіт, послуг, що незамінні для суспільства, мають важливе значення та впливають на життя, здоров'я, рівень добробуту громадян, суспільства, суспільних груп.

Відповідно до представленого поділу є доречним запропонувати поняття «ключові» та «неключові» державні підприємства законодавчо визначити з таких причин: необхідності відокремлення державних підприємств за принципом їх важливості для економічної безпеки держави; практичного використання цього поняття в окремих нормативних документах уряду; існуючої світової практики широкого застосування поняття. Якщо в чинному законодавстві відсутня регламентація щодо даного поняття, приналежність державного підприємства до ключових може визначатися відповідно до таких критеріїв, як частка на ринку або отримання від держави контрактів високої вартості тощо.

ДЕРЖАВНИЙ ВНУТРІШНІЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ В УКРАЇНІ

**Катрич Оксана Володимирівна,
Пилипчук Наталія Миколаївна**

Київський національний торговельно-економічний університет

Підвищення ефективності використання державних фінансів, яке має вирішальне значення для економічного розвитку України та суспільного добробуту, а також виконання завдань, передбачених планом дій Україна – ЄС, можливо досягти, зокрема, шляхом системного вдосконалення діяльності органів державного і комунального сектору, підвищення рівня культури державного управління.

Внутрішній фінансовий контроль являє собою систему постійного спостереження, перевірку роботи установи з метою оцінки обґрунтованості та ефективності прийнятих управлінських рішень, виявлення відхилень, несприятливих ситуацій, своєчасного інформування

керівництва для прийняття рішень щодо їх усунення, зниження ризиків та управління ними. Внутрішній фінансовий контроль, як функція управління, розширив сферу свого застосування і повинен бути адаптований до сучасних умов та дозволяє оцінити керівництву установи результативність прийнятих управлінських рішень, тим самим будучи механізмом зворотного зв'язку.

Однією з головних цілей, як показує дослідження внутрішнього фінансового контролю в бюджетних установах, є досягнення максимальної ефективності та результативності використання бюджетних ресурсів, в якому зацікавлені не тільки державні органи, а й все населення країни.

Розглядаючи сучасні підходи до організації систем внутрішнього фінансового контролю в бюджетних установах, можна зробити висновок, що вони не в повній мірі відповідають сучасним вимогам і повинні бути вдосконаленими.

Якщо розглядати внутрішній фінансовий контроль як систему взаємопов'язаних елементів, спрямовану на підвищення ефективності та результативності використання бюджетних ресурсів, а так само забезпечення їх збереження, достовірності звітності і дотримання законодавчих та інших нормативних правових актів і регламентів, при здійсненні діяльності об'єктом контролю, постійно стикаються з проблемою організації такої системи.

Одним з найважливіших елементів в системі внутрішнього фінансового контролю є нормативно-правова база, яка не відповідає змісту, затребуваним вимогам і вимагає доопрацювань.

Для того щоб стало можливим досягнення головної мети функціонування системи внутрішнього фінансового контролю, а саме досягнення цільового і максимально результативного використання необхідних ресурсів, потрібно законодавче закріплення деяких аспектів, що стосуються ефективного використання бюджетних коштів.

Відсутність необхідного нормативного регулювання, що встановлює якісні та кількісні критерії оцінки ефективності використання бюджетних коштів в державних установах, а також організаціях, діяльність яких повністю або частково фінансується за рахунок бюджетних коштів країни, не дозволяє сформулювати об'єктивної думки, щодо ефективного чи неефективного цільового використання державних активів.

Безумовно, важливим в системі внутрішнього фінансового контролю є елемент, що характеризує інформаційно-комунікаційну структуру, до якої можна віднести систему бухгалтерського обліку. У ній зосереджується інформаційне поле, що забезпечує внутрішній фінансовий контроль усіма необхідними даними.

Світова практика показує, що методологія взаємодії внутрішніх і зовнішніх контролюючих органів відображена в Лімській декларації керівних принципів аудиту державних фінансів. У третій статті цього документа визначено принципи організації зовнішнього та внутрішнього контролю.

Правильний підхід до аналізу спірних ситуацій допоможе вірно обґрунтувати і визначити наскільки дії установи не відповідали законодавчим нормам і цілям отримання бюджетних коштів.

Таким чином, раціональна організація системи внутрішнього фінансового контролю в бюджетних установах в рамках такого елемента, як матеріально-технічне і фінансове забезпечення, повинна сприяти мінімізації втрат від неефективного використання державних ресурсів, і як наслідок отримання позитивного економічного ефекту від проведених заходів по контролю за використанням ресурсів. Розробка єдиної методології контролю, як для зовнішніх, так і для внутрішніх служб, сприятиме їх взаємодії в узагальненні і зіставленні результатів перевірки, що дозволяє своєчасно виявляти причини і недоліки неефективного використання бюджетних ресурсів.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ У БАНКАХ

Плісак Тетяна Олександрівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Реформування системи бухгалтерського обліку в банках України на засадах Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, яке розпочалося з 1998 р. в теперішній час оцінюється регулятором як таке, що в цілому завершено. Разом з тим, розвиток нормативної бази щодо бухгалтерського обліку окремих операцій продовжується, що підтверджує постійну актуальність досліджень в даному напрямку.

З 1 грудня 2015 р. набула чинності постанова НБУ № 400, яка визначає методологічні засади бухгалтерського обліку операцій з цінними паперами у банках України, що характеризуються певною інноваційністю. Аналіз зазначених новацій дає підстави для сумнівів щодо виправданості їх застосування. Хоча обрання банком методу обліку цінних паперів: за «датою операції» або «датою розрахунку» відповідає принципам МСФЗ (IAS) 39 «Фінансові інструменти – визнання та оцінка» [1], разом з тим порядок їх застосування потребує уточнення.

Тлумачення терміну «дата операції» як дати, з якої банк зобов'язується придбати або продати актив, передбачає ймовірність часового розриву між датою укладання договору купівлі цінних паперів та їх фактичною поставкою. В той же час «дата розрахунку» - це дата, з якої актив передається банку (визнається активом банку) або з якої актив передається банком (припинення визнання активу). Крім того, «дата розрахунку» є датою, з якої починається (у разі придбання) і припиняється (у разі реалізації) нарахування процентів за активами і зобов'язаннями банку [2].

На наш погляд, видається неправомірним беззастережне здійснення облікових процедур на дату операції на рахунках цінних паперів 3-го та 1-го класів Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України, оскільки нівелюється різниця в облікових процедурах при застосуванні «дати розрахунку» та «дати операції». Таким чином, платіж за цінними паперами, які очікуються до отримання, доцільно кваліфікувати як дебіторську заборгованість, а визнання у складі активів цінних паперів за «датою операції» здійснювати тільки за умови відсутності часового розриву між датою договору та датою поставки.

Віддаючи належне перевагам даної інструкції, у т.ч. доопрацюванню порядку обліку під час продажу знецінених цінних паперів, дискусійним постає питання щодо відмови застосування найменшої з двох оцінок («справедливої» та «вартості договору») при здійсненні облікових процедур з придбання акцій за справедливою вартістю, яка нижче за вартість договору.

Регулятором пропонується придбані акції початково оприбутковувати на рахунки 3-го класу Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України за вартістю договору, яка перевищує справедливую вартість, бухгалтерським проведенням: Д рахунку 3-го класу К рахунку 3641.

А суму перевищення вартості договору над справедливою вартістю списувати з рахунків 3-го класу, відносячи її на збитки за такими операціями, бухгалтерським проведенням: Д рахунку 7390 К рахунку 3-го класу.

Таким чином, кредитовий оборот за рахунками цінних паперів 3-го класу асоціюється з вибуттям цінного паперу, а не зміною його вартості. Більш доречним, на нашу думку, було б здійснювати наступні проведення:

Оприбуткування цінного паперу за справедливою вартістю, яка нижче вартості договору: Д рахунку 3-го класу К рахунку 3641,

Перевищення вартості договору над справедливою вартістю:
Д рахунку 7390 К рахунку 3641.

Це сприятиме покращенню якості облікової інформації.

Список використаних джерел

1. МСФЗ (IAS) 39 «Фінансові інструменти – визнання та оцінка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_010.
2. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з цінними паперами та фінансовими інвестиціями в банках України, затв. Постановою Правління НБУ від 22.06.2015 № 400 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/how/> .

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ПРАЦІВНИКІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Думікян Артур Камосевич

Київський національний торговельно-економічний університет

Враховуючи проблеми бюджетного фінансування поточної діяльності та структурних змін в бюджетній системі України, задля зниження боргового навантаження перед кредиторами та підвищення рівня соціального захисту населення, актуальним є питання розв'язання проблем пов'язаних з оплатою працівників бюджетної сфери, як основної складової фінансового забезпечення поточних видатків бюджетних установ.

Фінансове забезпечення бюджетних установ здійснюється за рахунок коштів відповідного бюджету. Динаміці обсягів видатків з оплати праці працівників бюджетних установ за 2012–2014 роки властивий зростаючий характер паралельно зі зростанням загального обсягу видатків державного бюджету. В той же час питома вага видатків з оплати праці у бюджетних установах 2013 року знизилась до позначки в 11,44% з 12,45% у 2012 році, а в 2014 році відбулось зростання до рівня в 12,05%. Зниження частки у 2013 році було спричинене значним зростанням загального обсягу державних видатків, яке було значно вищим ніж видатки з оплати праці, а саме з 333414,5 млн грн у 2012 році до 395681,5 млн грн у 2013 році, відповідно видатки з оплати праці зросли з 41517,9 млн грн до 45272,4 млн грн. Станом на 1 січня 2014 року видатки з оплати праці склали 48632,7 млн грн,

що більше за відповідний показник 2013 року на 3360,3 млн грн або на 7,3% [1].

Досліджуючи дані Державної статистичної служби, слід відмітити, що середня заробітна плата по Україні за січень 2016 року працівників сфери охорони здоров'я становила 2909 грн, сфери освіти – 3178 грн, натомість заробітна плата працівника фінансової діяльності – 8978 грн, діяльності транспорту складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності – 5008 грн [3].

Наведені дані свідчать про те, що розміри оплати праці в бюджетній сфері є досить низькими у порівнянні з приватним сектором, але в той же час слід відзначити, що соціальна значущість того ж працівника освіти чи охорони здоров'я дещо вища. Такі низькооплачувані професії сьогодні не користуються попитом у молоді, що спричиняє відтік кваліфікованих кадрів в інші галузі економіки.

Таким чином, життєвий рівень працівників бюджетних установ має від'ємну динаміку щодо мінімальних державних соціальних стандартів. І це незважаючи на те, що з моменту проголошення незалежності України система оплати праці працівників бюджетної сфери практично постійно знаходиться у стані реформування. За цей період було двічі здійснено перехід від оплати праці за встановленими в абсолютних сумах посадовими окладами до оплати праці на базі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів.

Хоча реформування оплати праці в бюджетній сфері триває вже багато років, але ситуація до сьогодні залишається критичною. Головними недоліками тут є низькі ставки й оклади, незначна міжпосадова диференціація зарплати, невідповідна оцінка праці спеціалістів. Таким чином чітко простежується тенденція значного відставання рівня заробітної плати працівників бюджетної сфери від приватного сектору економіки.

Сьогодні діючу систему оплати праці працівників бюджетної сфери не можна назвати ефективною. Тому існує необхідність удосконалення системи заробітної плати працівників даної категорії. Основним завданням держави в цьому напрямі має бути стабільне зростання розміру заробітної плати працівників бюджетної сфери з урахуванням інфляції, прийняття нормативно-правових актів, що повинні містити дієві заходи, спрямовані на покращення матеріального становища таких працівників. Політика доходів повинна мати на меті шляхом активізації трудових зусиль населення відродження ключових для розвитку країни галузей, тобто тих, які сьогодні стали фундаментом економічного зростання у всьому світі.

Список використаних джерел

1. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2014 рік, USAID. – Київ : Нора-Друк, 2015. – 80 с.
2. Цимбалюк С. Оплата праці працівників бюджетної сфери: проблеми та перспективи поліпшення / С. Цимбалюк // Україна: аспекти праці. – 2012. – № 3. – С. 10–15.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua> –

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПЛАНУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ДЕРЖАВНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Павлушенко Тетяна Олександрівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Основною складовою фінансового механізму системи вищої освіти є фінансове планування, завдяки якому визначається необхідний обсяг фінансових ресурсів вищих навчальних закладів (ВНЗ) для їх ефективного функціонування. В Україні існують державні ВНЗ, які утримуються за рахунок коштів державного бюджету, і приватні ВНЗ, які працюють, надаючи студентам платні освітні послуги, розробляючи науково-дослідні та проектно-конструкторські роботи.

Кожен державний ВНЗ повинен здійснювати фінансове планування своїх доходів і видатків, враховуючи всі можливі джерела надходження фінансових ресурсів та специфіку видатків на функціонування своєї діяльності та освітнього процесу. Методологія та практичне застосування фінансового планування діяльності державного ВНЗ в Україні має певні особливості і залежить від форми власності освітнього закладу, його рівня акредитації, кількості студентів та викладачів, а не від якості навчального процесу. При цьому статус бюджетної установи обмежує можливості державного ВНЗ у використанні залучених фінансових ресурсів – коштів спеціального фонду. Саме тому постає гостра потреба в ретельному дослідженні проблем планування та використання бюджетних ресурсів державних ВНЗ через недостатність державного фінансування галузі освіти, невизначеність чіткого правового статусу надання платних послуг та низьку ефективність використання фінансових ресурсів.

Більшість науковців, які досліджують фінансову сторону функціонування закладів освіти вважають, що найбільш ефективним засобом планування грошових ресурсів державного ВНЗ є впровадження системи бюджетування. Вона передбачає розробку, виконання, контроль, аналіз та коригування окремих бюджетів за структурними підрозділами або функціональними сферами діяльності державного ВНЗ. Кожен державний вуз може створити та запровадити систему контролю своєї фінансової діяльності.

Бюджетування та контроль виконання бюджетних показників – це важливі елементи діяльності ВНЗ, які мінімізують ризики використання фінансових ресурсів в особистих цілях виконавців, нецільового використання бюджетних коштів, а також їх нераціональний розподіл між підрозділами вузу та функціональними задачами. Саме тому державний ВНЗ може створити за запровадити систему бюджетування діяльності. Маючи чіткі методи та процедури формування, використання та контролю фінансових ресурсів, кожен ВНЗ зможе об'єктивно оцінити якість існуючого бюджету та сформулювати наступні нові бюджети з урахуванням помилок.

З метою збільшення ефективності системи бюджетування у ВНЗ пропонуються такі етапи її запровадження: визначення мети запровадження планування бюджетних ресурсів ВНЗ; ретельний аналіз структури видатків ВНЗ за кодами економічної класифікації в розрізі їх призначень; збір первинної інформації для розробки кошторису, аналіз та обробка зібраної інформації, розрахунок науково обґрунтованих показників фінансової діяльності; формування кошторису з обов'язковою оцінкою ризику невиконання бюджетів підрозділів ВНЗ.

Але, необхідно звернути увагу, що вже існуюча практика планування в державних ВНЗ має певні проблеми організаційного та функціонального характеру. Саме тому, запроваджуючи таку систему у певному вищому закладі освіти, необхідно проаналізувати ефективність діючої в ВНЗ системи управління фінансами, і лише тоді переходити на неї.

З метою запровадження бюджетування в управлінні витратами, у ВНЗ доцільно створити спеціальний відділ бюджетування, виділити в структурі вузу центри відповідальності, фінансового обліку та консолідації. Центр фінансового обліку здійснюватиме обробку інформації про вхідні та вихідні фінансові потоки від усіх видів діяльності. Центр консолідації буде зводити дані за всіма центрами відповідальності та фінансового обліку. Роботу зі складання бюджетів має виконувати не тільки планово-фінансовий відділ, адже в цьому

випадку система бюджетування втрачає принцип участі, а керівники центрів відповідальності не мають зацікавленості у виконанні бюджету. До даного процесу необхідно залучати всіх працівників ВНЗ. Це сприятиме посиленню зацікавленості підлеглих у збільшенні обсягів діяльності навчального закладу та економії всіх видів ресурсів.

Отже, бюджетування є не лише одним із найефективніших методів планування бюджетних ресурсів у державному ВНЗ, але і методом контролю ефективності на правомірності їх використання. Не дивлячись на те, що зараз розроблено різні методики бюджетування у державних вузах, залишаються проблеми з їх практичним впровадженням. Подальшого удосконалення потребує як теорія, так і практика фінансового планування ВНЗ, контроль і аналіз використання бюджетних коштів, які мають важливе значення в умовах сучасної соціально-економічної та політичної кризи в Україні.

Список використаних джерел

1. Бобало, О. Бюджетування маркетингової діяльності вищих навчальних закладів / О. Бобало // Схід. – 2012. – № 1 (115). – С. 21–26.
2. Григанська, С.В. Фінансове забезпечення розвитку вищих навчальних закладів на державному рівні [Електронний ресурс] / С.В. Григанська // Державне будівництво. – 2007. – № 2. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book>.
3. Григорів, О.О. Бюджетування в управлінні фінансовими ресурсами вищих навчальних закладів / О.О. Григорів // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2008. – Вип. 4. – Т. 2. – С. 312–317.
4. Труфіна Ж.С. Фінансове забезпечення вищої освіти в Україні, стан та шляхи удосконалення [Електронний ресурс] // Ж.С. Труфіна, А.О. Труфен // Економіка. Управління. Інновації. – 2012. – № 1. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui>.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ БЮДЖЕТІВ

Добруцький Андрій Сергійович

Київський національний торговельно-економічний університет

Сьогодні Україна стоїть на порозі якісних змін стилів та методів державного управління, які відкривають перед кожним свідомим громадянином можливість зробити свій внесок у розвиток та належне

функціонування відповідних галузей економіки та сфер життєдіяльності нашої України.

Державна казначейська служба України (далі – ДКСУ) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України. Виконання Державною казначейською службою України функцій та завдань, які покладаються на неї державою, регламентується Положенням «Про Державну казначейську службу України». Державна казначейська служба України в процесі своєї діяльності керується Конституцією України та законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства фінансів України, іншими законодавчо - нормативними актами.

Останнім часом ДКСУ реформує систему взаємовідносин з розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів, яка набуває більш якісних змін. Казначейська служба України плідно співпрацює з міжнародними організаціями стосовно вдосконаленню своєї діяльності. З 2007 року Україна є членом Міжнародної асоціації казначейських служб (АІСТ), також Казначейство бере участь у міжнародних семінарах Практикуючого співтовариства по казначейству програми PEM PAL, плідна співпраця з яким триває вже понад 8 років. Зокрема, на одному з семінарів, що відбувся у травні 2013 року шляхом дискусій експерти різних країн світу дійшли до сумісного висновку, що подальшому вдосконаленню фінансового контролю в казначействах країн-членів Співтовариства програми PEM PAL, сприяло б:

введення механізмів контролю через автоматизацію (впровадження інтегрованих автоматизованих систем управління державними фінансами із вбудованими алгоритмами контролю; надання та обробка платіжних документів в електронному вигляді, впровадження електронного документообігу; впровадження електронних закупівель; введення електронного підпису; скорочення ризиків, пов'язаних з впливом людського фактора);

децентралізація фінансової відповідальності на рівні розпорядників бюджету бажана, але це складний і ризикований процес, необхідно впровадження ефективної системи внутрішнього фінансового контролю та аудиту;

вдосконалення механізмів контролю державних закупівель, роз'яснення ролі казначейства у цьому процесі;

розмежування повноважень між казначейством і розпорядниками бюджетних коштів;

покриття контролем всього ланцюга прийняття рішень з боку розпорядників бюджетних коштів (від запуску процедури державних закупівель до звітності);

управління ризиками при здійсненні контролю, наявність відповідних методик, самооцінка.

Також варто відзначити, що одним з головних пунктів національної стратегії розвитку України «Стратегія-2020» передбачена децентралізація влади, зокрема це стосується і надання більших повноважень регіонам з точки зору казначейського обслуговування. Також, серед пріоритетних напрямів роботи ДКСУ на 2015 рік слід виокремити: запровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі; участь в удосконаленні нормативно-правового забезпечення з питань бухгалтерського обліку та звітності в державному секторі; участі в удосконаленні нормативно-правового забезпечення управління ліквідністю державних фінансів.

Сучасна система казначейського обслуговування України потребує вдосконалення з урахуванням міжнародних стандартів та використання системи децентралізації повноважень. В сучасних умовах інтеграції України до Європейських стандартів необхідно максимально ефективно реформувати систему державних фінансів, нормативно-правову базу до певного міжнародного рівня для забезпечення відкритості та прозорості функціонування органів Державної казначейської служби України.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Про Державну казначейську службу України : Указ Президента України від 13.04.2011 №460/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Про стратегію сталого розвитку «Україна 2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Пріоритетні напрями роботи Державної казначейської служби України на 2015 рік, затверджені Міністром фінансів України 26.12.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

Секція 4

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

АНАЛІЗ СТРЕСО-СТІЙКОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Єрмошенко Анастасія Миколаївна

Київський національний торговельно-економічний університет

У фінансовому менеджменті страхових організацій існує ряд оперативних методів забезпечення достатнього рівня стресо-стійкості. Система цих методів в практиці фінансів страховика базується на управлінні основними чинниками, які і визначають стійкість страхової компанії та одночасно можуть виступати критеріями для проведення кількісного та якісного аналізу: розмір власних коштів, виважена тарифна політика, збалансований страховий портфель, величина страхових резервів, адекватна сумі взятих страховиком на себе зобов'язань, перестраховування, розміщення страхових резервів.

Відповідно до вищезрозглянутих методів вбачається за потрібне використовувати основні індикатори оцінки стресо-стійкості страхових компаній, які включають в себе наступні групи показників: показники динаміки та структури (наприклад, темпи надходження страхових премій, темпи росту страхових виплат, питома вага страхових виплат в загальному їх обсязі з достроково розірваних договорів страхування, показники динаміки та структури активу та пасиву балансу); показники ліквідності (наприклад, показник комплексної ліквідності); показники оцінки зобов'язань (показник залежності від дебіторської або кредиторської заборгованості, рівень дебіторської заборгованості з виплати страхових внесків, відношення величини технічних резервів до нетто-премії, дефіцит / надлишок технічних резервів); показники залежності від перестраховиків (участь перестраховиків в страховій премії, участь перестраховиків у страхових резервах); показники платоспроможності (співвідношення фактичного розміру нетто-активів до нормативного їх розміру, показник поточної платоспроможності); показники оцінки власних коштів (рівень покриття зобов'язань власними коштами, рівень покриття власними коштами страхових резервів); показники ділової активності (оберненість активів, оберненість власного капіталу); показники рентабельності (рентабельність власного капіталу, рентабельність

страхової діяльності); показники рівня витрат та затрат (загальний показник рівня виплат, комбінований показник рівня витрат); показники аналізу інвестиційної діяльності (частка інвестиційних активів в загальному обсязі активів, показник дохідності інвестиційних активів та коштів на рахунках).

До системи показників аналізу стресо-стійкості страхової компанії пред'являються такі вимоги: мають базуватись на чинній бухгалтерській та статистичній звітності; не повинні дублюватись; мають охоплювати всі важливі напрями аналізу рівня фінансового стану; містить оптимальну кількість показників, тобто розмір системи не має виходити за ліміти можливості її оцінки.

Основними джерелами інформації для проведення аналізу системи показників є дані бухгалтерського обліку й звітності: Форма 1 (Баланс), Форма 2 (Звіт про фінансові результати), Звіт про доходи та витрати страхової компанії (додаток 2 до Порядку складання звітних даних страховиків).

Граничні та/або оптимальні значення слід наводити для тих показників, до яких їх доцільно застосовувати враховуючи специфіку страхових операцій. Диверсифікація видів страхування у страховому портфелі може призводити до викривлення результатів аналізу. Встановлення граничних/оптимальних значень у такому випадку здійснюється експертним методом враховуючи специфіку страхової діяльності окремої страхової компанії.

Для проведення експрес-аналізу стресо-стійкості необхідно застосовувати такі показники: показники ліквідності, аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості, залежності від перестрахових компаній, оцінки страхових зобов'язань, платоспроможності, оцінки власних коштів.

РЕФІНАНСУВАННЯ БАНКІВ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Шульга Наталія Петрівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Рефінансування – це операції з надання банкам кредитів Національним банком України, основною метою яких є забезпечення їх ліквідності задля своєчасного виконання ними своїх зобов'язань перед клієнтами та контрагентами.

Проблема підтримки достатнього рівня ліквідності банків завдяки надання їм коштів центральним банком як кредитором останньої інстанції набуває особливої актуальності в умовах фінансової кризи. Це обумовлено гострим дефіцитом ресурсів в більшості банках, який не може бути задоволений за рахунок коштів на міжбанківському кредитному ринку за прийнятною ціною.

В умовах гострого дефіциту ліквідності на вітчизняному ринку банки часто зверталися до НБУ з проханням надати рефінансування тоді, коли вони були вже неплатоспроможними. При цьому НБУ постійно підвищував ставку рефінансування з метою недопущення спекуляцій на ринку МБК, а також розширював спектр забезпечення, яке вони приймали від банків у процесі кредитування. Найбільш суттєва частка коштів рефінансування спрямовувалась на підтримку ліквідності системно важливих банків, банкрутство яких могло викликати ефект доміно.

Поряд із позитивними тенденціями, в процесі кредитування банків НБУ як кредитором останньої інстанції були виявлені недоліки, зокрема: низька доступність кредитів центрального банку малим і середнім банкам у порівнянні з найбільшими та великими банками; нераціональне спрямування кредитних ресурсів НБУ, що проявилось у наданні додаткових траншів кредитів безнадійним банкам; кредитування банків в значній мірі під низько ліквідне або взагалі неліквідне забезпечення; високий рівень концентрації кредитів, які НБУ надавав одному (або) кільком банкам; значне використання коштів рефінансування НБУ на покриття дефіциту державного бюджету України; спрямування банками кредитів рефінансування НБУ не за призначенням.

З метою підвищення результативності кредитування банків кредитором останньої інстанції пропонуємо такі заходи. Сформувати рівні умови доступу до кредитних ресурсів НБУ різних за формою власності та масштабами діяльності банків; визначити умови надання кредитів в контексті цілей та завдань монетарної політики центрального банку; встановити ліміти максимального кредитного ризику на один та декілька банків; узгодити ціну на кредитні ресурси НБУ з рівнем ризику, на який він наражається в процесі кредитування банків; розробити методику та запровадити практику оцінювання результативності рефінансування банків; забезпечити високий рівень прозорості використання банками кредитів НБУ.

Під час посилення фінансової нестабільності доцільно: використовувати специфічні інструменти рефінансування та тимчасово запроваджувати жорсткий контроль за використанням кредитних ресурсів НБУ; підвищувати нормативи обов'язкового резервування коштів

банків на коррахунку в НБУ; банкам, які отримали значні обсяги рефінансування, створювати Антикризовий комітет, який буде відповідати за реалізацію антикризової стратегії, а також не рідше один раз на рік проводити стрес-тестування їх діяльності; підвищити нормативи ліквідності для системно утворюючих банків, а також встановити режим спостереження за коефіцієнтом забезпечення ліквідності як відношення сальдо ліквідних активів (різниця між надходженнями та відтоком) до прогнозованого відтоку коштів; встановити більш жорсткі вимоги до капіталу на покриття ризиків у системно важливих банків.

Впровадження вищезазначених заходів сприятиме, з однієї сторони, зміцненню ліквідної позиції банків, а з іншої – більш ефективному використанню коштів, що надає НБУ як кредитор останньої інстанції.

ІДЕНТИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТОРГІВЛІ

**Гуляєва Наталія Миколаївна,
Камінський Сергій Іванович**

Київський національний торговельно-економічний університет

Враховуючи різноманітність ризиків притаманних підприємствам торгівлі в нинішніх економічних умовах проблема ефективного управління ризиками є дуже актуальною для підприємств та набуває все більшого значення.

Управління ризиками підприємства торгівлі представляє собою процес який направлений на своєчасну ідентифікацію ризиків господарської діяльності та набір економічних інструментів спрямований на нейтралізацію або мінімізацію можливих негативних наслідків.

Головною метою управління ризиками підприємства торгівлі є мінімізація впливу негативних подій на основну діяльність та забезпечення стабільності власного майна, прибутку та іміджу підприємства.

Реалізація головної мети управління ризиками підприємства торгівлі супроводжується вирішенням ряду основних задач: побудова механізму визначення ймовірності настання ризикової події; розробка політики управління ризиками на підприємстві; побудова системи контролінгу в управлінні ризиками.

Одним з ключових завдань в управлінні ризиками є їх кількісна оцінка. В такій постановці задача означає визначення можливості

настання ризикованих подій на підприємстві протягом певного періоду. Тобто, оцінка зводиться до виміру ймовірності настання ризикової події, який здійснюється як експертними, так і науковими методами. Наприклад, через оцінку менеджерів, який на основі практичного досвіду та статистичних спостережень аналогічних явищ (процесів) визначає значимості ризиків для подальшої діяльності підприємства і основні його кількісні характеристики.

Досвід менеджерів підприємства безсумнівно є досить значущим фактором в процесі визначення сукупності потенційних загроз. Як правило, саме він дає можливість ідентифікувати всі можливі ризики та «інтуїтивно», чи емпірично підтверджено, визначити потенційні втрати для підприємства від прийняття певних управлінських рішень. При такому підході на жаль не забезпечується висока точність розрахунків.

Процес оцінки ризику, перш за все передбачає встановлення об'єкту прояву ризику, наприклад:

дохід від реалізації товарів (робіт, послуг), що є вихідним параметром формування фінансових результатів підприємства у вигляді чистого прибутку або збитку. Зокрема, для підприємств торгівлі несвоєчасне поповнення товарних запасів чи інші причини збою у формуванні товарообороту може призвести до недоотримання валового прибутку (операційний ризик);

цінність майна. Якщо підприємство торгівлі в процесі своєї діяльності зіткнеться з кримінальним ризиком чи ризиком надзвичайних подій, то може втратити частково чи повністю своє майно;

імідж підприємства. Найбільш складно розрахувати вплив, який оцінюється опосередковано через збиток від недоотриманого доходу в майбутньому, втрати його ринкової вартості.

При визначенні коефіцієнту ризику необхідно ідентифікувати джерела виникнення збитку як потенційні ризики, яким можна присвоїти відповідний індекс чутливості.

Відповідно до розподілу значень коефіцієнту ризику вважають що: катастрофічний – ризик, який за наслідками настання може призвести до втрати прибутку і всього майна підприємства; дуже небезпечний – ризик, за яким може мати місце втрата прибутку підприємства та частини його майна; небезпечним є ризик, коли настання ризикової події призведе до втрати поточного прибутку підприємства, чи до зменшення його в майбутньому; допустимим вважається ризик, якщо підприємству загрожує втрата частини доходів від реалізації продукції.

Отже, процес управління ризиками в моделі управління діяльністю підприємств, в т.ч. торгівлі, є одним з центральних, що зумовлює досягнення цільових результатів ефективності, спрямованих на стійке підвищення ринкової вартості підприємства.

РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ І РЕІНЖІНІРИНГ

Коваленко Юлія Михайлівна

Університет державної фіскальної служби України

Підвищення якості фінансових послуг можна досягти за рахунок таких резервів:

інституційних – формальних правил і неформальних норм, що впливають на виробництво фінансових послуг. Наскільки вони важливі, ми зможемо переконатись у наступних розділах роботи;

порівняльних – порівняння та орієнтації фінансової та страхової діяльності на фінансові корпорації/квазікорпорації, що досягли найкращих результатів;

інформаційних – можливості отримувати і використовувати своєчасну, достовірну і повну інформацію; кайрію і кайзен резервів. Зазначене є філософією японських фінансових корпорацій і широко використовується ними, проте знаходить обмежене використання у вітчизняній практиці.

Кайрію – це підвищення якості за короткий проміжок часу в результаті творчої діяльності невеликої кількості осіб. Нововведення реалізуються тільки тоді, коли очікується отримати значний фінансовий результат і відповідне повернення інвестицій.

Кайзен – це нескінченна низка дрібних змін, коли якість поліпшується несуттєво, але постійно за рахунок зусиль великої кількості співробітників. При цьому не вимагаються інвестиції, замість них використовуються існуючі кваліфікація і досвід, але поки що не затребувані. У вітчизняній практиці фінансової діяльності кайзен має базуватись на таких принципах: фокусування на споживачів; безперервні зміни; відрите визнання проблеми; відкритість; створення функціональних груп; сприятливий психологічний клімат у колективі; розвиток самодисципліни; інформованість кожного співробітника щодо своєї фінансової установи; делегування повноважень кожному співробітнику.

інтеграційних – об'єднання інструментарію перерахованих вище резервів.

Зазначене формуватиме єдину концепцію підвищення якості фінансових послуг і працюватиме на своїх рівнях якості (просторова координата) і часовому проміжку (часова координата).

Сучасні процеси розвитку фінансових систем світу спонукають фінансові корпорації до коригування своєї діяльності, технологічного процесу виробництва фінансових послуг, взаємодії між підрозділами тощо. Реінжиніринг фінансової діяльності дозволяє враховувати велику кількість її факторів, оскільки дає змогу фінансовому інституту створювати або модифікувати до потрібного рівня інформаційну інфраструктуру, що пов'язана з виробничим процесом.

За таких умов проведення реінжинірингу є доцільним тоді, коли існує необхідність досягнення стрімкого покращення показників діяльності організації шляхом заміни старих методів управління на нові.

У фінансовому секторі реінжиніринг бізнес-процесів буде включати наступні етапи: розробка моделі майбутньої організації, тобто напрямів досягнення стратегічних цілей; аналіз існуючого бізнесу на основі дослідження фінансового інституту і відповідних висновків; розробка нового бізнесу, коли розробляються моделі нових або змінених процесів; впровадження нового виду фінансової діяльності.

Нині власників і керівників фінансових корпорацій хвилює не тільки конкурентоспроможність, стійкість і достатність капіталу останніх, а й система реструктуризації інформаційного капіталу. Особливе місце тут посідають технології інформаційного і фінансового аутсорсингу, які були визнані визначальними у фінансових реінжинірингових бізнес-процесах.

Спершу перепроєктування бізнес-процесів проводиться реінжиніринговою командою, а далі до роботи підключаються спеціалісти з інформаційних технологій, які мають довести інформаційні системи до стадії прототипів. У результаті досягається: скорочення часу виконання фінансових операцій і їх вартості; зменшення витрат на оплату послуг спеціалістів; виключення паперового документообігу; об'єднання кількох функцій; розмежування зон відповідальності; ліквідація дублювання інформації.

Розробка та впровадження ефективного реінжинірингу визначається певними чинниками: асортимент фінансових послуг і продуктів; наявність розгалуженої системи продаж; пошук маркетингової ніші для нових послуг і продуктів; необхідність і доцільність орієнтації на конкретну групу споживачів; рівень кадрового складу фінансового інституту; використання інформаційних технологій; обсяг інвестицій в проект.

СТРАХОВИЙ ОМБУДСМЕН: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ

Ротова Тетяна Анатоліївна

Київський національний торговельно-економічний університет

Формування системи захисту прав споживачів страхових послуг річ, без сумніву, необхідна. Існуючі у світовій практиці форми організації структур із захисту прав страхувальників різні. Однією з них є омбудсмен, який створюється професійними учасниками страхового ринку, а його діяльність фінансується за рахунок коштів засновників. Він розглядається як альтернативний механізм розв'язання конфліктів між сторонами страхової угоди.

Модель омбудсмена, зокрема, у країнах Євросоюзу, довела свою значимість. У Великій Британії інститут фінансового омбудсмена існує з 1981 року. Рішення його ґрунтуються не тільки на вимогах законодавства, але й на усталеній практиці ведення страхового бізнесу. До ради Бюро входять юристи, економісти та діє принцип незалежності, який не дозволяє втручатися у діяльність омбудсмену. Франція у 2015 році відмітила 20-річний ювілей створення страхового омбудсмена. У Німеччині інститут омбудсмена веде відлік з 2008 р. Це приватноправовий інститут, який фінансується за рахунок членських внесків страховиків та оплати скарг споживачів. Працівники Омбудсмену Польської страхової палати контролюють якість страхових послуг і роботу відкритих пенсійних фондів.

Основні функції вищезазначених органів однакові – оперативне й адекватне розв'язання суперечок, покращення репутації страхового співтовариства й захист прав споживачів. Назви можуть бути різні: Омбудсмен Індивідуального Страхування у Швейцарії; Відомство, що займається скаргами з питань страхування у Данії; Омбудсмен Страхування та заощаджень у Новій Зеландії та інші.

У 2007 р. була створена Міжнародна мережа уповноважених омбудсменів з фінансових питань – INFO, яка об'єднує 57 членів з 36 країн світу. Мережа INFO розвиває співробітництво шляхом організації конференцій, семінарів, стажування, надання інформації та документації, обміну досвідом [1].

В останній час і в Україні приділяється увага питанням організації та діяльності аналогічних інститутів. Неодноразово Ліга страхових організацій України виступала з ініціативою створення страхового омбудсмена. Навіть наявність послуг з обов'язкових видів страхування не гарантує обізнаність з умовами страхового захисту. Підтвердженням

цього – дані Моторного (Транспортного) Страхового Бюро України станом на лютий 2016 р.: більше ніж 30 тис. страхових випадків ще не було врегульовано, а розмір заборгованості страховиків перед потерпілими у ДТП складав більше 360 млн. грн.

Тому презентація у лютому 2016 р. зареєстрованої ще рік тому громадської організації «Український страховий омбудсмен» («УСО») стала подією для громадськості. Засновниками спілки виступило кілька юридичних осіб, а основне завдання визначено як захист прав тих, хто не може отримати виплату страхового відшкодування. Консультаційна та юридична допомога «УСО» для громадян є безкоштовною, а рішення для страхових компаній-членів спілки – обов'язковими до виконання (для інших страховиків вони носять рекомендаційний характер).

До нової організації на страховому ринку відношення різне. Більшість страховиків зацікавлені в уникненні тривалих й недешевих судових процесів й інститут омбудсмена розглядають як додатковий, але не альтернативний спосіб правового захисту страхувальників.

У даний час створеній організації, на мою думку, не вистачає культури реклами своєї діяльності. На сайті спілки надто агресивні малюнки про методи «вибиття» виплат із страховиків. Такі форми популяризації неприпустимі у межах не тільки страхового, а й всього фінансового ринку. Забезпечення захисту прав споживачів страхових послуг має бути дієвим й водночас толерантним та поважним по відношенню до страхових компаній, багато з яких вже сьогодні працюють за європейськими стандартами та розуміють значущість довіри до них клієнтів.

У зарубіжній практиці страховий омбудсмен не тільки вирішує конкретні справи споживачів, а й аналізує певні проблеми страхового ринку. Для вітчизняного страхового омбудсмену це завдання на майбутнє.

Інститут страхового омбудсмена доцільно розглядати як фактор зменшення навантаження на судову систему та Нацкомфінпослуг. Його конкретна та результативна діяльність сприятиме підвищенню довіри до страхового ринку й культури страхування.

Список використаних джерел

1. Міжнародна мережа зовнішнього вирішення суперечок для споживачів фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.networkfso.org/links.html#linkstop>.

ІНФРАСТРУКТУРА САМОРЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Серажим Юліан Віталійович

Київський національний торговельно-економічний університет

Саморегулівні організації в сучасному розумінні вперше виникли у сфері ринку цінних паперів в США і Англії. Прототипом саморегулівних організацій вважається Нью-Йоркська фондова біржа, яка з'явилась 17 травня 1792 р. з підписанням 24 брокерами угоди (Buttonwood Agreement) про встановлення фіксованого розміру комісійних і визначення пільг один одному під час переговорів про продаж цінних паперів. Нью-Йоркська фондова біржа з самого початку своєї діяльності не лише встановлювала систему норм і правил торгівлі цінними паперами, але й стежила за їхнім виконанням. У США саморегулівні організації стали розвиватися з ухваленням Закону про цінні папери та біржі у 1934 р.

На сучасному етапі розвитку, як приклад, американського ринку цінних паперів діють саморегулівні організації двох типів: з обов'язковим і добровільним членством. Єдиною саморегулівною організацією з обов'язковим членством усіх фірм і брокерів, які продають цінні папери в США, є Управління з регулювання фінансової індустрії (Financial Industry Regulatory Authority – FINRA), створене в липні 2007 р. внаслідок об'єднання Національної асоціації дилерів по цінних паперах (NASD) і регулюючого підрозділу Нью-Йоркської фондової біржі. Проте практика показала, що обов'язкове членство викликає протиріччя між роллю саморегульованої організації як інституту бізнесу, з одного боку, і як регулятором, з другого, в якому детермінуючу роль починає відігравати бізнесовий інтерес. Така неузгодженість була вирішена у США з допомогою встановленого правила – організації не зобов'язані вступати в які-небудь інші офіційні саморегулівні організації. Їхня діяльність координується різними професійними об'єднаннями і асоціаціями.

За основу сучасної системи саморегулювання ринку цінних паперів або, так званої, регулятивної інфраструктури ринку, що забезпечує функціонування ринку цінних паперів, можна взяти думку В. Базилевича [1], за якою до неї входять: державні органи регулювання; інвестори; саморегулівні організації емітентів; професійні учасники фондового ринку; фінансові посередники; етика, традиції і звичаї ринку.

Успішна еволюція регулювання та саморегулювання ринків цінних паперів стає можливою завдяки тому, що вона протікає як складова розвитку повноцінного громадянського суспільства, в якому акти громадських організацій займають самостійне місце в регульованому просторі поряд з актами державної виконавчої влади. Без такого суспільного середовища, без таких умов розвиток саморегулювання й регулювання ринку цінних паперів, як й інших ринків, був би неможливим.

Особливістю сучасного міжнародного фондового ринку є пошук «золотої середини» між державним регулюванням та орієнтації ринку цінних паперів на максимальне саморегулювання з боку професійних учасників ринку. Хоча слід визнати, що саморегулювання ринку цінних паперів неможливе без належної державної підтримки.

Список використаних джерел

1. Цінні папери: підручник / В.Д. Базилевич, В.М. Шелудько, Н.В. Ковтун та ін.; за ред. В.Д. Базилевича. – Київ : Знання, 2011. – 1094 с.

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ В УКРАЇНІ

Письменна Тетяна Валеріївна

Тернопільський національний економічний університет

На сьогодні проблема державного регулювання діяльності страхових посередників має доволі актуальне значення. Це пов'язано з тим, що регулюючий процес на державному рівні, здійснюваний по відношенню до страхових посередників, далекий від досконалого. Вдосконалення цього процесу дасть змогу забезпечити розвиток вітчизняного страхового ринку, а також буде гарантувати захист інтересів споживачів страхових послуг.

Не можна оминати увагою ті обставини, що страхові агенти діють від імені та за дорученням страховика, а страхові брокери – від свого імені за дорученням страхувальника або страховика. При цьому страховий агент представляє інтереси страховика, тому його робота регулюється разом з діяльністю останнього. Натомість, страховий брокер, зазвичай, виступає на користь страхувальника, тому його діяльність держава регулює за допомогою спеціальних форм і методів [1, с. 20].

На страховому ринку України застосовуються різні підходи до регулювання діяльності страхових агентів і страхових брокерів. Діяльність останніх підлягає ліцензуванню шляхом отримання спеціального дозволу Нацкомфінпослуг України на здійснення посередницької діяльності. Крім цього, ведеться центральний реєстр страхових і перестрахових брокерів, який слугує доказом того, що виконуються спеціальні вимоги, які дають право здійснювати професійну брокерську діяльність. Порівняно зі страховими брокерами, страхові агенти не підлягають ліцензуванню та реєстрації регулятором. І насамкінець, якщо Нацкомфінпослуг України перевіряє наявність у брокерів спеціальних знань в сфері страхування, то по відношенню до страхових агентів такого повноваження цей державний орган регулювання не має [2].

У колі вітчизняних учених висловлено думку про те, що, зважаючи на низький рівень довіри до страхових агентів, необхідно вдосконалити регулювання їх діяльності шляхом запровадження сертифікації цих страхових посередників. Під сертифікацією страхового посередника розуміється встановлення відповідності його якісних характеристик, зокрема освіти, рівня професійної компетентності, вимогам вітчизняних (міжнародних) стандартів [3, с. 73–74].

Варто зазначити, що при формулюванні цієї пропозиції Н.В. Приказюк і О.О. Губанкова використали зарубіжний досвід, відповідно до якого сертифікація страхових посередників може здійснюватися в школі страхових посередників, у об'єднанні суб'єктів страхової діяльності, в органі зі сертифікації страхових посередників, у державному органі нагляду. В країнах ЄС на законодавчому рівні закріплено вимоги до проходження страховими агентами мінімально необхідної спеціальної підготовки. На органи страхового нагляду та громадські організації покладається контроль за професійною підготовкою і підвищенням кваліфікації страхових агентів [3, с. 74].

Як стверджують фахівці в сфері функціонування страхового посередницького ринку, вітчизняну практику необхідно збагатити позитивним європейським досвідом щодо регулювання та нагляду за страховим посередництвом. Вони рекомендують удосконалити діючу систему регулювання та нагляду за страховими посередниками в Україні, реалізувавши такі заходи. Об'єктом державного регулювання мають бути всі страхові посередники (і страхові брокери, і страхові агенти), які функціонують на страховому ринку України. Обидва типи посередників необхідно регулювати та контролювати за однаковими правилами без застосування будь-яких преференційних чи дискримінаційних заходів проти будь-кого з них. Слід запровадити чіткі

ліцензійні вимоги для страхових агентів і страхових брокерів. Необхідні мінімальні вимоги мають стосуватися рівня професійної кваліфікації, репутації та фінансового стану страхових посередників. Доцільно створити централізований реєстр страхових агентів і страхових брокерів та здійснювати контроль за його належним веденням. Реєстр буде підтверджувати те, що страхові посередники виконали вимогу щодо отримання ліцензії на професійну діяльність [2].

Таким чином, реалізація окреслених вище заходів дасть змогу забезпечити надійність страхових посередників, сприятиме їх розвитку, створить умови для захисту прав споживачів страхових послуг, більше того, втілить пріоритети України щодо ЄС.

Список використаних джерел

1. Пікус Р. Міжнародний досвід діяльності страхових посередників / Р. Пікус, О. Терещенко // Вісник Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. – 2009. – Вип. 107–108. – С. 20–23.
2. Герасим Г. Удосконалення системи регулювання страхового посередництва в Україні [Електронний ресурс] / Г. Герасим, Р. Джуччі. – Режим доступу : http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/German_advisory_group/2005/U4_ukr.pdf.
3. Приказюк Н.В. Сертифікація страхових агентів та перспективи її впровадження в Україні / Н.В. Приказюк, О.О. Губанкова // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 7. – С. 73–76.

СИСТЕМА ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Недеря Людмила Володимирівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Кризові явища в економіці та фінансовому секторі спонукали держави створювати інструменти зміцнення довіри до банків та інших фінансових установ з боку суспільства. Таким інструментом, який має понад 80-річну історію є система страхування депозитів, яка започаткована у США та поступово розповсюджена на всіх банківських ринках.

Уніфікація систем страхування депозитів проявилось у розробці Міжнародною асоціацією страховиків депозитів набору ключових принципів, які висвітлюють сучасне уявлення її про організацію, а

саме: цілі системи страхування депозитів; функції та повноваження організації, що управляє функціонуванням системи страхування депозитів; система управління та взаємовідносини між учасниками, які забезпечують фінансову стабільність банків та інших фінансових установ; членство банків та інших установ у системі і максимальне страхове відшкодування, що виплачується вкладникам; джерела фінансування системи страхування депозитів; вимоги до інформованості громадськості про переваги і обмеження системи страхування депозитів; організація процедур врегулювання неплатоспроможності банків; виплата відшкодування вкладникам та компенсація витрат страховика вкладів.

Кожна країна в залежності від цілей та функцій визначає свою систему страхування депозитів, яка відповідає її економічним інтересам. Системи страхування депозитів відрізняються моделями участі держави в її формуванні, характером участі кредитних установ в системі, уповноваженим органом, який регулює діяльність системи, функціями покладеними на уповноважений орган, порядком формування фондів виплат вкладникам, об'єктами захисту, розміром відшкодування, строком виплат відшкодування.

В більшості країн світу системи страхування депозитів створені державою та є обов'язковими для банків, до таких країн можна віднести США, Канаду, Великобританію, Японію на противагу добровільній системі, яка започаткована у Швейцарії, Шрі-Ланці, Тайвані. Також в країнах різні органи, котрі управляють системою страхування депозитів, наприклад: Федеральна корпорація страхування депозитів у США чи Агентство фінансових послуг та Японська корпорація страхування депозитів у Японії.

В багатьох країнах світу система страхування розповсюджується не тільки на банки, а і на інші фінансові інститути. В США система розповсюджується на банки, страхові компанії та позиково-ощадні асоціації, у Великобританії – банки, страхові компанії, інвестиційні компанії. В ряді країн під страхування підпадають виключно кошти фізичних осіб, в інших країнах страхування розповсюджується на юридичних осіб, а в Японії в систему захисту входять депозити банків-нерезидентів. Гарантії відшкодування можуть розповсюджуватись на один рахунок вкладника чи на всі рахунки одного вкладника в банку, не підлягати гарантії можуть вклади в іноземній валюті, але у всіх країнах вводиться максимальна сума відшкодування за вкладом.

В Україні система страхування депозитів створена державою, вона є обов'язковою для банків, максимальна сума гарантії становить

200 тис. грн. Управляє нею Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, який в 2012 році отримав додаткові повноваження і методи впливу на банки, що покращило систему гарантування. В той же час зміна законодавчого підґрунтя роботи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб не привела до повної гармонізації з Директивою Європарламенту та Ради Європи від 16.04.2014 «Про систему гарантування вкладів» та практикою європейських країн.

Основна відмінність стосується видів вкладів, які гарантуються: в Україні – це кошти фізичних осіб в банківському секторі, за кордоном до гарантування додаються також кошти юридичних осіб (окрім банків, кредитних компаній, бірж, брокерів тощо), а також кошти фізичних осіб в інших фінансових установах. Розширення об'єктів захисту підвищить довіру до фінансового ринку, а проведення в Україні стрес-тестування системи гарантування вкладів, обов'язкового в Європі з 2017 року, дасть можливість оцінити стійкість сформованої національної системи захисту та співставити її з кращими західними зразками.

КРОС-СЕКТОРНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Гордієнко Тетяна Миколаївна

Київський національний торговельно-економічний університет

Сучасні особливості розвитку, а також стратегії реформування фінансового сектору України, окреслені у Комплексній програмі розвитку фінансового сектору України до 2020 і Проекті технічної допомоги ЄС «Технічна допомога за пріоритетними напрямками фінансового сектору», ініціювали реорганізацію регуляторів ринків фінансових послуг (Національного банку України, Національної комісії, що здійснює регулювання ринків фінансових послуг та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку) в контексті консолідації їх функцій. Це обумовлює необхідність дослідження зарубіжного досвіду впровадження моделі крос-секторного регулювання ринків фінансових послуг, зокрема визначення її ключових переваг та недоліків.

До переваг крос-секторного регулювання можна віднести: посилення відповідальності регулятора за прийняті рішення; зниження адміністративних витрат за рахунок економії на масштабах; рівномірний розподіл фінансових ресурсів між секторами ринку фінансових

послуг; створення єдиного правового контуру для усунення регулятивного арбітражу та підтримка вільної (досконалої) конкуренції; справедливий захист інтересів суб'єктів ринків фінансових послуг, виключення дискримінаційних рішень та запобігання конфлікту інтересів; збільшення кількості учасників ринків фінансових послуг, активізація діяльності підприємств реального сектора економіки та інших непрофесійних учасників на фондовому ринку; зростання обсягів внутрішніх та зовнішніх інвестицій; впровадження централізованого, наскрізного та проактивного ризик-менеджменту, який дозволяє своєчасно виявити потенційні загрози, швидко й ефективно реагувати на їх прояв і попереджати кризові ситуації; організація консолідованого нагляду та моніторингу орієнтованого на зниження системних ризиків; формування єдиного інформаційного простору на основі програмно-технічних засобів мегарегулятора, що дозволяє підвищити якість економічного аналізу та скоротити час на прийняття рішень; підвищення рівня інформаційної безпеки за рахунок стандартизації процедур захисту даних й вдосконалення порядку розкриття інформації з обмеженим доступом у випадках, передбачених законодавством; підвищення рівня транспарентності діяльності фінансово-кредитних установ, завдяки уніфікації їх звітності; посилення впливу ринків фінансових послуг на соціально-економічний розвиток країни

Серед недоліків крос-секторного регулювання вважаємо за доцільне відзначити наступні: загроза створення регуляторної монополії та підвищення рівня бюрократизації; тривалий перехідний період; значні витрати на етапі реформування системи регулювання ринків фінансових послуг та створення мегарегулятора; складність конвергенції нормативно-правових документів та застосування однакових регулятивних вимог й інструментів до всіх учасників ринків фінансових послуг; неефективний розподіл наглядових та регулятивних повноважень між державними регуляторами; неможливість протидії регулятора лобіюванню інтересів найбільших фінансових об'єднань або фінансово-кредитних установ з державною формою власності.

До того ж концентрація регулятивних функцій в одному органі, найчастіше центральному банку, призводила до зниження ефективності регулювання через недостатню увагу до окремих секторів ринку фінансових послуг або втрати накопиченого досвіду щодо особливостей їх функціонування.

Таким чином, можна зробити висновок, що існуючі проблеми регулювання ринків фінансових послуг, а саме: часта зміна законодавства, недостатня незалежність регуляторів та прозорість їх

діяльності, дефіцит фінансового та матеріально-технічного забезпечення, брак висококваліфікованих кадрів, можуть бути подолані завдяки переходу до крос-секторної моделі та створення мегарегулятора. При цьому врахування зарубіжного досвіду щодо проблем, які виникають в процесі імплементації моделі крос-секторного регулювання, та шляхів їх подолання дозволить забезпечити ефективність і стабільність розвитку ринків фінансових послуг України.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ СТРАХОВОГО МАРКЕТИНГУ

Тринчук Віктор Вікторович

Київський національний торговельно-економічний університет

Питання сутності страхового маркетингу як у зарубіжній, так і у вітчизняній економічній літературі недостатньо висвітлені. У теорії та практиці страхового маркетингу немає однозначності щодо його функцій, завдань і економічної оцінки, що призводить до невизначеності в його організації та технології застосування інструментарію, а звідси і до неефективної діяльності страхової компанії.

Щодо розуміння терміну «страховий маркетинг», то в науковій літературі знаходимо чимало трактувань його сутності: це філософія страховика, що визначає стратегію й тактику його діяльності в умовах конкуренції (Б. Сербіновський та В. Гарькуша); це міст, який поєднує інтереси страховика та страхувальника в якісних, кількісних, часових та просторових відношеннях (О. Мелікян); це система взаємодії страховика та страхувальника, направлена на взаємне врахування їх потреб та інтересів (Е. Уткін); це ряд функцій страхової компанії, що включає в себе планування, ціноутворення, рекламування, організацію мережі просування страхових полісів, виходячи з наявного реального й потенційного попиту на страхові послуги (В. Шахов і С. Єфімов); це способи та методи переконання людей щодо придбання страхового захисту (А. Белов); це комплексна система дій страховика (включаючи організацію й управління всією діяльністю страхової компанії), спрямована на надання таких страхових послуг і в такій кількості, які відповідають потенційному попиту (Т. Артюх); це система понять і прийомів, за допомогою яких досягається взаєморозуміння й ефективна взаємодія страховика і страхувальника – оптимізація їх фінансово-економічних відносин, які спрямовані на найкраще забезпечення різноманітних потреб страхувальників у

якісному й повному страховому захисті в поєднанні з досягненням достатньої прибутковості страхових операцій для страховика (О. Зубець).

Дане визначення найбільш повно відбиває основний зміст страхового маркетингу і його роль в оптимізації взаємин страховика і страхувальника, а також в діяльності окремої компанії.

Досвід функціонування страхового маркетингу у діяльності зарубіжних та вітчизняних страхових компаній дозволяє зробити висновок, що страховий маркетинг – це світогляд, тактика і стратегія страховика, що спрямована на підвищення ступеня інтеракції з клієнтом і сприяє більш ефективному забезпеченню його потреб у якісному й повному страховому захисті, в поєднанні з досягненням достатньої прибутковості операцій для страхової компанії, шляхом успішної реалізації страхових продуктів, які враховують тенденції розвитку страхового ринку та приносять користь суспільству.

Хоча страховий маркетинг є відгалуженням від маркетингової науки як такої, його слід виділити в самостійний, своєрідний напрямок цієї науки, оскільки ознака «страховий» вказує на конкретну галузь його застосування, а на думку О.Зубця, яку ми підтримуємо, ще й додає йому ряд специфічних особливостей: тривалий термін життя страхового продукту, відсутність його патентування, неможливість проведення стандартного його тестування; докладний аналіз різних ризиків; жорстка державна регламентація страхового бізнесу; специфіка страхового ринку та страхової послуги; невисока страхова культура; залежність від макроекономічної ситуації в країні.

ІНФЛЯЦІЙНІ ІНДИКАТОРИ ОЧІКУВАНЬ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Кульпінська Лідія Кирилівна

Київський національний торговельно-економічний університет

В умовах нестабільної економічної ситуації останніх років, а також досить високого рівня інфляції попереднього 2015 року особливої актуальності набувають питання удосконалення методів прогнозування динаміки споживчих цін. Як наслідок, погіршуються умови діяльності суб'єктів господарювання, що, безперечно, призводить і до зuboжіння значної кількості населення. Така ситуація вимагає удосконалення методів прогнозування факторів впливу на інфляцію.

На сьогодні в світі досить поширена практика застосування методів прогнозування інфляції, які ґрунтуються на прогнозі показників окремих монетарних агрегатів, а також урахуванні довгострокових тенденцій, зокрема, відхиленні фактичного від потенційного обсягу номінального ВВП, реальних ділових циклів та очікувань суб'єктів господарювання [1]. Але останнім часом все більш широкого впровадження набуває практика застосування таких інструментів як державні облігації з дохідністю, що прив'язана до інфляції, інфляційні свопи з плаваючою ставкою прив'язки до інфляції, процентні свопи та ін. Однак, їх недоліки полягають у тому, що по-перше вони не можуть вважатися інструментами передбачення інфляції, по-друге, в умовах України ринок похідних фінансових інструментів практично нерозвинений і запровадження подібних цінних паперів не викликало б попиту серед його учасників в умовах високої волатильності обсягів ринкової ліквідності.

В Україні недостатньо чітко визначена валютна політика, режим обмінного курсу і, як наслідок, шоки обмінного курсу; урахування тіньового ВВП; встановлення ставки рефінансування по факту перевищення фактичного рівня за очікуваний, недостатнє урахування факторів фінансового ринку, зокрема, премії за ризик чи стрибків в обсягах ринкової ліквідності.

З цією метою пропонується застосування наступних індикаторів фінансового ринку з відповідним визначенням ступеня їх впливу на споживчі ціни.

Криві дохідності за кредитами – низька інфляція пов'язана зі зниженням спредів. Окрім того, передбачається, що центробанк володіє інформацією про те, що реальні відсоткові ставки відображені у кривій дохідності.

Спреди між державними і корпоративними облігаціями - даний показник має відображати ступінь кредитних ризиків і відповідно подальшої ділової активності.

Спред між дохідностями за середньостроковими державними облігаціями і середньостроковими кредитними ставками – враховує реальний попит на ліквідність.

Спред між державними облігаціями і диференціалом кривої дохідності за кредитами – враховує пропозицію короткострокової ліквідності і пов'язаний з нею інфляційний тиск.

Волатильність обмінного курсу – виражає інфляційні очікування, пов'язані з попитом і пропозицією іноземної валюти, сформованих під впливом спекулятивних факторів.

Індикатори премії за ризик – залишкові компоненти оцінки ступеня впливу вищеперерахованих факторів і декомпозиції окремих елементів впливу, пов'язаних з премією за ризик, на базову інфляцію [2].

Перераховані спреди можуть використовуватися як додаткові фактори для прогнозу інфляції.

Список використаних джерел

1. Mylonas P., Schich S. The Use of Financial Market Indicators. // OECD Economics Department. Working Papers. – No. 223. – 1999.
2. Faust J., Wright J. Forecasting Inflation. // John Hopkins University. Department of Economics. – June 2012. – 74 p.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ФІЛІЙ БАНКІВ

Сидоренко Віктор Анатолійович

Київський національний торговельно-економічний університет

Достатньо складне економічне становище та його наслідки внесли свої корективи в загальні закономірності та особливості розвитку філійної мережі банків. Тенденція скорочення філійної мережі банків посилюється під впливом впровадження інноваційних систем дистанційного банкінгу, автоматів самообслуговування клієнтів, що не потребує відвідування клієнтами відділень і філій банків, натомість на такій основі зростає інституційна наповненість ринку високотехнологічними банківськими послугами. При цьому, незважаючи на загальну тенденцію щодо скорочення філій і відділень, вони залишаються важливим каналом надання банківських послуг, і окремі банки планують їх збільшення.

На сьогодні для банків України актуальною є проблема оптимізації філійної мережі і підвищення її ефективності.

Для того щоб філії, в умовах масового впровадження дистанційного банкінгу, залишалися важливим каналом надання банківських послуг, вони також мають змінитися, стати більш інноваційними.

Слід зазначити, що оцінка ефективності діяльності філії банків на комплексній системній основі повинна відображати двояку їх природу: з одного боку, філія – це інвестиційний проект банку (вкладення коштів в реальні активи на ринку капіталу), і відповідно

оцінка ефективності функціонування філії має ґрунтуватися на традиційних методах оцінки ефективності інвестицій; з іншого боку, філія – це банк, що має обмежений рівень юридичної самостійності, але яка з дозволу головного банку може надавати практично весь спектр банківських послуг, і тому аналіз ефективності діяльності філій по багатьом позиціям є подібним аналізу банку в цілому.

Для об'єктивної оцінки ефективності діяльності філій принципове значення має правильне визначення реального фінансового результату. Розподіл доходності і вартості розподілу ресурсів з метою об'єктивної оцінки фінансових результатів діяльності філій банку має здійснюватися на основі трансфертних цін, які є ефективним інструментом контролю за рівнем спреду, чистої процентної маржі кожної філії, служать основою мотивації праці банківських працівників. Існує декілька основних підходів до визначення трансфертної ціни: за ринковими цінами і на базі витрат. Ефективність функціонування філій банку є багатоаспектним поняттям, яке включає в себе здатність ефективно виконувати покладені функції та досягати поставлені цілі щодо розвитку філії, забезпечувати достатній рівень прибутковості за допустимого ризику. Аналіз теоретичних розробок і практичних рекомендацій свідчить, що науковці при оцінці ефективності діяльності філій та філійної мережі банків, як правило використовують такі підходи: використання системи збалансованих показників (Balanced Scorecard, BSC); застосування економіко-математичних методів, вирішення задачі лінійного програмування, побудови економетричних моделей; проведення рейтингування структурних підрозділів.

Інноваційні стратегії розвитку філій відповідно до концепції Банк 3.0 базуються на ризик-орієнтованому та клієнтоорієнтованому підходах. Основою інноваційного розвитку філій банків виступає їх активна взаємодія з клієнтами, а їх діяльність має бути ефективною, оскільки філії стають більш функціональними і інноваційними. Із місця здійснення трансакцій філія перетворюється в місце активної взаємодії з клієнтами і продажу банківських продуктів і послуг.

Для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації філійної мережі та визначенні концепції інноваційного розвитку філій важливого значення набуває об'єктивна оцінка ефективності їх діяльності. Наразі існуючі методики та підходи не завжди дозволяють отримати коректні надійні оцінки ефективності розвитку філій банків з врахуванням інноваційної їх діяльності.

Систематизація існуючих підходів до визначення ефективності діяльності філій дозволяє обґрунтувати доцільність використання для

оцінки ефективності показника рентабельності активів, зважених на ризик. Такий підхід враховує результативність діяльності та ризику, що її супроводжують.

Інноваційні стратегії розвитку філій банків мають базуватися на концепції «Банк 3.0» з врахуванням ризик-орієнтованого та клієнто-орієнтованого підходів. Розвиток автоматизованих відділень та самообслуговування мають бути пріоритетними напрямками розвитку філій банків, оскільки вони знижують операційні витрати та економлять час клієнтів.

Список використаних джерел

1. Карчева Г.Т. Ефективність функціонування та перспективи розвитку банківської системи України / Г.Т.Карчева; НАН України; Ін-т екон. і прогнозув. – К., 2012. – 520 с.
2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
3. Криклій О.А. Оцінка ефективності діяльності філій (відділень) комерційного банку [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zavantag.com/docs>
4. Малиш Г.А. Моделі оцінки ефективності філійної мережі банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/15_NNM_2012/Economics

ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ РИЗИКУ РЕПУТАЦІЇ БАНКУ

Маслова Наталя Олександрівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Ризик репутації є найменш вивчений серед інших видів ризиків банку і до останнього часу, поряд з відсутністю адекватного ризик-менеджменту, недооцінюється в багатьох банках. Найбільш негативною формою реалізації ризику репутації є його лавиноподібна трансформація в зниження ліквідності банку. Значна кількість банків України вже припинили своє існування, внаслідок фінансового краху, взаємопов'язаного з різким падінням рівня ділової репутації.

Дефініція ж ризику репутації банку складний процес і має дещо різне тлумачення на думку вчених [1], [2], [3]. Отже, поняття «ризик ділової репутації» розкривається у науковій літературі, як «невідповідність якості операцій, що проводить банк, очікуванням

контрагентів і клієнтів, а також негативною суспільною думкою про компетенцію керівництва і персоналу банку, що викликають лавиноподібне пред'явлення контрагентами і клієнтами» фінансових потреб, що в рамках систематичної профілактики повинно попереджуватися інструментами ризик-менеджменту [2, с. 2].

Більшість вчених вказують, що основним джерелом виникнення ризику репутації є нездатність банку підтримувати свою репутацію як надійної і ефективно працюючої установи, а наслідком цього є втрата прибутків, клієнтів, іміджу та довіри різних груп стейкхолдерів, що в свою чергу впливає на втрату капіталу та прибутків.

На нашу думку, ризик репутації банку – це наявний або потенційний ризик виникнення збитків, втрати банком ліквідності або капіталу, що пов'язано зі зменшенням кількості клієнтів або контрагентів через формування у суспільстві та інших колах стейкхолдерів його несприятливого сприйняття, зокрема фінансової стійкості, якості послуг, або діяльності в цілому, який, також, може бути наслідком реалізації інших ризиків.

Оцінка ризику може бути як зовнішня, так і внутрішня залежно від суб'єкта оцінки. Внутрішню оцінку репутаційного ризику доцільно здійснювати на підставі: результатів моніторингу обраних банком показників, які дозволяють визначити джерела і наслідки реалізації подій ризику; експертної оцінки співробітників банку; ситуаційного аналізу.

Для оцінки рівня ризику репутації банк може використовувати такі основні параметри, як:

- зміна фінансового стану банку;
- зростання (скорочення) кількості скарг і претензій до банку;
- динаміка частки вимог до афілійованих осіб в загальному обсязі активів банку;
- негативні та позитивні відгуки та повідомлення про банк, його, акціонерів, афілійованих особах, дочірніх і залежних організаціях в засобах масової інформації в порівнянні з іншими банками;
- своєчасність розрахунків за дорученням клієнтів і контрагентів;
- здійснення банком ризикованої кредитної та ринкової політики;
- зниження або виникнення імовірності зниження рівня ліквідності та своєчасності розрахунків за дорученням клієнтів і контрагентів;
- виявлення в рамках системи внутрішнього контролю випадків недотримання вимог Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» та розроблених відповідно до нього актів НБУ;

виявлення ознак, що дають підставу вважати, що створюються умови для ухилення від передбачених українським законодавством процедур обов'язкового контролю з метою протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму, а також для невиконання та (або) неповного слідування рекомендаціям НБУ в зазначених цілях;

недотримання правил внутрішнього контролю з метою протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму;

зміна ділової репутації афілійованих осіб, акціонерів, дочірніх і залежних організацій, постійних клієнтів та контрагентів банку;

виявлення фактів розкрадання, підробок, шахрайства в банку, використання співробітниками в особистих цілях отриманої від клієнтів і контрагентів конфіденційної інформації. закриття розрахункових рахунків VIP-клієнтами банку [1, с. 17].

На нашу думку, оцінка ризику репутації банку має вибудовуватися з урахуванням взаємозв'язку факторів, пов'язаних з фінансовим становищем банку; з якістю обслуговування клієнтів; пов'язані з трансформацією інших банківських ризиків.

Список використаних джерел

1. Астрелина В.В. Оценка деловой репутации банка / В.В. Астрелина, П.К. Бондарчук // Деньги и кредит. – 2012. – № 12. – С. 16–23.
2. Важенина И.С. Риски деловой репутации: идентификация и оценка / И.С. Важенина, С.А. Пестриков, Т.Р. Шарипов // Экономический анализ: теория и практика. – 2011. – № 17 (224). – С. 2–11
3. Дзямулич О.С. Сутність репутаційних ризиків підприємств та особливості управління ними / О.С. Дзямулич // Економічні науки серія «Економіка та менеджмент» : зб. наук. праць ЛНТУ. – Луцьк. – Вип. 11 (42). – 2014.

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ

Жураховська Людмила Валентинівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Питанням класифікації банківських ризиків приділяється велика увага з боку регуляторів, банківських професіоналів та теоретиків фінансів. В даний час досягнуто розуміння основних груп ризиків,

способи управління ними та розроблено низку стандартів. Однак, єдиної загальноприйнятої практично придатної класифікації ризиків поки що не вироблено. Тем не менш, досягнута ступінь зрілості галузі дозволяє виділити загальновизнані елементи класифікації ризиків, а також ті, що поки чекають своєї повної стандартизації.

Мета даного огляду порівняти класифікації банківських ризиків, що містяться в наступних регуляторних документах і стандартах: Generally Accepted Risk Principles (GARP); Basel; ISO; МСБО; Постанови НБУ.

Найбільш детальною класифікацією ризиків є Карта ризиків Загальноприйнятих принципів управління ризиками (Generally Accepted Risk Principles Risk Map). Наявні також часткові (неофіційні) переклади Карти ризиків GARP на українську та російську мови.

У 89 принципах, що складають Загальноприйняті принципи управління ризиками (GARP) згадуються тільки ринковий, кредитний ризики та ризик ліквідності. Причина в тому, що GARP були створені Всесвітньою асоціацією професіоналів в галузі управління ризиками (Global Association of Risk Professionals) для класифікації ризиків різного роду (не тільки банківських) і тому формулювання GARP носять максимально узагальнений характер.

Міжнародним регуляторним документом, який найбільшою мірою належать до класифікації банківських ризиків, є BASEL. У 2004 р. Базельський комітет з питань банківського нагляду (BCBS) опублікував стандарти Basel II. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards. A Revised Framework. Зокрема, BASEL II містить розділ, присвячений опису принципів управління операційним ризиком у зв'язку з кредитним, ринковим та іншими ризиками. Випущені пізніше стандарти Basel III містять нові положення, що відносяться до управління ризиком ліквідності.

Корисна інформація щодо видів ризиків міститься в міжнародних стандартах бухгалтерської звітності. Наразі у всьому світі здійснюється перехід від Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, МСБО (International Accounting Standards, IAS) до більш сучасних Міжнародних стандартів фінансової звітності (International Financial Reporting Standards, IFRS). В Україні все ще використовуються МСБО, що засновані на IAS. До класифікації ризиків відноситься IAS 39. Financial Instruments: Recognition and Measurement, якому відповідає МСБО 39. Фінансові інструменти. Визнання та оцінка.

МСБО 39, як і IAS 39, містить менше подробиць, що відносяться до різних видів ризиків, ніж прийнятий в 2014 р стандарт IFRS 9. Financial Instruments. В останньому явно перераховуються ризики, що

пов'язані з фінансовими інструментами: кредитний ризик, ризик ліквідності та ринковий ризик, кожному з яких присвячений окремий розділ. Натомість, в МСБО 39 окремо виділяються кредитний ризик, а також валютний ризик та процентний ризик. Але останні не визначені у якості підвидів ринкового ризику.

У міжнародних стандартах ISO (International Organization for Standardization) докладно описані методики оцінки у правління ризиками, але без прив'язки до конкретних видів ризиків. Таким, чином, існуючі стандарти ISO не можуть бути використані безпосередньо для класифікації ризиків.

Детальний опис банківських ризиків міститься в Постановах НБУ. У Постановах Правління НБУ № 104, 361 дана 2-рівнева класифікація ризиків (9 класифікаторів 1-го рівня): кредитний ризик; ризик ліквідності; ризик зміни процентної ставки; ринковий ризик; валютний ризик; операційно-технологічний ризик; ризик репутації; юридичний ризик; стратегічний ризик.

З методичної точки зору важливо, що у Постановах вказані наступні класифікаційні критерії для ризиків: наявність/відсутність залежності між ризиками і доходами; зовнішні/внутрішні ризики.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

**Ломачинська Ірина Анатоліївна,
Пінчук Маргарита Олегівна**

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

У сучасних умовах розвитку національної економіки діяльність комерційних банків значно впливає не тільки на фінансовий сектор, але і на поведінку кожного суб'єкта господарювання. Маючи в своєму розпорядженні вільні грошові ресурси, вони сьогодні покликані виконувати не тільки свої основні посередницькі функції на фінансовому ринку, а й брати на себе соціальні зобов'язання – захист навколишнього середовища, благодійність тощо. У той же час можна констатувати, що діяльність комерційних банків в Україні на сучасному етапі є дестабілізуючим фактором для розвитку національної економіки.

В умовах сучасної економічної і політичної ситуації в 2014–2015 рр. в Україні свою діяльність припинило 63 комерційних банку, в результаті з Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО),

постраждалим вкладникам було виплачено 54 млрд грн. При цьому, за всі роки незалежності України на 1.01.2016 р ліквідовано 32 комерційних банку, 68 – перебувають на стадії ліквідації, в 5 – введена тимчасова адміністрація; загальна сума виплат з ФГВФО вкладникам неплатоспроможних банків склала 65,9 млрд грн. [1]. В результаті на 1.01.2016 р. кількість діючих комерційних банків скоротилася до 117, з яких 41 з іноземним капіталом, у тому числі 17 – зі 100% іноземним капіталом.

З одного боку, відбулося очищення банківської системи України від неефективних учасників, з іншого, ці процеси посилили нестабільність національної економіки і фінансової системи (зростання цін, девальвація національної валюти, зростання державних витрат, спад виробництва, скорочення споживчого попиту, зростання безробіття, скорочення заощаджень, відтік капіталу та ін.), і ще більшою мірою обмежили господарюючим суб'єктам доступ до кредитних ресурсів, які є основним джерелом їх розвитку.

У рейтингу 15 найнадійніших банків України в 2015–2016 рр. виявилися 3 державних, 10 з іноземним капіталом і тільки 2 українських [3]. З огляду на те, що рентабельність активів комерційних банків (без неплатоспроможних) за результатами 2015 р. склала – -5,46%, а капіталу – -51,91% [2], що є найгіршим результатом, слід очікувати і в подальшому прояв нестабільності в банківській системі України.

В контексті цього актуальним є реформування банківської системи України, що вимагає значних змін, як всередині самих комерційних банків, так і з боку держави, основними з яких є:

макроекономічна і макрофінансова стабілізація (удосконалення нормативно-правової бази та підвищення ефективності діяльності НБУ з регулювання фінансових ринків, в тому числі банківської системи, створення умов для підвищення рівня і якості інформаційної відкритості, прозорості функціонування банківського сектора в цілому;

цінова стабільність, зниження фінансових ризиків; нівелювання цінкових і валютних очікувань; розвиток безготівкових розрахунків; зниження вартості фінансових ресурсів та трансформація їх в «довгі»;

створення умов для зростання ділової активності та самозайнятості, припливу іноземних інвестицій і ін.);

стабілізація та сталий розвиток банківського сектора (підвищення рівня капіталізації;

добросовісна конкуренція; підвищення ефективності фінансової поведінки учасників банківського ринку, в тому числі шляхом удосконалення системи захисту прав кредиторів і споживачів фінансових послуг, відповідальності неефективних банківських установ,

підвищення стандартів ведення банківської діяльності та корпоративної відповідальності, рівня довіри до банківської системи, рівня фінансової грамотності, впровадження ефективних механізмів та інструментів зниження фінансових ризиків тощо).

Список використаних джерел

1. Статистика [Електронний ресурс]. – Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. – Режим доступу : <http://www.fg.gov.ua/statystyka>.
2. Основні показники діяльності банків в Україні [Електронний ресурс]. – Національний банк України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article>.
3. Рейтинг надійних банків України 2015–2016 рр. [Електронний ресурс]. – Forinsurer. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/rating-banks>.

ФІНАНСОВА ЛОГІСТИКА ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В БАНКАХ

Сушко Наталія Мар'янівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Бригінська Леся Георгіївна

Вищий навчальний заклад

«Міжрегіональна Академія управління персоналом»

В економічному середовищі України, що переживає період становлення та ринкових трансформацій, підприємствам доводиться докорінно змінювати принципи свого функціонування з метою забезпечення ефективності функціонування, здобуття конкурентних переваг та стійкої ринкової позиції [1]. Все це можливо за умови взаємодії підприємств з банками як основної ланки фінансової інфраструктури логістичної системи

В загальному вигляді фінансова логістика є набором рішень, які можуть бути зібрані в конструкцію, яка цікава конкретному споживачеві, будь то покупець або постачальник. По суті це набір продуктивних рішень – фінансування закупівель, фінансування виконання замовлень, фінансування дебіторської заборгованості, факторинг у вигляді купівлі дебіторської заборгованості і поручительство за покупців на випадок можливої несплати товару останніми тощо. Клієнтом може бути як покупець, так і постачальник, а в деяких випадках клієнт виступає і в ролі покупця, і у ролі постачальника, користуючись усіма рішеннями фінансової логістики.

Предметом фінансової логістики є регулюючі фінансові потоки (потоки-«ін'єкції»), що надходять із зовнішнього фінансового середовища. Ефект фінансової логістики формується за трьома напрямками: скорочення транзакційних витрат залучення фінансових ресурсів (угоди авального, акцептного, вексельного кредитів, взаємодії фокусної компанії ланцюга поставок з банком); скорочення логістичного циклу (операції факторингу та форфейтингу); вивільнення оборотних коштів (угоди сек'юритизації векселями та складськими свідоцтвами розрахунків між контрагентами ланцюга поставок) [2].

Для банків необхідність застосування сучасного логістичного апарату обумовлено дією таких чинників, як зростання конкуренції на ринку фінансових послуг, негативними наслідками фінансової кризи (скорочення кредитної бази, зростання волатильності фінансового ринку, зростання простроченої заборгованості [3].

В сучасних умовах для рішення будь-яких управлінських завдань, включаючи оптимізацію власних витрат і збільшення прибутку банку, доцільно використання логістичних моделей, що є сукупністю фінансових ресурсів та їх потоків, які взаємно впливають один на одного, залежать від поточних ринкових умов і еволюціонують відповідно до змін зовнішніх і внутрішніх умов тощо. Логістичні моделі оптимізації функціонування банку поширюються на всю сукупність його послуг як пасивних, так і активних операцій.

Використання методів фінансової логістики при управлінні, плануванні і контролі фінансових потоків банків робить можливим досягнення таких цілей їх функціонування як збереження стабільного, конкурентоспроможного становища на ринку банківських послуг; подальший розвиток банку, так і отримання більш перспективних якостей, збільшення кількісної і якісної складової банку на банківському ринку тощо.

Список використаних джерел

1. Мазаракі А.А. Теоретичні та методологічні засади формування інтеграційної стратегії підприємств / А.А. Мазаракі, М.В. Босовська // ІНФОРМ. – 2013. – № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.business-inform.net/pdf/2013/7_0/299_308.pdf.
2. Гриценко Л.Л. Контролінг грошових потоків підприємств / Л.Л. Гриценко, І.М. Боярко, В.В. Роєнко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 3 (105). – С. 148–154.
3. Смирнов І.Г. Логістика фінансово-банківських послуг регіональний вимір [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lginfo.com.ua/images/stories/fin.pdf>

ОЦІНКА ЯКОСТІ ПОРТФЕЛЯ ІПОТЕЧНИХ КРЕДИТІВ БАНКУ

Гербич Людмила Анатоліївна

Київський національний торговельно-економічний університет

Позиція банків України на ринку іпотечного кредитування в останні роки характеризується тим, що вони практично припинили надання нових кредитів, але мають суттєві обсяги портфелів іпотечних кредитів, накопичені в передкризовий період, що обумовлює необхідність забезпечення їх ефективного управління, однією з ключових ознак якого є якість. Для оцінювання якості портфеля іпотечних кредитів банку пропонується розробка відповідної матриці, яка ґрунтується на одночасному розрахунку показників дохідності, ризиковості, ліквідності й забезпеченості та експертних оцінках їх значущості, яку проводять фахівці банку, і включає наступні етапи:

розробка шкали значень показників дохідності, ризиковості, ліквідності та забезпеченості;

розрахунок агрегованих показників дохідності, ризиковості, ліквідності та забезпеченості портфеля;

розрахунок зведеного показника якості портфеля та присвоєння йому рейтингових значень;

формування підсумкової матриці оцінювання якості портфеля іпотечних кредитів банку та тлумачення її значень.

На першому етапі доречно розробити шкалу значень, яких можуть набувати показники якості портфеля іпотечних кредитів банку. Останні включають в себе показники:

дохідності – середньої дохідності портфеля іпотечних кредитів, окремих його груп та дохідних іпотечних кредитів;

ризиковості – коефіцієнти проблемності, безнадійності, знецінення, резервування, чистої вартості, випередження резервів та концентрації портфеля іпотечних кредитів банку;

ліквідності – коефіцієнти, які характеризують величину заборгованості за іпотечними цінними паперами, а також депозитів, що можуть бути відшкодовані за рахунок надходжень від іпотечних кредитів;

забезпеченості – коефіцієнти іпотечного та загального забезпечення портфеля іпотечних кредитів банку.

Для кожного показника пропонується встановити свій діапазон значень, що поділяється на п'ять груп, кожній з яких відповідатиме рейтинг від 1 до 5, де: 1 – найгірший рейтинг, 5 – найкращий.

На основі запропонованого методичного підходу кожен банк може мати свій діапазон значень, за якими здійснюється рейтингування портфеля іпотечних кредитів банку відповідно значень показників його якості. З цією метою банк має сформувати та обробити великий масив статистичної інформації щодо його діяльності на ринку іпотечного кредитування, що дозволило б провести поглиблений аналіз показників якості портфеля іпотечних кредитів банку. За результатами такого аналізу виявляється можливим оцінити діапазон розкиду значень кожного показника, його моду та медіану, що слугує підґрунтям для формування шкали значень відповідного показника.

На другому етапі необхідно розрахувати агреговані показники якості портфеля іпотечних кредитів банку за кожним критерієм: ризиковості, дохідності, ліквідності та забезпеченості. У межах кожної групи показникам присвоюються вагові значення, які базуються на експертних оцінках фахівців банку.

На третьому етапі доречно розрахувати синтетичний показник якості портфеля іпотечних кредитів банку, який базується на певному співвідношенні агрегованих показників ризиковості, дохідності, ліквідності та забезпеченості. У залежності від величини отриманого значення синтетичного показника якості портфеля іпотечних кредитів банку, пропонується кожному діапазону значень присвоїти відповідний рейтинг портфеля.

На четвертому етапі здійснюється співставлення рейтингу синтетичного показника якості з динамікою портфеля іпотечних кредитів банку. При цьому динаміка ПІКБ може набувати значень «зниження», «стабільність», «зростання». Коливання обсягу ПІКБ в межах $\pm 5\%$ від обсягу базового періоду характеризує його стабільність. Ширший діапазон змін свідчить про зниження або зростання.

На п'ятому етапі значення синтетичного показника якості співставляється з динамікою портфеля іпотечних кредитів банку. Зведена оцінка якості цього портфеля може характеризуватися високим рівнем якості – В, добрим – Д, помірним – П, задовільним – З, незадовільним – Н. За результатами аналізу матриці менеджмент банку може приймати управлінські рішення, які відповідатимуть отриманому рівню якості портфеля іпотечних кредитів банку.

Застосування запропонованої матриці оцінювання якості портфеля іпотечних кредитів банку у банках України дозволить здійснити інтегровану оцінку його якості та розробити комплекс заходів, спрямованих на її підвищення.

ФУНКЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА МЕХАНІЗМУ РЕФІНАНСУВАННЯ БАНКІВ

Мельниченко Оксана Василівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Механізм рефінансування банків – це процес передачі змін (ресурсів та інформації) від учасників глобального ринку і національних агентів до банків з подальшим впливом на соціально-економічний розвиток національної економіки. Цей процес забезпечується системою фінансових методів, форм та важелів на основі відповідного організаційного, правового, інфраструктурного, та інформаційного забезпечення.

Для запуску і повноцінного функціонування механізму рефінансування слід чітко визначити мету і завдання, об'єкт, суб'єкт та орган, що управляє цим процесом.

Визначаємо мету, як передачу ресурсів та інформації від суб'єкта, який надає рефінансування до ініціатора (банку) під управлінням керуючого суб'єкта для виконання спільних завдань. Об'єктом залежно від конкретного завдання може бути ліквідність банківської системи, ліквідність та платоспроможність окремого банку, показники соціально-економічного розвитку країни. Суб'єктами рефінансування виступають учасники цього процесу. Суб'єкти, які ініціюють рефінансування – це комерційні банки. Керуючі суб'єкти в межах національної економіки – законодавчий орган (Верховна Рада України), котрий розробляє законодавчо-правове забезпечення процесу рефінансування та центральний банк, який визначає першочергові завдання, форми, методи і всі істотні умови рефінансування. На глобальному рівні керуючими суб'єктами виступають Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та Базельський Комітет. Суб'єктами які здійснюють рефінансування банків прямо або опосередковано є центральний банк, Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, фінансові компанії, спеціалізовані фінансові установи, міністерство фінансів, інші банки та інші учасники фінансового ринку.

Роль центрального банку як керуючого суб'єкта, визначена досить чітко, що і знайшло відображення в відповідних законах, постановах, інструкціях.

Взаємодія об'єкта і суб'єктів рефінансування виражається в тому, що при здійсненні суб'єктами операцій рефінансування відбувається перерозподіл грошових коштів від кредитора (донора) до банків, що призводить до регулювання суб'єктами об'єкта рефінансування.

Взаємодія між суб'єктами рефінансування здійснюється або безпосередньо, або за участю посередників. Наприклад, МВФ кредитує центральний банк, який потім розподіляє ці кошти у вигляді рефінансування між банками.

Виходячи з мети визначимо основні завдання, які мають бути вирішеними при повноцінному функціонуванні механізму рефінансування. До них відноситься забезпечення: інтересів учасників глобальної і національної економік при рефінансуванні банків; досягнення мети грошово-кредитної політики, тобто стабільності грошової одиниці; достатнього рівня ліквідності та платоспроможності окремого банку та банківської системи; фінансової стійкості окремого банку та банківської системи; соціально-економічного розвитку країни.

Слід відмітити що у кожного суб'єкта, котрий надає рефінансування, крім перерахованих, можуть поставати інші завдання. На нашу думку, поєднання різних завдань для досягнення однієї мети – це найскладніше питання, оскільки при запуску механізму рефінансування у різних суб'єктів можуть виникати завдання, які можуть протирічити або навіть нівелювати завдання, поставлені іншими суб'єктами. Наприклад, центральний банк здійснює заходи щодо подолання високої інфляції, а транснаціональні банки у цей час можуть проводити експансійну політику, щодо просування своїх філій на ринок певної країни і наповнювати свої банки додатковими ресурсами або, під час кризи – надавати фінансову підтримку дочірнім банківськими установами. Виконання обох завдань одночасно націлене на досягнення різних результатів. Тобто гармонізація і поєднання усіх завдань для досягнення однієї мети – надзвичайно складне питання. На сьогодні воно повністю не вирішено ні в масштабах глобальної економіки, ні в жодній національній економіці.

Розроблена функціональна структура механізму рефінансування банків, як систему елементів, що дозволяє досліджувати передачу впливу рефінансування банків на суспільно-економічний розвиток країни в сучасних умовах.

ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЛАТІЖНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Нетребчук Лариса Олександрівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Сучасне суспільство не може підтримувати свою життєздатність без використання платіжних інструментів, якість яких здатна як підвищити ефективність функціонування всіх суспільних процесів,

так і відкинути її на декілька років назад. Інтеграційні процеси, динамічний розвиток платіжних технологій вимагає від України формування відповідного платіжного простору. На нашу думку, розвиток платіжного простору в Україні буде відбуватись в напрямку:

підвищення ролі національної платіжної системи; активного розвитку безконтактних платіжних карток; зростання обсягів та частки Інтернет-платежів; запровадження єдиного національного платіжного простору.

Сьогодні НБУ активно просуває на ринок картки Національної системи масових електронних платежів (НСМЕП), і хоча він дещо запізнився у часі (картки міжнародних платіжних систем вже настільки завоювали як ринок, так і свідомість споживачів), все ж це повинно дати певний поштовх до розбудови національної платіжної системи. Для просування цих карток часто застосовуються адміністративні важелі, однак, на їх базі запроваджуються і соціальні проекти («студентські картки», «пенсійні картки»). За словами С. Шацького, система динамічно розвивається – мережа пристроїв для прийому карток зросла в минулому році до майже 80%, система налічує понад 50 учасників [1]. Регулятор планує запуск безконтактних платежів, у т. ч. із застосуванням мобільних пристроїв; операції P2P-переказів.

Крім того, в 2016 р. було проведено ребрендинг НСМЕП на український платіжний ПРОСТІР [1], проведена модернізація системи, забезпечено перехід на відкриті міжнародні стандарти, побудовано центральний маршрутизатор, розрахунково-кліринговий центр, який забезпечує маршрутизацію і проведення розрахунків з використанням карток з магнітною смугою та EMV-чипом.

Щодо активного просування безконтактних карток, слід зазначити що на 01.01.2016 р. їх кількість становила 1451 тис. шт., при цьому у I кв. 2015 р. вони приросли на 2 тис. шт., а в III кв. – вже на 113 тис. шт. [2]. В платіжному ландшафті України функціонують технології NFC, RFID, HCE, GSM (сервіс USSD). Найбільш активно просувається NFC – технологія бездротового високочастотного зв'язку малого радіусу дії, яка робить можливим обмін даними між пристроями на відстані 5-10 см. За нею працюють картки MasterCard PayPass, Maestro PayPass, Express Pay, Visa payWave. Використання карток для проведення Інтернет-розрахунків також має своїх прихильників – станом на 01.01.2016 р. їх налічується 291 тис. шт., в т.ч. з функцією електронних грошей 9 тис. шт. [2].

Ідея створення в Україні єдиного національного платіжного простору (ЄНПП) зародилась давно, ще з 2008 р. це активно обговорювалось банкірами та у комітетах ВРУ, однак поки що цей

проект не реалізований, хоча окремі кроки здійснюються, наприклад запровадження відкритих міжнародних стандартів.

Головна ідея Концепції єдиного національного платіжного простору – пріоритет національного законодавства при здійсненні всіх внутрішньодержавних платіжних трансакцій з застосуванням електронних платіжних засобів. Створення ЄНПП передбачає: використання відкритих міжнародних стандартів; запровадження для всіх внутрішньодержавних операцій єдиних операційних правил, міжбанківських комісій, клірингових тарифів; створення єдиної еквайрингової мережі, єдиного національного клірингового центру та єдиної розрахункової установи (НБУ); всі операції, здійснені в межах України із застосуванням будь-яких платіжних карток, емітованих українськими банками, розглядаються як внутрішньодержавні та повинні бути процесовані за повним операційно-розрахунковим циклом в Україні [3].

Переваги від розбудови національного платіжного простору повинні відчувати і банки, і споживачі, насамперед, через прискорений розвиток ринку платіжних засобів, створення сучасної платіжної інфраструктури та єдиного еквайрингового простору.

Список використаних джерел

1. ПРОСТІР – нове ім'я національної платіжної системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27632971.
2. Платіжні системи і розрахунки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
3. Щодо Концепції запровадження в Україні Єдиного національного платіжного простору [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://aub.org.ua/index.php>.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ КЛАСТЕРНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ БЕНЧМАРКІНГУ БАНКІВ

Дубровіна Віра Анатоліївна

Харківський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

Оцінка конкурентоспроможності банків є актуальною проблемою як для банківських установ, яким слід аналізувати своїх партнерів і конкурентів, так і для їх клієнтів, що оцінюють діяльність банків за

багатьма критеріями. Проведення порівняльного аналізу позицій певного економічного суб'єкту та інших економічних суб'єктів, що діють в одному конкурентному середовищі або його сегменті, називають бенчмаркінгом. Теоретичні засади бенчмаркінгу у своєму практичному застосуванні потребують певної технології, а також управління процесом її створення та реалізацією. У кожному конкретному випадку застосування бенчмаркінгу потрібно вирішити (чи дати відповіді) на такі питання: яка проблема існує в управлінні банком; які види діяльності слід здійснити для реалізації комплексу бенчмаркінгового дослідження; в якій послідовності здійснювати окремі етапи й фази процесу тощо. Така сукупність питань мотивує до створення системи практичного застосування процесу бенчмаркінгу банківської установи. З метою групування комерційних банків України у однорідні групи – кластери було використано метод к-середніх та застосовано пакет статистичних програм Statistica.

Були використані дані по банкам України на 01.01.2015 р., основні показники яких приведені Асоціацією Українських Банків (АУБ) [1]. Із 101-го банку, що увійшли до вибірки, було виключено 5 банків, де капітал мав від'ємні значення. Останні 96 комерційних банків увійшли до розбиття на однорідні групи-кластери за такими показниками, як: активи; зобов'язання; кредитно-інвестиційний портфель, капітал. З урахуванням результатів побудування дендрограми та проведеного дисперсійного аналізу, доцільно було сформувати 7 груп кластерів. До 1 кластеру увійшли банки з найбільшими значеннями показників активів; зобов'язань; кредитно-інвестиційного портфеля та капіталу (Ощадбанк та Приватбанк). До 2 кластеру увійшли 10 крупних банків, але з значно нижчими показниками, порівняно з показниками банків, що увійшли до кластеру 1 (Промінвестбанк, ПУМБ, Райффайзенбанк Аваль та ін.). До 3 кластеру увійшли середні банки (ОТП Банк, Фінансова ініціатива), показники яких значно менші, ніж для кластерів 1 та 2. Однак, вони суттєво більші, ніж відповідні показники у кластерах 5-7, які об'єднують невеликі банки (до 5 кластеру увійшли Банк Восток, Діамантбанк, Кредобанк тощо; до 6 кластеру Аркада, Експрес-Банк, Євробанк та ін.; у 7 кластер увійшли Астра Банк, Інвестбанк та ін.)

Кластерний аналіз банків за обсягами кредитів, наданих фізичним та юридичним особам, виявив формування 4-х груп банків. До 1-го кластеру увійшли дані: АТ «Ощадбанк» (2013–2014 рр.), Промінвестбанк (за показниками 2014 р.) і Сбербанк Росії (за показниками 2014 р.). Ці банки переважно надавали кредити юридичним особам, але обсяги кредитування юридичних осіб були значно меншими, ніж у банків другого кластеру. Середній обсяг кредитування банками юридичних

осіб складав 56197,84 млн грн, фізичних осіб – 2390,21 млн грн. відповідно. Обсяги кредитування фізичних осіб, які були надані банками 2-го кластеру, значно перевищували аналогічні показники банків, що увійшли до 1-го та 3-го кластеру: середній обсяг кредитування фізичних осіб у 2-му кластері складав 29282,21 млн грн. Цей кластер містить 2 елементи, які відображують дані для Приватбанку за 2013 р. та 2014 р. У 3-й кластер увійшли дані банків (всього 23 елементи) з відносно невеликими показниками кредитування юридичних та фізичних осіб, проте ці банки не мають такого значного дисбалансу в показниках кредитування, який спостерігається у 1-му та 2-му кластерах. До 3-го кластеру увійшли дані таких банків, як: Брокбізнесбанк (2013 р.), ВТБ Банк (2013 р. та 2014 р.), ПУМБ (2014 р.) та ін. 4-й кластер, який є найбільш великим за кількістю даних, показує належність до кластеру 200 елементів. Це дані більшої частини банків за 2013-2014 рр., таких як: Інвестбанк (2013 р., 2014 р.), ІНГ Банк Україна (2013 р., 2014 р.), Індустріалбанк (2013 р., 2014 р.) та ін.

Зазначимо, що для проведення комплексного порівняльного аналізу банку не достатньо лише використовувати окремі порівняння по одному показнику. Тому слід проводити порівняльний аналіз з урахуванням групи показників та розбиттям банків на однородні групи – кластери. В дослідженні було проведено позиціонування комерційних банків за обсягами та структурою кредитного портфелю, результати якого можна використовувати для обґрунтування стратегії банку на ринках кредитування юридичних та фізичних осіб, з урахуванням тенденцій щодо обсягів кредитування та умов надання кредитів.

Список використаних джерел

1. Асоціація Українських Банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://aub.org.ua/index.php>

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Зябченкова Ганна Василівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Сучасний етап розвитку економіки України і бізнесу характеризується широким застосуванням для обробки інформації та комп'ютерної підтримки рішень новітніх засобів інформаційної технології.

Страховання є одним з найбільш інформаційно насичених та інформаційно залежних видів бізнесу. Це обумовлює необхідність впровадження в процес страхування та обліку нових інформаційних технологій.

Перевагами використання інформаційних технологій в страхових організаціях є: продаж полісів та плата страхової премії за допомогою цифрових підписів та електронних грошей, підвищення ефективності співпраці страхових посередників зі страховиками, зменшення випадків шахрайства в страховому бізнесі, система електронного документообігу, автоматизація управління бізнес-процесами та ін.

На сьогоднішній день страховики використовують наступні програмні продукти: вітчизняні комп'ютерні інформаційні системи. Основним призначенням такого типу систем є сумісність інформаційної системи з автоматизованими системами управління, націленої на обхват усіх основних елементів технологічного процесу [1]. До даної групи можна віднести такі класи програмних продуктів: I. Вітчизняні: Продукти корпорації «Парус», «Галактика», «Фігаро-ERP» компанії «Бізнес-консоль», «1С: Підприємство 8» та ін.; зарубіжні комп'ютерні інформаційні системи: SAP R/3; MS AXAPTA (Navision); BAAN; Frontstep, IPS Applications та ін. програмні продукти класу СУБД (об'єктно орієнтовані системи управління базами даних). Продукти цього класу є досить популярними на світовому ринку у страхових компаніях, оскільки являються універсальними. Це продукти MySQL, mSQL, PostgreSQL, Oracle, Microsoft SQL, Access, Sybase [2]. Найбільш популярними, як у вітчизняній, так і у зарубіжній практиці страхування є продукти розробника Oracle – додаток Oracle Insurance для страхових компаній, функцією якого є підтримка як інфраструктури, так і процесів, пов'язаних із страхуванням; програмні продукти на основі бізнес-процесного управління (business process management – BPM); програмне забезпечення класу DocFlow (системи маршрутизації документів) і WorkFlow (системи управління потоками робіт); моделювання і аналіз поведінки бізнес-процесів страхової організації.

В управлінні страховою компанією можуть бути застосовані декілька груп програмних продуктів. Для прийняття ефективних рішень необхідний аналіз всього комплексу інформації компанії, тобто застосування у комплексі декількох груп програмних продуктів.

Комплексні страхові продукти застосовуються також у разі страхування підприємств та організацій, зокрема їхньої виробничої й комерційної діяльності. Однак ці страхові продукти розробляються, як правило, на індивідуальній основі, виходячи з особливостей бізнес-процесів та об'єктів страхування.

Результатом упровадження комплексних інформаційних систем є оптимізація бізнес-процесів, формування єдиного інформаційного простору, інтеграція даних банківської і страхової інформаційних систем з формуванням централізованих даних для реалізації функцій організації, управління, контролю й аналізу. За проведеним аналізом, на українському ринку таким критеріям відповідають інформаційні системи і програмні продукти корпорації «Галактика» та компанії «Українські страхові інформаційні системи», основним продуктом якої є інформаційна система «Insurance Company», котра реалізована на сучасних технологіях в архітектурі «клієнт-сервер», охоплює всі сучасні аспекти обліку страхової інформації, надає можливість налагодження страхових продуктів будь-якої складності в залежності від потреб страхової компанії.

Щоб залишатися конкурентоспроможними в умовах прогресивного еволюційного ринку, що швидко змінюється, поряд з новими застосуваннями вже існуючих технологій і рішень страховикам необхідно використовувати всі переваги новітніх технологій. Водночас розвиток Інтернету, WEB сервісів, рівня додатків прикладних програм сприяє реалізації прийнятих управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Гострик О.М. Моделювання і аналіз програмного забезпечення на ринку Форекс / О.М. Гострик, В.С. Малишко // Інформаційні технології та моделювання в економіці [текст] : матеріали ІУ міжнародної науково-практичної конференції: тези доповіді. – Черкаси-Одеса : Брама-Україна, 2013. - С. 38-41.
2. Клепікова О.А. Сучасний стан і роль інформаційних технологій в управлінні підприємством / О.А. Клепікова // Наук. вісник міжнар. гуманітарного університету. Економіка і менеджмент. – Одеса : МГУ, 2013. – № 5. – С. 74–77.

ВИКОРИСТАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Ружицький Ігор Сергійович

Київський національний торговельно-економічний університет

Методи математичного розрахунку відсоткової ставки важливі в сучасних умовах розвитку ринку фінансових послуг та мають широке застосування, як в економічній, так і соціальній сферах сучасного життя.

Актуальність обраної теми обумовлена широким застосуванням методів математичних розрахунків відсоткової ставки в сфері фінансових послуг, при фінансовому прогнозуванні, під час вибору довгострокових інвестиційних проектів, при здійсненні розрахунків в страхуванні тощо.

Можливість використання методів фінансово-математичних розрахунків розповсюджується не лише на діяльність фінансистів, але і бухгалтерів та економістів, які також стикаються з необхідністю залучення таких методів в своїй роботі.

У даній роботі досліджено процес розрахунку простих і складних відсотків з застосуванням різних математичних прийомів і формул, таких, як апроксимація, ряди Тейлора, функції, які застосовуються при апроксимації, а також розглянуто використання формули Фішера, що описує зв'язок між темпом інфляції, номінальною і реальною ставками відсотка.

Прості відсотки – форма розрахунку доходу на відсоток, яка ґрунтується на арифметичній прогресії. За допомогою простих відсотків розраховується дохід на внесок строк вкладу якого становить менше року.

Особливістю складних відсотків є те, що після закінчення кожного періоду вкладу нараховані відсотки додаються до основної суми депозиту. Внаслідок цього, у наступному періоді, відсотки нараховуються на більшу суму, ніж в попередньому. В результаті, для отримання кінцевої формули розрахунку накопиченої суми, береться відома всім формула обрахунку складних відсотків.

Апроксимація – це науковий метод, що полягає в наближеному вираженні (заміні) одних об'єктів за допомогою інших, більш простих, що спрощує та прискорює розв'язання задач.

Апроксимація для малих річних відсоткових ставок і строків внеску формули обрахунку складних відсотків іноді береться лише з врахуванням лінійних членів.

Проведене дослідження дало змогу зробити висновок, що для високих степенів – n (проміжків часу) та відсоткових ставок – і лінеаризація (метод наближеного представлення замкнених нелінійних систем), коли для розрахунків беруть до уваги лише перші, лінійні доданки, неприпустима.

Ряд Тейлора – розклад функції в нескінченну суму степеневих функцій. Ряди Тейлора застосовують при апроксимації функції поліномами (многочленами).

Лінеаризація рівнянь може бути досягнута шляхом розкладу в степеневий ряд Тейлора та відкидання всіх членів вище першого

порядку. Проте, як було зазначено вище, лінеаризація може призводити до втрати точності при обрахунках, тому доцільно використовувати розклад в ряд з врахуванням більшої кількості доданків.

В ході проведеного дослідження було побудовано таблиці та графіки, які свідчать про те, що на більших часових інтервалах нелінійністю нехтувати не можна. Отже, можна зробити висновок, що апроксимації, які будуються на основі лінійних наближеннях будуть коректними лише в обмеженому часовому інтервалі.

Для розрахунку інтенсивності відсотків є доцільним використання другої чудової границі, а для розрахунку номінальної і реальної прибутковості використовується рівняння Фішера, що описує зв'язок між темпом інфляції, номінальною і реальною ставками відсотка, з параметрами i_{xx} – номінальна ставка відсотка, i_{yy} – реальна ставка відсотка та l – темп інфляції для значень, які менше 10%.

Таким чином, методи фінансово-математичних розрахунків дозволяють визначати відсотки і відсоткові ставки, інформацію при нарахуванні простих і складних відсотків, накопичення коштів з використанням простих і складних відсотків, показники для проведення вартісної оцінки потоків фінансових платежів та планування погашення заборгованостей, кредитів і позик.

КОНТРОЛІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Гуминська Марина Володимирівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Одним із найважливіших інструментів ефективного страхового менеджменту є контролінг. Позитивний досвід застосування цього інструменту за кордоном очевидно може слугувати найкращим стимулом для впровадження його в повсякденну практику і вітчизняними страховиками.

Незважаючи на ґрунтовне дослідження у науковій літературі проблематики контролінгу, його специфіка саме в страховому бізнесі є недостатньо вивченою. На нашу думку, контролінг, зокрема контролінг фінансової стійкості, є необхідною умовою розвитку страхової компанії і повинен забезпечувати досягнення цілей страховика в сучасних умовах ризикового зовнішнього середовища.

Ключовими елементами концепції контролінгу для страхової компанії є: орієнтація на забезпечення ефективного та фінансово

стійкого розвитку страхової компанії у середній та довготривалій перспективі; формування організаційної структури страховика, орієнтованої на досягнення стратегічних і тактичних цілей; створення інформаційної системи, адекватної завданням цільового управління в страховій компанії; розподіл завдань контролінгу за циклами для забезпечення інтерактивності планування, контролю виконання і ухвалення коригуючих рішень з різних питань діяльності страховика.

Слід зазначити, що цілі контролінгу є похідними від цілей страхової компанії. Враховуючи той факт, що страхові компанії України є комерційними установами, їх головною метою є успішна та прибуткова діяльність. У зв'язку з цим, вважаємо, що оптимізації фінансового результату страховика не можна досягти без ефективного комплексного управління його фінансовою стійкістю. А цей процес повинен передбачати побудову та використання системи контролінгу.

Система контролінгу фінансової стійкості страховика повинна ґрунтуватися на певних принципах. На нашу думку, найважливішими принципами побудови системи контролінгу фінансової стійкості страховика є:

- адекватність механізмів та засобів контролінгу визначеним страховиком тактичним і стратегічним цілям у сфері забезпечення фінансової стійкості; технологічність (технології контролінгу повинні бути ретельно відпрацьовані та задокументовані);

- моделювання та інформаційно-комп'ютерна підтримка (контролінг передбачає широке застосування різноманітних економіко-математичних, імітаційних та інших моделей і практично неможливий без відповідної інформаційно-комп'ютерної підтримки);

- визначення та структурування необхідного комплексу підсистем (економічної, правової, організаційної, кадрової), які повинні забезпечувати функціонування системи контролінгу; оптимізація, що полягає в узгодженні та координації критеріїв фінансової стійкості для досягнення оптимуму системи в цілому;

- взаємообумовленість та взаємний зв'язок складових управління фінансовою стійкістю страхових компаній (функціонування кожної окремої складової зумовлює дію та характерні особливості впливу решти складових);

- адаптація (в разі значних коливань факторів зовнішнього середовища система контролінгу повинна адаптуватися до нових умов функціонування шляхом зміни механізму дії параметрів вхідних і вихідних даних, напрацювання критеріїв оптимізації);

- своєчасність (реалізація механізму контролінгу передбачає своєчасне реагування на сигнали, що надходять із зовнішнього середовища

та на вплив потенційних збурюючих факторів, які можуть вплинути на діяльність страховика в майбутньому);

стійкість (система контролінгу повинна бути стійкою та надійною в разі можливих відхилень параметрів та факторів зовнішнього середовища).

Контролінг фінансової стійкості страховика можна тлумачити як особливий вид організаційно-управлінської діяльності менеджменту страхової компанії, суть якої полягає у системній координації та інтеграції різновекторних напрямів діяльності страховика з метою ухвалення правильних стратегічних і оперативних управлінських рішень, вироблення альтернативних підходів для забезпечення економічного зростання та ефективного формування грошових потоків шляхом синтезу елементів планування, прогнозування, обліку, аналізу та контролю з використанням даних єдиної комплексної інформаційної системи з метою забезпечення фінансової стійкості в поточному періоді та в перспективі, тобто поступального прогресивного розвитку страховика в умовах ринкового середовища, посилення конкуренції й непрогнозованого впливу на його діяльність дестабілізуючих факторів.

ОСНОВНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Городніченко Юлія Вадимівна

Державний вищий навчальний заклад
«Переяслав-Хмельницький Державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

Розвиток національного ефективно функціонуючого фондового ринку, який міг би стати фундаментом для забезпечення економічної стабільності та проведення структурних та комплексних реформ, забезпечити зростання економіки України в умовах складної внутрішньої економічної ситуації є нагальним питанням.

У 2014 році фондові ринки зарубіжних країн були підвладні різноманітним факторам впливу, при цьому окремі з них зазнавали значних потрясінь: одні – позитивних, інші – негативних. Лідери та аутсайтери у цьому році знову змінилися: у той час як китайський ринок зріс удвічі, російський – втратив майже половину вартості (за індексом РТС, що у доларовому еквіваленті) [1, с. 64].

Таким чином, кожен фондовий ринок тієї чи іншої країни проходить певний етап розвитку, який позитивно чи негативно впливає на ефективність функціонування економіки країни в цілому.

Дослідивши функціонування фондового ринку України можна виділити чотири основних етапи становлення та розвитку фондового ринку: початковий, етап інституційної модернізації, еволюційний, посткризовий етап розвитку ринку та період кризи та війни.

На початковому етапі становлення вітчизняного фондового ринку (1992-1995 рр.) відбувалось формування основних елементів інституційної інфраструктури ринку – інститутів регулювання, інфраструктури та фінансового посередництва, за наявних умов економічного розвитку вагому роль у розвитку фондового ринку відігравали приватизаційні процеси. Прискорені темпи проведення приватизації об'єктів державної власності вплинули на розширення кількості інститутів інфраструктури ринку, проте не забезпечили очікуваного збільшення інвестиційних потоків у вітчизняну економіку.

Етап інституційної модернізації(1996–2001 рр.) характеризується становленням окремого інституту, який здійснює державне регулювання у сфері фондового ринку та цінних паперів, заснуванням Позабіржової фондової торговельної системи, яка стала на тривалий час флагманом організованого фондового ринку, подальшою розбудовою інфраструктури, поступовим розширенням кількості фінансових інструментів в обігу, удосконаленням інституційних засад регулювання фондового ринку.

Еволюційний етап розвитку фондового ринку України (2002–2008 рр.) відбувався у роки економічного зростання та характеризується суттєвим збільшенням обсягів торгів фінансовими інструментами на ринку, зростанням показників капіталізації при недостатньому рівні ліквідності ринку, який при цьому поступово знижувався. Зазначене не сприяло виконанню на належному рівні інвестиційної функції національним фондовим ринком та стимулювало до розміщення цінних паперів вітчизняними підприємствами на міжнародних ринках у пошуках додаткових джерел фінансових ресурсів.

В період посткризового етапу розвитку (з 2009–2012 рр.) спостерігається удосконалення та імплементація сучасних біржових технологій учасниками організованого ринку, підвищення конкуренції з боку інфраструктурних учасників на біржовому сегменті ринку, зростання ліквідності фондового ринку, адаптація нормативно-правових засад регулювання ринку до нових викликів функціонування економіки.

У період з 2013 р. модернізація ринкової інфраструктури, докладна легітимізація та універсальність форматів її функціонування, підвищення об'єктивності біржового ціноутворення на фоні зниження інвестиційної привабливості України, був зупинений процес притоку капіталу із-за кордону. Усі інститути працювали лише за рахунок внутрішнього ресурсу, але девальвація гривні його мінімізувала.

Список використаних джерел

1. Клименко К.В. Розвиток фондового ринку України в контексті євроінтеграційних процесів / К.В. Клименко // Економіка та держава. – 2015. – № 8. – С. 63–71.
2. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nssmc.gov.ua>
3. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua/>

ЗНАЧЕННЯ БАНКІВ В ІНВЕСТИЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ КРАЇНИ

Сундук Тетяна Федорівна

Київський національний торговельно-економічний університет

В сучасних умовах розвитку ринкової економіки особлива увага приділяється саме розвитку інвестиційного ринку, який є одним з найважливіших сегментів. Складний механізм його функціонування поєднує взаємозв'язок виробничих, комерційних, фінансових, інституціональних та інформаційних структур, які функціонують в інвестиційному бізнесі.

Слід зазначити, що інвестиційний ринок являє собою ринок, на якому об'єктами купівлі-продажу є різноманітні інвестиційні товари, інвестиційні інструменти та послуги, що забезпечують процес реального і фінансового інвестування. Ринок обслуговується спеціалізованими інвестиційними інститутами, має у своєму розпорядженні досить розгалужену і різноманітну інвестиційну інфраструктуру.

Активними учасниками інвестиційного процесу є банки. Банки займаються інвестиційною діяльністю з метою диверсифікації активних операцій банку, розширення джерел отримання додаткового доходу та підтримки ліквідності балансу банку. Безумовно відносини, що виникають в ході здійснення інвестиційної діяльності банку, регулюється законодавством країни, на території якої вони здійснюється. В інвестиційному процесі банки можуть виступати як інвестори, так і як учасники інвестиційної діяльності інших суб'єктів господарювання через інвестиційні послуги.

Під інвестиційною діяльністю банків розуміють ті операції, у яких банки виступають у ролі інвестора – ініціатора вкладення коштів як у реальні активи (матеріальні або нематеріальні) у розвиток власного банківського бізнесу, або у розвиток іншого суб'єкта підприємницької діяльності, так і у фінансові інструменти через формування кредитно-інвестиційного портфеля банку.

Під інвестиційними послугами банків розуміють їх діяльність в пошуку для клієнтів банку найпривабливіших об'єктів інвестування; надання консультативної допомоги у розробці та реалізації інвестиційної стратегії; формування та управління інвестиційного портфеля; фінансове посередництво на ринку цінних паперів тощо.

Основною формою банківських інвестицій є фінансові інвестиції та вкладення капіталу у придбання нематеріальних активів. Більшість вітчизняних банків здійснюють незначний обсяг інвестицій в реальний сектор економіки України, що зумовлено їх неможливістю надавати значні й довгострокові кредити, нестійкістю функціонування виробничих підприємств, відсутністю реальних структурних перетворень у вітчизняній економіці, як наслідок – високі ризики.

Необхідно відмітити, що від активності діяльності банків в інвестиційному бізнесі багато в чому залежить інноваційно-інвестиційний сектор ринкової економіки України. Тому державна підтримка потрібна не лише у сприянні розвитку спеціалізованих фінансових інститутів, а й у виробленні ефективної стратегії, спрямованої на інноваційний розвиток через довгострокове інвестиційне кредитування.

Проаналізувавши діяльність головних учасників інвестиційного сектору України можна зазначити, що для вирішення проблеми інтенсифікації інвестиційних процесів в Україні необхідна, з одного боку, концентрація ресурсів та капіталу, а з іншого, – створення інфраструктури для багатоканального диверсифікованого ринку залучення інвестицій.

Для покращення інвестиційної діяльності банків, для стабілізації та підйому економіки Україна необхідно створити належні умови функціонування, а саме проводити відповідну: фіскальну, інвестиційну, науково-технічну, цінову, грошово-кредитну й інші види політики, під час реалізації яких вона вдаватиметься в комплексі як до цивільно-правових, так і до адміністративних методів.

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТА МАЛОГО БІЗНЕСУ В РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ

Бондарчук Марина Юріївна

Київський національний торговельно-економічний університет

Конкурентоспроможність суб'єкта малого бізнесу в роздрібній торгівлі багато в чому забезпечується завдяки ефективному використанню можливостей фінансових механізмів. Саме тому фінансові механізми знаходяться у числі важливих фінансово-економічних проблем, від позитивного вирішення яких значною мірою залежить як доля самого малого бізнесу так і доля трансформаційних процесів в Україні.

На сьогодні у вітчизняній практиці не достатньо розвинуті сприятливі умови для розвитку малого бізнесу, а саме: інвестиційні і інноваційні компанії та фонди, регіональні фонди підтримки підприємництва, лізингові компанії, аудиторські фірми, страхові організації, бізнес-центри, бізнес інкубатори. Щодо рівня кредитування, то за інформацією ПростоБанкКонсалтинг, на кінець листопада 2015 року 5-річні кредити на авто, комерційну або промислову нерухомість надавали лише 10 фінансових установ. Суб'єкти малого бізнесу можуть користуватися ставками на авто кредити від 17,42% до 35%, іпотеку – до 23%, а на закупівлю різного обладнання для ведення бізнесу – 24–29%. Зокрема, державний Укргазбанк пропонує значно нижчий (16,8%) порівняно із загальними розмір кредитної ставки на обладнання, що до того ж підвищує енергоефективність. Кількість банків, що надають кредити суб'єктам малого бізнесу, замала, а суми, які вони видають, невеликі. Проте вже у 2016 році цей процес має значно розширитися, оскільки в останні місяці 2015-го деякі фінансові установи поступово знижували відсотки за кредитами. Серед суб'єктів малого бізнесу є певна кількість, які мають оборотні кошти і зберігають їх на депозитах юридичних осіб у банках, що підтверджує той факт, що фінансові установи досить часто не пропонують жодних цікавих програм кредитування для цього сегмента бізнесу. До того ж, виконавча влада могла б залучати суб'єкти малого бізнесу до співпраці, наприклад, шляхом участі у тендерах за державними закупівлями.

Таким чином, основними напрямками державної підтримки суб'єктів малого бізнесу в роздрібній торгівлі повинні бути: фінансово-кредитна підтримка, яка реалізується за допомогою прямих і непрямих форм; встановлення системи гарантованого доступу підприємців

до кредитних ресурсів, створення різноманітних державних програм підтримки банківських установ, які кредитують малий бізнес. Завдяки концептуальному підходу, який базується на необхідності залучення бізнес-структур до розробки та обговорення стратегічних положень фінансової підтримки управління малим бізнесом на регіональному рівні, буде реалізуватись ефективна комунікація з державними інституціями та відповідно буде відбуватись вирішення проблем діяльності органів влади, при якій цілі розвитку бізнесу узгоджуються з можливостями регіону та держави й обмеженнями, що створює зовнішнє середовище.

Створення сприятливого середовища для започаткування і ведення бізнесу, залучення ефективної державної фінансової підтримки розвитку малого бізнесу є основними напрямками забезпечення конкурентоспроможності суб'єкта малого бізнесу в роздрібній торгівлі.

СЕГМЕНТАЦІЯ КОРПОРАТИВНИХ КЛІЄНТІВ БАНКУ

Баланчук Денис Володимирович

Київський національний торговельно-економічний університет

Виділення банками в Україні в сегменті корпоративних клієнтів різних груп корпоративних клієнтів з відмінними параметрами є доречним для великих універсальних банків з огляду на можливість застосування різних стратегій в роботі з такими клієнтами, формування специфічної продуктової та тарифної політики тощо. Це в свою чергу дозволить банкам отримати додаткові конкурентні переваги.

При сегментації корпоративних клієнтів банкам доречно враховувати майбутній потенціал таких клієнтів. Чим ширший арсенал фінансових та нефінансових параметрів корпоративних клієнтів використовує банк в процесі їх сегментації, тим достовірнішою є інформаційна база, яка слугує підґрунтям для встановлення банком вигідних економічних стосунків, попередження можливих ризиків та повнішого розкриття потенціалу своїх корпоративних клієнтів.

Вибір конкретних критеріїв сегментації має здійснюватися самим банком з огляду на обрану стратегію по відношенню до сегменту корпоративних клієнтів. Для сегментації корпоративних клієнтів пропонується наступний набір фінансових та нефінансових параметрів.

За фінансовим критерієм при сегментації корпоративних клієнтів доцільно виокремити такі показники: виконання клієнтом планової доходності банку; рівень диференціації структури доходів клієнта;

прибутковість обслуговування клієнта; прибутковість самого клієнта; обороти по поточному рахунку клієнта в банку; загальна сума оборотних коштів клієнта; загальна сума поточних зобов'язань клієнта; обсяг ресурсної бази клієнта (середньоденні залишки на поточних, депозитних, та інших рахунках, що формують пасиви банку); обсяг кредитно-інвестиційного портфелю клієнта (середньоденні залишки заборгованості за виданими банком клієнту кредитами та іншими активними операціями); обсяг комісійних доходів банку від обслуговування клієнта.

При сегментації корпоративних клієнтів за нефінансовими критеріями банку доречно враховувати наступні нефінансові параметри: форма власності клієнта; географічне розташування клієнта; географічне поле діяльності клієнта; галузь діяльності клієнта; корпоративна структура клієнта; можливість залучення нових клієнтів завдяки обслуговуванню існуючого; можливість крос-продажів клієнту; особливості діяльності клієнта; відносини клієнта з покупцями, постачальниками та конкурентами.

Запропоновані фінансові та нефінансові критерії для сегментації корпоративних клієнтів варто використовувати банкам у випадку обрання банками сегменту корпоративних клієнтів в якості ключового. Диференціація різних груп корпоративних клієнтів дозволить банкам підвищити їх аналітичні можливості щодо інтенсифікації роботи з таким клієнтами, відслідкувати найбільш економічно привабливих клієнтів серед інших та своєчасно виявити ризикових або неприбуткових клієнтів. Застосування банками якомога ширшого арсеналу фінансових та нефінансових параметрів дасть змогу ефективно оцінити не тільки поточний економічний стан корпоративних клієнтів, але й їх потенціал.

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ СТРАХОВОЇ СУМИ В МАЙНОВОМУ СТРАХУВАННІ

Наливайко Дмитро Валентинович

Київський національний торговельно-економічний університет

Майнове страхування в Україні – галузь страхування, де об'єктом страхових правовідносин виступає майно в різних видах. Майнове страхування охоплює практично усі види майна юридичних і фізичних осіб: будинки, споруди, офісне обладнання, виробниче устаткування, сировина, паливо, матеріали, продуктивна худоба, сільськогосподарські посіви, предмети домашнього побуту і таке інше.

При страхуванні майна категорія страхової вартості носить дуже важливий характер. При цьому вона не має легальної дефініції, а в доктрині страхового права не вщухають дискусії з приводу її економічної та правової природи; немає єдності і в питанні про методички визначення її величини.

Часто в якості страхової суми береться ринкова вартість майна. Але слід підкреслити, що поняття «дійсна вартість» не є ідентичним поняттю «ринкова вартість». Остання категорія використовується в практиці найчастіше просто з тієї причини, що поки не створено більш точних оцінок вартості, визнаних більшістю суб'єктів господарського обороту. У той же час ринкова вартість, особливо коли вона схильна до різких спекулятивних коливань (згадайте, як скаче то вгору, то вниз ціна на нафту), навряд чи може розглядатися як справжня вартість майна. Внаслідок цього для визначення дійсної вартості можливе застосування і інших методик, що при певних умовах може дати більш достовірне значення вартості майна, ніж його ринкова ціна в даний момент часу.

Багато авторів під страховою вартістю розуміють ціну покупки застрахованого майна за мінусом зносу [1]. Позитивний момент досліджуваного методу полягає у виключній простоті визначення розміру страхової вартості, негативних моментів значно більше. Річ може бути куплена і дешево, і дорого – це питання факту, а для страховика важлива все-таки об'єктивна вартість майна. Оскільки тут сильний суб'єктивний момент, то орієнтуватися на ціну покупки часто не тільки невиправдано, але і небезпечно.

Вважається за необхідне застосування балансової вартості майна з метою визначення страхової вартості для майна юридичних осіб [2]. Як позитивний момент відзначимо максимальну простоту визначення страхової вартості, так як вона вже фактично вказана в даних бухгалтерського обліку.

Негативних же моментів більше: перш за все, цей метод не є універсальним - він не може бути використаний для страхової оцінки майна громадян; цим способом в частині оцінки вартості придбаної речі притаманні всі недоліки методу визначення розміру страхової вартості за ціною придбання майна; в частині визначення вартості новоствореного майна він враховує фактично лише витрати і ігнорує ціну, по якій таке майно може бути продано, тобто відступає від принципу покриття реального збитку; момент визначення балансової вартості також практично ніколи не збігається з моментом укладення договору страхування.

В країнах з розвинутою економікою поширена практика визначення страхової вартості майна як його середньої ринкової ціни на момент настання страхового випадку. стосовно так званого вогневого страхування (страхування майна від основних ризиків) підкреслює: «Основним правилом оцінки збитку по будь-якої претензії є визначення не ціни, а вартості пошкодженого майна на момент і в місці виникнення страхового випадку» [3].

Позитивна сторона даної методики полягає в тому, що вона найбільшою мірою відповідає принципу відшкодування реального збитку. Цілком очевидно, що саме цей метод найкраще підходить до ситуації страхування об'єкта, вартість якого в період дії страхового договору свідомо буде змінюватися.

Таким чином, сьогодні існує досить багато методик визначення страхової вартості. Вибір методу визначення страхової вартості, як ми вважаємо, для конкретного договору страхування залежить від волевиявлення сторін угоди. Якщо страхова вартість суб'єктами угоди не узгоджувалася, тоді застосовується базовий її вид – дійсна (середня ринкова) вартість застрахованого об'єкта.

Список використаних джерел

1. Шихов А.К. Страхование право / А.К. Шихов. – М., 2010. – С. 154.
2. Фогельсон Ю.Б. Комментарий к страховому законодательству / Ю.Б. Фогельсон. – М., 2011. – С. 175–176.
3. Бланд Д. Страхование: принципы и практика / Д. Бланд ; пер. с англ. – М., 2009. – С. 74.
4. Дедиков С.В. Методики определения страховой стоимости / С.В. Дедиков // Юридическая и правовая работа в страховании. Методический журнал. – 2011. – № 4/2011. – С. 8–22.

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗКРИТТЯ БАНКАМИ ІНФОРМАЦІЇ ПРО РИЗИКИ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

Бусько Катерина Андріївна

Київський національний торговельно-економічний університет

Національний банк України прийняв ряд законодавчих документів, якими регламентовано порядок та зміст публічної інформації щодо рівня ризиків та системи управління ними. Так, постановою НБУ № 98 від 28 березня 2007 року затверджені «Методичні

рекомендації щодо удосконалення корпоративного управління в банках України» [1]. Згідно з цим документом передбачено, що до істотних даних, які повинні розкриватися в фінансовій звітності банку, відноситься інформація про практику управління ризиками, а саме: опис ризиків, які можуть виникнути в діяльності банку та прийомів й методів їх ідентифікації й кількісної оцінки; стратегію й політику управління ризиками; органи, що приймають участь в процесі управління ризиками. Необхідно враховувати, що даний документ носив рекомендаційний характер, в результаті чого більшість банків його ігнорували.

Ця проблема частково була вирішена при введенні в дію «Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України», яка затверджена постановою Правління НБУ № 373 від 24.10.2011 року [2]. Згідно інструкції в складі примітки № 39 до річної фінансової звітності банки повинні розкривати детальну інформацію щодо ризиків та методів управління ними, включаючи цілі, політику, механізми управління ризиками та методи, які використовуються для оцінки рівня ризику; результати аналізу чутливості за кожним видом ризику; опис методів та припущень, які використовувались при аналізі чутливості та вплив параметрів ризику на фінансовий результат банку та власний капітал. Зазначена інформація має розкриватися в розрізі ризиків: кредитного, ринкового (в числі валютного та процентного), іншого цінового, географічного та ліквідності.

При цьому в законодавстві залишаються відкритими питання щодо розкриття інформації про ризик сек'юритизованих активів та інших структурованих фінансових інструментів, яким приділяється найбільша увага Базельського комітету. Уроки світової фінансової кризи довели, що значний обсяг операцій з похідними фінансовими інструментами, які генерують високий рівень ризиків, стало причиною банкрутства потужних транснаціональних банків. В Україні масштаби таких операцій є незначними, що пояснюється недостатнім рівнем розвитку фондового та іпотечного ринків. Це поки що обмежує можливість використання вітчизняними банками різноманітних схем сек'юритизації. Але ці операції, хоч й не в значних обсягах, здійснюються великими банками, особливо з іноземним капіталом, що обумовлює потребу посилення вимог зі сторони НБУ щодо транспарентності відповідної інформації. Операційний ризик, відомості про який або взагалі не розкриваються в річних звітах банків, або надається загальна інформація без зазначення конкретних стратегій та методів управління цим видом ризику та його оцінки й моніторингу,

хоч вплив його не результати банківської діяльності може бути достатньо високим. Це пояснюється тим, що протягом останніх десяти років стрімкими темпами розвиваються банківські інформаційні технології, що призвело до підвищення рівня операційного ризику. Наглядові органи мають реагувати на цю тенденцію, зобов'язавши банки проводити розрахунок величини економічного капіталу на покриття втрат за операційним ризиком, а також закріпивши вимогу оприлюднювати цю інформацію, включаючи методику його розрахунку. Стрес- та бек-тестування ризиків та кількісні результати в межах кожного сценарію. Необхідність закріплення вимоги про розкриття зазначеної інформації українськими банками на законодавчому рівні є особливо актуальною, враховуючи значну волатильність цін на товарних і фінансових ринках та високу ступінь вразливості банків до зміни ринкової кон'юнктури.

Для посилення рівня транспарентності банків України регулятивні органи мають враховувати практику зарубіжних банків в цій сфері під час розробки та вдосконалення законодавства, що регламентує питання розкриття інформації в офіційних джерелах.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України : Постанова НБУ від 28 берез. 2007 р. № 98 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua>
2. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України: Постанова НБУ від 24 жовт. 2011 р. № 373 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/z1288-11

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Біла Дарина Валеріївна

Київський національний торговельно-економічний університет

Необхідність розробки дієвого інструментарію регулювання діяльності страхових компаній визначається глобалізаційними процесами, що формуються в сучасних економічних системах. Транснаціоналізація страхового бізнесу перетворила страхові компанії в потужний сегмент світової економіки. Відповідно до рейтингу Fortune

Global 500, в після кризовий період у 2014 році серед 20 найбільших світових конгломератів 2 позиції займають страховики: Berkshire Hathaway (США) – 14 позиція рейтингу з капіталом –182150 млн. дол., активами – 484931 млн дол та доходами –19476 млн дол; AXA (Франція) – 16 позиція рейтингу з капіталом – 165893 млн дол, активами – 1043191 млн дол. та доходами – 5950 млн. дол. [1].

Регулювання страхування має довгу історію. Сучасне регулювання діяльності страхових компаній передбачає вирішення більш складних завдань та розробки інструментів регулювання, адекватних основним глобальним викликам сьогодення, до яких можна віднести уповільнення зростання світової економіки та можливість поширення кризових явищ в економіці на глобальному рівні.

Регулювання діяльності страхових компаній здійснюється в трьох формах: державній, ринковій та інституційно-правовій. Кожна з них важлива для існування та розвитку ринку страхування, проте як зазначено в умовах перехідної економіки «сама держава виступає ініціатором реформ, а трансформаційні перетворення не можуть бути здійснені без її активної участі, оскільки ринковий механізм та його інститути знаходяться на стадії формування та розвитку» [2, с. 19]. Проте, навіть сформовані ринкові механізми не можуть замінити державне регулювання.

Обґрунтовуючи необхідність здійснення регулювання діяльності страхових компаній необхідно зупинитись на специфіці даного сектору економіки. Страхові відносини формуються на стадії перерозподілу, обміну матеріальними благами. Страховик не створює матеріальні блага, він формує послугу страхового захисту, реалізація якої відділена у часі від її оплати. Відшкодування збитку застрахованої клієнтом страховика події може бути здійснено страховиком через тривалий проміжок часу. Але збиток може і не виникнути, якщо страхового випадку не сталося, тоді клієнт страховика не отримає ні взносу, ні відшкодування. Настання страхового випадку це випадкова подія, на яку страховик не може вплинути.

Через тісний взаємозв'язок страхового ринку з банківським, фондовим та ринком нерухомості в разі виникнення кризових ситуацій на одному із зазначених ринків за ефектом «доміно» кризовий стан може поширюватися на страхування, оскільки значну частку активу балансу страховика займають інвестиції. Виникнення такої ситуації негативно відобразиться на стійкості страхового ринку взагалі та поставить під загрозу платоспроможність страховиків.

Наявність інформаційної асиметрії в страхуванні – професійними знаннями та інформацією про страхові продукти володіють представники страховика, але і страхувальники можуть не надавати

повної інформацію при укладанні договору чи при настанні страхового випадку – знижує ефективність діяльності страхової компанії та потребує регуляторного впливу щодо захисту інтересів споживачів страхових послуг та правового визначення шахрайства. Постійно існуючий конфлікт інтересів між менеджерами, власниками і клієнтами є ще однією аргументованою причиною здійснення регулювання діяльності страхової компанії.

В цілому регулівними установами можуть виступати національні уповноважені органи, професійні об'єднання та міжнародні організації, а роль держави у забезпеченні стабільного функціонування страхових компаній та захисту інтересів споживачів страхових послуг є цілком зрозумілою та обґрунтованою.

Список використаних джерел

1. Чабанюк А. Fortune Global 500-2014 – рейтинг крупнейших компаний мира / А. Чабанюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stevsky.ru/reytingi-forbs/fortune-global>
2. Роль держави у довгостроковому економічному зростанні / О.Ю. Болховітінова, Б.Є. Кваснюк, С.І. Кіреєв та ін. ; НАН України; Ін-т екон. прогноз. ; ред. Б.Є. Кваснюк. – Київ ; Харків : Форт, 2003. – 424 с.

ДЕРЕГУЛЯЦІЯ ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ РИНКІВ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Масько Анна Миколаївна

Київський національний торговельно-економічний університет

На сьогоднішній день вітчизняні ринки небанківських фінансових послуг характеризуються невисоким рівнем розвитку, що, окрім іншого, обумовлено низькою довірою населення до фінансових інститутів, зниженням економічної активності в країні, повільним впровадженням реформ, недостатньою ефективністю державного регулювання небанківських фінансових інституцій в Україні тощо.

Загальна кількість страхових компаній станом на 01.10.2015 р., порівняно з 2013 р. зменшилась на 39 установ та прогнозується подальше їх зменшення в 2016 р. Додатний приріст учасників, що мають право на надання послуг, спостерігається на ринку послуг факторингу. За підсумком 9 міс. 2015 р. (порівняно з 2013 р.) кількість факторингових компаній збільшилась на 215 установ. Станом на

01.10.2015 р. їх налічується 378. Проте, сама вартість договорів факторингу зменшилась на 19 % та станом на 01.10.2015 р. становить 11 561,3 млн грн.

Подальший розвиток небанківських кредитно-фінансових установ залежить від запровадження деяких економічних та організаційних змін, а також проведення якісного державного регулювання. Проаналізувавши організаційно-правове забезпечення розвитку небанківських кредитно-фінансових установ, можна стверджувати, що одним із пріоритетних напрямків реформування фінансового сектора в Україні є проведення дерегуляції, а саме:

скорочення кількості регуляторних та контролюючих органів на ринках небанківських фінансових послуг шляхом розподілу функцій Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, між іншими органами, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг;

спрощення дозвільних процедур та скорочення строків їх проведення;

максимальне використання дистанційного контролю за платоспроможністю та виконанням фінансовими установами нормативів;

визначення критеріїв призначення планових перевірок з метою мінімального втручання регулятора у господарську діяльність фінансових установ;

перехід на надання адміністративних послуг через електронний документообіг; посилення системи захисту прав та інтересів споживачів небанківських фінансових послуг;

створення превентивного механізму для недопущення появи нових надмірних адміністративних обмежень.

Лише якісне та чітке втілення дерегуляційних ініціатив на законодавчому рівні та на місцях, забезпечить ефективне реформування системи державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг в Україні, що в свою чергу сприятиме розвитку відповідних видів господарської діяльності, заклавши передумови для формування альтернативного банківському механізму стимулювання підприємництва по мірі виходу вітчизняної економіки із кризи.

Список використаних джерел

1. Річні звіти Нацкомфінпослуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua/content/rzviti-nackomfinposlug.html>.
2. Аналітичний огляд ринку небанківських фінансових послуг в Україні НРА «Рюрік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rurik.com.ua/our-research/branch-reviews/1191>.

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ

Кривошесва Вікторія Віталіївна

Київський національний торговельно-економічний університет

Для ефективної діяльності ринку кредитних послуг фізичним особам важливого значення набуває його регулювання, головною метою якого є забезпечення його стабільності. Це обумовлює функціонування відповідних інститутів регулювання.

На нашу думку, принципами регулювання ринку кредитних послуг фізичним особам є єдність, компліментарність, соціальна відповідальність, рівні можливості для учасників, відповідальне кредитування, субсидіарність, спадкоємність.

Регулювання ринку кредитних послуг фізичним особам має реалізувати комплекс заходів, спрямованих на створення умов, що забезпечують розвиток конкуренції в усіх сегментах ринку; відповідної інфраструктури; на якісну зміну підходів до нагляду і регулювання [1, с. 300]. Регулювання ринку кредитних послуг виступає у вигляді державного регулювання та саморегулювання, які мають як переваги, так і недоліки. Перевагами державного регулювання ринку кредитних послуг є можливість встановлення обмежувальних бар'єрів для виходу на ринок професійних учасників; виведення з ринку неплатоспроможних та несумлінних професійних учасників; створення системи захисту прав споживачів.

Водночас державне регулювання має такий недолік як асиметричність розподілу інформації між учасниками ринку.

Державне регулювання ринку кредитних послуг фізичним особам є складовою державного регулювання ринку фінансових послуг. Недоліками існуючої вітчизняної системи державного регулювання та нагляду у сфері кредитних послуг в Україні є: відсутність єдності системи, що проявляється у неможливості обміну інформацією між регуляторами у повному обсязі; наявності міжвідомчих колізій при здійсненні регулювання; значні витрати з Державного бюджету України на утримання регуляторів; проблематичність у чіткому визначенні та розмежуванні сфери впливу кожного регулятора; унеможливлення здійснення контролю за фінансовими групами, які належать одному власнику, об'єднаними у конгломерати; унеможливлення регулювання складних фінансових продуктів, що містять елементи простих (наприклад, страхування життя та надання кредиту страхувальнику-фізичній особі страховиком, кредитування споживачів та здійснення ними інвестиції).

Проте, у серпні 2015 р. у законопроекті було запропоновано державне регулювання ринку банківських послуг, діяльності кредитних спілок, страхових компаній, ломбардів, бюро кредитних історій, компаній, що надають послуги з лізингу та факторингу, діяльності платіжних систем і систем розрахунків здійснювати Національним банком України. Це сприятиме оптимізації державного регулювання ринку кредитних послуг фізичним особам.

Водночас, незважаючи на зростання кількості ломбардів, їх діяльність регулюється тимчасовим Положенням «Про порядок надання фінансових послуг ломбардами». Прискорення прийняття Закону України «Про ломбарди і ломбардну діяльність» сприяло б вирішенню питання щодо підвищення транспарентності діяльності ломбардів. Це вплинуло б на зростання довіри фізичних осіб до ломбардів.

У розвинених країнах для ефективного функціонування ринку кредитних послуг державне регулювання має бути доповнено саморегулюванням. У той же час саморегулювання ринку кредитних послуг фізичним особам характеризується такими перевагами як ефективніше виконання інформаційної функції порівняно із державним регулюванням; скорочення трансакційних витрат професійних учасників ринку кредитних послуг; можливість гнучко адаптувати регуляторні вимоги до мінливого бізнес-середовища.

При цьому саморегулювання ринку кредитних послуг фізичним особам має й певні недоліки, до яких належить неспроможність забезпечити гармонізацію інтересів продавців та покупців кредитних послуг.

Отже, інституційна структура ринку кредитних послуг має дві складові: інститут державного регулювання та інститут саморегулювання, які взаємодіють та взаємодоповнюють один одного.

Список використаних джерел

1. Волосович С.В. Страхування ризиків кредитної сфери: монографія / С.В. Волосович. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. – 388 с.

СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Мяковський Юрій Анатолійович

Київський національний торговельно-економічний університет

Фінансовий ринок є однією з важливих складових фінансово-економічної системи країни, що інтегрує економічні та фінансові відносини. З урахуванням сучасного стану вітчизняної економіки

наявні проблеми фінансового ринку, соціально-економічні тенденції його функціонування та державного регулювання, пошук оптимальної для даного етапу розвитку моделі вимагають створення належних методологічних та інституційних засад для його розвитку з урахуванням потреб та інтересів суспільства. Ефективне функціонування фінансового ринку забезпечує його інституційна структура. Фінансові інститути як організації, що акумулюють тимчасово вільні фінансові ресурси, регулюють доступ до них економічних агентів: домогосподарств, суб'єктів господарювання та держави на основі взаємодії попиту та пропозиції, визначають принципи їх використання.

Державне регулювання фінансового ринку є сукупністю форм, методів та інструментів впливу на учасників фінансового ринку з метою забезпечення єдності й сприятливих умов для розвитку та функціонування фінансового ринку з врахуванням інтересів споживачів, що в цілому спрямовано на покращення інвестиційного клімату в країні. Дієвість регулювання фінансового ринку можна оцінити за показниками, що відображають рівні його активності та ефективності виконання контрольної функції. Посилення позитивного впливу державного регулювання на розвиток фінансового ринку можливе за умови збалансованої динаміки показників рівня активності державного регулювання та ефективності контрольної функції. При цьому з врахуванням зниження рівня активності державног

фінансових послуг. Підвищити якісний рівень функціонування системи саморегулювання можна шляхом покращення ступеня інформаційної відкритості, прозорості діяльності, колективної відповідальності, встановлення відповідних кваліфікаційних вимог до саморегулювних організацій.

Процеси гармонізації характерні для всіх сфер фінансового ринку як на національному, так і міжнародному рівні. Гармонізація регулювання фінансових ринків означає впорядкування та узгодження правил і норм регулювання, координацію систем регулювання та політики регулювання фінансового ринку різних країн. Зазначена гармонізація відбувається шляхом поширення передових правил регулювання та нових продуктів, які відповідають цим правилам та створення відповідних договірних стандартів. З позицій спрямованості гармонізації регулювання фінансових ринків можна визначити дві її форми – вертикальну та горизонтальну. Вертикальна гармонізація полягає у впровадженні міжнародних стандартів, що регулюють окремі сегменти фінансового ринку та діяльність фінансових інститутів, у національні системи регулювання. Водночас горизонтальна гармонізація припускає зближення існуючих норм і правил регулювання різних сегментів фінансового ринку на одному рівні. Процеси вертикальної гармонізації є наслідком інтеграції фінансових ринків, у той час як горизонтальна гармонізація детермінована невілюванням відмінностей між фінансовими продуктами та послугами і процесами конгломерації фінансового бізнесу.

Список використаних джерел

1. Гарбар Ж.В. Фінансовий ринок : монографія / Ж.В. Гарбар. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 455 с.
2. Державне фінансове регулювання економічних перетворень : монографія / І. Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канева та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 376 с.

КРИТЕРІЙ ВИЗНАЧЕННЯ ГЛОБАЛЬНИХ СИСТЕМНО ВАЖЛИВИХ БАНКІВ

Бура Віталіна Ігорівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Світова фінансова криза, що розпочалася в США у серпні 2008 року, обумовила необхідність усвідомлення гостроти проблеми наслідків ризикованої діяльності системно важливих банків. Глобальна системна

значущість банку визначається з точки зору можливого негативного його впливу на світову фінансову систему та економіку.

Системно важливі банки (або як їх ще називають «занадто великі, щоб збанкрутувати») в міжнародній практиці поділяють на системно важливі банки глобального (G-SIBs) та національного рівнів (D-SIBs).

G-SIBs – це інститути такого розміру, ринкової значимості і глобальної взаємопов’язаності, що криза їх платоспроможності чи їх банкрутство може спричинити суттєві порушення глобальної фінансової системи та негативні економічні наслідки у ряді країн [1].

У листопаді 2011 р. Базельським комітетом з банківського нагляду (БКБН) було запроваджено методику визначення переліку глобальних системно важливих банків (уточнена редакція в 2013 р.), яка базується на основі індикаторів, кошиків, наглядового судження. Ця методика підлягає періодичному перегляду та вдосконаленню, в тому числі на основі виміру показників і відсічення порогових значень, які можуть змінюватися кожні три роки.

Методика на основі індикаторів включає розрахунок 12 показників, які згруповані за такими критеріями як: розмір, складність та взаємопов’язаність банків, активність їх крос-юрисдикційної діяльності, відсутність легко доступних замінників. Значення кожного індикатора розраховується шляхом ділення відповідного показника банку (сума в євро) на загальну суму показника по всіх банках та множиться на 10000, і отриманий результат виражається у базисних пунктах.

БКБН виокремлює п’ять кошиків для розподілу G-SIBs та відносить їх до різних категорій системної важливості, виходячи з їх рейтингу. До різних категорій банків застосовуються різні вимоги щодо нарощування капіталу.

Процес формування рішення наглядового органу стосовно присвоєння банку статусу G-SIBs здійснюється за такими етапами: збір даних; розрахунок загального індикатора для кожного банку з вибірки; внесення коригувань в «набрані банками бали» з урахуванням наглядового судження, яке базується на якісних характеристиках діяльності банків або розрахунку додаткових показників; надання попередньо сформованого переліку G-SIBs БКНБ та Раді з фінансової стабільності для прийняття ними остаточного рішення.

Рада з фінансової стабільності, створена країнами G20, і Базельський комітет з фінансового нагляду визначають перелік G-SIBs кожного року. Станом на 2016 рік до нього увійшли 8 банків США, 15 банків Європи, 4 банки Китаю і 3 банки Японії. У новому списку

статусу G-SIBs позбувся іспанський Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, а його місце зайняв китайський China Construction Bank Corp.

Отже, розробка та застосування методики щодо ідентифікація G-SIBs є важливим кроком на шляху до більш ефективного регулювання та нагляду за фінансовою системою та пов'язана з необхідністю мінімізації наслідків виникнення системних ризиків.

Список використаних джерел

1. Global systemically important banks: updated assessment methodology and the higher loss absorbency requirement, July 2013 // Сайт Банку міжнародних розрахунків – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/bcbs255.pdf>

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

Холодилова Анна Олександрівна

Київський національний торговельно-економічний університет

У сучасній економіці важливу роль у спрямуванні коштів від суб'єктів, які заощадили, до суб'єктів-позичальників відіграють небанківські фінансово-кредитні установи. Тому дослідження проблем розвитку небанківських фінансово-кредитних установ України є на сьогодні надзвичайно актуальним.

Наразі рівень довіри до банківської системи країни є значно низьким. За 14 місяців вона «втратила» близько 30% всіх грошей, які в ній знаходилися, і приблизно стільки ж банківських установ. При цьому для 70% вкладників відсотки за депозитами в банках були або основною, або однією з найбільш відчутних статей доходу.

Варто зазначити, що вітчизняна система впливу на ринок небанківських фінансово-кредитних установ досі остаточно не сформована. Це значною мірою зумовлено не лише внутрішніми чинниками розвитку цього ринку як такого, але й є прямим наслідком макро-економічних процесів у економіці нашої держави.

Сьогодні перед Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг стоїть завдання якісного поліпшення контролю небанківських фінансово-кредитних установ, починаючи зі збирання, аналізу, узагальнення та розкриття звітності (включаючи вдосконалення інформаційних каналів); удосконалення методології аналізу та закінчуючи формуванням оптимального

механізму оперативних перевірок небанківських фінансово-кредитних установ і ефективної системи реагування на перші прояви їх неплатоспроможності.

Основними напрямками вдосконалення діяльності небанківських фінансово-кредитних установ є: забезпечення процесу формування нормативно-правової бази щодо діяльності небанківських фінансово-кредитних установ; зміна механізму оцінки ризиків банкрутства небанківських фінансово-кредитних установ з боку регуляторів; підвищення рівня стабілізації на фінансовому ринку шляхом посилення методів регулювання та контролю з боку регуляторів фінансового сектору: Національного банку України, Нацкомфінпослуг та Національної комісія з цінних паперів та фондового ринку; забезпечення прозорості діяльності окремих небанківських фінансово-кредитних установ; запровадження системи нормативів для небанківських фінансово-кредитних установ; створення інституцій, які б захищали небанківські фінансово-кредитні установи від шахрайства, а їх клієнтів від можливого банкрутства цих установ; впровадження ефективної системи захисту прав дрібних інвесторів; вдосконалення порядку формування резервів на можливі витрати при здійсненні операцій кредитування окремими небанківськими фінансово-кредитними установами; застосування нових методик у сфері управління ризиками, що виникають у діяльності установ.

Наведені пропозиції щодо формування механізму посилення ролі небанківських фінансово-кредитних установ у структурі вітчизняного фінансового сектору є підставою для оцінки та вдосконалення системи наглядових та контролюючих функцій Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, чіткого розподілу сфер впливу між нею та Національною комісією з цінних паперів і фондового ринку.

Список використаних джерел

1. Жупанин В. Проблеми збалансованості внутрішніх заощаджень та зовнішніх запозичень банків в умовах нестабільності фінансових ринків / В. Жупанин // Вісник НБУ. – 2008. – № 7. – С. 8–12.
2. Лютий І.О. Вплив фінансового сектору на функціонування економічної системи / І.О. Лютий, В.І. Міщенко // Фінанси України. – 2007. – № 3. – С. 14–28.
3. Міщенко С.В. Проблеми вдосконалення системи саморегулювання на фінансовому ринку / С.В. Міщенко // Фінанси України. – 2009. – № 9. – С. 43–52.
4. Шульга С. Інституційні засади державної підтримки банківського сектору в період кризи / С. Шульга // Вісник НБУ. – 2009. – № 8. – С. 12–21.

Секція 5

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСАД СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Катан Людмила Ігорівна

Дніпропетровський державний аграрний університет

Протягом останніх десятиліть спостерігається різке зростання негативного впливу економічної діяльності суспільства на якісний стан природного навколишнього середовища. Це викликало необхідність принципово нового бачення можливостей забезпечення еколого-економічної рівноваги – засад сталого розвитку, що була схвалена Міжнародною комісією ООН з питань навколишнього середовища та розвитку в 1992 р. Виходячи із завдань, визначених цією концепцією, усі країни-учасники Всесвітньої конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку, включаючи Україну, повинні розробити і реалізувати власні стратегії фінансового забезпечення сталого розвитку як на державному, так і на місцевому рівнях.

Особливу актуальність проблема забезпечення сталості набула в сфері аграрного виробництва, що є найчутливішою контактною зоною в системі взаємовпливу економічних і екологічних інтересів людства. Суспільство, використовуючи земельні ресурси в процесі сільсько-господарського виробництва, змінює їх, а це, в свою чергу, впливає на ефективність функціонування аграрного сектора, якість продукції та здоров'я населення.

Оскільки земельні ресурси є однією з найважливіших складових економічних ресурсів, засади сталого землекористування багато в чому визначають характер функціонування як аграрного сектору економіки, так і економіки держави в цілому. Отже, актуальність і доцільність дослідження проблем фінансового забезпечення засад сталого землекористування обумовлені значимістю збалансованого функціонування економічної, екологічної та соціальної системи і особливим статусом агропродовольчої сфери у вітчизняному господарському комплексі.

Один із системних чинників гальмування сталого розвитку аграрного виробництва в Україні є нераціональне використання земельних угідь у галузях рослинництва, яке призводить до суттєвого екодеструктивного впливу на навколишнє середовище та формування рекреаційних лісопольових агроландшафтів.

Тенденції посилення екодеструктивних або екологонебезпечних процесів при аграрному виробництві були закладені раніше за часів адміністративно керованої економіки, за реалізації домінуючої хіміко-техногенної стратегії його інтенсифікації, яка ґрунтувалася на широко-масштабному зростаючому використанні невідновлюваних природних ресурсів, природоантагоністичних хімічних засобів підвищення родючості ґрунту, захисту рослин від шкідників і хвороб, нерациональній організації тваринництва, невиважених масштабах меліорації земель тощо.

На нашу думку, в сучасних умовах в контексті концепції сталого розвитку аграрних товаровиробників та формування засад сталого землекористування, потрібно спонукати, до ресурсоекономії раціоналізації структури земельних угідь, які використовуються для сільськогосподарського виробництва, раціонального співвідношення ріллі, сіножатей, пасовищ, багаторічних насаджень, підтримання родючості ґрунтів тощо.

Надто важливим заходом у цьому напрямі є консервація деградованих малопродуктивних сільськогосподарських земель з подальшим їх залуженням та залісненням. Законом України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі на 2000 – 2015 роки» № 1989 від 21 вересня 2000 р. передбачено відвести під консервацію 2,3 млн.га деградованих, малопродуктивних сільськогосподарських земель (7,2 % от ріллі).

Для фінансового забезпечення заходів щодо зменшення екодеструктивного впливу аграрного виробництва на компоненти навколишнього середовища та земельні ресурси пропонуємо здійснити удосконалення податкового законодавства в напрямках розмежування екологічного податку між місцевими бюджетами; запровадження штрафних санкцій за недотримання сівозмін; запровадження штрафних санкцій за збільшення екодеструктивного впливу на агро ландшафти.

Враховуючи цільовий характер екологічного податку, з метою збільшення фінансового забезпечення засад сталого землекористування замість запропонованого на 2016 р. розмежування екологічного податку у пропорціях: до державного бюджету зараховувати 20% податку, а до місцевих – 80% доцільно використовувати наступну схему: екологічний податок до державного бюджету не зараховувати та, відповідно, внести зміни до Бюджетного кодексу України у частині зарахування екологічного податку, а саме до сільських, селищних, міських бюджетів зараховувати 70% надходжень екологічного податку та 30% – до обласного бюджету.

Таким чином, екологічне спрямування системи фінансового забезпечення в національній аграрній політиці дозволить сформувати засади сталого землекористування у відповідності з новими реаліями.

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМНИХ БАНКІВСЬКИХ КРИЗ У ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Брігченко Ігор Геннадійович

Ужгородський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету,

Стойка Вікторія Степанівна

Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»

Банки – це комерційні організації і як будь-які інші підприємства піддаються кризам. Для них так само характерні виникнення збитків, зниження фінансової стійкості, втрата платоспроможності. Але в банківській діяльності вплив кризи має дещо інший характер, що пов'язано з особливостями функціонування банківських установ та їх ролі в економічній системі загалом. З цього приводу Назарова Е.В. наголошує, що «...банківська криза є формою прояву чи елементом фінансової нестабільності в країні. Виникнення банківської кризи кладе під загрозу нормальне функціонування не тільки банків та небанківських кредитних організацій, але також паралізує економічне життя суспільства, загрожуючи безпеці і стабільності держави» [1, с. 26].

Впродовж останніх років інтерес дослідження природи банківських криз значно посилюється, що пов'язано з інтенсивним збільшенням їх кількості та більш руйнівними наслідками [2]: за період 1800 – 1933 рр. у світі було зафіксовано 14 криз банківських систем; під час економічної кризи 1929 – 1933 рр. у США було закрито понад 9 тисяч комерційних банків; за період 1970 – 2007 рр. майже в 70 країнах було зафіксовано 124 кризи банківських систем, причому деякі з них мали системний характер. Із даної кількості криз 42 супроводжувалися валютною кризою, а 10 – валютною та борговою кризами. Крім того, впродовж зазначеного періоду у світі відбулося 208 валютних криз та 63 кризи суверенного боргу.

Впродовж 1970 – 2007 рр. системні банківські кризи зустрічалися як в економічно розвинутих країнах, так і в країнах, що розвиваються, і в країнах з перехідною економікою. В розвинутих країнах системні банківські кризи спостерігались у США (1984 – 1991 рр.), Японії (1995 р.), Франції (1991 – 1994 рр.), Іспанії (1977 – 1985 рр.), Австрії (1989 – 1990 рр.), Норвегії (1987 – 1989 рр.), Швеції (1991 р.), Фінляндії (1991 – 1993 рр.), Новій Зеландії (1987 – 1990 рр.), Південній Кореї (1997 р.). Руйнівні кризи спостерігались в більшості країн Латинської Америки (в Аргентині, Коста-Риці, Мексиці, Бразилії, Венесуелі, Чилі), країнах

Південно-Східної Азії (1980 – 1990 рр.), практично в усіх країнах Африки. Всі країни з перехідною економікою (Росія в 1998 р., Грузія в 1998 р., Україна в 1998 р. та 2004 р.) також постраждали від системної банківської кризи [3, с. 8]. Але першою повноцінною кризою світового масштабу стала криза 2008 р., коли впродовж одного-двох місяців нею було охоплено всі країни світу, незалежно від ступеня їх економічного розвитку.

Дослідження досвіду різних країн підтверджує, що банківські кризи відображають пристосування банківських систем до нових макроекономічних умов та вимагають їх реорганізації. Глобалізація грошового ринку та ринку капіталу, лібералізація зовнішньоекономічних відносин, відсутність ефективного регулювання банківського сектору в розвинутих країнах та країнах, що розвиваються, супроводжувались серйозними проблемами, що негативно відображалось на макроекономічній стабільності, збалансованості розвитку національних економік і банківських систем. Згідно оцінок експертів, втрати від банківських криз складають в середньому щорічно більше 10% ВВП, а банківське кредитування та прибутковість банків впродовж декількох посткризових років залишаються в депресивному стані [4, с. 110]. Вагома роль у запобіганні кризовим явищам у банківській системі відводиться центральним банкам. Саме вони повинні застосовувати різноманітні методи та форми пруденційного нагляду та регулювання з метою запобігання негативного впливу кризи на функціонування банківської системи загалом.

Список використаних джерел

1. Назарова Е.В. Антикризисное управление кредитными организациями : [учеб.-практ. пособие] / Е.В. Назарова. – М. : Изд. центр : ЕАОИ, 2007. – 237 с.
2. Шпачук В.В. Криза банку та банківської системи: основні поняття, суб'єкти державного управління. – Режим доступу : <http://www.dy.nauka.com.ua>.
3. Коваленко В.В. Антикризисное управление в обеспечении финансовой устойчивости банковской системы : [монография] / В.В. Коваленко, О.В. Крухмаль. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – 198 с.
4. Hoggarth G., Reidhill J., Sinclair P. Resolution of banking crises: a review // Financial stability rev. – L., 2003. – Dec. – P. 109–123.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЯК РЕЗУЛЬТАТ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Кучер Галина Вікторіна

Київський національний торговельно-економічний університет

Удосконалення наукових підходів розбудови системи соціального захисту пов'язано з розвитком суспільних наук та надбань у фінансово-економічній сфері. Соціальний захист нами розглядається як динамічна система, що постійно вдосконалюється під впливом політичних, фінансово-економічних та організаційних чинників. Вона відображає проваджувану державою соціальну політику через фінансовий механізм її забезпечення.

Соціальне забезпечення відображає сферу фінансово-економічних відносин, пов'язаних із формуванням необхідних фондів фінансових ресурсів і фінансуванням заходів щодо підтримки життєдіяльності громадян відповідно до суспільних стандартів і визначених державних гарантій. Таке фінансування може здійснюватися як державою, так і іншими економічними суб'єктами.

В основу функціонування соціально-економічних відносин у суспільстві відповідно рівня його розвитку та ступеня демократизації закладаються різні соціальні принципи, що дозволяють забезпечити певний рівень соціальної захищеності громадян. Запровадження принципів соціального захисту в суспільстві має тісні причинно-наслідкові зв'язки із національними та загальносвітовими процесами, включенням національної економіки до інтеграційних процесів, рівнем політичної, економічної та військової безпеки тощо. Важливу роль при цьому відіграють національні особливості й традиції, що впливають на соціально-економічні пріоритети держави і визначають напрями її розвитку. Зазначені взаємозв'язки багатовекторно впливають на саме суспільство, фінансову політику у соціальній сфері, джерела наповнення соціальних фондів, частку державного фінансування та напрями соціальних видатків, соціальну стабільність та безпеку в державі.

Важливим для фінансового забезпечення соціального захисту населення є формування та використання відповідних фондів фінансових ресурсів, що впливає на своєчасність та результативність реалізації соціальної політики. Наявність достатніх фінансових ресурсів дозволяють забезпечити повноту фінансування соціальних

програм. Проголошені, але не забезпечені фінансово соціальні програми та заходи не дозволять дотриматися встановлених в державі соціальних норм та нормативів.

Різні країни мають системи соціального страхування, що відображають не лише історичні та національні особливості, але й економічні та демографічні чинники. Так в умовах стабільного відтворення населення ресурсне забезпечення формується “на засадах платоспроможності” і не формує нерівності між різними поколіннями, але в умовах старіючого суспільства може відбуватися переобтяження молодших поколінь, для чого варто формувати резервні накопичення. При їх формуванні та використанні виникають нові питання, що потребують фінансових, організаційних та законодавчих рішень. До таких питань належать напрями вкладання зарезервованих коштів (державні боргові папери, що створюють стабільні, але незначні доходи, чи приватні інвестиції, які можуть мати як вищі доходи, так і вищі ризики), інституційний механізм управління ними.

Для трансформаційних економічних систем, зокрема України, питання фінансового забезпечення соціального захисту є надзвичайно актуальним, особливо в умовах економічної рецесії, зростаючих обсягів трансфертів з державного бюджету до державних соціальних фондів та місцевих бюджетів, дефіциту фінансових ресурсів.

Соціальні трансферти є важливим інструментом реалізації фінансової політики держави у соціальній сфері. Вони пов’язані з перерозподілом та використанням фондів державних фінансових ресурсів, перерозподілом (делегуванням) повноважень від центральних до місцевих органів влади, національними стандартами та іншими питаннями щодо оптимізації використання та якісними параметрами вироблення й надання суспільних (у тому числі соціальних) благ, забезпеченням оптимальності та ефективності використання фінансових ресурсів, впливом зростання якісних параметрів соціальних стандартів на обсяги державних видатків, взаємозв’язком і взаємозалежністю соціальних видатків та видатків в людський капітал, а також впливом послуг державних та приватних компаній - надавачів соціальних послуг на ступінь захищеності громадян, питанням мінімаксу та максиміну щодо соціального захисту та суспільних стандартів і впливом на них державного регулювання, дією ефекту витіснення при наданні соціальних послуг, дією фінансового мультиплікатора при розподілі та перерозподілі державних фінансових ресурсів у даній сфері.

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Савченко Наталія Григорівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Формування розвинутої системи фінансового забезпечення соціального захисту населення, що базується на максимальній концентрації наявних ресурсів засвідчило потребу в побудові його ефективного фінансового механізму.

На сучасному етапі важливість розвитку системи фінансування соціального захисту населення зумовлюється встановленням спільної відповідальності громадянина та держави за забезпечення суспільного добробуту та досягнення високих соціальних стандартів життя.

Зазначимо, що стратегічна мета соціального розвитку в переважній більшості сучасних держав світу конкретизується наступними завданнями: забезпечення динамічного зростання рівня життя населення; створення умов максимально повної реалізації соціальних прав, гарантій населення, які визначені конституційними нормами; соціалізація структурних складових економічної політики держави (бюджетної, податкової, кредитної, інвестиційної, цінової, грошової та інших блоків економічної політики); забезпечення соціальної стабільності та соціальної безпеки в країні.

Проблема пошуку джерел коштів для соціального захисту залишається актуальною і розв'язується по-різному. Безумовно, пошук кращих шляхів побудови фінансового забезпечення соціального захисту населення повинен відбуватися з врахуванням прогресивного зарубіжного досвіду в цій сфері.

У процесі інтеграції в рамках Євросоюзу сформульовано європейську соціальну модель, головними ознаками якої є: високий рівень соціальної захищеності, оскільки значна частка валового внутрішнього продукту використовується на соціальні потреби; різні проблеми, які виникають у соціальній сфері, включаючи трудові відносини, екологію, пенсійне забезпечення тощо, розв'язуються методом соціального діалогу партнерів за активної участі незалежних експертів; у соціальній сфері поряд із державними організаціями та профспілками в національному масштабі, в регіонах і на місцях діють

численні некомерційні організації (благодійні, конфесійні, громадські та інші), котрі виступають як колективні представники громадянського суспільства.

Вважаємо, що основними напрямами активної ресурсної стратегії системи соціального захисту населення в Україні можуть бути наступні. Перший напрям – раціональне використання фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів, а також коштів державних цільових фондів.

Другий напрям активної ресурсної стратегії пов'язаний із залученням додаткових зовнішніх ресурсів. Реалізація цього напрямку пов'язана з використанням можливостей приватної страхової ініціативи, благодійних, релігійних організацій, фінансування соціальних послуг, що надаються підприємствами. Вважаємо, слід більш активно розвивати діяльність по залученню спонсорських внесків, гуманітарної допомоги від юридичних і фізичних осіб як нашої держави, так із-за кордону. Як інструмент соціального розвитку слід також використовувати волонтерський рух в країні. Для здійснення цієї мети необхідні визнання волонтерської роботи та допомога їй, посилена пропаганда цього виду діяльності. Це потребує використання «найкращої практики» роботи волонтерів, об'єднаної в єдину систему для досягнення успішного результату. Крім того, успіх залежатиме від роботи на місцях, що спрямована на більш глибоке інформування суспільства про можливості, цінність та потенціал волонтерської діяльності.

Третій напрям активної ресурсної стратегії пов'язаний з генеруванням додаткових ресурсів безпосередньо самими громадянами – індивідуально або у складі своїх соціальних груп. Цей напрям реалізується шляхом розвитку у громадян навичок самопомоги, самозахисту, підвищення їх ділової і суспільної активності. В цьому плані держава має сприяти соціальній адаптації громадян, особистісній і суспільній самореалізації, духовному і інтелектуальному розвитку. Тобто суть реалізації даного напрямку полягає у трансформації, перетворенні громадянина із об'єкта в активного суб'єкта політики соціального захисту. Головною відповідальною ланкою за добробут людини в умовах економіки ринкового типу має бути сама людина.

РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Єрмошенко Лариса Вадимівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Необхідність реформування пенсійного забезпечення в Україні обумовлена економічними, демографічними і соціально-економічними факторами. В 2015 році загальні доходи Пенсійного фонду склали 264,7 млрд. грн., загальні видатки 265,7 млрд. грн. Вони розподілялись наступним чином: 170,9 млрд. грн., або 64,3% за рахунок власних коштів; 94,8 млрд. грн., або 35,7% за рахунок коштів державного бюджету. З цієї суми 63 млрд. грн. – планові трансферти з державного бюджету, 31,8 млрд. грн. – на покриття дефіциту Пенсійного фонду, в тому числі 14 млрд. грн. на авансове фінансування січня 2016 року. Дефіцит бюджету Пенсійного фонду можна пояснити низьким рівнем заробітної плати і зарплатами в «конвертах», великим податковим навантаженням. Демографічна проблема є не менш важливою. Адже кількість пенсіонерів збільшується за повільного скорочення чисельності зайнятого і працюючого населення. Пенсійне навантаження на працюючих найближчим часом досягне свого максимуму, частка ВВП, що йде на пенсійне забезпечення постійно зростає.

Проведення пенсійної реформи започатковано ще в 2004 році з введенням Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», яким передбачена трирівнева пенсійна система, що складається із солідарної системи (першого рівня), обов'язкової накопичувальної системи (другого рівня) та недержавного добровільного пенсійного забезпечення (третього рівня).

У Верховній Раді України розглядається проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та єдиних принципів нарахування пенсій». Відповідно до цього законопроекту з 1 січня 2017 року буде запроваджено другий рівень системи пенсійного забезпечення – накопичувальний. Передбачається, що обов'язковому страхуванню підлягатимуть особи до 35 років, аби було достатньо часу для накопичення відповідних сум, як відчутної допомоги до солідарної пенсії. Особи від 36 до 55 років

можуть взяти участь на добровільних засадах. Розмір внеску у перший рік функціонування системи буде 2%, а надалі щороку буде збільшуватись на 1% – до досягнення максимального розміру – 7%. Поряд із збільшенням розміру внеску для застрахованої особи, починаючи з 2018 року буде зменшено розмір єдиного соціального внеску для роботодавця. Таким чином, у 2022 році, коли ставка єдиного соціального внеску для громадянина складатиме 7%, для роботодавця вона буде зменшена на 5%.

Для збереження коштів у накопичувальній системі буде створено Накопичувальний пенсійний фонд, який формуватиметься урядом та здійснюватиме адміністрування страхових внесків, тобто гарантом збереження коштів виступатиме держава.

Передбачається також запровадження накопичувальної професійної системи, для професій, які раніше мали пільговий статус. Джерелом фінансування таких виплат стануть підвищені розміри страхового внеску.

З 1 січня 2016 року скасовується система призначення «спеціальних» пенсій та встановлюється для всіх громадян (крім військово-службовців) єдиних принципів нарахування пенсійних виплат, тобто незалежно від характеру роботи та категорій посад, які обіймалися, пенсії всім призначатимуться за нормами закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» і залежатимуть від тривалості страхового стажу та розміру заробітку.

Найближчим часом основною в Україні буде залишатися солідарна пенсійна система. Для її удосконалення потрібні детенізація економіки, зростання заробітної плати, створення нових робочих місць, зменшення податкового навантаження, розвиток позабанківських фінансових інститутів.

Недержавне пенсійне страхування не набуло в Україні широкого застосування через недовіру населення до банківської системи, особливо до недержавних пенсійних фондів. За останні роки спостерігається скорочення кількості вже існуючих недержавних пенсійних фондів.

Запровадження накопичувального принципу формування майбутніх пенсій буде сприяти розвитку недержавного пенсійного забезпечення. В Україні з'являться довгострокові інвестиційні ресурси, які можуть бути використані для прискорення соціально-економічного розвитку держави.

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Василенко Антоніна Василівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Фінансова криза 2008 року актуалізувала питання доступності фінансових ресурсів для фізичних осіб, дрібного і середнього бізнесу, які мають проблеми із отриманням коштів, що надаються регульованими державою фінансовими установами. Сектор альтернативних фінансів (Alternative Finance) виник поза межами традиційної фінансової системи. В основі його соціально-економічного механізму лежить усунення традиційних фінансових посередників (Disintermediation) та пряма взаємодія між юридичними та фізичними особами [1].

Передумовою розвитку механізмів альтернативних фінансів є використання мережі Інтернет, smart-технологій, соціальних мереж (Facebook, Instagram, Twitter, блоги), що надає можливість напряму поєднувати постачальників та споживачів капіталу, знижуючи транзакційні витрати.

До основних форм альтернативних фінансів можна віднести краудфандінг (Crowdfunding), акціонерний краудфандінг або краудінвестинг (Equity Crowdfunding, Crowdinvesting), рівноправне кредитування (між фізичними особами або між фізичними особами та бізнесом, відповідно P2P та P2B Lending).

Краудфандінг є способом залучення коштів на фінансування проектів, стартапів шляхом збирання добровільних пожертв через інтернет-платформи, проведення благодійних заходів тощо. У той час, як на Заході на сьогодні популярним напрямом надання коштів є гаджети (наприклад, створення Pebble Smart Watch зібрало 2 млн. доларів замість заявлених 100 тис.), особливістю краудфандінгу в Україні є використання його для фінансування в першу чергу соціальних, екологічних та культурних проектів. Таким чином було профінансовано проект «Дайте пройти!», покликаний перетворити Львів на комфортну для пішоходів зону. Організаційно механізм краудфандінгу в Україні можна назвати особистісно-орієнтованим, коли надання коштів здійснюється особі, якій довіряють – журналісту, автору, волонтеру тощо. Загальносвітовою ж практикою є наявність краудфандингових платформ, що існують за рахунок комісійних винагород, найбільш відомими з яких є Kickstarter, Indiegogo. В Україні з цією метою створено такі проекти, як «Велика ідея».

У разі, якщо фінансування стартапу потребує значних коштів, варто використовувати механізм краудінвестингу, в межах якого інвестори стають співвласниками компанії. У такий спосіб доцільно

залучати кошти тим, хто не має відповідної кредитної історії або не може зацікавити венчурні інвестиційні фонди, бізнес-янголів. Прикладами успішних проектів, профінансованих через краудінвестинг, є соціальний робот Jibo, пікопроектор TouchPico.

Функціонування краудінвестингу в багатьох країнах ускладнюється законодавчими обмеженнями, які з часом послаблюються. Так, в США у 2012 році було прийнято закон про фінансування стартапів, відомий як JOBS Act, при цьому стаття 3, що знімає перепони для краудінвестингу, була остаточно затверджена Комісією з цінних паперів та бірж наприкінці 2015 року [2]. Після набуття чинності цією статтею у 2016 році, знімаються бар'єри в участі у приватному інвестуванні на ранніх стадіях. Зокрема, компанії зможуть залучати за допомогою акціонерного краудфандінгу до 1 млн. доларів на рік.

Динамічно розвивається ринок рівноправного кредитування (краудлендінгу), даючи можливість фізичним особам кредитувати інших фізичних осіб або компанії за допомогою відповідних онлайн-сервісів, які, в свою чергу, можуть користуватись послугами інших організацій (бюро кредитних історій, колекторських компаній). Перевага краудлендінга для кредитора – більш високий, ніж у банківських депозитів, відсоток, позичальник, в свою чергу, отримує можливість взяти позику під відсоток, що є суттєво нижчим, порівняно з мікрокредитами. При цьому можливо отримати переваги, користуючись різницею у вартості кредитних ресурсів як в межах однієї країни, так і спеціалізуючись на транскордонному кредитуванні: наприклад, японська платформа Crowdfunder інвестує капітал японських клієнтів у ринки країн Латинської Америки.

Як і у випадку з акціонерним краудфандінгом, рівноправне кредитування початково вступає у колізію із законодавством, що регулює традиційну фінансову сферу, але у перспективі доцільним є співпраця, направлена на повне задоволення потреб позичальників. Так, Королівський банк Шотландії, що здійснює 33% фінансування малого бізнесу Великобританії, уклав партнерську угоду з краудлендінговими платформами Funding Circle та Assetz Capital і буде спрямовувати клієнтів, яким відмовлено у кредиті, на краудлендінгові платформи та інші ресурси альтернативного фінансування [3].

Таким чином, розвиток альтернативних фінансів в умовах національної економіки є актуальним питанням з огляду на невикористаний потенціал пасивних заощаджень населення, але повинен отримати перш за все законодавчу підтримку, яка б дозволила суб'єктам розглянутих форм фінансових відносин функціонувати у правовому полі.

Список використаних джерел

1. Collins L., Swart R., Zhang B. The Rise of Future Finance: the UK Alternative Finance Benchmarking Report. – Режим доступу : https://www.nesta.org.uk/sites/default/files/the_rise_of_future_finance.pdf
2. SEC Approves Title III of JOBS Act, Equity Crowdfunding with Non-Accredited. – Режим доступу : <http://www.forbes.com/sites/chancebarnett/2015/10/30/sec-approves-title-iii-of-jobs-act-equity-crowdfunding-with-non-accredited>
3. RBS to become biggest player in the peer-to-peer lending referral market. – Режим доступу : <http://www.rbs.com/news/2015/january/rbs-to-become-biggest-player-in-the-p2p-lending-referral-market.html>.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Рязанцева Валентина Василівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Фінансовий сектор являє собою цілісну систему економічних відносин, що виникають у процесі купівлі-продажу фінансових ресурсів та виступає ключовим елементом економічного розвитку.

Розвиток фінансового сектору протягом 2009–2015 років мав непропорційний характер. Банківська система зростала випереджаючими темпами порівняно з іншими сегментами фінансового сектору. Розвиток небанківського фінансового сектору було ускладнено відсутністю ефективного законодавства, систем регулювання та нагляду, що призвело до появи значної кількості «фінансових пірамід», стримувало розвиток ринку фінансових послуг призводило до поглиблення кризи недовіри до фінансового сектору в цілому [1, с.4].

В червні 2015 року Національним банком України була затверджена комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року. Головною метою цієї програми є створення фінансової системи, що здатна забезпечувати сталий економічний розвиток за рахунок ефективного перерозподілу фінансових ресурсів в економіці на основі розбудови повноцінного ринкового конкурентоспроможного середовища згідно зі стандартами ЄС.

Досягнення мети Програми забезпечуватиметься шляхом реалізації низки взаємопов'язаних заходів, спрямованих на комплексне реформування фінансового сектору.

Реформи проводитимуться в усіх сегментах фінансового сектору – у банківському секторі, секторі небанківських фінансових установ, на фондовому ринку та ринку капіталу тощо. Ефективність реформ буде досягнута шляхом проведення комплексних змін: у регуляторах фінансового сектору – шляхом зміцнення інституційної спроможності регуляторних органів та створення відповідних умов для ефективного нагляду та впливу, зміцнення стійкості фінансової системи країни, зростання її кредитного та інвестиційного потенціалу; в учасників фінансового сектору (різних форм власності) – шляхом очищення від «баластів» та проблемних установ, відновлення та посилення довіри до гравців ринку, стимулювання розвитку, прозорості й конкуренції у всіх сегментах, забезпечення рівноправності учасників фінансового сектору [1, с. 3].

Відповідно до комплексної програми до 2020 року планується наростити обсяги золотовалютних резервів у п'ять разів, страхування – в десять разів, пенсійні накопичення – у п'ятнадцять разів, активи публічних інститутів спільного інвестування – у сто разів.

Реформа фінансового сектору передбачає три етапи: вирішення проблем минулого і очистка фінансового сектора, закладка фундаменту для розвитку системи та реалізація заходів самого розвитку.

Перший етап реформування банківської системи мав бути завершений до 30 червня 2015 року, і до цього часу 35 найбільших банків повинні бути докапіталізовані за результатами проведеного в 2014 році стрес-тестування.

На другому етапі має початися перезавантаження банківської системи, яке передбачає посилення банківського нагляду та фінансового моніторингу, щоб не допустити в банківській системі повторення кризи 2014 року. Крім того, концепція передбачає запровадження накопичувального пенсійного забезпечення, стимулювання ринку страхових та інших фінансових послуг, створення додаткових гарантій фінансової надійності на випадок економічної рецесії, підвищення надійності системно важливих банків, підвищення інституційної спроможності регуляторів, посилення захисту прав позичальників.

Третій етап – сталий розвиток банківської системи за всіма її напрямками. В рамках цього етапу НБУ буде не лише декларувати показники інфляції і розробляти принципи монетарної політики, а й реалізовувати ці принципи через механізми інфляційного таргетування і гнучкого обмінного курсу.

До 2020 року планується знизити інфляцію з 24,9% (у 2014 р.) до 5%, середньозважені реальні ставки кредитування – з 16,7% до 10%, знизити рівень готівки в економіці з 18% до 10% з одночасним збільшенням безготівкових платежів в локальній платіжній системі з 1,2% до 30%, наростити золотовалютні резерви з \$ 7,3 млрд до \$ 38,7 млрд. Крім цього, поставлено завдання збільшити пенсійні заощадження населення з 1% ВВП до 15% ВВП, активи публічних ІСІ – з 0,1% до 10% ВВП, а проникнення страхування – з 0,7% ВВП до 7% ВВП [2, стор.3].

Таким чином, комплексне реформування фінансового сектору забезпечить сталий економічний розвиток.

Список використаних джерел

1. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>
2. Матеріали офіційного сайту Національної Ради Реформ. – Режим доступу : <http://reforms.in.ua/>

СИСТЕМА ВЕНЧУРНОГО ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Волошенюк Володимир Васильович

Київський національний торговельно-економічний університет

При веденні інноваційної діяльності з великою ризикованістю досить часто вдаються до розподілу її ризику між різними суб'єктами. Показовим у цьому відношенні є створення відповідних елементів інноваційної інфраструктури, головними з яких є корпорації, що мають можливість одночасного проведення ряду досліджень. Об'єднання таких ризиків дозволяє взаємно урівноважити втрати від невдалих інноваційних проектів з виграшами від успішних. Поява венчурного бізнесу у світовій практиці пов'язана з відносним надлишком коштів у крупних промислових компаній, нездатністю традиційних фінансових інститутів, що утримувалися від фінансового ризику, задовольнити значний попит на капітал з боку високотехнологічних фірм, що впроваджують нововведення.

Історична особливість венчурного бізнесу полягала в тому, що перші венчурні інвестори робили ставки саме на інновації і приймали на себе підвищені інвестиційні ризики, що неодмінно супроводжували інноваційні проекти.

Суть венчурного бізнесу полягає в тому, що інноваційні ідеї інвестуються на стадії виникнення ідеї у підприємця при відсутності інколи і бізнес-плану. Але при цьому ми повинні розуміти що венчурні фірми є професійними інституційними інвесторами, які з маси наукових ідей підтримують найбільш інноваційні і перспективні з урахуванням тенденцій розвитку світової економіки.

Сучасні підходи до відбору інноваційних та перспективних компаній враховують те, що венчурний капітал це більше ніж гроші, це бізнес-концепція з системою управління, де венчурна фірма входить в раду директорів і виступає в якості стратегічного радника компанії, що дає можливість підтримувати в країні підприємницький талант, перетворивши ідей фундаментальної науки в інноваційну продукцію і послуги.

Тому об'єкт уваги венчурного бізнесу – середнє і навіть мале підприємництво, достатньо гнучке до змін ринкової кон'юнктури. Саме цей сектор, навіть при обмеженості власних фінансових ресурсів, є найбільш схильним до впровадження ризикових проектів завдяки можливості швидкого реагування на вимоги ринку, мобільності та оперативності. У економічній діяльності дрібних та середніх фірм відбувається пошук принципово нових технічних рішень. Компанії несуть витрати, не маючи значних джерел доходів. Саме тому вони потребують фінансово-організаційної підтримки.

Американська статистика виділяє чотири стадії венчурного проекту: посівна/старт-ап, початкова стадія, стадія розширення та пізня стадія. Найбільшій підтримки потребують новостворені компанії, тому фінансування ранньої стадії є найбільш важливим. Практично у всіх країнах приплив приватного капіталу в компанії цього типу є недостатнім.

По структурі венчурного капіталу за стадіями інвестування в США так звані «посівні» компанії та компанії на ранніх стадіях розвитку отримали в 2015 році 20,95 млрд. дол. США, що склало близько 36% від загальної суми венчурних інвестицій в 59,1 млрд. дол. США. Найбільшу підтримку отримали компанії на стадії розширення та пізній стадії: 37% та 27% відповідно.

Галузеву структуру вітчизняних венчурних фондів навряд чи можна вважати орієнтованою на інновації. Основними сферами інвестування є будівництво, роздрібна торгівля, готельний та туристич-

тичний бізнес, фінансовий сектор, сільське господарство, енергетика. Тобто класичні венчурні фонди ще не спрямовані на реалізацію інноваційних проектів. У провідних економіках світу найбільше венчурних інвестицій спрямовуються на провідні, інноваційні сфери, для прикладу у США головними об'єктами венчурних інвестицій в 2015 році були підприємства інноваційних галузей, такі як програмне забезпечення (40%), біотехнології (13%), засоби масової інформації та розваги (8%), споживчі товари та послуги (8%), ІТ послуги (7%), енергетика (5%), фінансові послуги (5%) [1].

На сьогодні можна визначити наступні шляхи вирішення проблем фінансування вітчизняного венчурного бізнесу: створення ефективної законодавчої бази венчурної індустрії, де держава не лише створює умови діяльності та стимулює прилив інвестицій у фонди, а і активно вкладає власні кошти; спрощення відкриття і ведення венчурного бізнесу, надання пільгового кредитування; збільшення фінансування фундаментальної науки; страхування ризиків капіталовкладень в технічні новинки; участь пенсійних фондів та страхових компаній в інвестуванні венчурних фондів.

Список використаних джерел

1. National Venture Capital Association Yearbook 2016 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nvca.org/blog/a-busy-year-for-venture-capital-nvcas-2016-yearbook-review/>

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ПЕНСІЙНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ У КРАЇНАХ З ТРАНСФОРМАЦІЙНОЮ ЕКОНОМІКОЮ

Насібова Ольга Вікторівна
Харківський інститут фінансів

Київського національного торговельно-економічного університету

Визначення механізмів функціонування пенсійних систем і рівня фінансового забезпечення пенсійного захисту громадян у країнах з трансформаційною економікою, до яких відноситься і Україна, передбачає врахування особливостей формування їх політичної та соціально-економічної структур, які зумовлюють розвиток пенсійних відносин у цих країнах. До групи країн з трансформаційною

економікою відносяться постсоціалістичні держави Центральної та Східної Європи і колишні радянські республіки, а також такі азіатські держави, як В'єтнам і Китай.

У процесі трансформації своїх економічних систем різні країни використовують різноманітні моделі пенсійного забезпечення, перебуваючи в різних фазах реформування. Неоднакові стартові умови та різний час започаткування перетворень пенсійних програм (у країнах Центральної та Східної Європи – 80-ті роки ХХ століття, у пострадянських країнах – на початку 90-х років ХХ століття), а також суттєві відмінності у реалізації пенсійних реформ впливають на швидкість розвитку систем пенсійного забезпечення.

Прогресуючи темпи старіння населення й наслідки цього процесу для забезпечення соціального захисту і фінансової стійкості держави у країнах з трансформаційною економікою змусили їх змінити підходи щодо формування систем пенсійного забезпечення: переглянути методичку розрахунку та розміри пенсійних виплат, упровадити накопичувальну складову пенсійної системи, збільшити пенсійний вік.

В країнах Східної Європи та пострадянських країнах реформування пенсійних систем було обумовлено не тільки загальними проблемами, притаманними цивілізованам державам взагалі, а й низкою специфічних труднощів, пов'язаних з відсутністю дієвого фінансового механізму системи пенсійного забезпечення, а також низьким рівнем доходів населення, збереженням чисельних пільгових категорій, слабким зв'язком між обов'язковими внесками і отриманими пенсіями, незавершеністю переходу до розвинутих ринкових інститутів, існування яких уможливило б подолання негативних економічних наслідків старіння населення та позитивно вплинуло б на зміцнення фінансової стійкості системи пенсійного забезпечення і підвищення ефективності фінансування пенсійних зобов'язань.

Найбільший інтерес серед колишніх соціалістичних країн, в яких не тільки законодавчо розробили реформи пенсійних систем, а й розпочали процес їх реалізації і досягли значного прогресу, представляють Польща, Угорщина, Чеська Республіка. Разом з тим, необхідно звернути увагу і на існуючі проблеми у реалізації пенсійної реформи у цих та інших країнах. Важливу роль мають структурні й фінансові аспекти модернізації пенсійної системи (структура багатоступеневої реформи, рівень радикальності впровадження фінансової інфраструктури системи, структурні та фінансові відхилення від проекту пенсійної

реформи тощо). Але адекватне врахування цього досвіду у проведенні пенсійної реформи в Україні, гнучкі трансформаційні підходи дадуть змогу уникнути більшості помилок або, як мінімум, зменшити вплив негативних факторів на становлення нових механізмів соціального захисту у нашій державі.

Необхідність системної перебудови пенсійного забезпечення також постала перед пострадянськими країнами, більшість з яких обрали трирівневу модель пенсійного забезпечення (Вірменія, Киргизія, Росія, Таджикистан тощо). На думку багатьох вчених колишні радянські республіки за специфікою темпів старіння населення та зростанням навантаження на працююче населення можна поділити на дві категорії: «молоді» країни (Таджикистан, Киргизія, Узбекистан, Казахстан) та країни, що старіють, для яких старіння населення становить серйозну загрозу не лише внаслідок негативних демографічних процесів, а й тому, що темпи проведення реформ не забезпечують пом'якшення наслідків такого старіння. Характерною особливістю реформування пенсійних систем пострадянських країн є введення обмежень щодо дострокового виходу на пенсію.

Як свідчать результати досліджень фінансового забезпечення пенсійного захисту у пострадянських країнах, внесені зміни у механізми пенсійного забезпечення не дозволяють повною мірою подолати наслідки демографічних змін, фінансову нестійкість пенсійної системи та неадекватність рівня пенсійних виплат і потребують подальшого вдосконалення.

Дослідження реформування систем пенсійного забезпечення у країнах з трансформаційною економікою виявило необхідність побудови багаторівневої пенсійної системи.

Впровадження накопичувальної системи, в основу якої покладено концентрація фінансових ресурсів на особистих рахунках громадян, передбачає високі витрати на початку її функціонування, пов'язаних з переміщенням внесків із солідарної системи до другого рівня. Виконання пенсійних зобов'язань солідарної системи залишиться, але фінансові можливості здійснення пенсійних виплат зменшаться. Залежність витрат на запровадження накопичувальної складової пенсійної системи від розміру внесків та кількості громадян, бажаючих перейти на другий рівень пенсійного забезпечення, потребує додаткових коштів на фінансування витрат перехідного періоду. Таким чином, приймаючи рішення про формування другого рівня пенсійного забезпечення, необхідно розглядати питання врегулювання процесу переходу до накопичувальної системи і визначити додаткові джерела фінансових ресурсів.

СТАНОВЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ В УКРАЇНІ

Грановська Інна Володимирівна

Переяслав-Хмельницький державний університет
імені Григорія Сковороди

Характерною особливістю сучасного розвитку українського суспільства є формування нового етапу – етапу становлення європейських соціальних стандартів. Тому що для нашої країни європейська інтеграція це найкращий спосіб реалізації національних інтересів, побудови економічно розвинутої і демократичної держави, зміцнення позицій у світовій системі міжнародних відносин.

Проаналізувавши основні нормативно-правові акти українського законодавства можна сформулювати основні етапи розвитку соціальних стандартів в Україні.

Із проголошенням Україною незалежності розпочався перший етап – етап зародження соціальних стандартів (1991–1995 роки), який характеризувався падінням виробництва та здійсненням товарообмінних операцій, невивплатою заробітної плати або масової затримки її, невідповідністю зарплати та пенсій мінімальному прожитковому мінімуму. Прийняті впродовж цього періоду акти законодавства ґрунтувались на радянських підходах та мали на меті встановлення державних соціальних гарантій щодо існуючих пільгових, а також найбільш соціально незахищених верств населення (громадяни, що постраждали в наслідок Чорнобильської катастрофи, інваліди, ветерани війни і праці, та інші).

З 1996 по 1999 роки тривав другий етап – етап становлення соціальних стандартів, який розпочався з моменту прийняття Конституції України. В головному законі були проголошені основні принципи створення національної системи соціальних гарантій та права українських громадян на достатній життєвий рівень для себе та своєї сім'ї, на соціальний захист, який передбачає виплати і допомоги, що забезпечують рівень життя не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законодавством. Даний етап характеризується структурними змінами системи соціального забезпечення, визначення основних соціальних прав та гарантій, трансформацією підходів щодо встановлення соціальних стандартів. Відмічалось посилення регуляторної функції бюджетного механізму їх фінансового забезпечення та реалізації принципу збалансованості бюджету.

Третій етап – це етап інституційного вдосконалення системи соціальних стандартів (2000–2006 роки). Він розпочався з моменту прийняття Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», який створив підґрунтя для послідовного вдосконалення діючої системи соціальних стандартів та гарантій відповідно до принципів європейської моделі. Даний етап характеризувався покращенням якісного рівня інституційного середовища системи державних соціальних стандартів, підвищенням рівня соціальної спрямованості бюджету. Водночас, відбувалось прийняття певних соціальних ініціатив, які мають декларативний характер та знижують рівний доступ громадян до отримання соціальних виплат.

Четвертий етап - етап адаптації соціальних стандартів до умов структурних економічних трансформацій тривав з 2007 по 2011 роки. Даний етап характеризувався підвищенням рівня узгодженості соціальної та бюджетної політики враховуючи динаміку економічних показників, відбувалося посилення стабілізаційної функції бюджетного механізму фінансового забезпечення державних соціальних стандартів.

П'ятий етап - етап переходу до європейських соціальних стандартів розпочався з 2012 і триває до сьогодні. Важливою подією для соціально-економічного розвитку країни є прийняття 16 березня 2016 року Закону України №0091 про ратифікацію нашою державою Конвенції Міжнародної організації праці про мінімальні норми соціального забезпечення №102. Вона сприятиме приведенню українського законодавства у сфері соціального забезпечення у відповідність до міжнародних стандартів, зокрема стандартів Міжнародної організації праці, які створять передумови для приєднання України до Європейського кодексу соціального забезпечення в цілому.

Список використаних джерел

1. Конвенція про мінімальні норми соціального забезпечення №102 // Законодавство України. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/993_011

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Демченко Оксана Петрівна

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

Фінансове забезпечення інноваційної діяльності ВНЗ визначається як одна з передумов сталого соціально-економічного розвитку суспільства. Це зумовлено тим, що в сучасних умовах знання, інформація, людський та інноваційний капітал стали одними з основних факторів економічного зростання країни.

Актуальність теми зумовлюється тим, що світовий досвід підтверджує, що ВНЗ можуть стати каталізаторами інноваційного та економічного зростання за умов достатнього фінансування.

Фінансове забезпечення інноваційної діяльності ВНЗ включає: бюджетне фінансування – кошти державного та місцевих бюджетів; позабюджетне фінансування – самофінансування за рахунок власних коштів та інше фінансування, зокрема, спонсорські кошти, гранти, надходження від громадських та благодійних фондів, кошти державних цільових фондів, кошти підприємницьких структур, міжнародних організацій тощо.

Специфікою фінансового забезпечення інноваційної діяльності вітчизняних ВНЗ є те, що основна частина здійснюється за рахунок бюджетного фінансування. Проте відповідно до нового закону «Про вищу освіту» ВНЗ можуть розширити свої джерела фінансового забезпечення за рахунок створення ендавмент-фондів та розпоряджатися доходами від його використання [1].

Динаміка фінансування наукових досліджень має загрозливу тенденцію до зменшення. Починаючи з 2000 р. в Україні жодного року не була виконана визначена статтею 34 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» норма щодо забезпечення державою бюджетного фінансування наукової та науково-технічної діяльності у розмірі не менше 1,7% ВВП України. Разом зі скороченням державного фінансування проблемою є нерозвиненість інших механізмів фінансування інноваційної діяльності вищої освіти.

Саме від рівня фінансування залежить функція університетської науки у суспільстві (соціокультурна, пізнавальна, економічна, інноваційна). В Україні на даному етапі університетська наука виконує лише соціокультурну функцію – використовується для управління соціальними процесами (складання планів і програм розвитку), для реалізації просвітницьких цілей, формування світогляду. Це зумовлює необхідність удосконалення засад фінансового забезпечення проведення наукових досліджень і розробок у ВНЗ, що має бути спрямоване на: модернізацію державного фінансування шляхом активізації впровадження програмно-цільових механізмів фінансування, механізмів спільного фінансування, державно-приватного партнерства; посилення державної підтримки і стимулювання фінансування із зовнішніх джерел – підприємницького сектора, закордонного, підтримки венчурних фондів тощо; а також активізацію таких потенційних джерел фінансування, як власна підприємницька діяльність ВНЗ, фандрайзинг, створення ендавмент-фондів тощо [2].

Отже, державне фінансування інноваційної діяльності вітчизняних ВНЗ є визначальним. Це передусім пов'язано з особливостями становлення ВНЗ як інноваційних осередків, високою ризиковістю досліджень та інновацій, а також виконанням одного з головних завдань держави – розвитком науки. Тому необхідно наростити обсяги державного фінансування, відійти від залишкового принципу фінансування, посилити державну підтримку та стимулювання залучення додаткових джерел розвитку інноваційної діяльності у сфері вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – № 37–38. – Ст. 2004.
2. Демченко О.П. Активізація впливу вищої освіти на інноваційний розвиток національного господарства : дис. ... канд. наук : 08.00.03 / О.П. Демченко ; Чернігівський національний технологічний університет. – Чернігів, 2014. – 255 с.
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: стат. збірник / [відп. за вип. О. О. Кармазіна] ; Державна служба статистики України. – Київ, 2015. – 255 с.

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ГАРАНТІЙ У АВТОТРАНСПОРТНОМУ СТРАХУВАННІ

Салайчук Олександр Миколайович
Моторне (транспортне) страхове бюро України

В сучасних умовах страхування є важливим та соціально необхідним фінансовим інструментом, який забезпечує захист майнових прав фізичних та юридичних осіб, сприяє підвищенню добробуту населення та є джерелом накопичення значних інвестиційних ресурсів.

Найдинамічнішим структурним компонентом страхової галузі виступає автотранспортне страхування у зв'язку із розвитком транспортної інфраструктури, здешевленням та доступністю транспортних засобів, постійного їх кількісного та якісного збільшення. Згідно із статистичними показниками, в Україні кількість автомобілів на 1000 громадян у 2004 році становила 104, у 2013 році – 171, а за прогнозами експертів у 2020 році перевищить 200.

Практичне значення автотранспортного страхування полягає у тому, що воно є системою, орієнтованою на відшкодування збитків, завданих внаслідок експлуатації транспортного засобу як джерела підвищеної небезпеки. За даними Департаменту Державної автомобільної інспекції Міністерства внутрішніх справ України у 2015 році на території України сталося понад 134 тис. дорожньо-транспортних пригод (ДТП), у яких загинуло 3,9 тис., а травмовано – 31,4 тис. громадян [1]. Критичні показники аварійності, а також важкість наслідків ДТП в Україні лише посилюють потребу у надійному механізмі захисту майнових прав страхувальників та потерпілих, яким є на сьогодні автотранспортне страхування.

Забезпечення захисту майнових прав страхувальників та потерпілих при автотранспортному страхуванні вимагає від страховиків неухильного дотримання визначених правил та принципів їх провадження, зокрема, формування адекватних страхових резервів, застосування актуарно обґрунтованих страхових тарифів, ефективною інвестиційною політикою, забезпечення надійного перестрахового захисту.

В умовах складної економічної ситуації особливого значення для страховиків набувають проблеми низької капіталізації, недостатності ліквідних активів, якими представлені страхові резерви, які нерідко

трансформуються у неспроможність страховиків виконувати взяті на себе фінансові зобов'язання. За інформацією Моторного (транспортного) страхового бюро України (МТСБУ) протягом 2004-2015 років не менше ніж 20 страховиків-членів МТСБУ стали неплатоспроможними, були ліквідовані чи визнані банкрутами [2].

Як результат, тисячі страхувальників за укладеними з такими страховиками договорами страхування залишилися без страхового захисту, а потерпілі особи – без страхового відшкодування. За цих обставин особливо актуальним є функціонування фінансового механізму гарантій у автотранспортному страхуванні, який забезпечує гарантування захисту майнових прав страхувальників та потерпілих за наслідками ДТП. В Україні такий механізм представлений в обов'язковому автотранспортному страхуванні за посередництвом централізованих страхових резервних фондів МТСБУ. Практика показує, що механізм гарантування ефективно працює за наявності наступних чинників: чіткого викладу основних положень системи гарантування депозитів і їх віддзеркалення в законодавчих актах; зацікавленості всіх суб'єктів національної економіки у підтриманні здорової фінансової системи; швидкого припинення діяльності установ, що збанкрутували; забезпечення швидкої виплати страхувальникам; обов'язковості для всіх учасників; забезпечення достатності джерел страхового покриття; ретельно розробленої системи звітності; оцінки ризиків діяльності страховиків [3, с. 94].

Таким чином, механізм гарантування в автотранспортному страхуванні є одним із складових елементів захисту прав споживачів страхових послуг, що забезпечує останнім страхові виплати.

Список використаних джерел

1. Дорожньо-транспортні пригоди (за звітний період) за період з 01.01.2015 по 31.12.2015. – Режим доступу : http://www.sai.gov.ua/uploads/filemanager/file/dtp_12_2015.pdf
2. МТСБУ озвучило список страховщиків-банкротів, а також страховщиків, потерявших членство в бюро в 2014 году. – Режим доступу : <http://forinsurer.com/news/15/02/23/32142>
3. Волосович С.В. Співвідношення між страхуванням, гарантуванням та захистом депозитів / С.В. Волосович // Банківські технології. – 2013. – № 1. – С. 89–97.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

**Сігаш Тетяна Дмитрівна,
Маршук Ліна Миколпівна**

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

Фінансовий потенціал є одним із основних факторів, який визначає успішність роботи підприємства у сучасних умовах ринку. Чим він вищий, тим більш конкурентоспроможним та інвестиційно привабливим є підприємство. У зв'язку з цим необхідно збільшувати обсяги виробництва, раціонально використовувати трудові, виробничі та матеріальні ресурси, враховуючи нові суспільні потреби та найважливіші їхні чинники, а також забезпечувати динамізм власного фінансового потенціалу.

Перед суб'єктами господарювання постають проблеми ефективного використання наявних ресурсів, пошуку резервів підвищення продуктивності діяльності, оптимізації структури майна. Для вирішення таких проблем служби фінансового менеджменту підприємства мають управляти його фінансовим потенціалом.

Багато питань даної теми залишаються дискусійними. З огляду на недостатню обґрунтованість підходів до управління фінансовим потенціалом підприємства, необхідно розглянути його складові, методи оцінювання, чинники впливу, а також дослідити взаємозв'язок між ринковим та фінансовим потенціалами.

Вважаємо за доцільне визначати фінансовий потенціал підприємства як його здатність до раціонального та ефективного використання фінансових ресурсів, що перебувають у його розпорядженні, а також можливості до нарощення у разі необхідності, обсягів цих ресурсів. Проводити оцінювання фінансового потенціалу підприємства важливо як для внутрішніх, так і зовнішніх користувачів інформації. За умов оптимального використання фінансового потенціалу підприємство збільшує свою ринкову вартість, що є сигналом для потенційних інвесторів, кредиторів, акціонерів, державних структур та інших зовнішніх суб'єктів оцінювання щодо доцільності інвестування коштів у досліджуване підприємство та його платоспроможності.

Зазначимо, що аналіз теоретичних підходів свідчить, що фінансовий потенціал трактується неоднозначно. Одна група вчених ототожнює фінансовий потенціал з фінансовими ресурсами, а друга – з фінансовим капіталом. Проте між ними є суттєва відмінність, яка проявляється через елементний склад, структуру, джерела формування та фактори впливу на них. Крім того, фінансовий потенціал є складною, динамічною системою, елементи якої взаємозв'язані та взаємообумовлені. Кожен з

елементів залежить від рівня розвитку підприємства, конкурентної позиції, можливості залучення та поєднання окремих видів джерел фінансування, ефективності системи управління.

Загальний потенціал підприємства розмежовується за своїми об'єктивними та суб'єктивними складовими, оскільки лише при наявності їх гармонійного поєднання та взаємного впливу можливо впливати на функціонування та розвиток підприємств. У такому контексті до невикористаних можливостей фінансового потенціалу підприємства слід віднести: здатність підприємства швидко залучати необхідні ресурси; відстрочення терміну платежу (наявність кредиторської чи дебіторської заборгованості); розрахунки за кредитами; імідж підприємства як платника; отримання товарного кредиту.

Необхідно відмітити, що складовими фінансового потенціалу є внутрішній фінансовий потенціал (дохідність підприємств, джерела грошових надходжень, показники балансу, капітал підприємства, активи) та зовнішній фінансовий потенціал (інвестори підприємства, фінансові інститути, страхові компанії та ін.). При цьому, головне завдання управління фінансовим потенціалом підприємств полягає в оптимізації фінансових потоків з метою максимального збільшення позитивного фінансового результату та створення механізму формування стратегії управління фінансовим потенціалом підприємств при врахуванні економічного ризику.

Отже, управління фінансовим потенціалом здійснюється на підприємствах для досягнення максимального фінансового результату за визначених умов таких як: наявність власного капіталу, достатнього для виконання умов ліквідності та фінансової стійкості; можливості залучення капіталу в обсязі, необхідному для реалізації ефективних інвестиційних проектів; рентабельності вкладеного капіталу; наявності ефективної системи управління фінансами, яка забезпечує прозорість поточного й майбутнього фінансового стану. Ринковий потенціал, у свою чергу, суттєво впливає на фінансові можливості, а відтак і фінансовий потенціал організації. Оскільки чим успішніше становище підприємства на ринку, тим більше в нього можливостей до залучення додаткового капіталу, ефективніша система управління фінансами, більш розвинена система ризик-менеджменту, раціональніше побудована система дій, спрямована на досягнення стратегічних цілей від провадження фінансово-економічної діяльності.

Таким чином, фінансовий потенціал є критерієм, який визначає здатність підприємства до пристосування при змінах економічної кон'юнктури, адже, саме він відіграє вагомий роль у спроможності підприємства генерувати необхідний обсяг позитивних грошових потоків, бути інвестиційно-привабливим, ліквідним та фінансово-надійним. При управлінні фінансовим потенціалом підприємства беруться до уваги показники ефективності використання існуючих фінансових ресурсів та стратегічні напрямки розвитку бізнесу.

ВАЖЕЛІ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В БІЛОРУСІЇ

Зубко Олена Віталіївна

Київський національний торговельно-економічний університет

Світова практика переконливо свідчить, що розвиток суб'єктів інноваційної інфраструктури є показником розвитку економічного і наукового потенціалу країни.

Інноваційна інфраструктура передбачає, в першу чергу, наявність у ній специфічних ринково-орієнтованих суб'єктів господарювання, таких як технопарки, технополіси, інноваційно-технологічні центри, а також венчурні підприємства.

На сьогодні в Білорусі сформовані основи інноваційної інфраструктури, організаційне ядро якої формують понад 100 суб'єктів: центри підтримки підприємництва, бізнес-інкубатори (9), центри трансферу технологій (24), інноваційні центри (5), науково-технологічні парки (10), науково-виробничі центри (56), інформаційні та маркетингові центри (10) тощо.

Одним із суб'єктів інноваційної інфраструктури Білорусії є китайсько-білоруський «Індустріальний парк «Великий камінь» (КБП), створений у 2014 р. Це територія зі спеціальним правовим режимом для здійснення підприємницької діяльності, який буде діяти до 2062 р.

Серед перших резидентів технопарку - корпорації-гіганти Huawei Technologies і ZTE Corporation.

Білоруська організація може отримати статус резидента КБП, якщо вона зареєстрована, знаходиться на його території, працює в сфері створення і розвитку виробництва в сфері електроніки та електротехніки, медичного обладнання, оптики, фармацевтики, тонкої хімії, біотехнологій, машинобудування і нових матеріалів.

Заявлений обсяг інвестицій в проект повинен становити понад 5 млн дол., а при реалізації проекту по НДДКР - понад 1 млн дол.

Головні переваги, які отримують компанії в індустріальному парку: перспективи безмитного входу на ринок країн Єдиного економічного простору і близькість ринку ЄС; комплексне обслуговування резидентів парку за принципом «одне вікно».

Визначаючи вагомість інноваційної діяльності у контексті нарощення конкурентоспроможності економіки, для резидентів КБП створено систему податкових і митних преференцій (резиденти отримують пільги по формулі «10 + 10»: звільнення від корпоративних податків на 10 років і зниження податкових ставок на 50% в наступні 10 років),

а саме звільнення протягом 10 років з дати державної реєстрації від сплати: податку на прибуток, отриманого в результаті реалізації товарів власного виробництва, вироблених на його території. Протягом наступних 10 років податок сплачується за ставкою 4,5%. Прибуток від інших видів діяльності оподатковується за ставкою 18%; податку на нерухомість за об'єктами, розташованим на території КБП. Протягом наступних 10 років податок сплачується за ставкою, зменшеною на 50% в порівнянні з загально прийнятою ставкою; земельного податку за земельні ділянки на території КБП. Потім протягом наступних 10 років податок сплачується за ставкою, зменшеною на 50% в порівнянні з загально прийнятою ставкою.

Протягом 5 календарних років починаючи з першого календарного року, в якому отримано валовий прибуток, ставка податку на прибуток і ставка податку на доходи іноземних організацій по дивідендах і прирівняних до них доходів становить 0%.

Доходи співробітників резидентів КБП обкладаються податком на прибуток з фізичних осіб за ставкою в розмірі 9% проти 13% до 2027 р. Роялті, які виплачуються резидентами КБП іноземним організаціям, обкладаються податком на доходи іноземних організацій за ставкою 5% до 2027 р.

Обов'язкові страхові внески нараховуються виходячи з суми, що не перевищує середній розмір заробітної плати в Білорусії за попередній місяць.

Серед митних преференцій передбачені звільнення від сплати: державного мита за видачу дозволів на залучення іноземної робочої сили, спеціальних дозволів іноземним громадянам на право заняття трудовою діяльністю; відшкодування втрат сільсько- та лісогосподарського виробництва, пов'язаних з придбанням земельної ділянки для реалізації інвестиційного проекту; обов'язкового продажу виручки в іноземній валюті, отриманої від діяльності на території КБП до 2027 р.; ввізних мит і ПДВ, що стягується митними органами, з товарів (технологічне обладнання, запасні частини, сировину і матеріали), що ввозяться з метою реалізації інвестиційних проектів і будівництва об'єктів на території КБП.

Список використаних джерел

1. Ведение бизнеса в Республике Беларусь / Эрнст энд Янг, 2015. – 84 с.
2. Индустриальный парк Great Stone. – Режим доступа : <http://www.industrialpark.by>.

ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ФАКТОР СПРІЯННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Лаптева Вікторія Василівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Українські підприємства сьогодні відчують дефіцит власних інвестиційних ресурсів і не мають можливості залучення зовнішніх інвестицій. Це зумовлює необхідність розробки науково-технологічної активізації діяльності підприємств, що потребує мінімальних вкладень за умови, що ефективність їх використання буде максимально високою. Пропонується виділяти такі цільові настанови, досягнення яких дозволить говорити про активізацію основної діяльності підприємств: нарощування капіталу підприємства через здійснення розширеного відтворення, іншими словами – підвищення інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств.

Інвестиційна привабливість підприємства – це комплексний показник, який характеризує доцільність інвестування коштів у певне підприємство; залежить від безлічі чинників, таких як політична, економічна ситуація в країні, регіоні, досконалість законодавчої та судової влади, рівень корупції у регіоні, економічна ситуація в галузі, кваліфікація персоналу, фінансові показники й т. ін.

В теорії фінансового аналізу використовується велика кількість методик щодо визначення інвестиційної привабливості підприємств. В економічній літературі широко визнаний підхід І.О. Бланка до оцінки інвестиційної привабливості окремих компаній (фірм). Він ґрунтується на визначенні послідовності етапів вивчення інвестиційного ринку при розробці стратегії інвестиційної діяльності й формуванні ефективного інвестиційного портфеля [1].

Значною мірою інвестиційна привабливість підприємства визначається її мікроекономічними характеристиками, сильними і слабкими сторонами, конкурентоспроможністю та ін. Проте неможливо ігнорувати вплив національної та галузевої інвестиційної привабливості. Стан національної економіки і відповідно інвестиційна привабливість традиційно аналізується із застосуванням наступних макроекономічних індикаторів: ВВП, зовнішня і внутрішня заборгованість, доступність кредитних ресурсів для короткострокового і довгострокового інвестування, економічна ефективність інвестицій, ризику та ін.

Показники фінансового аналізу дійсно надають широку інформаційну базу про ліквідність, оборотність активів, фінансову стійкість та прибутковість підприємства, зокрема рентабельність інвестованого капіталу, і, таким чином, опосередковано характеризують інвестиційну привабливість. А втім потрібна більш комплексна і всебічна оцінка привабливості потенційного об'єкта інвестування.

Незважаючи на багатоваріантність можливих цілей інвестора, класичною метою традиційно є отримання певного, прийнятного для інвестора рівня дохідності на вкладений капітал. При цьому інвестор насамперед визначає не рівень дохідності (оскільки прагнення до максимуму доходу за незмінних умов інвестування є природним), а ступінь ризику втрати капіталу і віддачі на капітал, на який він згоден. Щоб створити в інвестора мотивацію до вкладення капіталу, слід забезпечити більш низький рівень ризику в порівнянні з іншими потенційними об'єктами інвестування.

В процесі інвестиційного проектування не варто брати до уваги розрахунки, здійснені в номінальному вираженні через явні і неявні помилки в оцінках, допущених при прогнозуванні грошових потоків. Чиста зведена вартість нового проекту позитивна лише в тому разі, якщо є джерело конкурентних переваг у підприємства, тобто економічна рента - прибутки, що перевищують альтернативні витрати [2, с. 266]. Це впевненість в особливих конкурентних перевагах підприємства.

Отже, сьогодні для вітчизняної практики характерна ситуація – дефіцит інвестиційних ресурсів. Інвестиційна діяльність підприємства має забезпечити високі темпи економічного розвитку, максимізувати прибутки не тільки від інвестиційної, а й від усієї господарської діяльності, мінімізувати інвестиційні ризики, забезпечити фінансову стабільність та платоспроможність підприємства, підвищити ефективність діяльності, конкурентоспроможність підприємства (економічну ренту), в свою чергу так необхідного для максимізації добробуту населення країни та її економічного зростання.

Список використаних джерел

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент / И.А. Бланк. – Київ : МП ИТЕМ Лтд: Юнайтед Лондон ТрейдЛимитед, 1995. – 447 с.
2. Брейли Р. Принципы корпоративных финансов : пер. с англ./ Р. Брейли, С. Майерс. – М. : Олимп – Бизнес, 1997. – 1120 с.

УДОСКОНАЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНИХ ПОКАЗНИКІВ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ У ГАЛУЗІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Дубовська Олена Воломирівна

Комунальний заклад освіти

«Дніпропетровський-навчально-реабілітаційний центр №1»

Дніпропетровської обласної ради»

Застосування програмно-цільового підходу в бюджетному процесі передбачає розробку кількісних і якісних показників результативності – критеріїв оцінки й аналізу бюджетних програм щодо обсягів витрат, досягнення необхідних результатів, рівня ефективності і якості, які характеризують виконання програми та допомагають оцінити використання бюджетних коштів [3].

Розроблені відповідно до мети і завдань програми, результативні показники дозволяють надати ґрунтовну оцінку всім аспектам реалізації програми, і, таким чином, визначити ефективність чи неефективність бюджетних витрат і соціальний ефект від впровадження програм [1].

Застосування результативних показників якісного та кількісного аналізу стану виконання бюджетних програм у галузях, що забезпечують розвиток людського потенціалу в частині фінансового забезпечення та реалізації заходів підвищать ефективність їх виконання [2]. Запропонувати для кожного типу закладу у галузі загальної середньої освіти показники, що адекватно характеризують результати діяльності по кожному функціональному напрямку та які можна було б покласти в основу програмно-цільового фінансування, досить важко. Під час оцінювання результативності діяльності закладів загальної середньої освіти необхідно чітко обґрунтування вибору системи та структури показників результативності, під якою розуміється досягнення поставленої мети, результату.

До переліку показників затрат закладів загальної середньої освіти, які визначають кількісні обсяги та структуру ресурсів, що забезпечують виконання бюджетної програми, окрім кількості закладів (класів) та середньорічного числа ставок (штатних одиниць), можна включати й інші показники затрат на утримання закладів, серед яких можуть бути як грошові, так і людські, матеріальні або інформаційні. Показником продукту, що використовується для оцінки досягнення поставлених цілей, визначення обсягу освітніх послуг та кількості їх споживачів, окрім чисельності учнів, може слугувати кількість випускників.

Перелік показників ефективності, які визначають продуктивність використання ресурсів для досягнення показників кінцевого продукту, можна доповнити такими показниками, як кількість учнів на одного вчителя, вартість навчання одного учня, середня вартість одного дітодня, вартість утримання однієї штатної одиниці тощо. Показниками якості, які передусім виступають показниками результативності наданих освітніх послуг, відображають їх якість та демонструють досягнення, отримані від здійснення бюджетної програми, повинні виступати показники, що можуть повною мірою оцінити рівень досягнення встановленої мети, а також відповідність досягнутих результатів встановленим завданням: відсоток учнів, що отримали відповідний документ про освіту, відсоток учнів, що отримали відповідний документ про освіту з відзнакою, результати зовнішнього незалежного оцінювання тощо.

Отже, процес удосконалення результативних показників виконання бюджетних програм у галузі загальної середньої освіти потребує зосередження уваги на визначенні якісних показників наданих освітніх послуг, що забезпечують встановлення зв'язку між витраченими ресурсами і отриманими результатами. Система цих показників повинна чітко визначати та оцінювати ефективність використання бюджетних коштів, витрачених на діяльність закладів, підтверджувати необхідність використання цих коштів, відповідність завданням та меті функціонування закладу та мати можливість порівняння результатів діяльності окремих закладів між собою з метою вибору установ галузі загальної середньої освіти, які працюють найбільш ефективно.

Список використаних джерел

1. Ахламов А. Г. Програмно-цільовий метод як інструмент виконання функцій державного управління в сучасних умовах : наук.-метод. розробка / А. Г. Ахламов, О. В. Голинська. – Київ : НАДУ, 2012. – 60 с.
2. Лисяк Л.В. Впровадження програмно-цільового методу планування видатків місцевих бюджетів в Україні / Л.В. Лисяк // Формування ринкової економіки України : зб. наук. праць ЛНУ ім. Івана Франка. 2013. – Вип. 29. – Ч.2. – С. 3–9.
3. Чугунов І.Я. Розвиток програмно-цільового методу планування бюджету / І.Я. Чугунов, І.В. Запатріна // Фінанси України. – 2008. – № 5. – С. 3–14.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Захаров Всеволод Станіславович

Київський національний торговельно-економічний університет

Під час складної економічної ситуації постає питання фінансового забезпечення галузей економіки України. В умовах високої енергозалежності національної економіки від Російської Федерації, значних бюджетних витрат для фінансового забезпечення НАК «Нафтогаз України», вітчизняна економіка потребує механізмів та заходів економічного характеру, що стимулювали б розвиток енергетичного сектору України. Тому саме енергетика України є об'єктом пошуку джерел фінансового забезпечення.

В українській науковій літературі проблематиці питання фінансового забезпечення енергетики України присвячені праці таких науковців: М.Тарасюка, Д.Василика, С.Юрія, В.Опаріна, В.Родіонової та ін., але незважаючи на значну увагу дослідників на сьогодні існує ще низка проблем фінансового забезпечення, що потребують вирішення.

Метою цієї роботи є вироблення комплексного розуміння сучасного стану фінансового забезпечення розвитку енергетичного сектору в Україні.

Фінансове забезпечення розвитку паливно-енергетичного комплексу реалізується через свої три форми: самофінансування, бюджетне фінансування та кредитування. Перше ускладнюється кризовими явищами та тотальною економією фінансових ресурсів. Другий інструмент через брак та дефіцит бюджетних коштів не дозволяє в повній мірі забезпечити стале зростання галузі. Використання третьої форми – кредитування також має певні перепони через високі відсоткові ставки, вимоги до позичальника та нестабільність грошової одиниці. Але враховуючи євроінтеграцію України та її підтримку рядом країн, відкривається можливість використовувати іноземні фінансові позики. Кредитування в усіх країнах з ринковою економікою є провідною формою фінансового забезпечення. Воно полягає у тимчасовому використанні позикових фінансових ресурсів, ґрунтується на умовах повернення, терміновості, платності та матеріального забезпечення кредитів. Серед переліку кредитів (позик), що залучаються державою до спеціального фонду Державного бюджету України у 2016 році від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів, Міжнародний банк реконструкції та розвитку виділяє 1289,4 млн.грн. на проекти в галузі енергетики.

Європейський банк реконструкції та розвитку разом з Європейським інвестиційним банком надає в 2016 році 4600,95 млн.грн. кредитних ресурсів. А кредитна установа для відбудови на енергетичні проекти надає позику в розмірі 258 млн.грн.

Таким чином треба зазначити, що з одного боку позитивною тенденцією є постійне зростання обсягів кредитування від міжнародних інститутів на потреби енергетики, але з іншого без системного бюджетного фінансування енергетичної галузі її зростання буде повільно відбуватись.

ОПТИМІЗАЦІЯ ЗАЛУЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

Руда Галина Миколаївна
Львівська комерційна академія

Розвиток ринкових відносин в Україні та досвід зарубіжних країн в умовах євроінтеграції визначають високу залежність результатів фінансово-господарської діяльності від наявності та ефективності стратегічного фінансового планування джерел фінансових ресурсів, яке вирішує задачі фінансового забезпечення будь-яких управлінських рішень. Тому для багатьох акціонерних товариств актуальним є питання фінансування свого економічного розвитку та підвищення ефективності використання наявних фінансових ресурсів.

Фінансові ресурси становлять матеріальну основу фінансів та визначають фінансовий потенціал будь-якого економічного суб'єкта, створюючи сприятливі умови для виробничого і науково-технічного розвитку. Наявність достатнього розміру власного капіталу – необхідна умова успішного функціонування акціонерного товариства незалежно від сфери діяльності та галузевої особливості. Основним джерелом отримання внутрішніх власних фінансових ресурсів є чистий прибуток, який відповідно до рішення власників акціонерного товариства реінвестується в подальший розвиток [1, с.161].

Проаналізуємо декілька груп факторів, що обумовлюють можливості активізації джерел власного капіталу.

Розширення масштабів діяльності акціонерних товариств вимагає відповідного розширення джерел формування їх капіталу при одночасному недопущенні надмірної залежності від кожного окремого джерела. Це завдання може бути вирішено за рахунок диверсифікації джерел формування фінансових ресурсів акціонерних товариств, тобто фінансування господарської діяльності з використанням позикових коштів.

Залучення позикового капіталу дає можливість акціонерному товариству отримати ефект фінансового важеля — більший приріст прибутку на одну просту акцію порівняно з приростом прибутку до вирахування відсотків за позики і податків. Головною умовою такого формування фінансових ресурсів є залучення капіталу за найменшою вартістю та мінімально допустимим ризиком з метою досягнення максимального прибутку. Серцевина цього процесу – оптимізація структури капіталу, яку проводять за багатьма критеріями з метою забезпечення фінансової рівноваги товариства за умов високої рентабельності капіталу.

Власні фінансові ресурси підприємства характеризуються простотою і швидкістю залучення, більш високою здатністю генерувати прибуток, забезпеченням фінансової стійкості розвитку підприємства. Однак таке залучення супроводжується більш високою вартістю порівняно з альтернативними зовнішніми джерелами.

Позикові фінансові ресурси характеризуються достатньо широкими можливостями обсягів залучення і значним позитивним впливом на збільшення активів і зростання обсягів діяльності підприємства, проте використання позикових фінансових ресурсів знижує також фінансову стійкість підприємства і збільшує ризик його неплатоспроможності.

Основним завданням менеджерів акціонерного товариства є намагання зменшити ціну капіталу і фінансові витрати на формування капіталу, залучуваного з різних джерел, і, таким чином, збільшити чистий прибуток на кожну грошову одиницю вкладень для підвищення ринкової вартості акціонерного товариства у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Варічева Р.В. Аналіз оптимальності структури власного капіталу акціонерних товариств: проблеми та перспективи / Р.В. Варічева // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – № 4 (47). – С. 155–167.
2. Харченко Н.В. Джерела формування власних фінансових ресурсів акціонерного товариства / Н.В. Харченко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. № 3 (15). – С. 162–165.

ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Боголіб Максим Анатолійович

Київський національний торговельно-економічний університет

Особливу роль у суспільному житті відіграють територіальні громади, які є одними з основних чинників успішного розвитку всієї країни. Саме тому дослідження проблеми ресурсного забезпечення їх соціального розвитку є дійсно важливим і актуальним.

В сучасних умовах існування, Україна, як демократична і соціальна держава, повинна підвищити ефективність державного управління та місцевого самоврядування, створити дієвий механізм забезпечення інтересів своїх громадян як в економічному, так і в соціально-культурному аспектах.

Незважаючи на таку значну кількість наукових напрацювань у цьому напрямку, комплексне дослідження питання організаційного та ресурсного забезпечення соціального розвитку територіальних громад поки що не здійснене. Виходячи з цього, метою дослідження є визначення оптимальних шляхів ресурсного та організаційного забезпечення соціального розвитку територіальних громад України в сучасних умовах.

Наявність достатньо складної ситуації в розвитку місцевого самоврядування в Україні вимагає переходу до нових методів управління соціальним розвитком у регіонах, методів, що допомагають перебороти відчуження населення від влади на рівні територіальної громади, сприяють реформуванню її організаційних структур та забезпечують участь населення у вирішенні власних проблем під свою відповідальність.

На думку багатьох теоретиків державного управління зосередження уваги на різних аспектах ресурсного забезпечення та їх використанні органами місцевого самоврядування є необхідною умовою для успішного розв'язання проблем державного управління соціальним розвитком територіальної громади, що сприятиме загальному демократичному розвитку.

На основі аналізу основних тенденцій, які мають місце в структурах організації місцевої влади на певній території, можемо говорити про те, що в сучасному світі в сфері управління відбуваються такі зміни: цілковита трансформація філософії управління; прийняття рішень здійснюється на основі фактів і даних, а не припущень; значна увага приділяється потребам соціального розвитку муніципальних утворень (територіальних громад).

Вирішення проблем стосовно формування і використання місцевих бюджетів значною мірою визначило б розширення соціально-економічної самостійності регіонів країни. Адже те, наскільки вони політично незалежні і фінансово забезпечені, справляє істотний вплив на формування демократичних, ринково орієнтованих систем і підвищує шанси на успіх реформ.

Соціальний розвиток територіальної громади неможливий без забезпечення її фінансово-економічної самодостатності. Самодостатність територіальних громад можна визначити за наступними показниками: позитивний приріст населення, відсутність виїзду працездатних громадян, забезпечення нових членів громади житлом за доступними цінами, ефективне функціонування житлово-комунального господарства, створення сприятливих умов для залучення інвестиційних ресурсів тощо.

Перерозподіл майна на користь місцевого самоврядування є важливим фактором його соціального розвитку. Проте головним соціально-економічним ресурсом територіальної громади є її земля. Ключовим питанням залучення земельних ресурсів у господарчий обіг є введення в повсякденну практику механізмів земельної ренти трьох рівнів.

Необхідність зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування через внесення змін до переліку доходів місцевих бюджетів означена у Концепції реформування місцевих бюджетів.

Минулі роки вже розвіяли мрії про зовнішню допомогу і повернули до прагматичного розрахунку на власні можливості. Тому, можна з зазначити, що мобілізація внутрішніх ресурсів соціального розвитку територіальних громад буде однією з головних у наступні декілька років.

Умовно її можливо розділити на три відокремлені великі напрями: діагностика внутрішніх ресурсів соціального розвитку, тобто ресурсний аудит; економічні та фінансові механізми залучення соціальних ресурсів до господарчого обігу; підготовка місцевих спеціалістів, здатних забезпечувати ефективне використання власних соціальних ресурсів.

Кожен з перелічених напрямів зараз, не є достатньо розвинений і потребує теоретичного, методологічного та правового забезпечення.

Отже, метою реформування місцевих бюджетів є зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування, посилення впливу системи формування місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток, поліпшення добробуту громадян.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ІНСТИТУТУ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Кладченко Марія Володимирівна

Київський національний торговельно-економічний університет

Сучасний розвиток суспільства тісно пов'язаний з розвитком вищої освіти, яка нині є базою, необхідною для економічного та соціального існування особистості. Світова технологічна революція демонструє технічні зміни, орієнтовані на висококваліфіковані кадри, з особливими знаннями та навичками, правильною освітою, які здатні використовувати технологію для створення цінності [1, с. 8]. У країнах по всьому світу економіка працює на креативності, інноваціях та співробітництві, тому для того, щоб досягти успіху працівникам необхідно поєднувати фундаментальні навички з додатковими компетенціями [2, с. 2]. Глобалізація, інноваційність розвитку економіки, зростаюча швидкість розповсюдження інформаційних технологій, світовий попит на висококваліфікованих фахівців – все це стало визначаючим у формуванні фінансової політики країн світу, оскільки лише там, де державна політика формується на пріоритетах вищої освіти, можливий значущий соціально-економічний розвиток суспільства.

Структурною одиницею вищої освіти є вищий навчальний заклад (ВНЗ), основне завдання якого полягає у забезпеченні потреб населення у вищій освіті та насиченні ринку праці висококваліфікованими фахівцями. Для виконання поставленого завдання ВНЗ повинні мати стабільне та ефективне фінансування, адже достатній обсяг фінансування вищої освіти забезпечує значний позитивний соціально-економічний розвиток, а недостатність фінансування вищої освіти може призвести до значних втрат для країни, а саме: зниження реальної конкурентоспроможності країни на світовому ринку, соціально-економічному занепаду у державі, погіршення якості життя і здоров'я населення та, як наслідок, зростанню обсягу державних видатків на програми соціального забезпечення тощо.

В залежності від організаційно-правової форми управління та власності ВНЗ, освітні заклади можуть фінансуватися: виключно державою, отримувати кошти лише з недержавних джерел фінансування та мати багатоканальну (змішану) систему фінансування. Наразі ефективне фінансування можливе лише при багатоканальній

системі насичення фінансового фонду ВНЗ, за умов збереження державного регулювання вищою освітою, адже, саме, держава є гарантом права кожної людини на отримання освіти як суспільного блага. Вищий навчальний заклад у ланцюгу взаємовідносин «здобувач знань – ВНЗ – держава», поширюючи знання серед населення та готуючи фахівців для потреб держави, у свою чергу, виступає інструментом реалізації соціальної політики держави щодо забезпечення населення вищою освітою, та інституцією, діяльність якої спрямована на задоволення потреб держави у кваліфікованих фахівцях та насиченні ринку праці високоякісним людським капіталом.

Розглядаючи ВНЗ як структурну одиницю вищої школи необхідно зазначити, що діяльність ВНЗ як будь-якого суб'єкту економічної діяльності направлена на реалізацію самостійних рішень та задоволення власних потреб, але як інститут соціалізації ВНЗ, в першу чергу, сприяє збереженню та розвитку культурного, наукового та економічного потенціалу суспільства. Вища освіта закріплює за особистістю її фахову роль у суспільстві, підвищує її соціальний статус та сприяє засвоєнню пануючих в суспільстві цінностей, стандартів, моралі.

Зростаюча роль вищої освіти в соціалізації особистості пов'язана з потребою суспільства у підготовці кваліфікованого, інноваційно налаштованого працівника, активного соціального суб'єкта та поглибленням взаємозалежності освіти з економічною, політичною, культурною та іншими сферами суспільного життя.

Визнаючи вкрай важливу роль впливу вищої освіти на розвиток суспільства та формування соціально адаптованої особистості, державне регулювання розвитку освіти повинно бути направлене на стимулювання багатоканальної системи фінансування ВНЗ та пошук шляхів забезпечення вищих освітніх закладів достатнім обсягом фінансових ресурсів.

Список використаних джерел

1. Доклад о человеческом развитии 2015. United Nations Development Program. – Режим доступу : http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr15_standalone_overview_ru.pdf
2. Industry Agenda «New Vision for Education: Unlocking the Potential of Technology», World Economic Forum, 2015. – Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/WEFUSA_NewVisionforEducation_Report2015.pdf

ФІНАНСОВА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Мостицька Наталія Андріївна

Київський національний торговельно-економічний університет

Однією з вагомих ознак кожної країни є фінансова система та здатність проведення відповідними державними інститутами соціально-економічної політики, спрямованої на задоволення потреб та інтересів суспільства. Фінансова політика держави як частина економічної політики поєднує сукупність дій, заходів, фінансових інструментів їх реалізації та інститутів державної фінансової влади щодо створення умов для соціально-економічного розвитку суспільства, підвищення рівня і якості життя населення.

Економічну сутність фінансової політики можна представити як складову соціально-економічного розвитку, яка полягає у використанні та реалізації сукупності відповідних економічних заходів, механізмів фінансово-економічного регулювання у взаємозв'язку з стратегічними пріоритетами розбудови країни з метою забезпечення суспільних потреб, збалансованого, довгострокового розвитку національної економіки. Фінансова політика як складова економічної розвитку є дієвим інструментом регулювання соціальних та економічних процесів. Основною метою фінансової політики є забезпечення економічної та соціальної стабільності шляхом створення сприятливих умов для економічного зростання. Формування та реалізація дієвої фінансової політики має ґрунтуватися на принципах централізації, єдності, самостійності, збалансованості, обґрунтованості, системності, комплексності, що спрямовано на забезпечення оптимальних співвідношень між складовими системи фінансового регулювання.

На даному етапі економічних перетворень важливими завданнями фінансової політики є оптимізація та раціоналізація формування доходів і використання державних фінансових ресурсів, підвищення ефективності державних інвестицій у економіку, узгодження загальнодержавних і місцевих інтересів у сфері міжбюджетних відносин, регулювання державного боргу та забезпечення соціальної справедливості при перерозподілі національного доходу.

Формування та реалізація дієвої фінансової політики є важливою складовою механізму регулювання економічного розвитку країни. Глобалізаційні перетворення та значний ступінь відкритості вітчизняної економіки обумовлюють необхідність вдосконалення інституційних механізмів та операційних важелів фінансового управління з урахуванням середньострокових завдань суспільного розвитку. Механізм фінансово-економічної політики повинен включати комплексну взаємодію інструментів, за допомогою яких забезпечується макроекономічна стабільність держави.

Реалізація фінансової політики забезпечує функціонування механізму функціонування фінансів. Враховуючи вплив фінансової політики

держави на економіку, класифікація видів фінансової політики може бути представлена наступним чином: політика бурхливого зростання; помірна фінансова політика; стримуюча фінансова політика. Доцільність застосування того чи іншого виду фінансової політики визначається поточним рівнем розвитку національної економіки і передбачає диференціацію частки перерозподілу частини створеної вартості, при якій відбувається регулювання економічної системи шляхом згладжування коливань економічного циклу. Вирішення поставлених завдань сприятиме забезпеченню збалансованості та стійкості фінансової системи, посиленню її ролі у стимулюванні довгострокового зростання економіки і підвищенню рівня життя населення, прискоренню інноваційного розвитку країни.

В умовах економічних перетворень, доцільним та актуальним є удосконалення теоретико-методологічних засад фінансової політики, підвищення рівня її адаптивної ефективності в процесі регулювання економічних циклів, посилення дієвості механізмів підтримки конкурентоспроможності, обмеження монополій у різних секторах економіки. Важливим є посилення фінансової стійкості бюджетної системи, належне обґрунтування прогнозних значень бюджетних показників з урахуванням оцінки впливу поступового зниження частки видатків зведеного бюджету в валовому внутрішньому продукті.

Разом з тим, на даному етапі вдосконалення фінансово-економічних відносин, важливим є поглиблення сутності фінансової політики як складової соціально-економічного розвитку, удосконалення положень щодо впливу інструментів державного фінансового регулювання на соціальні та економічні процеси країни враховуючи інституційні особливості фінансової системи. Необхідним є активізація інвестиційної активності суб'єктів господарювання з підвищенням рівня ефективності капітальних інвестицій, в тому числі за рахунок використання механізмів державної підтримки та стимулюючих заходів бюджетно-податкової, грошово-кредитної політики. Потребують підвищення рівня обґрунтованості пріоритетні напрями фінансової політики виходячи з основних завдань економічного розвитку, циклічної динаміки економіки.

Список використаних джерел

1. Державне фінансове регулювання економічних перетворень : монографія / І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канєва та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 376 с.
2. Лисяк Л.В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України / Л.В. Лисяк. – Київ : ДННУ АФУ, 2009. – 600 с.
3. Чугунов І.Я. Бюджетно-податкова політика в умовах інституційних перетворень / І.Я. Чугунов, В.Д. Макогон // Вісник КНТЕУ. – 2014. – № 4. – С. 79–91.

Наукове видання

**ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА У СИСТЕМІ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

(Київ, 13–14 квітня 2016 року)

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 13,72. Тираж 75 пр. Зам.371.

Видавець і виготовлювач

Київський національний торговельно-економічний університет
вул. Кіото, 19, м. Київ, Україна, 02156

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4620 від 03.10.2013 р.